

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
297 D 4 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
297 D 4 [1]

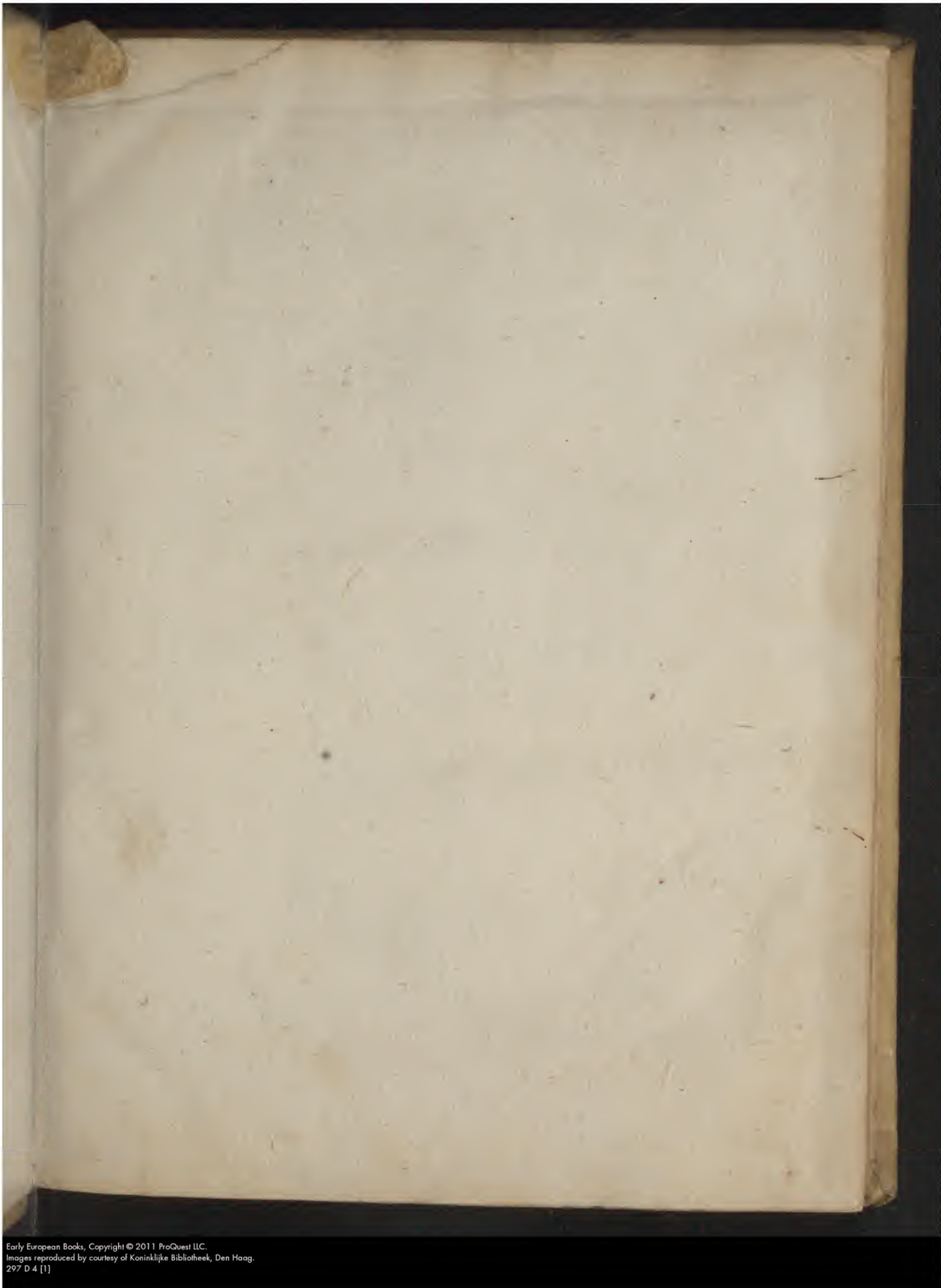
Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
297 D 4 [1]

Recht No. 31.

KW 297

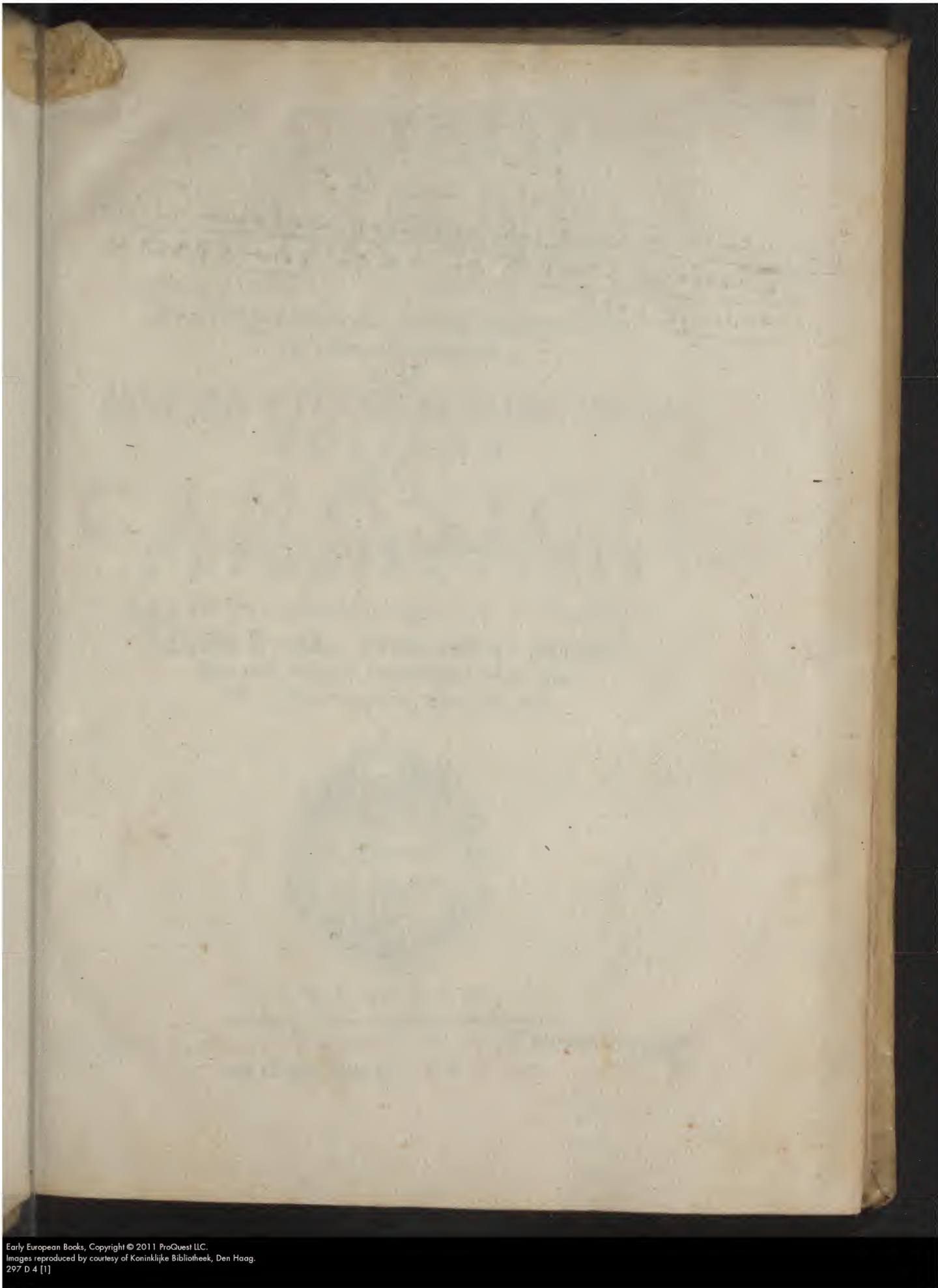
D 4

1-2

Konst. n. 1650.
Den naachten Canonich outbloom, wetsout in het
Theologis advijs Sam. Maresii, door S.P.V.D.M.
1650.

S A M U E L I S M A R E S I I
S. S. Theologiæ Doctoris & Professoris,
JUDICIUM ET RESPON-
SUM THEOLOGICUM,

Conforme Decreto Synodi Nationalis Ecclesiarum Fœ-
derati Belgii celebratæ Medioburgi anno 1581.

ac illius confirmativum,

A D

QUÆSTIONEM SIBI PRO-
POSITAM

D E

CANONICIS
ULTRAIECTINIS

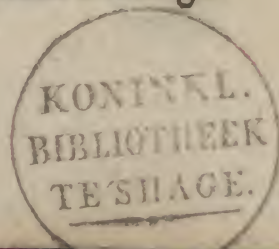
Qui Reformatam Religionem profitentur.

Editio Secunda, Priori auctior, maximè
hinc inde inspersâ Refutatione eorum quæ
illi, postquam prodit, opposita fuere.

GRONINGÆ;

Typis FRANCISCI BRONHORSTII, Civitatis Groninga-
næ Ordin. Typogr. ANNO 1657.

ANALYTICAE MATHESIAE
S. S. THEOLOGICAE DOCTORIS PROLEGOMENA
JUDICIUM ET RESPON-
SUM THEOLOGICUM
ANALYTICAE MATHESIAE PROLEGOMENA 1781.
AD
COLLEGIUM SIBIRICUM
POSITAM
DE
CANONICIS
ULTRAIECTINIS
ANALYTICAE MATHESIAE PROLEGOMENA
S. S. THEOLOGICAE DOCTORIS PROLEGOMENA
ANALYTICAE MATHESIAE PROLEGOMENA 1781.

LEONINGA.
Typis et Sumptibus C. J. Neaulx, Civis Batavi, in Officina
J. J. Neaulx, in aedibus J. J. Neaulx, in aedibus J. J. Neaulx.

Nobilissimis, Amplissimis, Magnificis,
Doctissimis & Prudentissimis VIRIS,

Dominis Decanis cæterisque quinque Colle-
giorum Ultrajectensium Canonicis,

S A M U E L M A R E S I U S,

S. P. D.

Uæ hic de Vobis differenda suscepi, Vo-
bis quoque non aliis censui offerenda:
Nullum cacoethes cum quoquam liti-
gandi, nulla scripturiendi prurigo, me
impulit ad hunc laborem: Nec illum suscepi quod
in Republica aliena fuerim curiosus: Sed quicquid
hîc est opellæ, mihi extorsit meæ Vocationis ratio,
in medio Occupationum continuarum & gravissi-
marum, quibus privatim & publicè studeo benè
mereri de Ecclesia & Publico; Ea namque est con-
ditio eorum qui S. S. Theologiam in Academiis
profitentur, ut ad Quæstiones sibi propositas, quæ
vel Fidem spectent vel Mores, si præsertim propo-
nantur à Viris quibusdam conditionis Eminentio-
ris, neque ex mera curiositate agentibus, responde-
re teneantur. Fateor equidem nos hac in parte sa-
tis lubrico consistere loco; Tacere enim & nolite
profiteri quid sentiamus, omnibus tamen debito-
res, ignavum nimis foret, imò penitùs indignum
nostro

nostro Munere; Respondere verò ex animi sententia non caret periculo, præsertim in Casu de quo non omnes idem sentiant; Sic enim, hoc maximè eristico sæculo, quo plerumque sinistra sumitur quod datur dextra, sæpius nostro responso, ceu vento Cæsiâ, atras nubes & nimbium densum nobis atrahimus iurgiorum & litium, quæ etiam non raro ex Civilibus in Criminales abeunt. Sed interea tamen apud homines cordatos debet vincere amor recti, ut freti bonæ Conscientiæ testimonio, semper & ubique citra προσωποληψίαν, quam credunt Veritatem eloqui & profiteri audeant; parati vel suam errorem corrigere, si errasse convincantur, vel sua tueri, si injustè impugnentur. Et quamvis non una me sollicitudo tenuerit in hac exaranda qualicunque Scriptione; omnem tamen excu si metum præposterum de illius eventu, quem censui committendum Providentiæ Divinæ, ex quo apud me reputavi hanc Causam tot solidarum rationum, etiam ex Dei Verbo, columnis subnixam, & Politicis & Ecclesiasticis Viris in hoc Belgio Fœderato gratam esse debere, imò utrisque peracceptam fore vehementer speravi. Illis equidem, quod spectet ad Legem fundamentalem Reip. Vestræ, quam illibatam & inconcussam manere, bonorum omnium interest; His verò quod non aliò hîc collimem quam propugnandæ

pugnandæ authoritati Synodi Nationalis Medioburgi celebratæ anno 1581. cujus Decretum, jam tum de Vestro Ordine factum, omninò retinendum & in arce reponendum pertendo; Ut hac ægide tectus, illo fretus clypeo, satis me credam tutum ab omnibus telis; cùm reverâ, teste Gentium Apostolo, nihil possimus contra Veritatem sed pro Veritate; & quamdiu Alectoriam hanc gemmam mecum gestavero, in iis quæ sunt meæ Vocationis & Professionis pergam intrepidus, & hominum securus ea scribam & dicam quorum ex dictamine Conscientiæ rationem queam reddere Domino meo. Quin autem hoc qualecunque Opusculum, quo Vestri Status & Ordinis legitima in utroque foro, soli & poli, conditio esse demonstratur, Vobis sit gratum & acceptum futurum, & sicubi opus fuerit Vestræ Authoritatis umbone propugnandum, nullus dubito: Ac sicut Vobis injucundum non erit videre quod sint inter homines nostræ Professionis qui de Vestra honestè sentiunt, nec aliorum quorundam præjudiciis in contrarium se abripi patiuntur, ita mihi volupe erit percipere quod hæc mea Lucubratio Vobis non ingrata fuerit. Et si illam eo exceperitis animo quo à me offertur, non me pœnitebit operæ in ea exaranda collocatæ. Interea Deum Optimum Maximum venerabor, ut illi Vestræ Reipublicæ,

blicæ, cuius primum constituitis membrum, affa-
tim benedicat, ac Vobis omnibus & singulis, Con-
stantiam in Virtute & Veritate, Gloriæ suæ promo-
vendæ pium Zelum, sincerum Orthodoxæ Reli-
gionis, quam profiterini, retinendæ & propa-
gandæ Studium continuet, atque hunc ineuntem
Annum novum, cum multis aliis sequuturis faustum
& fœlicem esse jubeat. Ita vovebam Groningæ xi.
Kal. Januarias anni reparatæ Salutis nostræ
M D C L V I I.

P R Æ.

PRÆLOQUIUM
AD LECTOREM
CHRISTIANUM.

NOli credere, *Benevole Lector*, hanc Scriptionem esse eristicam, aut adscribendam Spiritui Contradictionis: Non inficior equidem Viros quosdam Magnos aliter sentire de hoc Casu; Sed ut ex Lege Charitatis non debeo suspicari eorum Lucubrationes Eruditas ex professo esse in me adornatas, licet in illis subinde vocer ad partes, meaque hac de Quæstione sententia, quam hætenus & ante multos annos, non uno meorum Scriptorum publicorum loco, solemniter expressi & sustinui, directè impetatur; ita omnibus bonis id velim persuasissimum, neminem me ex professo hic impugnare; imò illos ipsos à quibus dissideo magni facere: cùm in eo tantùm sim ut ad Quæstionem mihi propositam, ex dictamine Conscientiæ & pro ratione Officii quod mihi incumbit, respondeam. Nolle enim Theologum Professorem ad Casus sibi propositos respondere, foret hominis aut in suo Munere prævaricatoris, aut qui nollet vel pusillanimitatis vel superbiæ notam evitare. Neque ab eo deterreri debet magnis eorum Nominibus à quibus dissentit: Nam *Dissentire bonos etiam de rebus iisdem, Incolumi licuit semper amicitia.* Amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica Veritas: Quin ex parte tantum novimus & ex parte prophetamus; Ac sæpè fit ut aliàs concordés maneant Viatores, quorum tamen alter rotundam eminus asserit turrim, quam alter ex Optices principiis quadratam pronunciat. Quandoque etiam olitor opportuna verba loquitur, & aliquando plus est Verita-

Veritatis penes unum Micam, quam penes Tſikidjam
ſtipatum quadringentis aliis. Quanquam neque hîc ſo-
lus ſim, qui propugno integrarum Synodorum Natio-
nalianum de hoc ipſo Caſu deciſiones; mihiſque adſtipu-
lantes, cum praxi univerſali noſtræ Reformationis, ma-
gnos Theologos habeo. Imò ut ex eadem cauſa effectus
oppositi naſcuntur, & ex iisdem literis per anagramma
transpoſitis fiunt vocabula ſignificationis contrariæ, ita
non rarò eadem Charitas circa rem eandem contraria ta-
men profert Judicia; Qui cauſæ Canoniorum adver-
ſantur, agunt forte ex Charitate, quod metuant eorum
ſaluti, ut *res eſt ſoliciti plena timoris amor*, ac etiam tu-
ta quæque metuere ſolet; Ita viceverſâ ex Charitatis
Chriſtianæ officio ſcripta ſunt quæcunque hîc leges in i-
pſorum gratiam. Nam Charitatis eſt ſuccurrere cauſæ
præjudiciis minus juſtis oppreſſæ; & fama proximorum
iniquiùs laborans multo juſtiùs propugnanda eſt, quam
ſub Lege Moſaica ſublevandus & erigendus erat aſinus
inimici privati fatiſcens ſub onere. Ad hanc autem Quæ-
ſtionem publicè reſpondeo, quod non fuerim conſul-
tus ita privatim, ut potuerim ſperare meum reſponſum
manſurum privatim, in Caſu qui tot ſcriptis eriſticiſ pu-
blicè cœpit ventilari, etſi ipſemet illud non evulgarem.
Tum nullius magis pudet & erubescit Veritas quam la-
tere; ac viri honeſti & cordati eſt publicè profiteri quod
ſentiat, nec Veritatem Dei captivam in ſua iniuſtitia
detinere. Rogo autem enixè omnes Lectores, ut præ-
judiciis omnibus tantisper ſepoſitis, attendant ad ea quæ
propono argumenta, neque hæc legant tanquam ſi jam
Veritatem reperiſſent, ſed ut eam inquiſituri. Alexan-
der alteram aurium ſuarum reo ſervabat. Rem cum re,
cauſam cum cauſa, rationem cum ratione, debent con-
ferre,

ferre, quotquot præcipitati iudicii nolunt accusari. Si
cui hæc nostra non placuerint, benè merebitur de Pu-
blico & de me, dando meliora. Imò si quis certiora meis
habuerit, meaque refutare aggredietur, cum per visce-
ra Misericordiæ Divinæ obtestor, ut id faciat in Spiritu Le-
nitatis & Charitatis; ac nullis iurgiis & personalibus no-
stro ordine indignis, με κατὰ πρόσω sequatur, & unius
Veritatis Triumpho studeat, cui sanctè protestor me hîc
litare; Si certiora me docuerit, ipsi publicè gratias agam;
Si verò pacificè & Christianè scrupulos suos circa meam
sententiam proposuerit, eodem planè animo secum agam,
in illis pro mea virili parte eximendis. Saltem cùm hæc
Quæstio sit ex earum genere circa quas Libertas quædam
prophetandi in nostris Ecclesiis concessa est, ut liberè fe-
ro quemlibet hic in suo sensu abundare, sic putem eandem
libertatem non posse invideri mihi, in hoc nostro Belgio
omnium Doctorum Theologiæ Seniori. In libera sanè Re-
publica liberæ linguas esse decet, & ita regnare nolim
ut liber non sim mihi. Hîc itaque liceat mihi usurpare
verba mei Augustini lib. 1. de Trinit. cap. 3. *Quisquis hæc
legit ubi pariter certus est, pergat mecum, ubi pariter
hæsitat, quærat mecum; ubi errorem suum cognoscit,
redeat ad me; ubi meum, revocet me: Ita ingrediamur
simul Charitatis viam, tendentes ad eum de quo dictum,
Quærite faciem ejus semper. Qui vero hæc legens dicit,
intelligo quidem quid dictum sit, sed non verè dictum est;
asserat si placet sententiam suam, & redarguat meam si po-
test; Quod si cum charitate & veritate fecerit, mihi que
etiam, si in hac vita maneo, cognoscendum facere curave-
rit, uberrimum fructum hujus laboris mei cepero; Quod
si mihi non potuerit quibus id potuerit me volente ac libente
præstiterit, ego tamen in lege Domini meditor, si non die ac
nocte,*

* *

nocte,

nocte, saltem quibus temporum particulis possum; & meditationes meas ne oblivione fugiant stylo alligo: sperans de misericordia Dei, quod in omnibus veris quæ certa mihi sunt, perseverantem me faciet; Si quid autem aliter sapio, id quoque ipse mihi revelabit, sive per occultas inspirationes atque admonitiones, sive per manifesta eloquia sua, sive per fraternas sermocinationes; Hoc oro & hoc depositum desideriumque meum penes ipsum habeo, qui mihi satis idoneus est & custodire quæ dedit & reddere quæ promisit. Vale, Benevole & Christiane Lector, & me meaque studia, quamdiu à Domino peregrinor, in tuis precibus commendatum habe.

Huc usque, Lector Amice, te fueram alloquutus in prior editione; At nunc pluscula mihi incumbunt hinc exponenda, quæ spectant ad Defensionem Famæ & Integritatis meæ, hujusce operis occasione multipliciter læsæ, per eos quos minimè decuisset. Medius erat October anni superioris 1656. cum huc ad me venerunt duo Nobilissimi Egregijque Viri ex Canonicorum Ultrajectinorum ordine, nomine suorum quinque Capitulorum rogaturi ut vellem meum de sua conditione, quam varijs Scriptis publicis impeti ægrè ferrent, promere publicum Judicium. Me potius quam alium ad id invitandi, hæ fuerunt eorum rationes; quod mea Orthodoxia publicè nota esset; quod essem ex Senioribus Theologiæ Doctoribus & Professoribus in Academijs hujus Foederati Belgij; & quod antea in scriptis meis publicis, hanc causam non esse mihi ignotam, satis significassem. Quæ omnia Literis eorum publicis probare & demonstrare facillimè possim. Sentiebam equidem aliquid & Invidiæ & Molestiæ fore hinc sustinendum, si iterum mentem meam ex professo de hac Controversia aperirem: maximè quod contrariam essem propositurus
senten-

sententiam, ei quam fatis vehementer propugnauerat
hactenus Cl. D. Voetius, quem mihi reconciliatum & pla-
catum semper optavi. Studium tamen Veritatis & Cha-
ritatis apud me præpolluit, & censui illi laboranti, ex
hujus dictamine & meæ Vocationis officio, subveniri pos-
se, si de Casu proposito ita responderem, ut nominatim,
directè & ex professo in Celeb. illum Virum non incur-
rerem. Sic itaque hoc meum *Judicium*, minori quam tri-
um mensium spatio, dum illi rei subcissivas horas impen-
do, conscriptum, typis descriptum, ac ipsis Nobiliss.
& Ampliss. D. D. Canonicis inscriptum, sub exitum
ejusdem anni prodiit in publicum: Illud autem ita con-
cinnaveram, ut apertè non dicerem ipsa quinque Capi-
tula id à me expetiisse; ne dum istud Honoris mihi con-
tigisse profiterer à primario Inclytæ Provinciæ Ultrajecti-
næ membro, viderer eo ipso magis gravare illos è quo-
rum Scriptationibus acerbis, & longè subsidentibus infra cul-
tum qui debetur Supremis Potestatibus, eadem quod am-
plius est Sacra nobiscum colentibus, occasio hujus mei
Judicii expetendi nata fuisset; ut debuerint quinque
Capitula foris quærere remedia profundioribus illis vul-
neribus, quæ domi acceperant ab iis quibus id minus juxta
Scripturæ regulam conveniebat. Ea quoque dexteritate &
moderatione inter scribendum usus fueram, ut de re qui-
dem ipsa dixisse ex animi sententia meritò videri pos-
sem, sed in quemquam nominatim incurrisse accusari
non possem: adeo ut ipse Celeberr. D. Voetius nega-
verit, hoc meo *Judicio* viso, illud in se fuisse adorna-
tum, & agnoverit tantum mihi juris fuisse in Canoni-
corum ordine propugnando, quantum ipse sibi fecerat in
illo oppugnando. Videbis quidem, *Benevole Lector*,
me aliquoties Doctissimum illum Virum citare ac nomi-
nare,

nare, & subinde ad ea respondere quæ prostant in ejus Scriptis contra Canonicos editis; Sed nihil toto opere deprehendes styli eristici, aut quo, salvâ dissentiendi libertate, quicquam illius Nomini, Honori, Famæ, derogetur; Quamvis jure meo potuissem directè & ex professo refutare illa scripta ipsius Anti-Canonica, quod in secundæ partis Præfatione, & aliis illius locis, satis palam & mordaciter in me incurrisset.

Interea quamvis summa hîc moderatione usus essem, mihi que tacitè illud Virgilianum occinerem,

*Neu belli terrere minis, tumor omnis & iræ
Concessere Deum,*

non tamen potui declinare solitam amarulentiam, maledicentiam ac implacabilitatem istius Hominis & Suorum, contra fidem publicè ab ipsis & eorum nomine mihi datam; & quam datam dum inficiantur, eo ipso profitentur se nonnisi fide Punicâ consensisse in illud armistitium mutuum, quod autoritate Synodorum nostrarum sancitum, jam sæpiùs violarunt. Hanc historiam retexere non est hujus loci; Sufficiat monuisse, quod ab illa parte, triplici Scripto in hoc meum *Judicium* *ἰσχυρισμῶν* & edentulum, insurrectum sit: Primum fuit quod sub titulo *Præfationis*, præfixum fuit Libro qui inscribitur *Prima Philosophia Reformata*; cujus Author, D. Voetius (sit ne is Pater, an Filius, an uterque, nunc non inquiri, nam ambo mihi veniunt pro una persona,) dum vult imperere *Observationes meas Theologicas & Apologeticas* moderatissimas, additas Dissertationi *de Sphæralis precatōriis*, quas ejus *Theologiæ Naturali Reformate*, in me, jamdiu ad pacem compositum & nihil præter Alcedonia cogitantem, conviciosissimæ, anno superiori opponere debueram, etiam hoc meum de negotio Canonicorum *Judicium* arrodit non

uno

uno modo, etsi profiteatur nolle se *huic liti* implicare; Et cum illi *Præfationi*, illicò respondissem breviter alterà *Præfatione* quam præfixi meæ responsioni ad Viri cujusdam Doctissimi & Amplissimi *Erotemata de re Trapezitica*, prodiit ex eadem officina ad calcem *Dissertationis de Usu Juris Civilis & Canonici in Belgio*, alterum *Scriptum* $\tau\lambda\iota\upsilon\sigma\iota\delta\iota$, etiam circa hanc causam, sub *Appendicis* titulo; ex quo constare possit Prudenti Lectori, Maledicentiæ Spiritum, hos homines sic totos quantos occupasse, ut in eorum scriptis utramque paginam faciat: In *Theologia Naturali Reformata*, Libri medium & quasi præcordia ac viscera occupabat; *Primæ Philosophiæ Reformatæ*, caput infedit; & diatribæ de *Jure Civili & Canonico*, agmen ultimum: adeoque duorum istorum librorum, alter viperam refert aut aspidem, cujus venenum est in capite; alter scorpium, cujus telum & virus in cauda est: Nisi sic forte portenditur Authores istos brevi, quod optem, convalituros, atque ad sanio rem mentem redituros, quandoquidem noxius ille humor ad extrema vergere & deferri videtur. Inter hæc duo D. D. Voetiorum Scripta Latina, tertium prodiit vulgari idiomate, sub titulo *Canonici convicti*, tanto furore conscribillum, ut videatur Author atramenti loco, canis rabidi salivâ usus fuisse; Is equidem per has quinque literas, loco sui nominis primæ paginæ præfixas, S. P. V. D. M. *se profitetur Verbi Divini Ministrum*; revera tamen agit *Sycophantam publicum, virulentumque Diaboli mancipium*: & ita foetuit ejus opusculum Amplissimo & Sapientissimo Magistratui Ultrajectino, ut illud ceu famosum & injuriosum, licet in sua Urbe impressum, & à Wasbergio, ut dicunt nonnulli ex illius manu sibi benè constitisse, hinc inde ad Tabernas

Librarias Fœderatæ Belgicæ missitatum, suppresserit & proscripserit; Nolim scrupulosè in illum, quis qualis-ve sit, ater an albus, inquirere; Et siquidem ipsummet sibi malè conscium, eo usque sui puduit, ut suum nomen non ausus sit profiteri, non est quod de tali bubone in lucem protrahendo sim sollicitus. C. D. Schoockius in *Prefatione* suarum *Exercitationum Sacrarum*, multis argumentis contendit eum esse emissarium D. Voetii, & ab illo clam subornatum ad scribendum, atque instructum amentatis hastis quas in me intorqueret: Et quamvis id negent D. D. Voetii in sua *Appendice*, tamen satis constat hunc esse morem Celeberrimi illius Viri, ut ad sua bella vocet Studiosos & Pastores quoscunque habet in potestate, & clancularios immittat Sicarios, ut quondam ille Assassinatorum Dominus celebris in Oriente, in eorum jugulum qui sibi contradicere ausi fuerint. Saltem cum Voetii in illa sua *Appendice* hunc Authorem laudent ac commendent, ejusq; fœtū quadantenus adoptent, quo habeant similes labra lactucas; cum dicantur ejus famosæ chartæ typis Wasbergii ordinarii Voetiorum Typographi descriptæ, adeoque proculdubio non sine eorum conscientia & directione; cum maledicentissimi & virulentissimi hominis, quisquis sit, odium furiosum, quod præ se fert adversus me, à quo nec re, nec verbo, ne per somnium quidem unquam læsus fuit, non aliunde conceptum sit quam ex contagio illius odii ἀσποῦδῆ quo illi deflagrant à tot annis, quorum hyperaspistem agere voluit; non est quod eum extra Voetiorum circulum aut quæram, aut collocem. Et certè mirum est homines professione Theologos, & qui de Pansophia & Verbi Divini Ministerio gloriantur, in quæstione spectante Casum Conscientiæ alienæ, tam securos esse suæ, ut non
aliis

aliis armis quam Maledictis, Conviciis & Calumniis, suam sententiam propugnent, instar illarum ferarum quæ ad incitas redactæ, non nisi oleo & fimo, quo Venatores conspergunt, se tuentur. Attamen causâ tam gravis, aliter planè tractari debuisset; nempe rationibus & argumentis omnibus, in timore Dei accuratè pensiculis, & observatâ regulâ B. Augustini, *lib. 2. de Bapt. contra Donatistas, cap. 6. Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro dicentes, hoc grave, hoc leve est; sed afferamus divinam stateram de Scripturis sanctis, tanquam de thesauris Dominicis, & in ea quid sit gravius appendamus, immò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus;* Cujus sententiæ utinam *Appendicum* scriptores meliùs meminissent. Sed per nos fruantur illi suo ingenio, & viderint quomodo Supremo omnium Iudici, de ejusmodi modo agendi possint respondere. Saltem Viri Prudentes & Sapientes, quibus in pretio sunt Sacri Ministerii Honor, Ecclesiæ Ædificatio, Amor Veritatis, nunquam sunt probaturi istiusmodi Satyricas & Conviciosas Scriptiones, quibus relictâ Causâ insurgitur in Personas, & bonorum ac honestorum virorum nomina omni probrorum genere discinduntur.

Quoniam verò libuit D.D. Voetiis tum in *Primæ Philosophiæ galeata Præfatione*, tum in *Appendice aculeata libelli de Jure Civili & Canonico*, intra merè Personalia se continere, quod quicquid sibi restabat pulveris pyrii circa ipsam Causam, suo S. P. absumentum commisissent dum canebant receptui, hinc inde refutavi in hac secunda editione ea omnia, quibus anonymus ille *αυτοκατάχετο* Canonorum hostis, mea pro illis argumenta admordere conatus est: si quid autem, dum ex præscripto Salomonis
ejus

ejus nœnias confuto, & stulto juxta suam stultitiam respondeo, *dictum in se inclementius existimaverit esse, sic existimet*, ut loquar cum Veteri Comico, *responsum non dictum esse, quia læsit prius*. At cum ita res ipsa, quam agendam susceperam, sit in vado, & ex ultimo illo eoque irrito conamine Anti-Canonicorum, satis constet irrefutabilia esse argumenta quibus meum *Judicium* de D. D. Canonicorum Ordine & Statu communivi, etsi Pyrgopolinices Appendicularius jaçtet, ex Carneadis forte Disciplina, & multo solidiora se posse proferre, si id aggredetur, & hæc & illa tam facile sibi fore refutare, *quam vulpes pyrum comest*, (hoc enim egregio adagio, sibi bellè convenienti, utitur;) superest, *Benigne Lector*, ut paucis apud te, dum prolixiorẽ parò refutationem *Prefationis & Appendicis* Voetianæ, ea purgem Personalialia, quæ circa hanc causam & occasione illius, in illa Scriptorum Voetianorum Triga mihi objiciuntur. Eorum, quædam meam industriam, in hoc Opusculo consignando, suggillant; Quædam meam fidem & veracitatem impetunt; Quædam denique ipsam, quam apud bonos semper Dei gratiã sustinui, boni viri famam, sauciant & lædunt.

Prioris generis sunt, quod non responderim *κατὰ πρόθεσιν* ad Celeb. D. Voetii scripta bina adversus hos Canonicos; Nihil proposuerim quod non abundè vel C. D. Schoockius prior dixerit, *licet nec munere à manu, nec à lingua, nec ab obsequio conductus*, ut mirum sit quod eum in meo scripto non nominem, vel D. Voetius in sua *Testium nube*, plenè refutaverit; Non nisi ab aliis præformatos ediderim conceptus, & meâ defensione causam Canonicorum prodiderim vel perdiderim potiùs quam defenderrim, ac *multo plures & æquè graves* potuerint à Voetiis, proferri rationes pro ista causa, si lubuisset ipsis ejus defensionem

fensionem fuscipere. Respondeo, 1. Bene-ne & solidè, an
 fecus, hanc causam propugnaverim, non ex Adversa-
 riorum dicteriis, sed ex iudicio Sapientum, qui extra
 partes sunt, esse æstimandum. 2. Duas mihi fuisse causas
 non refutandi directè & ex professo *Nubem ἀνύδρον* D. Voet-
 tij; alteram quidem, quod mihi satis esset meam men-
 tem explicare de Casu proposito, nollemque cum ipso co-
 niscare; alteram verò quod scriptum Belgicum, intri-
 catissimum, salebrosum, & revera satyricum, ne famosum
 dicam, & quo quinque Capitula, se in suis ad me literis,
 summopere læsa fuisse, *ten hooghsten verongelijckt*/que-
 rebantur, *κατὰ πόδα* refutare si aggressus fuisset, id nihil
 aliud fuisset quam *Bacchæ Bacchanti adversarier*, ad
 multa *πάρεργα* divagari, & *ἀμέθοδος* logodædalias alterius,
 ridiculè imitari. Et cùm Voetianus S. P. qui ex professo
 voluit me impetere, ut mecum contendis se ferretur, me
 tamen *κατὰ πόδα* non sit sequutus, contentus suprema ar-
 gumentorum meorum fastigia & primam quasi cuticulam,
 levi admodum brachio perstrinxisse, multo minori jure mi-
 hi vitio verti debet quod D. Voetium *κατὰ πόδας* sequu-
 tus non fuerim. 3. Mihi gratulari quod præter eas quas pro-
 tuli, *multo plures & æquè graves*, ipsis Adversariis fatenti-
 bus, supersint rationes, quibus D. D. Canonorum causa
 defendi possit, adeoque authorem me ipsis esse ut scripto-
 rem *Appendicis*, (licet satis infensum ordini Advocato-
 rum, quibus tamen præformandis se *Antecessorem* profi-
 tetur) quovis pretio conducant in suæ causæ Advocatum,
 eo quod hac demum Pergama dextrâ, defendi possint, aliàs
 Danaûm insidiis, Ulyssis fraudibus, Sinoniisque artibus,
 certò peritura 4. Præformatos ab aliis conceptus me char-
 tæ illevisse, & omnia mea argumenta ex C. D. Schooc-
 kio & D. Voetio transsumpsisse, tam parum dici posse,
 * * *

quam

quam certum est, me eadem quæ hîc propono hujus cau-
sæ firmamenta in *Ultima Patientia*, & *Theologo Paradoxo*,
& *Systemate Theologico*, evulgasse, priusquam horum al-
teruter quippiam in lucem emisisset vel pro Canonicis,
vel contra illos. Unde etiam D. D. Canonici in suis ad
me literis professi sunt, se ideo meum *Judicium* expeti-
visse, quod ex meis scriptis constaret id negotium mihi
ignotum non esse; te niet de wijse uyt D. E. voorgeuen-
de geschiften gebleken is / dat dese saccke D. E. niet
onbekent was. 5. Me potius utcumque præluxisse C. D.
Schoockio ad illam causam propugnandam, quam ip-
sum mihi; siquidem ipse olim ei impugnandæ se aucto-
raverat Anti-Canonicis, & pro sua multi-juga lectione
D. Voetio suppeditaverat quædam ex illis argumentis
quibus in suis scriptis D. D. Canonorum causam cona-
tur oppugnare, & tum demum accessit ad eam, quam
postea fortiter tuitus est sententiam, ubi meam mentem
measque hypotheses penitiùs introspexit. 6. Mea non
interesse, quo motivo C. D. Schoockius ad grandio-
rem suum librum *de Canonicis* conscribendum processerit;
nec inquirere in rationes quæ moverunt D. D. Canoni-
cos, ad meum postea de re eadem *Judicium* expeten-
dum, (quamvis & labores C. D. Schoockii circa eam
agnoverunt, etiam Honorario non ita minori eo quod
in me postea contulerunt;) cùm mihi satis sit, quod non-
nisi rogatus & solemniter interpellatus scripserim,
ex Conscientiæ dictamine & Vocationis meæ officio:
Quid autem sit discriminis inter prolixum opus Clariss.
illius Viri, multa alia complectens, & hoc meum Opus-
culum in quo pressius institi quæstioni controversæ,
Lectorum esto judicium. Saltem nihil inter ipsum & me
actum fuisse ex compacto, res ipsa satis apertè loqui-
tur,

tur, & vel inde patet quod ab ipso citando abstinuerim.
7. Tantum abesse ut nihil hîc proposuerim pro mea sententia quod in *Nube D. Voetii* in antecessum non proster refutatum, ut è contrario ausim affirmare, nihil reperi in omnibus Anti-Canonicorum scriptis, vel per modum Exceptionis, vel per modum Objectionis, quod refutatum non extet in hoc meo *Judicio*; Proferat Appendicularius *si potisset*, ut sua verba illi reddam, vel *unam* aut objectionem aut exceptionem suorum, cui hîc sufficienter satisfactum non fuerit, & *Phylida solus habeto*. Quare, iterum officiosissimè te rogo, *Benigne Lector*, ut neque ex meo solo scripto neque ex solis Adversantium libellis, pronuncies de hac causa; Sed demum ad sententiam ferendam accedas, ubi partis utriusque argumenta ad rectæ rationis & Verbi Divini trutinam expenderis.

Ad secundum Criminationum genus pertinet, Quod cum in ipsa *Prefatione*, nonnisi mel & concordiam sperem, postea *mordaci* admodum stylo *Theologos Viros* aggrediar, contra protestationem coram Deo factam, & expediam calamum nonnisi *felle & veneno occulto* delibutum; Quod non tam *Veritatis* amore, quam odio *Voetiano*, ad scribendum accesserim; unde factum, ut *licet aliàs versipellis*, memet prodam alibi dum *id ipsum* mihi duco honori, quod *Primario illius Provinciae membro in qua vivit D. Voetius*, ab ejus contumeliis vindicando, ab *illis quorum intererat*, idoneus *judicatus* fuerim; ac si tum demum secundum meam conscientiam casus *Theologicus* rectè decidatur, modò *contra Voetium* id fiat; Quod me perperam seniorè *Theologiæ Doctorem* in *Academiis Belgicæ Fœderatæ* dixerim; Quod nunquam à primo *Ordinum Ultrajectinorum* membro, dignus *judicatus* fuerim qui defenderem *Canonicos*, sed à *nonnullis* tantum *Ca-*

*** 2

nonicis

nonicis ad me missis, non unanimi omnium consensu; cum id maluissent non factum inter illos Viri Primarii, Nobilissimi, Ultrajectini, non peregrini, non obscure nati, ut, inquit Scriptor Appendicis, de multis affirmari posset. Respondeo 1. Me moderationem illam quam in Præfatione hujus Opusculi professus fueram, religiosè servasse, & ita liberè meum partim de Consiliis & Motivis, partim de rationibus Anti-Canonicorum, Iudicium retulisse, quod omninò factum oportuit ad causæ elucidationem, ut nec eorum cuiquam nominatim contumeliam fecerim, nec stylo mordaci perstrinxerim quemquam, nisi forte quem suamet remordet conscientia, ut conscius ipse sibi de se putat omnia dici. Non dicteris & calumniis, sed rationibus pugnavi; quas isti Scriptores injurias ideo vocant, quod nihil gravius sit ei qui contra officium & rationem agit, quam solidè redargui & convinci; Nec potui aliter judicare, quam ipsos tantâ vehementiâ pugnantes pro bonis Pseudo-Ecclesiasticis vendicandis Ecclesiæ Reformatæ, affectibus suis & pleonexiæ inservire; & quæ S. P. in suo Prologo injurias interpretatur, argumenta sunt, ex Scriptura & ratione desumpta, quibus sua causa evertitur: Hic enim si uspiam fuit detrahenda pessimæ causæ larva pietatis & religionis severioris, quam sibi induxit ad Superiores Potestates oppugnandas, alienaque bona invadenda, & scapha scapha debuit appellari. Cujusnam autem calamus circa hanc causam, Maresij an Voetii, non nisi felle & veneno occulto tinctus fuerit, tuum esto, Benevole Lector, æquum judicium, cui stare & cadere paratus sum. 2. Me neutiquam ex odio Voetiano huc accessisse, quippe qui non nisi solemniter rogatus, & ægrè, ut agnoverunt D. D. Canonici in suis ad me literis, per eorum Deputatos niet sonder groote moyete/ eò dispositus, ad scribendum
me

me accinxerim, & quantum pote fuit præcaverim, ne quid mihi excideret, quod in argumentum calumniæ à D. Voetio rapi posset: Unde etiam ipse-met Vir Celebrerrimus, viso meo scripto professus est, illud in se adornatum non esse, & salvâ pace Christianâ tam fas mihi fuisse, pro Canonicis scribere, quam sibi contra illos.

3. Multo potiori jure posse statui ex *odio* Maresiano profecta fuisse quæcunque D. Voetius emisit in publicum adversus D. D. Canonicos, cum meam mentem de illis & bonis Pseudo-Ecclesiasticis aperuissem, in *Defensione Opt. Sylvæd. in Ult. Pat. in Theol. Paradoxo*, imò in meo *Syst. Theol. loco 15. §. 79.* priusquam vel quid de illis D. Voetius sentiret ariolari potuissem, vel hanc causam ex professo aggressus fuisset. Et quam in *Nube* D. Voetii multa & profunda sui in me odii vestigia prostent, facile deprehendet quicumque eam percurrere dignabitur. Imò ex ea didici, quod prius me latuerat, jam tum cum prius suum *Judicium* manuscriptum coepit versari Ultrajecti in manibus hominum, & antequam quicquam mihi de illo constisset, deliberatum fuisse inter D. D. Canonicos, de meo in hac causa judicio explorando.

4. Non ideo processisse me *ex odio* D. Voetii, quod priscam & constantem meam sententiam tuendo, & modestè asserendo, primum Provinciæ Ultrajectinæ membrum, ab illius Contumeliis vindicaverim; Nec etiam magis debui spectare, quid antea in D. D. Canonicos scripsisset, ne meum de illis *Judicium* emitterem, quam spectaverat ipse, cum stylum suum in eos strinxit, quid prius de illis & sensissem & scripsissem.

5. Non tam mihi posse tribui quod *ex odio* scripserim, qui ex Conscientia Muneris, & Vocationis ratione, consultus publicè ab iis quorum intererat, meum protuli *Judicium*, quam iis qui ultrò & priores hanc

*** 3

hanc

hanc Camarinam moverunt, & in Reip. suæ primum-
membrum scriptis Satyricis, quibus & ego sæpius impli-
cabar, insurrexerunt. 6. Idutique à *primo membro* Reip.
Ultrajectinæ factum fuisse, quod à quinque Capitulis
junctim factum fuit. Habeo autem & mandata eorum in
hanc rem data suis ad me Nobilissimis Deputatis, & eorum
prolixas atque humanissimas literas quibus id ipsum lucu-
lenter comprobatur. De quorundam D. D. Canonicorum
in hoc consilio dissensu, nunquam mihi constitit; &
putem *Appendicularii* merum esse somnium; quod aliàs
in illos quos crepat *Primarios, Nobilissimos, Ultrajecti-
nos*, non uno modo mihi injurium videtur: ac si eos ju-
varet in ordine Canonicorum esse *Canonicos intertantes*
re sive *Convictos*, juxta titulum libelli famosi ab S. P.
in illos editi; & maluissent semper haberi *Achanes, Sa-
cristi, bonorum Ecclesiasticorum raptores & iniqui deten-
tores, Patrimoniique Christi direptores, Anania & Sap-
phiræ crimini affines, indigni qui ad ulla munia Ecclesiæ
admittantur, &c.* quam à tam gravibus criminationi-
bus, per argumenta firmissima liberari. Sane si qui sunt
inter D. D. Canonicos Ultrajectinos, qui vel meum de
suo Ordine & Statu judicium improbent, vel subscribant
sententiæ D. Voetii in contrarium, illi se gravissimo
peccato obstringunt coram Deo, dum contra propriæ suæ
conscientiæ dictamen, in eo vitæ genere perseverant,
quod ipsi-met censent Supremo Numini summopere ex-
osum esse. Verùm absit à me, ut tale quid suspicer de ul-
lis Viris vel Primariis vel Nobilissimis inter Capitulares,
aut eos qui ex Capitularium ordine eliguntur ad Regi-
men actuale Reipublicæ Ultrajectinæ. Nominatim ve-
rò, de ipsis-met Proceribus Ultrajectinis meritò dixe-
rim, *Equo ne credite Teucris*. Nec enim probabile est Ca-
nonicos

nonicos Ultrajecti natos, aliud sentire de suo ordine, quam Amplissimum illius Urbis Senatum, qui quam procul sit circa hanc rem à scrupulis Voetianis, suo loco in hoc opere explicatum do. Quinimò est penes me publicum instrumentum, ex quo constat, si ejus sensum satis assequor, Nobiliss. & Ampliss. D. Vander Holck, Exconsulis Ultrajectini & jamdiu Assessoris Sapientissimi in Illustrissimo Confessu Celsiss & Potentiss. D. D. Ordinum Generalium, (quem honoris causâ hîc nomino) Amplissimum Patrem p. m. & sibi sorte, ~~by lot inge~~/devolutum Canonicatum, pro quo & solvendum aliquid fuerat, diu possedisse, & postea sub certo pretio in alium transtulisse: Sed quid vetera commemoro? Mensis vixdû est elapsus ex quo R. V. D. Johannes Knyffius Ecclesiæ Alcmariensis Pastor Vigilantissimus, Beneficium in Veteri Monasterio consecutus vi expectativæ ab Ampliss. suo Patre, dum viveret Urbis Ultrajectinæ Senatore, sibi datæ, facultatem ab Ampliss. Magistratu obtinuit eam Præbendam conferendi & resignandi cui vellet, cum adhuc majori suo emolumento, quam aliàs per Civitatis Statuta fieri solet; modò resignatio fieret in gratiam viri honesti & Reformati, ejusque Civis Ultrajectini, aut qui pro tali haberi possit; quod sane nec suæ conscientiæ grave existimavit V. R. nec sanus quisquam dixerit ipsi illicitum fuisse. 7. Dato non concesso, quosdam ex D. D. Canonicis, maluisse mulfare injurias & contumelias toti suo Ordini illatas, scriptis D. Voetii, quam meum de hac re expeti vel prodire Judicium, forte quod ab illius Viri, in sua Rep. potentis, machinationibus & odio, sibi aut suis malè metuerent, pauculorum tamen & forte obscuriorum hac in parte dissensus ab aliis, non efficeret, id non placuisse primo Ordini, quod quinque Capitula per plura con-

cluserunt

cluserunt & approbarunt : Et miror eum qui se scribit Ju-
ris Antecessorem, hîc dememinisse ejus quod extat ff. ad
Municip. & de incolis l. 29. Quod major pars Curie effecit,
pro eo habetur ac si omnes egerint. 8. Mirari me merito
quod isti homines, Canonicos non Ultrajectinos, au-
sint traducere tanquam peregrinos & obscure natos, cum
& ipsi Ultrajecti sint peregrini, et si præfulgidæ suæ No-
bilitatis stemmata universam Westphaliam & Braban-
tiam, si Diis placet, ab ævo occuparint; & certum sit mul-
tos in Collegiis Canonicorum esse viros eximios Ultra-
jecti non natos, qui tamen & Splendore Natalium, &
suorum meritis de Repub. & Ecclesia, & propriâ insu-
per virtute, multo plus decoris inferunt illi Ordini,
quam utilitatis ex eo referunt. 9. Non debuisse me ^{ταλα-}
^{γας ἀντὶ σάσεων} & tot convicia referre à Voetius & Voet-
tianis, si D.D. Canonicorum causam non juvi, sed prodidi
& perdidici: In eo enim voti sui sunt compotes, & benè de
ipsis meritus sum. Denique me profitendo Seniore[m] Do-
ctorem omnium eorum qui in Academiis Belgicæ Fœ-
deratæ Theologiam publicè docent, nec quicquam mi-
hi arrogasse quod verum non sit, cum anno hujus sæculi
25. Docturæ Lauream solemnè ritu Leydæ retulerim,
me accincturus ad Professionem Theologicam in Acade-
ma Sedanensi, in qua jam octennium contriveram, pri-
usquam D. Voetius ad Gymnasium Ultrajectinum, nec-
dum Academiæ titulo ornatum, vocaretur; neque hoc
mihi tribuisse, quo cuiquam ex Symmystis insultarem,
quos omnes suo loco deveneror, sed tantum quo demon-
strarem aliquid libertatis, mihi tot stipendiorum jam
militi, esse concedendum, in iis dijudicandis quæ ad
meam Professionem spectant; prout dicit Apostolus de
Diaconis qui benè ministraverint, eos bonum gradum
sibi

sibi acquirere & *multam loquendi libertatem* per fidem
quæ est in Christo Jesu I. Tim. III, 13.

Tertium ordinem contumeliarum longè acerbiorum
constituunt, Quod dicar *piorum virorum instituta* quæ
promovendo conscientia bono ejusque informanda gratiâ ad-
hibentur, decretorio stylo petere; Imitari hæreticos qui
Christi titulum in ipsis deprædationibus suis posuerunt, ut
quasi per titulum potentis defenderentur; mihi enim parili-
ter in more positum, *vitiis virtutes, laxitati conscientia*
libertatem, vindictæ cupidini defensionem Optimatum, stu-
dio dissentiendi atque adeo *heterodoxiis Synodica Decreta*
obtendere; In hac causa de *Canonicis & in negotio Tra-*
pezitico, stare solus *adversus rationem Scriptura-*
ram, adversus historiam temporum, adversus torrentem
doctæ virorum cujusque facultatis & sectæ; Velle
mei unius *authoritate & judicio tranquillare conscientias*
& *D. D. Canonicorum & Trapezitarum*; quomodo
tuti potuerunt esse in *Conscientia Primores & Pharisei*,
qui Christum captivum abduxerunt, quod Judam Christi
Discipulum habuerint sibi faventem idque datâ mercede;
aut *pacata fuisset Balaci conscientia si pretio accepto Bi-*
leam forte populo Dei maledixisset, quod & ille eloquia
Tei haberet; *Motus ratione culinariâ ad scribendum*
in hac causa: & quamvis in *Præfatione primæ Philos.*
dicerent boni isti viri *nolle tamen se id asserere*, nihilo-
minus in *Appendice definiunt honorarii vice mille aureos*
mihi *decretos & missos à D. D. Canonicis*, licet nonnullis
reclamantibus, & expectantibus num illud munus essem
repudiaturus, nec-ne; cùm tale non essem meritis præ-
mium propter oblationem ejus libelli quem vel mediocriter
doctus intra unius atque alterius hebdomadæ spacium com-
pilasset; Homo denique *mendacissimus, nullius planè*
fidei,

****

fidei, conscientia vernalis & prostituta, cui, nequidem in articulo mortis & jam jam sistendo ad Dei tribunal, ullo modo credendum sit. Respondeo, 1. Nimia esse superbiae in istis hominibus, quod Dei jura & auctoritatem involando, sibi arrogant Judicium de conscientia aliorum; Sto vel cado meo Domino, qui novit quam sincerè & ex animi mei sententia, hoc *Judicium* conscripserim. 2. Nullo pretio vel pacto vel promissio, me hoc Opusculum adornasse, & tam parum mihi constare dissensum-ne fuerit inter D. D. Canonicos circa Honorarium mihi decernendum, quam est falsissimum illud *mille aureorum* fuisse. Fateor lubens liberales & gratos se hac in parte D. D. Canonicos exhibuisse; adeo ut etiamsi honorarium illud quod mihi deereverunt, minus adhuc fuisset, in eo tamen alacriter acquievissem: Sed quam moris est Honoratis ac Supremis Collegiis, Eruditorum Labores sibi inscriptos, aliquo ἀντιδότην remunerari, si praesertim, vel suo rogatu, vel in sui Defensionem, scripti fuerint, ut nemo propterea unquam vel Judae, vel Bileami, vel Mercenarii aut Tertulli, elogium infame à bonis viris referre debuerit, tam norunt DD. Canonici, suum munus ad me missum, honestum illud sed moderatum, cujus grata tamen mihi semper erit memoria, longè infra illam immensam summam *mille aureorum* substituisse: etsi talis ea fuerit, ut tanti Appendicularium ipsum, tipulâ leviolem, utre inflatiorem, animal gloriae, verum superbiae & vanitatis mancipium, & merum Danielis *Tekel*, totum quantum cum omnibus illius sribiliginosis Scriptionibus, non redemerim. Sed isti Sycophantæ, magnis rebus innutriti, pro Nobilissima scilicet sua prosapia, nonnisi per Chilia-das & Libras Flandricas numerare solent. Sane vel hinc liquet quid de eorum commentis circa suffragia D. D. Canonorum

nonicorum sit statuendum, cum ex hac eorum relatione, in qua & meam & tot multorum eximiorum Virorum conscientiam testem habeo illos aureè & splendide mentiri, satis liqueat, quam aut parum in Exploratores expendant, aut eos minus fidos consequantur; Quia autem jam spe devorarunt D. D. Canonicorum opes ac reditus, & sibi perire putant quicquid illi de suo largiuntur, omnia in majus intendunt, & lucrum cessans habent pro damno emergente, eamque jacturam spectant per id genus conspiciolorum, quæ ita multiplicant objecta, ut pro uno in mensa nummo viginti aut triginta appareant. Fuerit ne autem dignum meum Opusculum eo non *præmio* sed *honorario* quod mihi decreverunt D. D. Canonici pronuciare non est Appendicularii, cujus oculus malus est quod alii boni in proximum tuum fuerint. 3. Vel ex hoc Opusculo liquere, quam non agam *adversus rationem Scripturariam, adversus historiam temporum, adversus torrentem Doctorum*; cum mihi hinc militet, ut & in causa Trapezitica (quam isti hinc perperam conjungunt, cum vel nunc videant Classes & Synodos in hac re sibi adversari,) Scriptura, Historia, Ratio, Reformatarum Ecclesiarum genuinus consensus. 4. Tantum prævaliturum meum *Judicium* pro D. D. Canonicis, quam Adversantium sententiam contra illos, si ex Authoritate humana penderet tranquillitas Conscientiæ; Sed hinc attendendum non ad personas, sed ad rationes, nec de causa ex personis, sed potius de personis ex causa & illius firmamentis, esse pronuciandum. Potuerit forte nomen D. Voetii Ultrajecti, ut Papæ inter Pontificios, aliquod *Præjudicium* creasse adversus D. D. Canonicos; Verum nec eorum condemnatio ex illius nomine, nec ex meo eorum absolutio, apud Viros cordatos, nedum apud Deum, est processura; Sed

**** 2

cx

ex firmioribus alterutrius argumentis majorique eorum
convenientia cum Dei verbo. 5. Tam parum me paria
facere cum Hæreticis, ut Dei beneficio, Orthodoxia
mea totius Ecclesiæ testimonio comprobetur; Nec ul-
lum unquam, qui jure se profiteretur genuinum Ecclesiæ
membrum, ullius me heterodoxiæ vel accusasse, vel con-
vicisse; Quin ita hac in parte Calumnias Voetianas ha-
ctenus esse retusas, ut qui cicadâ loquacior in ista accusa-
tione videbatur, nunc in ranam Seriphiam, notoriæ calum-
niæ coram toto orbe damnas, abierit. Ii sanè Christi titu-
lum in suis deprædationibus ponere volunt, qui clami-
tant Christi Patrimonium à Canonicis injustè detineri, eos-
que hoc titulo spoliare suis bonis conantur, & suis Para-
doxis in communi, præcisior em & accuratior em prætexunt
Religionem. 6. Me hîc non esse solum; quippe qui *Synodica
decreta* mihi habeam militantia, & certo certius sit, nec
possit negari, nisi à sola impudentia, de Canonicis Ultra-
jectinis Synodum Medioburgensem id pronunciaffe quod
propugno, & ab illius decretis discedere palam at perperâ
neotericos Præcisistas et Acesianos, qui sibi solis scalam
erigunt in Cœlum, inde cœteros exclusuri. 7. Ecclesiæ
Christi judicandum me relinquere, num in hac de Cano-
nicis causa, vel in altera de Trapezitis, ullius *Heterodoxiæ*
reus sim; & num tam jure nitar in hoc meo *Judicio*, decre-
to Synodi Medioburgicæ, ac Dordracenæ Judicio in cau-
sa de Objecto Prædestinationis, de quo olim mihi fuit
contentio cum Cel. D. Voetio, cui, ut nihil moderatum
spirat, placuit contra Synodi Nationalis Dordracenæ de-
finitionem, Supralapsariam Prædestinationem mordicùs
tueri; ut in causa Anticanonica *σπαρτίδων* & præfractè se
opponit decisioni Synodi Nationalis Medioburgensis. Et
sane possem jure Synodos Nationales etiam in tertio capi-
te

te illi obijcere, quod adversus earum decisiones, anniversary festa, Nativitatis, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, abolere moliatur; Sed hanc curam Venerandis Synodis utriusque Hollandiæ, quæ jam cœperunt ejus novandi intemperici aliquam fibulam injicere, lubens relinquo. 8. Tam durum mihi esse audire, quod *Vitiis Virtutes, Laxitati conscientiæ Libertatem, Vindictæ cupidini Defensionem Optimatum, Studio dissentiendi adeoque Heterodoxiis Synodica Decreta* obtendam, quam id probatu impossibile est meis Adversariis, quibus furor & maledicendi cacoethes has suggerit calumnias. Quin si *Vindictæ cupidini Defensionem Optimatum* prætexui, oportet D. Voetium authorem fuisse prioris inter nos rixæ, quandoquidem, ipso Judice, Vindictæ adversus eum studio, utique ex aliqua priori offensione nato, Defensionem Optimatum Sylvæducensium ei opposui. Ad hanc autem Disputationem de Canonicis non devenimus, quod ego studuerim ab ipso dissentire, sed quod ipse prior à me dissentire voluerit, & ne videretur errasse in heræria Sylvæducensi tam acriter impugnanda: Cùm enim ad hujus Defensionem & Excusationem legitimam adhibuissem exemplum D. D. Canonicorum in sua Provincia, nec videret quâ ratione se ex hoc argumento expediret, cœpit acerbiora quæque adversus illos meditari, stimulante insuper *Ragione di Stato*, & quod multum putaret accessurum *Ærario Ecclesiastico*, sibi que ac suis per reflexionem, si Opima Præbendarum Spolia, Capitulis detracta, in suum Capitolium inferret. Quare cùm ego, meos tum Sylvæducenses Proceres innocenter defendendo, occasionem primam suggesserim *Celeb. illi Viro* severiora moliendi in *Ordinem Canonicorum*, quibus eousque nihil molestiæ creaverat, æquitas ipsa videtur

**** 3

postu-

postulare, ut eorum causæ Patrocinium suscipiam. 9.
Me ne utiquam hîc impetere virorum piorum instituta,
quæ promovendo conscientix bono destinantur, nec Dei
gratiâ impugnata Pietatis, nisi ab hominibus improbis &
impiis, posse accusari; sed bonorum & piorum virorum
statum & ordinem propugnare adversus austeriora & in-
humaniora ac Charitati Christianæ iniquiora de illis *Judi-*
cia; in quo Consilio num scopum meum sim assequutus,
tu, *Ben-vole & Sapiens Lector*, judex esto, judicet & te-
cum Sancta Dei Ecclesia.

Quod si quis contra sententiarum hîc queat me in spi-
ritu Lenitatis erroris ullius arguere aut convincere, illi sa-
riè, quod viam comiter monstraverit, publicas sum acturus
gratias: Sed quamdiu eo stylo & modo mecum agatur,
quo actum est in tribus prænominatis scriptis, multo plus
accedet quam decedet & meæ sententiæ, & huic Scrip-
tioni. Interea rogatum hîc velim enixè & obtestatum
per omnia Sacra, Celeb. D. Voetium, ut vel admittat eam
pacem & amnestiam Christianam, quam semper & petii
& obtuli, vel saltem si tam alienus sit à Concordia, ut nec
Amicorum Consilia, nec vota Ecclesiæ, nec Synodorum
Intercessionem audiat, armis paribus mecum certet, id est
rationibus & argumentis; neque amplius ex infidiis immit-
tat ejusmodi maledicos suos Emissarios, quibus ut ait Plau-
tus, *thesaurus in lingua situs est, ut quæstui habeant ma-*
lè loqui melioribus. Deus Concordiæ & Pacis, nostris
deinceps animis & calamis per suum Spiritum sic mode-
rari dignetur, ut nec illis meditari, nec istis exprimere
quicquam valeamus, quod ad amissim Veritatis & Cha-
ritatis Christianæ non exigatur, & ad Nominis sui Sa-
crofancti Gloriam, Ecclesiæ Ædificationem, Proximi
Consolationem, propriamque Salutem, cedat & dirigatur.

Idem

Idem Tu, *Christiane Lector*, mecum precare; ut ego tibi
precor ex animo faustissima quæque: *Ex meo Museo, xxx.*
Sept. Stylo Jul. 1657.

TV quis es qui iudicas alienum famulum?
proprio domino perstat, aut cadit: sta-
bilietur autem; potest enim Deus eum stabi-
lire. Rom: xiv, 4.

Omnia munda mundis; pollutis autem &
incredulis nihil est mundum; sed polluta est
eorum & mens & conscientia. Tit: 1, 15.

S E N E C A.

Veniet qui conditam & sæculi sui maligni-
tate compressam veritatem dies pu-
blicet.

Quæ decipiunt nihil habent solidi; tenue
est mendacium; pellucet si diligenter inspexe-
ris.

I N

INDEX CAPITUM.

1. Proponitur *Quæstio* de qua hic agendum, ejusque occasio & status
aperitur. pag. 1.
2. *Primum argumentum* pro hujus *Quæstionis* parte affirmante, de-
sumptum ex eo quod Canonici sint suorum bonorum & illis aenaxæ
dignitatis possessores bonæ fidei in utroque foro, tam soli quam
poli. pag. 11.
3. *Argumentum secundum*, petitur ex *Scripturis*, tam negativè
quam affirmativè. pag. 16.
4. *Argumentum tertium* illudque varium, petitur à *jure*, authori-
tate & approbatione *Supremi Magistratus.* pag. 27.
5. *Argumentum quartum* quod à *Judicio* & *Approbatione Ecclesiæ*
desumitur. pag. 44.
6. *Argumentum quintum* petitur à *Casibus planè similibus*, in qui-
bus agnoscitur nihil esse reprehensibile. pag. 59.
7. *Argumentum sextum* petitur à *natura bonorum ad quinque Capi-
tula pertinentium*, quo ostenditur ex illa nullum scrupulum posse
moveri *Conscientiæ hominis Reformati.* pag. 70.
8. *Argumentum hoc ipsum vindicatur*, agiturque de *Fundatorum*
intentione, & ostenditur quod neque ex illa neque ex ullo alio
probabili titulo possint hæc bona *vindicari necessariò usibus sacris*
Ecclesiæ Reformatæ. pag. 98.
9. *Argumentum septimum*, spectans titulos varios *Canonicorum*,
sub quibus illa bona possident. pag. 123.
10. *Argumentum octavum*, quo probatur ista *Beneficia* esse constitu-
ta *Ultrajecti in libero commercio*, adeoque *Canonicos licito titu-
lo eorum possessores esse bonæ fidei.* pag. 144.
11. In quo agitur de *Iuramento Capitularium*, & ostenditur loco ar-
gumenti noni eo ipso *Canonicorum conditionem esse licitam* quod
licitè jurent in *Statuta suorum Capitulorum.* pag. 156.
12. *Continens Argumentum decimum*, desumptum ab *intestabilitate*
eorum testium qui agminatim producantur contra Canonicos, &
authoritate eorum qui pro illis adferuntur, cum totius *Quæstionis*
Conclusione. pag. 172.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

*Proponitur Quæstio de qua hîc agendum,
ejusque Occasio & Status aperitur.*

Ravi proculdubio reatu se obstringunt coram Deo, qui pulvillos consuunt sub peccantium axillis, eorumque vitiis ad blandiendum, negant id esse peccatum quod tamen revera peccatum est, Verbo Dei contrarium & noxium saluti: atque sic ultrò currentibus per viam latam, laxant habenas & calcaria subdunt. Sed non minus illi gravant suas conscientias qui dum sibi videntur esse *purgatioris religionis*, ut hac voce Augustinianâ hîc utar, libertatem Christianam in rebus adiaphoris operosè circumscribunt, omnia ferè conferunt muricibus, ac injectis vel excogitatis non necessariis scrupulis de facto proximorum suorum, eorum vel conturbant tranquillitatem, vel existimationem lædunt: Quorum neutrum convenit cum fraterna illa Charitate quam tantopere inculcant Sacræ Literæ: Ac sicut sæpè perit hominum libertas nimio retinendæ libertatis studio, ita non rarò nimîâ religiositate religio in periculum adducitur: Arcum solet frangere vehementior intensio, & emunctione supra modum accuratâ, lucerna extinguitur: Sed cùm nolit Salomon Eccl: vii, 16. quemquam esse vel *nimis justum*, vel *nimis sapientem*, ut meritò sunt culpandi qui camelum deglutiunt, & scelera quælibet student excusare vel incrustare atque ex peccato non peccatum facere; ita in culpa sunt gravissima, qui accuratè nimis culicem colant, ex non peccato peccatum faciunt, & mali amanuenses lactea facta fratrum suorum transcribunt sanguine, ac in ipso Sole maculas deprehendunt. Utrumque hoc extremum vitiosum fugitare debet cordatus Theologus, si de aliorum factis judicium suum ex Dei Verbo promere teateatur; ne Scyllam declinando incidat in Charybdim & ex Calcaria

A in

in Carbonariam delabatur: *Medio tutissimus ibis*. Neque id ei erit difficile qui *sensus* habuerit ut cumque *exercitatos ad discretionem boni ac mali*, ut loquitur Apostolus Hebr: v, 14. & procul positus omnibus præposteris affectibus amoris vel odii, ad Veritatis Divinæ & Charitatis Christianæ lancem suum Judicium trutinare studuerit.

Cùm itaque Eximii quidam Viri, non minus Pietate & Sapientiâ insignes quam Domo & Sanguine Nobilissimi, suis de causis à me petierint meum Judicium publicum de Canonicis & Canonicatibus Ultrajectinis, sanctè protestor coram Deo renum & cordium scrutatore me illud hîc propositurum citra *προσωποληψίαν*, ex conscientiæ dictamine animique sententia, & quale omninò de re ista conscripturus essem sub ipsa hora decretoria, quâ ero evocandus ad meæ villicationis supremo omnium Domino reddendam rationem. Tu Pater Luminum, fons omnis Justitiæ & Veritatis, rege tuo Spiritu Sancto mentem & calamus, ne mihi imprudenti contingat, vel patrocinari ulli sceleri, ut ut occulto & latenti, vel factò innoxio & innocenti, Sacrilegii, Idolomanîæ, alterius-ve criminis labem aspergere; Daque ut illud semper hîc habeam præ oculis quod dixit Salomon Prov: xvii, 15. *Qui absolvit improbum, & qui condemnat justum, sunt æquè ambo abominationi Iehovæ.*

Quo autem pateat distinctiùs, quid illud sit super quo meum exigitur Judicium & Responsum Theologicum ac Christianum, ante omnia ipsammet Quæstionem exhibebo, quam proposuerunt illi, qui & infirmiorum Conscientiæ & aliorum Existimationi circa eam quodammodo laboranti, consuli petierunt.

Queritur, An Vir Pius & Reformatus, nullo cæteroque Munere Ecclesiastico aut Academico fungens, possit bonâ & illasâ conscientia uti frui bonis illis quæ Ecclesiastica in Provincia Ultrajectina appellantur, etiam sub titulis Præpositi, Archidiaconi, Decani, Sacristæ, Scholastici, Thesaurarii, Præbendarii, Canonici, Collegiati, Capitularis, Vicarii & si

& similibus, absque ullo tamen exercitio directo vel indirecto Superstitionis Romanae; atque sic accenseri primo illius Reip. membro, quod constituunt homines illa bona sub ejusmodi titulis possidentes, ex ordine ibi publico & lege fundamentali, juxta quam post tempora Reformationis & recuperatae Libertatis, nemo ad illa bona possidenda & ὑπεροχὴν illis annexam ab Ordinibus admittitur, de quo non constet eum Reformatam Orthodoxamque Religionem profiteri?

Hanc quæstionem ut mihi solvendam proponerent illi quos dixi, effecerunt proculdubio varia scripta hinc inde ab aliquot annis, non sine magna animorum contentione, super hac re emissa; ea nominatim quæ non ita pridem adversus hunc Ordinem linguâ vulgari edita sunt, stylo, quantum Belgica possum assequi, acerbiori & severiori, quam qui deceat Theologos moderatos & memores Christianæ Charitatis: Verùm ita fert nonnullorum austerior genius & severius ingenium ut vehementer velint quicquid volunt; & dum Aristarchos agunt in omnes & omnia, aliquid participant de Timonis indole, ut pro tribunali sedentes fabas nigras præferant albis, ac proniores semper sint ad condemnandum quam ad absolvendum. Quò facit insuper præcisioris sanctitatis quod præ se ferunt studium, ex quo cernentes acutiùs cæteris, possunt ibi peccatum deprehendere ubi aliis nihil tale apparet, & eâ ratione sibi quærere laudem apud alios, tum subtilioris Casuisticæ, tum Sanctimonix majoris; cùm non sit verosimile eos non sollicitè omnem mali speciem declinaturos, qui possunt aliorum defectus tam solerter perspicere & tam uehementer exaggerare: Nec enim credere par est eos fore Philosophos sententiâ, ignavos operâ, & cum Scribis & Pharisæis grandia onera imposituros aliorum humeris, quæ ipsi digito tangere detrectaverint.

Quod si ad ista omnia privati fortè accesserint affectus, & spes haud exigua alicujus compendii faciendi ex iis quæ putant alios deserturos per suas invectivas, ut fiber ad incitas redactus refecat sibi pondus il-

lud cujus gratiâ venatores eum insequerentur, dubium non est quin eò sint studiosè collaturi omnia ea argumenta quæ speciosa Conscientiæ & Religionis nomina ipsis suppeditare poterunt; eadem arte quam capit Salomon Prov: xx, 14. *Pessimum est ait emptor, & cum digressus fuerit seipsum laudat.* Neque novum est aut insolens homines piscari isthoc hamo aureo, & Conscientiam ac Religionem prætexere iis opibus adhamandis quas suas esse malint quam aliorum. Etiam Judas profusionem unguenti carpebat ceu inutilem, & pertendebat præstitisse illud vendi & ejus pretium expendi in pauperes.

Non nescio equidem austeriores illos judices, hoc vulgari axioma niti, quod in dubiis ad conscientiam spectantibus semper sit inclinandum in partem tutiorem: Sed tutiorem eam arbitror, nisi luce meridianâ clarius contrarium ex Scripturis sacris pateat, in qua Charitas illa in consilium adhibetur, quæ omnia credit, omnia sperat, nihil sequius de fratribus suspicatur, nec capit sinistrâ quod dextrâ dabant, & deterret quemlibet à temeraria proximi condemnatione. *Ne judicate ut ne judicemini*, inquit Christus Matth: vii, 1. *Et tu quis es*, inquit Paulus Rom: xiv, 4. *qui condemnas alienum famulum? proprio Domino perstat aut cadit; stabilietur autem: potest enim Deus eum stabilire.* Hæc non dico quod velim Charitatem esse cœcam, aut nefas putem Theologis de casu aliquo dubio consultis, sincerè proferre si quid latentis in eo culpæ ad facem Verbi Divini deprehenderint; sed quod statuam non ita facilè deveniendum esse ad decretorium stylum, ex quo plurium virorum bonorum fama publicè impetatur, & sub prætextu Casuisticæ decisionis de illorum facto, quam nec ipsi petierint, ut pote plenè in sua Conscientia persuasi nihil in eo esse quod pugnet cum Dei Verbo, traducantur per ora virum, plebis odio, maledictiæ & invidiæ objiciantur, ac Philippicæ invectivæ, si non Lucilianæ Satyræ, in illos emittantur.

Quoad me fateor, nihil mihi occurriffe in istis acerbioribus Decisionibus nuperis contra Canonicatus & Canonicos Ultrajectinos; quarum subinde aliqua pars fio, quo dimoverer à prima mea sententia, quam jam olim & ante multos annos obiter publicè professus sum; sed multa quæ è contrario plurimum ponderis illi adjecerunt; ut omnibus in Dei timore accuratè pensiculis, non aliter Quæstioni
propo-

propositæ respondere quam, queam affirmativè, nixus ad id firmissimis argumentis, quæ priusquam propono, res omnis paullo altiùs est repetenda.

Nemo nescit Fœderati Belgii Legem fundamentalem esse illam celeberrimam Unionem, quæ vulgò Ultrajectina dicitur, Ultrajectinæ nempe concepta & instituta sub initium anni 1579. Quam abhinc paucis annis, nempe anno 1651. omnes Provinciæ iterum in Illustri suo conventu Hagæ habito, de novo confirmarunt & in arce reposuerunt, definientes *art. 1. suæ Paetere Unie / Confœderationis art. 1. dat die Unie binnen de Stadt Utrecht anno 1579 opgericht / vooz seecker ende vast ghehouden sal worden ; vooz sooveel die selvige hier niet en is verandert /* idest Unionem Ultrajectinam ratam & firmam mansuram, in omnibus illis capitibus, quibus nihil expressè per ultimam istam confœderationem derogatum fuerit. Illius autem Ultrajectinæ Unionis *articulo primo* generalius & *vigesimo quinto* specialius, suæ securitati & conservacioni suorum juriû prospexerant Canonici Ultrajectini, qui egregiam in illa procuranda & Libertate publica vindicanda, ceu ab ævo primarium Reip. membrum in Provincia sua constituentes, operam navarant; adeo ut quinque ex illis suorum Capitulorum nomine isti Unioni subscripserint, quorum nomina apud Borrium legi possunt *lib. 13. Hist. Belg.* & ad calcem exemplarium ejusdem Unionis, additorum decretis nuperæ illius Confœderationis Hagienfis, cujus modò memini. Ejus *articulo primo* cautum est quodlibet membrum eorum qui ad illud fœdus accedebant, *prisca sua privilegia, immunitates, exemptiones, jura, statuta, consuetudines & usus* conservaturum; & *vigesimo quinto* conventum, Provinciarum singularum Præfectos, nec non earum Magistratus & Officiarios respectivè, *juraturos* conservatum iri omnia *Sodalitia & Collegia* quæ in urbibus & locis confœderatis extarent. Factâ tamen *articulo decimo quinto libertate religionis & vestium* omnibus iis qui in Collegiis Ecclesiasticis tum extantibus vel jam forent, vel porrò futuri essent; modò in cæteris Superioribus eorum Conventuum & Collegiorum remanerent obnoxii. Ita enim sonant verba illius articuli: **Dat doek die tegenwoordelijcke in die Conventen ofte Collegien zijn / ofte naemaeks komen sullen /**

bypheyt ende liberteyt van Geligie ende oock van Kleederen hebben sullen; Bekentelycken dat sy luyden den Obersten van den Conventen in allen anderen saken onderdanich sullen zijn. Quo decreto ipsa met Capitula satis palam consenserunt in sui Reformationem, Collegiis tamen quoad Temporalia, Politica & priscum ordinem, in suo esse permanentibus.

Ab eo etiam tempore cœperunt Capitulares non pauci Religionem amplecti Reformatam, cæterà tamen retinentes suam in Republica axioma cum reliquis collegiis, suaque Beneficia & Præbendas inter eos. Indicio est quod jam biennio post Synodus Nationalis habita Mediodurgi anno 1581. *art. 95. spec. quæst.* definivit ad Sacram Cœnam citra scupulum admittendos, *Canonicos & alios è Clero, ende andere Geestelijke personen / ut quidem appellantur, retinentes sua Beneficia, ut Decanatus, Præposituras &c. absque tamen Superstitione aut Idololatria.* Eoque brevi isthïc processerat numerus Reformatorum ut jam anno 1582. decretum fuerit Pontificios Canonicos, quorum fides nutasse deprehendebatur, non admissum iri amplius ad regimen Reipublicæ, in quo iste ordo primas tenebat ab ævo & porrò retinere debebat, sed id juris fore tan tummodo Reformatis, è quibus certus ad id numerus eligeretur, qui in Comitibus & Republica regenda & administranda primarium membrum repræsentaret & sustineret. Licet post illud decretum, quod videre est apud P. Borrium *lib. 27.* suas subinde difficultatas Canonici passi fuerint, per quosdam ex Urbe Ultrajectina, maximè temporibus Leicestrensis factionis; quibus Prouningius quidam, inuisum omnibus bonis nomen, *Canonicos Cathedralis sacrumque ordinem, quibus hæctenus pars tertia in conventu,* (inquit Reidanus *Annal. suorum lib. 5.*) violenter abrogavit, atque *consecrata ac in fiscum redacta bona* inuasit: *Ecclesiasticos autem Ultrajecti,* (ut inquit idem) *non tam religio inuisos fecerat (quippe præterquam quod Pontificia plerique sacra deseruerant, nullius ob religionem in Belgica deterior conditio fuit,) quam amplæ facultates quibus nonnulli inhiabant;* quod etiamnum obtinere nullus dubito.

Sed optimi quique laboranti eorum causæ per factiosos & factiones, semper tulerunt suppetias; Nam anno 1579. paullo post confœderationem Ultrajectinam, Equestris ordo & Civitas Ultrajecti-

na solemnī illo diplomate, quo Ordines inter se convenerunt de Jure Collationis Beneficiorum vacantium, quod communi consensu ereptum ibant Pontifici Romano, Capitulis quinque promiserunt se illa in omni suo jure sanctè conservaturos; quod factum pridie eorum multuum relatorum P. Borrio *lib. 13.* quorum occasione solemne illud pactum inter Pontificios & Reformatos processit cujus conditiones *ibid.* leguntur. Anno 1580. cum plebs multa petiisset à Magistratu, inter alia *art. 11.* ut in posterum quinque Capitulis nefas esset suos solemnes conventus habere, Magistratus suâ responsione apud Borrium *lib. 14.* id omninò iniquum judicavit; & Princeps Auriacus suo provisionali Rescripto dato 23. Martii eo anno, sic multa constituit circa Religionem, ut tamen unâ sanciverit illa Concordata inter Urbem & quinque Capitula remansura; & in Provincia 27. Decembris cautum fuit ut ex quoque Capitulo unus ad minimum Comitiiis publicis interesset quoties celebrarentur. Anno 1581. condidit Princeps Auriacus decretum legendum apud Borrium *lib. 16.* super 24. articulis Capitaneorum Ultrajectinorum, quo inter alia continebatur, neminem interfuturum Comitiiis publicis qui solemniter Papæ communionem & Hispani imperium non ejurasset, & ex singulis membris nonnisi tres interfuturos quotidianis Conventibus, scilicet tres ex Clero, *unt de Geestel selheyt* / tres ex ordine Equestri, & tres ex Civitate & Urbibus. Adeo tunc grave non erat Ultrajecti, eos censeri & exprimi nomine *Cleri*, aut *Spiritualitatis*, qui tamen ejurato Papismo & Clericatu Pontificio, nomen dederant Ecclesiæ Reformatæ, & temporale suum in Capitulis, cum ei annexo axiomate Politico, retinebant. Et cum anno 1582. iterum Capitanei Ultrajectini institissent pro abrogatione primi Ordinis, quem *tertium* contemptim nominabant, Consilium Status, apud eundem Borrium *lib. 17.* constituit rationem eligendorum quorundam ex quinque Capitulis, qui *primum membrum Ordinem Ultrajectinæ Provinciæ* repræsentarent, & forent ejurato Papismo Religionis Reformatæ; quod Princeps Auriacus 14. Julii comprobavit, unde postea illud *Electorum* nomen ipsis fuit attributum, quod in hunc diem retinuerunt. Et cum adhuc tempore Leycestrensis factionis novæ turbæ fuissent excitatæ contra Canonicos, urgente Civitate abrogationem primi membri, & contra nitentes

te Equestri ordine, Comes Nivenarius ceu Præfectus Provinciæ, suo Decreto censuit Civitatem & Urbes debere conjunctim cum Electis & Equestri ordine agere more solito; quam Constitutionem vidi non ita pridem ejus manu subscriptam sub dato 14. Decemb. 1586.

Exinde autem mansit is ordo constans in ea Provincia quem describit Author *Annotat. additarum Descriptioni* Guicciardini: Observat enim quod à tempore recuperatæ libertatis, *Provincia* Ultrajectina ad vicinarum modum ab Ordinibus suis regi cepit; Illi autem (inquit) constant tribus membris, Clero nimirum, Nobilitate & Oppidanis; Clero licet sacris mutatis & Romani Pontificis autoritate abrogatâ, atque adeo Episcopo abdicato, suus honos mansit & prærogativa inter Ordines, sed non eo quo olim nomine: Electi namque hodie appellantur, quia è quinque Canonorum Collegiis alleguntur &c. Ac prout jam ab initio mutatæ Reip. isti Electi debuerant esse viri honestorum natalium, famæ integræ, Religionis Reformatæ & Orthodoxæ, ita si aliquando de illo & Equestri ordine angendo in illa Provincia fuit de liberatum & constitutum, ut 3. Julii 1605. & 8. Junii 1610. tam per Consilii Status Fœderati Belgii Decretum quam Principis Mauritii Rescriptum, expressè de illis tribus conditionibus & quod non forent *Factionistæ*, cautum fuit.

Neminem verò offendat quod in hujusmodi decretis factis successivè pro Canonicis & Electis, ea sæpiculè dicantur *provisionaliter* emissa: Id enim non est sumendum quasi ille ordo in Rep. permeram tolerantiam subsisteret, foretque in potestate alterutrius ex reliquis duobus membris, aut utriusque conjunctim, illum abolere, cum par in parem non habeat imperium; sed hoc est intelligendum in favorem ipsorum Capitulorum, quibus integris eâ claululâ salutaris servatur priscum suum jus ad Comitiam, etsi ad tempus solis quibusdam Electis ex illis omnium vice concedatur. Quapropter Amplissimus Magistratus Ultrajectinus 24. Aug. 1618. solemne Diploma concessit *Dominis Electis representantibus primum membrum Illust. & P. P. D. D. Ordd. Ultrajectinorum*, quo promittit sanctè & conceptis verbis se eos, eorum statum & bona, omni ope conservaturum & defensurum, cum approbatione decretorum in eorum causa factorum 4. Aprilis 1582. & 8. Junii 1610.

Nec

Nec tantum id in Electis, ceu lege fundamentali, semper requiritum, ut sint integræ famæ, & Religioni Orthodoxæ ac Reformatæ addicti, sed Reformatione ulterius procedente, cautum fuit neminem ad ullum Beneficium porro admittendum, qui revera & de facto Sanctam, Christianam, Reformatamque Religionem non profiteatur, qualis publicè in Belgio obtinet, aut de quo in illa educando & instituendo, si minorennis adhuc fuerit, sufficienter non caveatur; quod 13. Junij 1615. Ordines illius Provinciæ iterum, *endrachtelghe / unanimiter* sanciverunt, ceu pernecessarium & maximè faciens ad promovendam Dei gloriam, Religionem Reformatam, & vitam piam atque honestam, nec non Reip. securitatem, & exclusionem omnis externæ usurpatæ authoritatis in hominum conscientias, corpora & bona; *Tot bozderinge van Godes cere / de H. Christel. Gereformeerde Religie / een Godtsalich eerbæer leven / ende tot welstant van den Lande / mitsgaders tot seclusie van uptheemische ende byeende geusurpeerde autoriteit / over der menschen conscientien / lichamen / ende goederen.* Quod iterum novo Decreto condito 14. Feb. 1623. expressissimis item verbis confirmarunt.

Quinimò ita necessaria est per leges Provinciæ, publica & solemnis professio Religionis Orthodoxæ in omnibus Canonicis Ultrajectinis, ut si quis eorum ad alia sacra transiret & deficeret ad Papismum, eo ipso suo Beneficio excideret: quod pronuper exemplo manifesto comprobatum est.

Maneat ergo, quod olim Celeb. D. Voetius, contra me cæteroque vehementius scribens, *Fratern. Mar. pag. 445. & 446.* optimè monuit de statu & Collegiis Canonicorum Ultrajectinorum, illis implicitam esse supremam & primam autoritatem ac potestatem politicam; (quæ, inquit, Theologis sacra & inviolabilis esse debet:) ut pote qui in mutatione Reip. & vindicatione communis libertatis contra tyrannidem Hispanicam, non tanquam subditi aut optimates, sed tanquam Domini supremi (pro sua parte) & tanquam pars magna, imò potior ac prima regiminis ac confessus Ill. Ordd. hujus Provinciæ, talis status sui cum re ditibus perpetuationem & stipulati sunt pariter ut pars contrahens, & autocraticè approbarunt simul pro parte sua, ut primum membrum Ordinum, qui magnam, imò maximam partem Prædiorum

diorum & Dominiorum in hac Provincia possident. Ethī quidem tunc omnes ferè religioni Pontificiæ addicti. Multa postea arbitrio aut consensu ipsorum Collegiorum, postquam non pauci Reformationi nomen dederant, & pietate Ill. Ordinum, ut & prudentiâ Celsiss. Præfectorum hujus Provinciæ, mutata sunt, & ad reformatam religionem propiùs adaptata, majoremque Reip. securitatem inflexa: ut revera hic nihil amplius desiderari possit saltem ab iis qui non quærant resolutionem usque ad materiam primam, & contenti sint ordine ad reformatam Religionem & Reip. securitatem inflexo & adaptato; neque velint sub prætextu novarum Reformationum, Ecclesiæ ac Reip. pacem perpetuis diffidiis ac jurgiis ideo conturbare, quod in aqua turbida piscatio meliùs procedere solet.

Hæc autem omninò hîc præmitti debuerunt, ut quæstionis status meliùs intelligeretur: Quod enim pertendit Conviciosus & Anonymus ille scriptor, qui primæ hujus nostri *Judicii* editioni suas famosas chartas opposuit, nihil eo facere quæ per Unionem Ultrajectinam decreta fuerant in gratiam Canonicorum, omni caret fundamento; cùm hæc tota res ab origine prima repeti debuerit, quò constaret ita legitimum esse Provinciæ Ultrajectinæ regimen illud in quo Canonicis suæ partes servantur, ita conveniens cum Principiis Religionis Christianæ & Reformatæ, ut non possit hic author, Electorum ad illud admissionem, illegitimam & vitiosam pronunciare, & eam conferre cum putredine in pomo, ac *malum necessarium* appellare, quin læsæ Majestatis reum in illa sua Provincia, & læsi honoris tot præstantium virorum, (uti dicuntur Celeberrimo Voetio pag. 447. ejusd. *Fratern. Marianæ*) se constituat: ac id ipsum violet, quod modò ipse D. Voetius Theologis sacrum & inviolabile esse debere asserbat. Sed istis hominibus ratione destitutis, furor arma ministrat; & causam quam nequeunt argumentis evertere, conantur conviciis & maledictis opprimere; ac ita palam facere omnibus, se pietatis sinceræ & veræ religionis nihil præter larvam habere, quam suis affectibus & odiis iniquissimè prætendant; quod illis in Dei judicio, nisi resipuerint, & ad Veritatis & Charitatis Christianæ normam sua judicia in posterum meliùs exegerint, impune non erit.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Primum argumentum pro hujus Quæstionis parte affirmante, desumptum ex eo quod Canonici sint suorum bonorum & illis annexæ dignitatis possessores bonæ fidei, in utroque foro, tam soli quam poli.

EX iis quæ jam deduximus, patescit facilè status Controversiæ, & quod Casus positio, uti loquuntur, à vero non aberret, etiam suo calculo id comprobante illo ipsomet Celeberrimo Viro, qui tamen huic causæ suis de causis vehementiùs adversatur: Nunc id agendum, ut Quæstionis propositæ partem affirmantem, quam suscepimus demonstrandam, suis muniamus agumentis.

Primum autem inde desumimus, quod Canonici & Capitulares Ultrajectini, sint suorum illorum bonorum & iis annexæ in Rep. ὑπεροχῆς, possessores bonæ fidei, non tantum in foro soli, sed etiam in foro poli, quod tranquillandis eorum Conscientiis plenissimè sufficit: Is enim est effectus bonæ fidei in omni possessione, ut respectu rei possessæ animum possidentis tranquillet, ejusque conscientiam imperturbatam relinquat: Ideo Icti bonæ fidei possessorem eum dicunt esse qui *illæsam* rei possessæ *habet conscientiam*, eo quod domini cogitatione possideat: Hoc etiam titulo se Jephthe defendebat adversus Hammonitas Jud: xi, com 15. 16. & seqq. quod videlicet Israelitæ sibi divinitùs concessum & datum territorium Emoræorum, per trecentos annos, jure hæreditario & bonâ fide possedissent.

Iam verò negari nequit Canonicos eo magis bonâ fide possidere, quo certius est ipsis per sua Capitula & in illis convenire rerum suarum verum & legitimum Dominium. Hoc agnoscit is ipse Celeberrimus Vir, cujus verba sub finem Capituli præcedentis retulimus ex *Fratern. Mar. p. 446.* ubi porrò ita loquitur; *Circa ordinem, regimen & potestatem politicam, quam per Leges hujus Reip. & per consensum eorum quorum intererat, ratione PRÆDIORUM & DOMINIORUM SUORUM antiquitus obtinuerunt, & nunc per 18. Viros Electos adhuc exercent,* (vitium est in numero, nam octo tantum sunt Electi) *scrupulum aut difficultatem Canonicorum Conscientiæ non movent Theologi,*

nec Ecclesiæ. Ergo nec eorum admissio ad regimen traduci debet ut illegitima & *malum necessarium*, ac conferri cum putredine in pomo, ut sit à nupero nostro Censore; nec quicquam moveri potest circa illam *Prædiorum & Dominiorum Suorum* possessionem legitimam, cui ita innexa est illa Potestas Politica, ut unâ sublatâ vel negatâ alteram concidere necesse sit: Et per consequens cum non possit negari Capitulis & Canonicis legitimè competere supremam illam Potestatem & primi membri in Rep. dignitatem, quam sustinent in Provincia administranda cū duobus alijs membris, Equestri & Oppidano, eo ipso legitimi debent censeri possessores Prædiorum & Dominiorum suorum, quorum ratione illa suprema Potestas illis convenit; Nam propter quod unum quodque tale est illud magis tale est: Quare debet esse legitimum Dominium horum bonorum penes Capitula & Canonicos, eo quod legitima agnoscitur eorum Potestas & Majestas in Rep. quæ cessante illo Dominio nulla foret.

Ecquis enim quæso dubitet eos esse legitimos dominos, & per consequens possessores bonæ fidei, rerum suarum, quorum Authoritas, quæ nulla foret sublato illo legitimo Dominio, ut sublato fundamento corruere debet quicquid ei superstructum fuerit, tam solemniter agnita fuit & conservata à tempore restitutæ Libertatis & Reformationis institutæ? An ordo Equestris tam cordatè se opposuisset Leycestrensi tempore, iis qui hoc primum Reip. membrum resectum tanquam inutile & putre volebant, nisi legitimam ejus agnovisset Authoritatem? Authoritatem verò legitimam quâ potuerit agnovisse, nisi legitimum agnovisset Dominium ejus in illa sua prædiâ & bona, cujus ratione hæc Authoritas ei competit? An Amplissimus Urbis Magistratus, adhuc anno 1618. tam solemniter promisisset Electis & Canonicis, quod ipsos vellet conservare & tueri in *suo statu & suis bonis*, sub approbatione solemnium Decretorum jam ante factorum annis 1582. & 1610. nisi eos agnosceret pro legitimis bonorum illorum suorum dominis? Nam sanè pius Magistratus, qualis ille est, nolle se constituere receptatorem Latronum & Piratarum, & solemniter se obligare ad eorum protectionem & tutelam in bonis *ceus suis*, quæ tamen illorum non esse procomperto haberet. An uterque Ordo illius Provincie, Equestris & Oppidanus, posset bonâ conscientia cum illis,

illis, ceu legitimis secum supremis Dōmnis, Remp. administrare, si eorum Potestas & ὑπεροχή in Rep. omni destituitur legitimo fundamento? Ut certè nullum est fundamentum, si suorum bonorum non sint domini legitimi & possessores bonæ fidei; quandoquidem ratione illius Dominij & legitimæ possessionis, hæc illa Potestas in Rep. ipsis competit; Prout nullam amplius jure haberent vel habere possent talem Potestatem, si illo Dominio illaque possessione suorum bonorum vel se ipsos abdicarent, vel penitè exciderent.

Ut autem certum est Canonicos & Capitula legitimos dominos esse & possessores bonæ fidei rerum suarum in foro soli, ita non video quæ tales possint negari in foro poli. Nec enim labefactatur in hoc foro, legitimum in illo Dominium & possessio bonæ fidei, nisi per infidelitatem possidentis, aut sicubi rebus suis in Creatoris contumeliam abutitur: Hoc sensu magnus Theologus, nempe P. Molinæus, *Anat. cap. 32. §. 18.* ita loquitur; *Quisquis fide in Christum caret, filius Dei non est, ac proinde non potest esse hæres justusque possessor bonorum terrenorum, nempe in foro poli, quantumcunque virtutibus civilibus emineat*: Huc quoque nos ducit Apostolus non uno loco; Nam Rom: xiv, 23. dicit eum esse condemnatum *qui non edit ex fide*; & Tit. 1, 15. *Omnia, inquit, munda sunt mundis, pollutis autem & incredulis nihil est mundum; sed polluta est eorum & mens & conscientia.*

Sed neminem sanæ mentis repertum iri putè, qui Canonicos Ultrajectinos *pollutis & incredulis* velit annumerare, ut ex hoc fundamento illis abroget legitimum rerum suarum Dominium in foro poli: Nam præterea quod stant vel cadunt suo Domino, 'cùm Orthodoxam Religionem profiteantur, cùm sint membra Ecclesiæ Reformatae, cùm tales esse debeant ex lege publica ad illa sua bona legitimè possidenda, cùm Ordines Provinciæ unanimiter declaraverint apprimè id facere ad promotionem Gloriæ Divinæ, Religionis Orthodoxæ, & vitæ piæ ac honestæ, ut omnes Canonici & Capitulares tales sint, non video quæ possent *incredulis & pollutis* annumerari, ut inde possessores malæ fidei, saltem in foro poli, statuatur.

Nec amplius quis dixerit, si statuatur eos poli respectu posse statui possessores malæ fidei, quod rebus suis non benè utantur: Nam etsi quidam ex illis, quod credere nolim, suis redditibus abuterentur ad

diffolutionem & luxum, id non facerent formaliter quàm Canonici, sed quàm prodigi, nihilque personalia hæc vitia, caulæ præjudicare possent.

Si dicas abusum in eo esse communem quod bona hæc non cedant Ecclesiæ cujus sint, tum pertendis eos etiam in foro soli, non habere legitimum rerum suarum Dominium, adeoque nec esse possessores bonæ fidei, contra quam probatum est: Nam res eadem nequit esse simul duorum legitimorum dominorum, ut nemo potest, juxta dictum Christi, servire duobus dominis: Adeoque quicquid est in legitimo Dominio Capitulorum & Canonicorum, eo ipso Ecclesiæ sic propriè dictæ, idest cœtus fidelium Reformatorum, in Urbe Ultrajectina, aut illius Ministrorum & Pastorum, esse non potest: Aut si Canonici non sunt legitimi domini illorum suorum bonorum, multo minus ex illorum bonorum Dominio, supremi Domini in Rep. sunt agnoscendi: Necessè enim est tantum decedere de eorum Politica Potestate, quantum decederet de illo rerum suarum legitimo Dominio.

Postea etiam suo loco & ordine distinctiùs ostendam, quod neque ex parte bonorum illorum quæ possidentur, neque ex parte titulorum sub quibus possidentur, neque ex parte modi per quem illa bona acquiri solent ab eorum possessoribus, possit statui polluta & contaminata conscientia possessorum; Sed hoc saltem maneat primum nostrum argumentum, Omnes bonâ & illæsâ conscientiam possunt uti frui bonis quorum sunt legitimi domini & possessores bonæ fidei: Atque Capitula & Canonici sunt legitimi domini & possessores bonæ fidei istorum bonorum de quibus nunc agitur; Ergo bonâ & illæsâ conscientiam possunt uti frui illis bonis.

Huic meo argumento nonnulla sunt quæ recens opponuntur: Primū quod ipsi met Canonici sciant, mihi que ipse sim conscius, & ita Ordines ipsi Ultrajectini senserint 4. Nov. 1606. multa esse bona in istis quinque Capitulis, quæ illegitimè possidentur & absumuntur: Sed bene est quod nunc non movetur controversia Canonicis de omnibus suis bonis, sed tantum de quibusdam eorum adversariis se componentibus tacitè ad transactionem, ex Adagio vulgari, *Dimidium plus toto.* At verò hæc eorum bona & beneficia sunt omnia ejusdem ordinis & naturæ:

naturæ: Et quã nullã ratione sum aut possum esse mihi conscius quidpiam ex illis malè possideri vel absumi, sic nec putem quemquam ex D. D. Canonicis id de se confessurum. Quamvis non desinat esse possessor bonæ fidei, qui re possessã non utitur ut deberet. Potest legitima manere *τησισι*, ubi *χρησις* est vitiosa. Nec si Ordo Equestris cujus *προβουλεύμα* citatur *Consult. Theol. p. 2. pag. 93.* censuit ex bonis quæ in Ultrajectina Provincia *Ecclesiastica* dicuntur, prospiciendum Ministerio, ea necessariò intellexit quæ à Canonicis possidentur; cum multa alia sint ejus nominis, de quibus & hoc decretum 4. Nov. 1606. & literæ D. D. Ordinum Generalium *ibid.* relatæ, ceu scriptæ 14. Junii 1632. possint ac debeant intelligi: Nec si senserunt vel Nobiles in Provincia, vel Ordines Generales extra eam, vel postea Senatus Ultrajectinus anno 1655. quædam ex illis bonis posse assignari piis usibus & subsidiis Pastorum, ideo eorum possessores eousque, *malæ fidei* accusarunt; ut *ἀποσδιόνυσα* sint ad hanc rem quæ *ex pag. 144. 186. 187. Consult. Theol. p. 2.* illius Hyperaspistes vult consuli contra hoc meum argumentum.

Secundò objicitur indicium esse malæ fidei in Canonicis quod *fundationum* suarum titulos nolint exhibere, & jurent se non exhibituros: Verùm cum nemo *ad exhibendum* conveniri possit, nisi coram suo judice, Capitula vero primum membrum supremi Magistratus constituentia in Rep. coram se superiori conveniri nequeant, non foret trahendum in malæ fidei criminationem, quod ad majestatis & axiomatis sui in Rep. tutionem, suarum *fundationum* titulos exhibere nollent iis qui nullum jus habent eas exigendi. Nec si jurant Canonici se non evulgaturos *secreta* suorum Collegiorum, inde sequitur eos esse possessores malæ fidei; cum in omnibus Collegiis ipso jure naturali id obtineat, ut eorum *secreta* à nemine qui illis interest temerè divulgentur. Nullum est regimen inter homines quod sua quasi Arcana non habeat, quæ effutiri non debent. Et quam hoc Canonicorum juramentum de *arcanis* suorum Capitulorum non revelandis iniquè trahatur in argumentum malæ fidei cujus sibi sint conscii, vel inde liquere potest quod fuerit in usu ante tempora Reformationis, quibus metuendum illis non erat se posse conveniri *ad exhibendum* titulos & documenta *fundationum* suarum.

Tertiò

Tertiò obijcitur, etiam Socinianos, Quakerianos, Præadamitas, (nihil enim tam turpe vel odiosum est his hominibus, cui Canonici non veniant conferendi) tranquillo esse animo, nec ideo tamen minus reprehendendos. Sed ita saltatur extra chorum. Hic enim non disputo de errore in doctrina, sed de rerum terrenarum possessione bonæ fidei, quæ etiam cadere potest in turpissimum hæreticum, qui cogitatione domini, vel authore Prætoris possideat. Quod si animo tranquillo sunt Canonici in sua possessione, cur ergo eos sibi conscios dicis suæ malæ fidei? Conveniet nulli qui secum disfidet ipse.

CAPUT TERTIUM.

Argumentum secundum, petitum ex Scripturis, tam negativè quam affirmativè.

QUoniam verò in casibus Conscientiæ decidendis, respiciendum ante omnia ad Scripturas, quæ possunt nos sapientes reddere ad salutem & perfectè instructos ad omne bonum opus 2. Tim: 111, 15. 17. videre inprimis debemus num ex illis hujus Quæstionis decisio queat haberi. Si enim Scriptura condemnet Canonicorum factum, frustra quis niteretur illud tueri vel excusare: Sin minus, oleum & operam perdent qui tanto cum impetu in illud invehuntur: nam *quod de Scripturis non habet auctoritatem, eadem facilitate contemnitur quâ probatur*, inquit Hieronymus ad 23. Matt.

Inde autem possim argumentari bifariàm: Primum negativè; Nam nullum hactenus reperij, nullum citari vidi textum Scripturæ, ex quo clarè & apertè Canonici queant convinci peccati coram Deo, in horum suorum bonorum possessione: Video quidem cogi nubes atras & densas testimoniorum humanorum, parum huc, parum ad conscientiam facientium, & de quibus suo loco aliquid dicam; sed nulla hactenus vidi testimonia Scripturæ directè hîc stringentia, vel quæ huic Quæstioni possint applicari aliter quam per remotas admodum, intricatas & valde incertas consequentias; Quarum pleræ-

que

que non sunt iis dissimiles, quibus adversarii solent Orthodoxiam nostram impugnare, prolaris aliquot Scripturæ testimoniis, quæ ubi veniunt applicanda quæstioni controversæ, nihil ad rem facere deprehenduntur.

Interea tamen qui factum proximi sui improbat & arguit gravissimi coram Deo peccati, debet ad id niti probationibus apodicticis ex Scriptura, & quæ convincendæ ejus Conscientiæ plenè sufficiant; ne videatur Pythagoricum *αὐτὸς ἔφα*, instar Pontificis ex Cathedra definiens, subrogare Petri Adagio apud Clementem Alexandrinum, *ὁ δὲν ἄτις γὰρ φησὶ*: *Nihil absque Scriptura*. Non debet adulterii accusari, quæ ad aquas Zelotypiæ adducta, earum probationem absque nocumento potuit sustinere. Si duo homines de eodem facto judicent contrarium, graviolem dubioprocul Provinciam ille sustinet & longè difficiliorè, qui accusantis & condemnantis partes sibi imposuit, quam qui defendentis & excusantis: Nam huic militat officium Christianæ Charitatis, cujus est, quoad fieri potest, in meliorem sensum proximorum facta interpretari, nisi evidenter condemnentur in Scripturis. At ille non potest vitare notam & violatæ Charitatis & judicij temerarii, nisi luce meridianâ clariùs sententiam suam adstruxerit ex Dei Verbo; Affirmanti enim incumbit probatio, & actore non probante absolvitur reus: Et si probationis loco protulerit longè petitas consequentias, frigidæ conjecturas, præsumptiones dubias, eo ipso nihil probasse censebitur, sed potiùs ita agendo eos absoluisse quos condemnatos volebat.

Igitur ut benè, affirmantibus Pontificiis ignem Purgatorium, panis Transsubstantiationem, Confessionis Auricularis aut Cælibatus necessitatem, Sanctorum invocationem, Preces pro mortuis, Imaginum erectionem in Templis & similia, simplicem nostram negationem opponimus, eo quod nihil horum extet in Scripturis ex quarum autoritate ideo benè argumentamur negativè, quod sint unica & perfectæ norma fidei & morum, credendorum & faciendorum; Sic in hac de Canonicis Quæstione jure pertendo nullius culpæ eos esse accusandos, eo quod ex Scripturis Sacris nihil promi queat quod ad eorum condemnationem evidenter & necessariò spectet. Nam id omne in genere morum pro licito & legitimo debet agnosci, quod

C

non

non constat liquidò & evidenter prohiberi ac damnari Dei Verbo. At qui factum Canonicorum liquidò & evidenter prohiberi & damnari Dei Verbo, probatum hactenus non fuit, nec probari potest.

Video quidem eos qui expressè in id intenderunt, proferre primò dictum Jeremiæ VII, 18. *Ecce vos habetis fiduciam vestram in verbis falsis, minimè profecturis*; quo unico Scripturæ dicto fulciunt primum gravamen quod in hoc facto volunt observari, in libro Belgico qui inscribitur *Consil. Theol. pag. 6*. Sed si dicendum quod res est, æquè facit ad probandam potestatem Temporalem & Spiritualem Papæ, quod dixerunt Apostoli, *Ecce duo gladii*, ac ad pulsandam Canonicorum Ultrajectinorum possessionem & auctoritatem illud Prophetæ testimonium, ut cuius lectori cordato satis apparet: cum multo potiori jure Canonici, suis severioribus illis Censoribus queant obijcere illud ejusdem Prophetæ eodem capite VII, com. 4. *Ne habetote fiduciam vestram in rebus falsis, dicendo, Templi Jehovæ, Templi Jehovæ, Templi Jehovæ, ista sunt*. Volunt enim falsò bona quæ possident Canonici, esse Templi Jehovæ, & Ecclesiæ restitui debere.

Deinde pag. 10. ejusd. libri, citantur pro secundo gravamine adstruendo, loca Gal: VI, 6. I. Cor: IX, 7. 9. 11. 14. I. Tim: V, 17. 1. Thess. V, 12. 13. 2. Thess: III, 10. Sed nullis fiduculis potest ex illis quicquam extorqueri quod faciat ad hanc causam: An quia dixit Apostolus Gal VI, 6. *Communicet qui instituitur in sermone cum eo, qui se instituit omnia bona*, debent potius Canonici se exuere omnibus suis bonis in usum Pastorum Ecclesiæ, quam reliqui Cives Ultrajectini? Id nec audet asserere Sycophanta publicus, qui hoc argumentum vindicaturus, tantum inde colligit teneri Canonicos amplius conferre in usum Sacros quam cæteros; quod neque diffitemur, si pro ratione facultatum cujusque, ad hanc rem capitatio instituat. Si enim fuerint ditiores cæteris, liberaliores quoque debent esse; sed non ideo sua beneficia relinquere. An quia Ministris Verbi suum debetur honorarium & stipendium ab Ecclesia, quò faciunt quæ proferuntur ex I. Cor: 9; & I. Tim: 5; & I. Thess: 5; Canonici & Electi Ultrajectini, non sunt legitimi domini & possessores bonæ fidei suorum proventuum? Neque sanè illi deficiunt in iis quæ spectant Ministerij faceri exercitium & conservationem; Nam præter id quod eorum quisque

quisque liberaliter confert in usum pauperum pro Conscientiæ suæ dictamine, Capitula quotannis satis grandem summam expendunt in stipendium Pastorum Ecclesiæ Ultrajectinæ, & ad fabricam Templorum suorum, in quibus Dei Verbum annunciatur, omnes sumptus necessarios faciunt. Nec minus benè prospiciunt illis Ecclesiis ruralibus, quæ ex jure Patronatus eorum subsunt provisioni, ut nullis aliis totâ Provinciâ, aut etiam forte in Fœderato Belgio, melius prospectum sit. Hic verò illis applicare, ut sit à publico Sycophanta, locum Prov: XI 1, 10. quod *miserationes improborum sint miserationes crudelis*, nemo potest nisi vel qui ad Pasquillos scribendos ex Scriptura aptior fuerit, more Italico, quam ad illam suis usibus legitimis applicandam, vel qui domi alat hircinis duos ramos, & cujus animus, similis sepulchro, igni, terræ aridæ & vulvæ sterili, nunquam dicit *Satis est* Prov: xxx, 15. 16. An quoniam is qui *non vult operari non debet etiam edere*, juxta locum 2. Th: III, 10. inde magis colligitur Canonicos Ultrajectinos esse damnandos, quam eos vel Nobiles vel Cives in eadem Provincia, qui nullum artificium exercentes, vel nullo munere publico defungentes, ex suis redditibus vivunt & sustentantur? Ne dicam otiosos & inutilia pondera terræ dici non posse Canonicos, (*ja meer als leeghangers en erger / ut S. P. conviciosè asserit, non probat*) quorum Collegia tot præstantibus Viris constantia, uti quondam dicebantur Celeberrimo D. Voetio, sunt seminaria Reip. quoad prius membrum, imò etiam quorum plerique Arte & Marte ei dextrè & utiliter inservire possunt.

Tertiò pag. 12 & seq. alia proferuntur loca æquè parum apta huic decisioni: Urgetur præsertim solemne Christi dictum quod extat Matt: XXI 1, 21. Sed *ἀποδοδόντες*: Reddimus enim Deo que Dei sunt, juxta Christi mandatum, cum ei exhibemus honorem & cultum quem nobis præscripsit in suo Verbo. Nec magis ex hoc dicto potest colligi debere Canonicos sua bona cedere Ecclesiæ Reformatae Ministris, & usibus sacris impendere, quam reliquos omnes cives, quorum bona æquè sunt Dei, cujus nempe *terra est & plenitudo ejus*, ut liquet ex Psal: XXIV, 1. Adde locum ipsimet Authori p. 2. *Conf. Theol.* citatum ex Lauceloto Andræa, homine nostris & Calvino infensissimo, pag. 42. quò nos remittit S. P. nescius quid dicat, ex 1. Chron. XXI 9,

14. Magis enim esse Dei bona Canonicorum quam aliorum, dicere quidem possunt nuperi isti Doctores, per egregiam petitionem principii, probare non possunt. Imò hoc ipsum Christi dictum possent Canonici retorquere in eos, qui cum agnoscant Capitulis & Electis competere *ὑπεροχὴν* primi membri in Reip. regimine, & cum duobus aliis Ordinibus supremam Majestatem, illorum nihilominus statum tot pulsant arietibus, tot machinis eversum eunt, tot impetrant accusationibus & convitiis; quod sanè non est Cæsari reddere quæ Cæsaris sunt. Dum enim profitentur isti homines maledici se primo Reip. membro *quà tali* non opponere nec maledicere, est planè absurdum & continet protestationem contra factum, quæ nihil operatur: siquidem Canonici primum Reip. membrum non constituunt, nisi *quà possidentes* illa bona; atqui illis sub illo formali maledicitis, & eos tanquam canes & Achanes & fures traducitis; ut quæ hîc de fallacia *compositionis & divisionis* nugantur Sycophantæ, planè sint puerilia, nec subsistere queant.

Idem statuendum de loco Mal: I I I, 8.9.10. Quid enim ad Canonicos, res suas quondam idolo detractas, autoritate publicâ & maxime prædecessorum suorum, bonâ fide possidentes, & earum legitimis dominos, (uti jam probatum est, etiam ex virorum Magnorum, illis tamen adversantium, confessione) increpationes eorum qui decimas & oblationes Lege Dei præscriptas non pendebant? Sanè nec decimis & oblationibus Lege Dei præscriptis, ullus sanus Theologus meritò annumeraverit dotationes Superstitiosas & Idololatricas ex quibus enatæ sunt illæ Præbendæ, quarum nunc usum fructum bono titulo possident Canonici Ultrajectini; nec illæ Deo fuerunt ereptæ per Sacrilegium, sed Idolo & cultui illicito per sanctissimam Reformationem, quæ processit juxta id quod jam olim prædictum fuerat à Johanne Apoc: XVI, 19. & XVII, 16.17. tandem desolandam Babylonem, & eam spoliandam suis opibus & redditibus, ut etiam ad ultimum hunc locum Doctissimi Belgæ Interpretes annotarunt. Et dum negant Sycophantæ hæc bona *Idolo* detracta fuisse *debitâ formâ*, partim confitentur *Idolo* thya ergo ea fuisse, partim accusant informalitatis supremum Magistratum, circa ordinem in sua Provincia constitutum. Quin blasphemiam accedit, quod statuunt,

tuunt, non minus Deo deberi, quæ Idolo abusive fuerint consecrata, ac oblationes quæ sibi iusserat offerri sub Veteri Testamento. Quâ ergo Conscientiâ divitiæ & reditus Babylonis, quibus & origine & conditione verè conveniebat esse Mammona iniquitatis, conferentur cum decimis & oblationibus à Deo expressè mandatis sub Lege, ut illorum direptio & applicatio ad usus merè civiles, ex justo Dei judicio, & juxta id quod prædictum fuerat in Scripturis, non minus Sacrilegij accusetur, quam istarum detentio; & ita Reformati illa opima spolia Babylonis detracta possidentes optimo titulo, juxta Reip. constitutionem, tanquam Sacrilegi ex Prov: xx, 25. Rom: 11, 21. tanquam Achanes ex Jos: vii, 7. 25. tanquam Ananiæ & Sapphiræ crimini affines ex Act: v, 3. 5. traducantur? Quid est quæso ludere in re seria, aut ipsi Sacræ Scripturæ illudere, si hoc non est? Ananias & Sapphira mentiendo Spiritui Sancto intercipientes mediam partem pretii quod totum Deo devoverant, & se totum proferre simulabant: Canonici nihil de suo voverunt, nihil etiam de illo supprimunt, nec mendacij in Spiritum Sanctum accusari, nedum argui possunt. Achan clam Josua & Magistratu, surripuerat ex interdicto, quod illi fuit revera aurum Tholosanum, ut est in adagio; at Canonici sua possident Supremo Magistratu non conscio tantum sed authore; Neque possunt citra convicium accusari Sacrilegij qui sunt emptores & possessores bonæ fidei. Quæ verò hîc congerit S. P. ut Canonicos Achane pejores, deteriores Ananiâ & Sapphirâ faciat, talia sunt quæ tortori punienda, non Doctori refutanda incumbunt.

Quamvis autem Canonicis Ultrajectinis in hac Quæstione absolvendis sufficeret, quod ex Scriptura nihil adfertur solidi, imò nihil, si propiùs attendatur, quod speciem verisimilitudinis præ se ferat, unde ullius culpæ in bonorum suorum possessione queant convinci, pergam tamen ulterius, & ex ipsa Scriptura Quæstionis quam hîc tracto partem affirmativam apertè comprobabo.

Tria igitur præcipuè mihi videntur occurrere in Scripturis ex quibus satis evidenter hic casus deciditur. Primum est id quod modò tetigi vaticinium Johannis Apoc: xvii, 16. 17. ubi Reges & Principes qui antea sua corrua Babylonis commodaverant, & robur illi addiderant, dicuntur eam tandem odio prosequuturi atque desertam reddituri &

nudam, ejusque carnes exesuri, & illam igne exusturi. Omnes Interpretes nostri hoc vaticinium intelligunt de bonis & redivibus Pseudo-Ecclesiasticis, quibus Babylon turgebat, ei tandem detrahendis & auferendis per Principes & Magistratus Christianos, pertæsos illius tyrannidis, atque in eorum usus applicandis & traducendis. Nec video quâ aliter possit sumi illa phrasis quod ejus carnes sint comesturi; quâ sanè Spiritus Sanctus usus non fuisset, si hæc bona à Magistratu erepta Babyloni, necessariò debuissent quasi postliminiò restitui Ecclesiæ Reformatæ, ceu illi debita & ejus propria: Nam exedere non est alii reddere, sed in rem suam usumque suum convertere, quo sensu iniqui & duri Magistratus dicuntur exedere populum Psal: xiv, 4. quia non contenti tondere pecus illud deglubunt, & plebis substantiam in suum ærarium inferunt. Ideo Belgæ Interpretes, id omne ita reddunt, n. 41. *Sulten haer incomsten ende ryckdommen die sy upt haere landen trock / haer weygeren ende ontucmen / ende selve tot haer eygen nut aenwenden / &c.* Quæ sanè ultima verba ostendunt bona hæc Babyloni eripienda, applicanda fore à Principibus & Magistratibus Christianis proprio suo commodo, non verò tanquam pia, religiosa, sacra, restituenda necessariò Ecclesiæ; Ut seipsum hic excœcasse ultrò videatur S. P. dum admittens in speciem Notas Belgicas hujus loci, negat tamen Magistratus pios hæc bona in suos usus, *tot haer eygen nut / conversuros.* Hinc ergo hoc exurgit argumentum; Illi non possunt culpari in Beneficiorum Pseudo-Ecclesiasticorum usurpatione, qui faciunt quod per Babylonis pios hostes futurum prædixerat & faciendum voluerat Deus; Atqui Canonici Ultrajectini, usurpando ad usus civiles & sæculares bona Pseudo-Ecclesiastica Babylonis Romanæ, faciunt revera quod per pios destructores Antichristi faciendum prædixerat & voluerat Dominus; Ergo extra culpam sunt collocandi. Hic namque asserere cum S. P. quod Babylonica Meretrix maneat Ultrajecti non solum non desolata, aut exosa, sed è contrario chara, amica & in deliciis, est contra Solem loqui. Verùm is scriptor videtur nonnisi bene potus cum Ennio ad arma profiliisse, & toto suæ descriptionis tempore si amens penitus non sit, saltem constanter ebrius fuisse.

Neque hic possum præterire quod Fabricius Boderianus, Pontificius

cus Scriptor, Præfatione sua ad Henricum I I I. quam præfixit Novo Testamento Græco-Syriaco-Latino, excuso Parisiis anno 1584. refert de Joachimo Abbate Calabro, eum prædixisse grandia mala Ecclesiæ Romanæ ejusque Antistitibus eventura, ac inter alia *maximam partem bonorum & divitiarum quas Principum munificentia & liberalitas illis affatim tribuerat, ab iisdem ablatum iri, quoniam eæ sunt spinæ quæ bonum semen verbi Dei, in cordium humanorum terra satum & insitum frequenter suffocent, & ex quibus contexta est & complicata corona quæ caput Christi in corpore Mystico Ecclesiæ vehementer pungit & vulnerat.* Ac prout observant Belgæ Interpretes ad locum ex quo nunc argumentamur n. 39. quod jam nonnulli id ipsum fecerint, & porro rogandus sit Deus ut reliqui sequantur, ita agnoscunt hanc bonorum Babylonicorum direptionem per Magistratus & Principes, & eorum applicationem ad suos usus Civiles & Politicos, tot hæc *regen nut / rem esse legitimam & Deo gratam.* Quæ enim hîc garriunt Anti-Canonici, de his bonis *ad pios usus necessariò transferendis, parum conveniunt cum optimi Regis Ezechiaæ mandato ad Levitas 2. Paral: XXI X, 5. de efferendo ac separando à Sancto quod pollutum erat, idest, juxta ipsos Doctissimos Interpretes Belgas, quicquid polluerat templum, per Idolorum ministros & cultum; al wat den Tempel door de afgoden dienaren / ende den afgoden-dienst berontrempicht hadde.* Volebat Rex Sanctissimus à re Sacra separari, & profanis ac civilibus usibus relinqui id omne quod Idolothyton fuerat: Hi verò vellent omnia Pontificiorum Idolothyta, in Ecclesiæ ærarium inferri & ad pios usus necessariò transferri, quoniam eorum avara pietas & pia avaritia est planè insatiabilis, nihilque discriminis inter sacrum & profanum vult agnoscere.

Alterum quod in Scripturis occurrit apprimè faciens decidendæ huic Quæstioni, extat apud Paulum I. Cor: VI II, 7. & X, 21. 25. 26. 27. ubi docet Apostolus Idolothyton sive eorum quæ Idolis oblata & consecrata fuerint, usum & esum esse licitum sub triplici limitatione; Primò si non procedat *ex conscientia idoli*; Secundò si non importet communionem & societatem Religionis cum Idololatris; Tertio si non adsit scandalum & læsio infirmorum. Quæ autem erat ratio Idolothyton Paulo commemoratorum, eadem est omninò bonorum eorum quæ Babyloni erepta Ecclesiastica abusivè & cathresticè

chresticè appellantur: Erant enim revera in Papatu Idolis consecrata & cultui superstitioso atque Idololatrìco fovendo, conservando, promovendo, destinata: quod postea latius probabimus. Sufficit nunc observasse quod quasi carnem & substantiam ipsius Babylonis constituerent, ut modò visum. Quare eadem libertas Christianis est concedenda circa usum & possessionem istorum Beneficiorum Pseudo-Ecclesiasticorum, quæ illis debetur circa esum & usum Idolothytôn; nec putem posse quemquam suspicari ullam distinctionem inter hæc duo, aut somnare similium similem rationem non esse statuendam. Igitur non minus licitus est usus horum bonorum, quam Idolothytôn tempore Apostoli, modò absit conscientia Idoli, professio vel expressa vel interpretativa communionis religiosæ cum Idololatrìs, & scandalum infirmorum. Atqui Canonici Ultrajectini utuntur & fruuntur istis bonis olim Idolo consecratis, citra Idoli conscientiam, communionem Religiosam cum Idololatrìs, & scandalum infirmorum; Ergo licitè illis bonis utuntur & fruuntur.

Abesse ab ipsis conscientiam Idoli, communionem Idololatrarum & scandalum infirmorum, & res ipsa loquitur, cum omnibus constet eos esse Religionis Reformatæ, quam palam & publicè profitentur; & Synodus Nationalis Medioburgensis jam olim judicavit: censuit enim eos sua Beneficia retinere & possidere absque Idololatria & superstitione. Nullam sanè habent conscientiam Idoli, quia si eâ ducerentur, aut nollent iis uti bonis, aut vellent præstare cultum Idololatrìcum cui olim illa bona destinabantur, à quo sunt remotissimi: Nullam retinent communionem Religiosam cum Idololatrìs, quam execrantur, & quibus ob hæc bona possessa sunt viceversâ execrationi. Nemini denique fratrum suorum sunt scandalo, ex ea opinione quod licitum faciant suo exemplo his bonis uti ex Idoli conscientia; cum nemo sit qui id de illis suspicetur: Et si qui ex odio quo in illos feruntur aut ex studio rerum novarum in Republica, sperantes ejus mutatione melius sibi prospectum iri, vel fingunt se offendi eorum facto, vel prætexunt infirmorum scandalum, illi tam parum audiendi mihi videntur, ac is Leydensis Anabaptista, qui occurrens in platea magno Theologo D. F. Gomaro, ineptè profitebatur se offendi & scandalizari quod Spira, quam Vir ille Reverendus & Celeberimus

rimus

rimus habebat circa pileum suum, ejus judicio iusto crassior esset. Qui suis affectibus scandalum prætexunt, gravissimè peccant coram Deo; Et si qui supereffent in Ecclesia Ultrajectina eoque infirmi & parum instituti de Libertate Christiana, ut revera contristarentur & offenderentur de Canonicis, Pastorum suorum foret non illam fovere infirmitatem, ei adulando & eam propugnando, sed eos meliùs erudire, & omnem scrupulum illis eximere: Et fanè in ejusmodi scandalo mixto, quod *infirmorum* appellant Theologi, non minor est culpa scandalizati, (nequid gravius dicam) quam scandalizantis: Nam si hic peccat ex incogitantia & imprudentia, dum Libertate suâ non satis tempestivè utitur, ille vicissim peccat tum ex ignorantia, quod non satis intelligat quousque extendantur limites Christianæ Libertatis, tum ex Charitatis defectu, dum in sequiorem sensum rapit facta fratrum suorum, de quibus benigniùs judicare & meliùs sperare, aut saltem suum judicium potius suspendere, quam ita ad eorum condemnationem properare, debuisset. Ridiculè autem S. P. probaturus Canonicos his quondam Idolothytis, uti frui ex *conscientia Idoli*, profert quod universum Provinciæ Regimen statuat ac sentiat ista bona *Idolo consecrata fuisse*, & ideo transferri debere ad usum analogum; **den Afgod toegewat te zijn / en daarom tot een Analogie goet gebuyck moet overgebracht worden:** Nam primò sentire quidem universum Provinciæ Regimen hæc *Idolo consecrata fuisse*, & largior ultrò, & gratulor Sycophantæ quod hîc mecum sentiat, & suum suorumque deserat Principium, ex quo ista bona Deo ipsi Deique cultui dicata falsò statuuntur; Sed nego ideo sentire universum Regimen Provinciæ hæc bona ad pios usus esse necessariò convertenda. Si enim quicquid Idolo sacrum quondam fuit debetur necessariò Ecclesiæ & sacris usibus, debuisset ergo olim Ecclesia ad se rapuisse, omnia ea bona quæ Idolis Gentilium fuerant consecrata; ac sicut nefas fuisset Christianis Imperatoribus ea fisco addicere, ita hodie non liceret ulli Reformato quicquam possidere, quocumque titulo, ex bonis olim Papatui addictis & distractis autoritate publicâ. Secundò *ἀλογον* & *ἀθεολόγον* omninò est, analogum facere legitimum Dei cultum cultui Idolorum, contra expressum testimonium Pauli 2. Cor: vi, 15. 16. negantis ul-

D

lam

lam esse concordiam Christo cum Belial, aut consensionem templo Dei cum simulachris. Tertio nec quicquam id facit ad probandum Canonicis inesse *conscientiam Idoli*, quod iste homo tam proterviter & temerè asserbat.

Tertium quod observo in Scripturis huic causæ applicandum, extat Rom: XIV, 1, 2. & seqq. Agit Paulus eò loci de fortioribus & infirmioribus, quorum illi poterant indifferenter uti omni cibo, & nullum putabant discrimen esse observandum vel ciborum vel dierum; alii verò attendendo ad priscas Legis constitutiones, quibus se adhuc teneri putabant, malebant oleribus vesci quam cibis quos noverant Lege interdictos, & dies præscriptos Lege ad cultum publicum sollicitè observabant. Vult autem Apostolus ut se mutuo tolerant, nec se invicem condemnent, aut sibi respectivè sint offendiculo. Jam verò eadem est ratio eorum qui Ultrajecti putant se posse bonâ conscientia uti illis bonis, cum talis prædiorum possessio sit res adiaphoris annumeranda; & aliorum qui arbitrantur talem possessionem esse illicitam, quod adhuc ipsis hæreat quædam reverentia legum quæ olim circa talia bona vigebant sub Papatu; aut etiam reflectant ad Legem Cæremonialem de oblationibus & decimis, quam hîc, licet minus solidè, applicatum eunt. Si quis ex conscientia teneritudine putet sibi esse nefas Canonicatum possidere, nec patitur suos scrupulos sibi eximi, debet eo abstinere: *Quisque enim, ut ibidem habet Apostolus com: 5. in animo suo certus esse debet; & com: 23. Qui dubitat, si ederit condemnatus est, quia non edit ex fide; quicquid verò ex fide non est peccatum est.* Sed interea non debet suos scrupulos aliis in canonem proponere, aut eos condemnare quod secus faciant, ex plena persuasione quâ ducuntur nihil in eo esse peccati: *Tu si hîc sis aliter sentias.* Et dum hîc ore improbo S. P. asserit præcipuos è Canonicis esse absque fide, nec ipsemet credere quod aliis velint persuasum, tam loquitur se digna, quâ indigna hæc sunt viro bono & honesto, & qui se V. D. M. profiteretur.

Negatur quidem Canonicis suos Canonicatus rebus adiaphoris esse annumerandos: Sed etiam infirmiores illi apud Paulum nolebant admittere *adiaphora* ciborum & dierum, quam alii ex principiis Christianæ Libertatis agnoscebant & tuebantur. Tale igitur hîc esto nostrum

nostrum argumentum; Rei adiaphoræ usus est licitus iis qui de illius natura sunt in sua conscientia plenè persuasi, etsi dentur nonnulli qui ejus ἀδιαφορίας nondum habent perspectam; Atqui tales sunt Canonici Ultrajectini respectu piorum Reformatorum, qui ex notitia & persuasione suæ Libertatis in Christo illos possident; licet dentur forte nonnulli, qui suis præjudiciis ducti, secùs sentiunt, & nefas ducunt eos possidere; quos *fortioribus* dum annumerat S. P. eoipso prodit se non intelligere, quid inter fortiores & infirmiores Paulinos sit discriminis.

Quod si dicas, saltem ex regula Pauli fortiores illos teneri abstinere illo usu rei quam putant adiaphoram, ad declinandam offensivam eorum qui eam alio habent loco, in promptu erit responsio, videlicet neminem teneri abstinere exercitio suæ Libertatis, si probabiliter suspicetur, contra sentientium ignorantiam esse vel pertinacem vel affectatam: Talibus enim, ne *ad momentum quidem cedendum* esse docet Apostolus Gal: 11, 5. & qui propter infirmos è Judæis Timotheum circumciderat, propter contumaces ex iisdem Titum circumcidere noluit.

CAPUT QUARTUM.

Argumentum tertium illud que varium, petitum à jure, auctoritate & approbatione Supremi Magistratus.

HActenus quidem ex Scripturis: Sed quo magis constet triplex illud argumentum quod ex earum visceribus deduxi, huic Quæstioni optimè convenire, ac simul confirmetur Canonicos Ultrajectinos esse in utroque foro possessores bonæ fidei, jure eorum penitiùs nunc adstruam, argumento desumpto à jure, auctoritate & approbatione Supremi Magistratus. Hoc verò argumentum in hac materia patet latissimè, adeoque non uno modo potest usurpari.

Primò verum est Canonicos in sua possessione cujusmodi nunc est, niti approbatione publicâ & solemnè Supremi in ea Provincia Magistratus,

stratus, cuius & ipsi primum membrum constituunt. Approbationem dico; ne quis hinc somniet meram tolerantiam, conniventiam & dissimulationem, quod video nonnullos velle confugere: Nam tria Provinciae membra, ut Supremum Magistratum constituunt, consentiunt in statum Canonorum qualis nunc est, non per actus distinctos, quorum alter sit formaliter approbatorius, alter simpliciter toleratorius, sed per unum, simplicem, homogeneum & eundem actum; qui cum sit expressè approbatorius ex parte primi & secundi membri, de quo nemo dubitat, merè toleratorius fingi nequit ex parte tertij, quin illi affingantur æquivocationes & retentiones mentales, ne utiquam convenientes viris bonis in Societate humana; ea præsertim quæ artificissima supponitur & debet esse inter pios & honestos Rectores ejusdem Reip. Reformatae, qui unum sunt per aggregationem.

Hæc approbatio patet multifariam: Nam Capitula quinque, uti nunc sunt, primum illius Reip. membrum ita eminenter & in actu primo constituunt, ut Domini Electi ex Canonorum & Capitulorum ordine & numero, formaliter & in actu secundo primas obtineant in Provinciae Regimine, aliis duobus membris non tolerantibus tantum & ægrè ferentibus quod auferre non possunt, sed ultrò ac plenè consentientibus; Planè quomodo Canonici & Capitulares in aliorum duorum membrorum authoritatem & Reip. administrationem secum liberrimè consentiunt.

Deinde ipse Urbis Ultrajectinae Ampliff. Magistratus, sub suo sigillo, quod est fidei publicæ solemne munimentum, non tantum promisit se D. D. Electorum personas, statum, bona, id est revera quinque Capitula qualia nunc sunt, pro virili conservaturum, sed conceptis verbis de novo approbavit (sub illa voce *Approberent de allen den poincten ende articulen*) quæcunque spectant ad jura Canonorum, ex decretis factis 4. Aprilis 1582. & 8. Junii 1610. Sed præsertim unanimi consensu Ordines simul decreverunt, nec semel, ut visum supra cap. 1. neminem in posterum ad ullum Canonatum aliud-ve Beneficium in sua Provincia admissum iri, qui Ecclesie Orthodoxæ & Reformatae, publicâ purioris Religionis professione, nomen non dederit; quod pronunciant apprimè facturum promovendæ Dei Gloriæ, Religioni Reformatae, & vitæ piæ & honestæ in
Rep.

Rep. eique muniendæ quoad conscientiam, corpora & bona contra omnem externam tyrannidem.

Non nescio equidem, ea posse consequi Supremi Magistratus approbationem, quæ tamen in foro poli, nec justa nec licita, sed juri Divino & omni æquitati contraria fuerint, si videlicet Magistratus ille fuerit Idololatra, impius, infidelis: Sed ubi Supremus Magistratus, pius, fidelis, Reformatus, cujusmodi sunt Ill. & P. P. Ordines Ultrajectini, aliquid post maturam deliberationem constituit & approbat, ceu faciens ad Dei gloriam propagandam, ad Orthodoxam Religionem firmandam, ad Pietatem & Sanctitatem in Rep. promovendam, ad præcavendam omnem injustam dominationem in conscientias, corpora & fortunas subditorum, hominum foret minus honestè sentientium de suo Magistratu, tale decretum perstringere atque *θεομαχίας* accusare, ac si sub prætextu promovendæ Religionis Orthodoxæ & Dei Gloriæ, jus ipsum Divinum, Pietatem ac Religionem conculcasset & everteret.

An censebuntur Ill. ac P. P. illi Ordines, inter quos semper fuere Viri Pietate, Sapientiâ, Eruditione insignes, non subreptitiè aut præcipitanter, ut quandoque fit, sed unanimiter, & iteratò, & post maturam deliberationem, id sanxisse ad promovendam Dei Gloriam, Orthodoxam Religionem, Pietatem & Sanctitatem in Rep. quod illis directè adversetur? An faceret ad Religionem Reformatam honestè & legitimè promovendam in Rep. id solis Reformati committi, quod cum conscientia, officio, pietate, salute hominis Reformati consistere non potest? An Magistratus Reformatus eousque insidiaretur (quod planè Diabolicum foret) fratrum suorum salutem, ut non aliis quam ipsis ea vellet committi, quæ cum eorum officio, pietate, salute, convenire nequeunt? Quantum ad me, si super illo capite Ill. & P. P. Ordines Ultrajectini, cum de eo deliberabant, me consulissent, non aliud potuissim suadere quam quod fecerunt; quia planè statuo talium Canonicatum possessionem boni Reformati conscientiæ & officio non repugnare. At si in consilium advocassent alios subtiliores Conscientiarum Directores & Magistros, uti se vocant, contrarium statuissem, videlicet apprimè facturum promovendæ Gloriæ Dei, Religioni Reformatæ, Pietati & Sanctitati,

si nulli Reformatani Religionem profitenti hæc beneficia conferantur, ut pote quæ nullus Reformatus salvâ conscientia & salute possidere possit; adeoque potius advocandos ad ista Turcas vel Iudæos, per quos quinque Capitula, juxta pacta conventa & leges Reip. fundamentales, perpetuarentur & conservarentur.

Plurimum autem facit comprobandæ illi Supremi Magistratus approbationi, ex qua licitam facio Reformatis suorum Canonicatum possessionem, non tantum quod Ordines decreverunt eos non debere aliis conferri quam Reformatis, sed insuper quod ipsi-met illos de facto conferunt, nemoque nisi cum Supremi Magistratus *Placito* ad illos possidendos admittatur. Atquæ sic non tantum Canonici in communi nituntur in sua possessione, approbatione Supremi Magistratus, qui soli Deo tenetur reddere rationem suæ administrationis, sed etiam singuli in particulari. Ut hinc emergat hæc apodixis: Ejus possessio justa est omnimodè, qui possidet ex autoritate & approbatione solemni Magistratus Pij & Reformati, declarantis insuper id spectare ad Dei Gloriam, Religionem Reformatam, vitæ honestatem & Pietatem magis magisque promovendam; & eum in finem non nisi viris honestæ famæ & boni nominis ac Reformatam Religionem publicè profitentibus, talem possessionem conferentis: Nam, ut Jura loquuntur, *Iuste possidet qui auctore Prætoris possidet, l. 11. ff. de acq. vel amitt. poss.* Item, *Qui auctore judice comparavit, bonæ fidei possessor est, l. 137. ff. de R. I.* Jam verò talis est possessio Canonico-rum Ultrajectinorum: Ergo omnimodè justa & legitima est.

Quando publicâ autoritate in Hollandia & Zeelandia omnia ferè bona Pseudo-Ecclesiastica vendita sunt, potuerunt emi & consequenter possideri bonâ conscientia à privatis; (ut etiam Ultrajecti non desunt Viri celebres, & quod magis est Anticanonici, quorum ædes ab ipsis-met emptæ, sunt istius indolis;) quia illa venditio procedebat autoritate Magistratus. Nec putem quemquam hodie repertum iri qui statuat, vel teneri Magistratum illa bona reluere, ut inferantur in ærarium Ecclesiasticum, ve eorum emptores & possessores in Conscientia obligari ad ea restituenda, nequidem accepto pretio quod olim persoluerunt; prout video Authores *Consil. Theol. pag. 21.* ex Eusebio *Hist. Eccl. lib. 10. cap. 5.* subindicare Edictum
Constan-

Constantini & Licinij in gratiam Christianorum, quo sancunt ut loca eorum conventibus antea destinata, si quæ vel à Quæstore Cæsareo vel ab alio quopiam empta fuerint, ipsis met Christianis absque pecunia aut repetitione pretii illicò & citra moram restituantur; de cujus Edicti æquitate viderint alii. Saltem nec æquari debent bonis Ecclesiæ Christianæ, illi tempore persecutionis ereptis à Gentilibus, Idolothyta Pontificia, de quibus agimus; & si per præposteram extensionem hujus Edicti ad talia, hodie ex improvise ageretur Ultrajecti, in graves querelas erumperent illi ipsi qui talia urgent adversus Canonicos: imo ipse Celeberrimus D. Voetius (quidni dicam quod est in propatulo, & citra ullam in cum injuriam?) deberet cedere illis suis ædibus quas hodie incolit, olim ex bonis Pseudo-Ecclesiasticis isthïc à se emptis, & quarum aliàs, sic judico, dominus est directus optimo titulo & possessor bonæ fidei, non secus ac D. D. Canonici sunt possessores bonæ fidei suorum reddituum, ejuldem indolis & naturæ. Quod si bonorum Ecclesiasticorum, uti dicuntur, tum in aliis Fœderati Belgii Provinciis, tum Ultrajecti, publicè distractorum, emptio & consequenter possessio licita fuit estque privatis, eo quod processerit ex autoritate Supremi Magistratus, quid illiciti magis erit in illa possessione hodierna Canonicatum Ultrajectinorum, quæ similiter procedit Supremi Magistratus autoritate & decreto?

Si dicas Proceres Hollandiæ & Zeelandiæ habuisse justas causas illa bona Pseudo-Ecclesiastica distrahendi, neque eò processisse absque consensu Ecclesiæ Reformatæ, ut in posteriori asseres quod falsum est & nuquam probabitur; cum illarum Provinciarum Ordines id non egerint precariò, sed autocraticè & ex jure Majestatis; (de quo aliàs fusiùs disputavi *Theol. Parad. in Fasc. §. 35. 36. 37. 38. 39. & Strict. parte alt. pag. 282. & seqq.*) ita prius æquè de Ultrajectinis Ordinibus in eo quod agunt potest statui, etsi forte suorum consiliorum causas & rationes nolint subicere aliorum censuræ. Quid quod ad conscientiam tranquillandam, etiam coram Deo, in bonorum externorum emptione & possessione, sufficit bonorum illorum venditionem & distractionem fieri ex autoritate legitimi Magistratus, quæcunque illi causa fuerit ad eam procedendi? Si nunc in Gallia Rex Christianissimus, offensus quorundam Prælatorum suæ commu-

communione criminibus, manum in eorum temporale injiceret, illudque vendi publicè curaret, aut si vellet agere cum Jesuitis, ut olim actum cum Templariis, iisque toto Regno pulsis & exterminatis, eorum bona & immensas opes publicari mandaret, nullus sanè Reformatum toto illo regno putaret gravatum iri suam conscientiam, si aliquid ex illo temporali illis-ve bonis emeret, ac suo patrimonio adjiceret. Cur ergo Reformati Ultrajecti nefas erit ea comparare & possidere ex bonis quondam Ecclesiasticis, quæ ex auctoritate Supremi Magistratus, ejusque Reformati, comparantur, obtinentur & possidentur?

Negare autem quicquam juris competere Magistratui Supremo in Pseudo-ecclesiastica bona, ut de illis possit disponere prout è Republicæ bono esse censuerit, dogma est tam parum conveniens Theologis Reformati, maximè in hoc Belgio, in quo contrarium publicè de facto obtinet, ut me putarem id statuendo reum læsæ Majestatis, & conspirationis cum Innocentio X. P. R. qui ex hoc falso principio Bullam suam emisit 3. Jan. 1651. contra nuperam pacem Imperij, quod Cæsaris & Principum auctoritate Pacis illius *pactionibus bona Ecclesiastica aliaque ab hæreticis occupata, illis eorumque successoribus in perpetuum addicantur.* Quod si Principes Protestantes & Reformati, qui illa bona sæcularizari & Dominiis ac redditibus suis adjici stipulati sunt, edocti fuissent nostrarum Anti-canonicorum scrupulosam Theologiam, sibi cavissent ab Anathemate Achanis, nec horrendi illius Sacrilegii, si Deo placet, reatum contraxissent. Nolim sanè reperiri inter nostros, qui impugnent & rejiciant cum Jesuitis, quos inter agmen ducebat, tempore tractatum Monasteriensium, quidam personatus Ernestus de Eusebiis, illam alienabilitatem & sæcularizabilitatem bonorum Ecclesiasticorum per Supremas Potestates, (saltem absque Papæ consensu, quo accedente eam concedebant) quam è contrario multi Theologi Communionis Romanæ eodem tempore propugnabant, nominatim Caramuel Lobkwits, magni nominis inter suos, qui super eo consultus ab Electore Moguntino emisit tractatum satis grandem qui inscribitur *S. R. Imperii pax licita demonstrata*, quo etiam Ernestum de Eusebiis *nač pòda* refutat.

Sed quia eò rediit nostra Prophetandi libertas in hoc Fœderato Belgio,

Belgio, ut etiam ausimus contendere cum Supremo Magistratu de illius potestate, & tentemus jus & auctoritatem ejus pro nostro lubitu circumscribere, eumque in iis quæ facit circa bona Pseudo-Ecclesiastica ad nostros calculos revocare, etiam apud caculos & lixas ac infimam plebem; ut dum populus licentiùs ad suam Censuram trahitur jus & facta Superiorum suorum, faciliùs dediscat Subjectionem & Obedientiam; Videamus num adhuc fortiùs hic nodus pro Canonicis adstringi possit; Id verò facio hoc argumento; Quod est de intrinseca essentia legitimi Magistratus in Republica plenè Reformata, id Reformatis licitum in conscientia statui debet: Atqui quosdam esse Canonicos, quales sunt Ultrajectini, est de intrinseca essentia legitimi Magistratus in Republica Reformata Provinciæ Ultrajectinæ; Ergo Reformatis licitum est esse Canonicis quales sunt Ultrajectini. Majorem hujus argumenti nemo negaverit, qui Mennonista & Anabaptista non fuerit, idest, qui non putaverit illicitum esse homini fidei & verè Christiano Magistratum exercere, non quidem ex Scripturæ auctoritate, sed fortè ex dicto Pythagoræ, *A fabis abstineto*; Expressè autem in majori mentionem facio Reipublicæ plenè Reformatæ, id est talis in qua nemo ad Reip. regimen admittitur, qui Orthodoxam & Reformatam Religionem non profiteatur publicè: ne quis hinc excurrat ad Collegium Electorum in Imperio, Abbatem Sangalensem vel Fuldensem, Cameras bipertitas, & eas Respublicas in quarum regimine Heterodoxi cum Orthodoxis ex pacto & lege misceri debent.

Minorem verò quod attinet, ea remanet extra controversiam: Hæc est enim Reip. in Provincia Ultrajectina constitutio ab initio recuperatæ libertatis, ut per tria distincta membra regi & administrari debeat: Primum membrum constituunt Electi, sic dicti quod eligantur ex quinque Capitulis, & eorum nomine ad Remp. administrandam veniant. Non possunt autem eligi ex Capitulis, qui Capitulares adeoque Beneficiati & Canonici non fuerint. Cum itaque & isti Electi & omnes Eligibiles debeant esse simul & Canonici & Reformati, aut debet statui quod liceat iisdem esse simul Canonicis & Reformatis, aut quod in Rep. illius Provinciæ, ut ut Reformata, præter jus & fas ponantur in primo membro duæ conditiones planè

E incom-

incompatibiles, & sic fundamentum putre substernatur Regimini; cui per consequens nulla speranda Benedictio cœlitus si infami Sacrilégio inædificatur.

Ita autem stringit hoc argumentum, ut nihil ei queat opponi præter spem novæ Reformationis in Rep. juxta quam possit ratio reperi, quâ, everfis licet Capitulis, Regimen ita stabiliatur, ut multum accedat Ærario Provinciæ, Nobiles aliæque honorabiles familiæ juxta sua merita promoveantur, Ecclesia & Religio illo scandalo liberetur, & os occludatur Pontificiis; *Par. 2. Theol. Consilii, p. 275.* Sed eas spes vel fovere vel excitare in Republica bene constituta, quæ ad Regiminis à tot annis recepti & legum in illa fundamentalium everfionem spectent, non putem esse boni vel Civis vel Theologi: Saltem talia proponi vel dici in sua Rep. Locrenses olim passi non fuissent, nisi ab eo qui jam restim suo collo innexuisset & se parasset ad suspendium, si Reip. sua consilia displicerent. Adhæc cum Doctissimi illi Consultores passim pertendant eam esse naturam bonorum Capitularium, ut non aliis usibus quam sacris inserviant, non possent everfis Capitulis in Reip. Ærarium inferri, ac familiarum honorabilium ac nobilium commodis destinari, om het Landt te beneficiëren / verschepden Adelijcke ende andere Eerlijcke familien ac haer qualiteyten en meriten te vorderen / quin mutato nomine eadem fabula ageretur, & Sacrum Christi Patrimonium destinaretur usibus civilibus & profanis, per idem Sacrilégium notorium cujus accusantur Canonici, quorum multi sunt Nobiles, & omnium natalia honesta esse debent.

Interea supponamus rem jam eò deductam esse, ut de Electis abrogandis, & penitus supprimendis Capitulis ex quibus eliguntur, deliberetur in Republica, id omninò deberet fieri vel ipsis invitis & reclamantibus, vel cum eorum approbatione & consensu. Prius fieri non posset citra evidentem perfidiam, quam nullus Theologus vel suaderet vel probaret: Nam duo alia membra, se huic ordini solemniter obstrinxerunt ad illius conservationem: Absit autem à nobis ut propter incertos & dubios scrupulos, certum & evidens scelus suadeamus aut probemus, quò illud de nostris consilijs queat usurpari, *Tantum Religio potuit suadere malorum*: Qui urgent caput VII. Josuæ de Achane contra Canonicos, legant ejusdem libri caput X. de fide publica

blica data Gabaonitis, quam violasse postea nec Sauli Regi nec toti populo impune fuit. Nunquam eò procedat nostra Theologia, ut doceamus quâ ratione Rectores Rerumpublicarum possint esse perfidi & periuri bonâ conscientia; & dum improbamus horribile dogma Pontificiorum de fide hæreticis non servanda, illud etiam ad nostros socios, concives, ejusdem Religionis nobiscum professores, extendamus; ac nævulum, si modò nævus sit, in Reip. vultu sanaturi, tam infame & pudendum vulnus ei infligamus. Posterius non posset procedere, quin omnes illi indemnes præstarentur, & cuique Canoniorum & cæterorum Capitularium, tantum concederetur aliunde, quantum nunc emolumentum ex suo Beneficio consequitur; Tunc verò deberet Ærarium exhauriri ad redimenda bona Ecclesiæ, quæ iterum proculdubio ad eas explendas lacunas fisco & Ærario essent addicenda, id est, revera æquè ac magis secularia facienda ac nunc sunt; ut non tam ex sua capitivitate liberata, quam in alium æquè durum carcerem traducta viderentur.

Sed & supponamus jam eo deventum esse ut Electi supprimantur & Capitula abrogentur, quæro cujusnam tunc fierent illorum bona? Cederent utique vel Ecclesiæ, cujus dicuntur esse, vel Reip. vel privatis. Si Reip. vel privatis, continuaret eorum profanatio, & eodem Sacrilegio quod nunc Canonice imputatur, Resp. aut implicaretur, aut implicaret privatos, quibus ea utenda fruenda concederet; Si ad Ecclesiam postliminiò redirent, multæ iterum forent difficultates: Nam posset quæri per quos forent administranda? num Diaconis Ecclesiæ, ceu custodibus Ærarij sacri, hæc cura incumberet? quibus & ex cujus arbitrio deberent distribui? an sub titulis hodiernis, an sub novis? an etiam ideo conveniret Ecclesiæ Ministris *ἑταίροι* Politica Capitularum, ut primum Reip. membrum constituerent? an præter Pastores, Professores, Ludimagistros, Studiosos, Seniores quoque & Diaconi pro suo labore, quo hæctenus gratis defunguntur propter inopiam Ecclesiæ, nihil ex illis essent percepturi? Et tum experientia ipsa doceret immensas illas opes fore Ecclesiæ toxicum præsentissimum & verè aurum Tholosanum, quod ei abiret in perniciem & ruinam certissimam, & quas deberet statim abdicare & perdere, ne per illas periret ac perderetur.

Igitur status præsens Reip. Ultrajectinæ perspicuè evincit non minus necessariam quam justissimam esse possessionem Canonico-
rum, ita ut non possit impeti vel pulsari, quin optetur periculosa Reipub. mutatio, lædatur Majestas Superiorum, & illi quibus Deus dedit authoritatem Imperij accusentur Sacrilegij & aliorum Criminum per eos quibus sola obsequii gloria relicta est, & quos deceret non dememinisse ejus quod tam expressè legitur Exod. xx 11, 18. Act: xxiii, 5. *Principi populi tui non maledices.* Nec potest huc rapi quod incumbat Ecclesiæ Ministris reprehendere Principum & Magistratum vitia: Nam hæ criminationes non spectant culpas personales eorum qui sunt in Magistratu, quas reprehendi & posse & debere ab Ecclesiæ Pastoribus certum est; sed ipsorummet Statum & quia Magistratum sustinent; quem ita pulsari ego planè nefas arbitror.

Non potest etiam subtiliter hîc distingui inter dignitatem Electi quam colas in Supremo Magistratu, & adjunctum Canonici Reformati, quod improbes & damnes in illo; ut poterant veteres Christiani suspicere axioma Imperatoris in Constantino magno, & Pontificatum Maximum ei additum improbare; Nam Pontificatus erat ex rei natura adjunctum separabile ab Imperio, neque per & propter Pontificatum Constantinus erat Imperator; Sed Canonicum esse est de essentia cujuslibet Electi, quâ videlicet eligibilis fuit & electus est, eo quod non sit eligibilis & electus nisi per & propter Canonicatum; ut qui Electum nolit esse Canonicum, eo ipso eum Electum esse non velit. Etiam in Principe Coloniensi potest distingui axioma Politicum à Pseudo-sacro, licet ex inveterata consuetudine, illud cum hoc soleat combinari. Illa duo ille ipse Præsul Coloniensis distingui volebat, qui apud Fulgosium, citatum Duareno *lib. 1. de Sac. Eccl. Minist. ac Benef. cap. 4.* bubulco miranti tantum ipsius apparatus minimè Apostolicum, respondebat *personam se duplicem sustinere, Ducis scilicet & Episcopi, & tum Ducis munere fungi cum armatus satellitioque stipatus incedit, in sacra autem ad Episcopum ac Sacerdotem agere:* Et superius sæculum vidit duos Colonienses Electores, qui munere pseudo-sacro remoto & susceptâ verâ Religione, Principalem & sæcularem dignitatem sibi retinere voluerunt. Sed nullus mihi dabitur Spagiricus aut Metaphysicus tam subtilis, qui possit ita abstrahere, separare
& distin-

& distinguere Canonatum ab Electo, ut in eadem persona Electum veneretur & excretur Canonicum, cum negato aut sublato Canonatu nec eligibilis fuerit, nec electus dici aut remanere possit.

Verum progredior adhuc ulterius, & non contentus demonstrasse eo justiore, esse quocunque modo spectetur, Canonicorum Ultrajectinorum possessionem, quod nequeat impugnari nisi cum evidenti læsione fidei, tranquillitatis, autoritatis & majestatis publicæ ac legitimæ in illa Provincia, sitque revera illud primum in Rep. membrum quod imago Phidææ erat in clypeo suæ Minervæ, unde revelli nequibat quin totum opus corrueret; ostendam insuper, & legitimè summaque cum utilitate Reip. processum fuisse in sæcularizatione & Reformatione istius ordinis, & non posse per novos scrupulos heri ac nudius tertius natos, jure impeti rem istam, justo & legitimò ordine institutam, prudentiâ, consilij, & autoritate Virorum Sanctorum & Magnorum, qui plus opum & sanguinis effuderunt pro Ecclesia & Rep. quam sunt unquam effusuræ atramenti sepiæ illæ quæ in hoc instituto denigrando totæ sunt.

Certum id esse nemo ambigit, quod cum foundationibus & dotationibus Capitulorum Ultrajectinorum factis Regum & Imperatorum liberalitate, conjuncta fuerit Autoritas Civilis & Politica, ex qua Capitulares primum Comitiorum & Regiminis membrum in ea Provincia antiquitus constituerunt; Habueruntque suas rationes Pipinus, Carolus Martellus, Carolus magnus, Ludovicus Pius &c. cur ad populos facilius in officio continendos & leniori in speciem fræno regendos, non quidem malo animo, sed periculoso & noxio eventu ac exemplo contagioso, Episcopis eorumque Capitulis Reip. administrationem in suis Diocæsibus concesserint: quamvis duo illi gladij, Sæcularis & Ecclesiasticæ potestatis, minus legitimè & commodè in unam vaginam recondantur: Cum autem quælibet Provincia tempore Albanæ sævitæ suæ prospiceret securitati, & post Gandavense fœdus jam laxatum ac violatum multifariam, procederet ad Unionem Ultrajectinam, ei accesserunt inter primos Canonici Ultrajectini, ut visum *cap. 1.* idque ut retulimus *ibid. & cap. 2.* verbis & declaratione Celeberrimi D. Voetij, *tanquam Domini supremi pro sua parte & tanquam pars magna imò potior ac prima*

E 3

Regimi-

Regiminis ac confessus Ill. Ordd. illius Provinciae, ut pote qui in ignam partem prædiorum & dominiorum in hac Provincia possident; & antiquitus sustinent illam potestatem per leges illius Reip. ratione Prædiorum & Dominiorum Suorum. Tunc autem ita Status sui cum redivibus perpetuationem & stipulati sunt pariter ut pars contrahens, & autocraticè approbarunt simul pro parte sua, ut primum membrum Ordinum, ut hanc Status sui cum redivibus perpetuationem, non stipulati fuerint ac decreverint nisi respectu bonorum ac reddituum suorum temporalium & Potestatis illius Politicæ in Rep. iis annexæ, non verò respectu cultus Superstitiosi & Idololatrici ad quem quæ Canonici, sensu Pontificio & Ecclesiastico, tenebantur. Siquidem ejusdem Unionis Ultrajectinæ art. 15. libertatem sibi fecerunt & suorum Collegiorum membris omnibus Religionem Reformatam amplectendi, & sibi nihilominus retinendi sua Beneficia. Quâ ratione sic abjecerunt & abdicarunt quicquid erat Spiritualitatis & formaliter Ecclesiasticum in suis illis Collegiis, nihil sibi retinendo in Rep. præter eorum Temporale & Politicum, (cui eodem anno accessit quod Papæ ipsi jus omne collationis cum reliquis duobus membris abstulerunt) ut jam 4. Aprilis 1582. per Consilium Status decretum fuerit eos in posterum *Capitulariter* non conventuros, nisi solum propter administrationem & directionem suorum beneficiorum cum annexis, *alleenlyck op d' administratie ende beleyt van haere beneficiale goederen / met dependentien vanden / & Electos ex illis habitum ac consideratum iri, non ut Ecclesiasticos in suo formali, sed ut Sæculares & Laicos; niet als Geestelyck / maer als Wereltlycke personen.* Ut revera sub priscis nominibus Capitula hæc sint Collegia merè Politica, quæ per Legem Reip. fundamentalem, abdicatâ Papisticâ Spiritualitate, nihil sibi reservarunt præter Politicam & Sæcularem Potestatem, cum suis dominiis & redivibus illis, quorum ratione hæc Potestas Politica illis antiquitus conveniebat. Idque eo magis est statuendum, quod per leges ejusdem Provinciae publicas & fundamentales, nemo potest ad illa Capitula & Collegia admitti, qui non sit Religionis Reformatæ; Quo ipso illa Collegia pro merè sæcularibus publicè habentur; Nam non tantum soli Reformati ad illa admittuntur, quos certum est omnem Pontificiam Spiritualitatem detestari, sed insuper non possent credo eò admitti

admitti Ecclesiæ Reformatæ Ministri quâ tales, eo quod non sint capaces Regiminis Politici: Ut revera nihil amplius habeant Spiritualitatis aut Ecclesiastici, sive sensu Pontificiorum, sive sensu Reformatorum.

Si autem demonstraretur legitimam esse ac legitimè processisse illam Reformationem eorum Collegiorum in mere Politica, solis membris Reformatis constantia, qualia facta sunt Authoritate publicâ & autocraticâ ipsorummet Capitulorum pro sua parte, nihil amplius scrupuli supererit circa causam Canonicorum illa Collegia subeuntium, cujusmodi nunc sunt. Id verò multa evincunt.

Primò negari non potest multo utiliorem fuisse illi Reip. nascenti, horum Collegiorum perpetuationem, qualem stipulabantur ab alijs & ipsimet pro sua parte autocraticè sanciebant, quam si alia duo membra per vim & impetum illa penitus delevisset & abrogasset: Nam sic justius processerunt publicæ Libertatis vindiciæ, iis quoque annitentibus quibus id juris antiquius in Rep. competeat; & multo plus damni, periculi & sumptuum sustinisset Resp. si per vim iniquam hæc Collegia oppressisset, & eorum bona in fiscum rede-gisset, atque usibus belli applicasset, quam percepisset utilitatis ex illis bonis subhastatis & dissipatis. Ac prout hæc conservatio & perpetuatio Capitulorum & in se justior fuit, & in re utilior Reip. quam eorum dissipatio fuisset, adeoque acceptior ipsi Deo, maxime cum Ultrajectini Ecclesiastici, non potuerint tractari ceu mere subditi, & tanquam contumaces aut perduelles ac noxii Reip. ejici ac suppressi, ut factum in Hollandia & Zeelandia; erant enim pro sua parte Supremi Domini, & Regiminis primum membrum; Ita dubitari nequit, quin perpetuatio illorum Collegiorum respectu solius Temporalis & Politici, etiam cum exclusione expressa Pontificiorum, qui forte captaturi essent occasiones suam Spiritualitatem revocandi, & sanctior longè sit, & Ecclesiæ Christi conducibilior, quam si vel Pontificiis adhuc paterent, vel suam Spiritualitatem Superstitiosam retinerent: Cur ergo improbemus Reformatos hæc subire Collegia, quæ ita perpetuari, justius, sanctius, utilius, conducibilius fuit Reip. & Ecclesiæ, quam aut violenter disturbari, aut cum sua Spiritualitate Pontificia conservari?

Secun-

Secundò, ne videar tantum loqui comparative, pertendo non solum refectionem & rejectionem omnis Spiritualitatis Pontificiæ ex istis Collegijs, esse opus in se sanctissimum & Deo gratissimum, de quo & Reip. & ipsismet Capitulis in eam consentientibus, ac illam promoventibus & procurantibus, omnes verè pij ex animo debent gratulari; sed etiam suppositâ illâ rejectione & refectione omnis præsentis Spiritualitatis Pontificiæ, licitam, honestam & justam fuisse, nec ulla ratione culpabilem in foro conscientiæ, eorum Collegiorum conservationem & perpetuationem quoad sua Temporalia & eorum respectu Politicam in Rep. dignitatem, quia revera his Capitulis ab ævo per & propter hæc bona, illa Politica Potestas competebar, quam per consequens optimo jure retinere potuerunt, tum ut Regimini Politico sua prisca essentialis forma trimembris remaneret, tum ut hæc Collegia essent perpetuum Seminarium virorum bonorum, honestorum & Reformatorum, quales debent esse omnes illa subeuntes, qui possint primi membri partes in Regimine publico convenienter obire, & eo studiosius conservationi Reip. invigilare, quo magis interest & ipsorum Collegiorum & ipsorum Collegiatorum eam florere & subsistere.

Quod si quis credat Canonicos fuisse obligatos in conscientia, abdicando suam Spiritualitatem Pontificiam, unâ deserere suum Temporale & Politicam Potestatem ei annexam, ac Regimini Politico renunciare, is mihi videbitur errare toto cælo; quasi nefas ipsis fuerit Spiritualitatem illam deserendo, Ægypti vasa & spolia secum auferre & sibi retinere, (quod tanquam Supremi Domini autocraticè potuerunt,) aut debuerint æquè duram sibi imponere provinciam in ejerando Papismo, ac imponitur apud Pontificios Judæis se convertentibus ad Christianismum, quâ tenentur omnes suas opes, ceu malè partas, juxta Canonistas, abdicare, & Ecclesiæ, uti dicitur, transcribere ac relinquere, priusquam ad Baptismum admittantur; unde fit ut in Italia vix alij ex Judæis convertantur quam oppidò pauci Medici, eorum-ve filij, quibus Papa indulget speciatim ut sua bona, ceu honestæ professionis exercitio acquisita, sibi retineant. Quantum autem iste rigor obsit Judæorum conversioni, refert Eques Sandis *Relat. de Rel. in Occ. cap. 41.*

Quod

Quod si ex iudicio totius Synodi Nationalis Ecclesiarum Belgii, etiam quo tempore zelus erat feruentior in omni veteri fermento expurgando, licuit in foro Conscientiæ privatis Canonis Ultrajectinis retinere sua nomina & suum temporale, eique annexum axioma Politicum in Rep. non video quâ magis id fuerit illicitum integris Collegiis & Capitulis, & quomodo si duo idem faciant non sit tamen idem.

Quinetiam in ea sum hæresi quod si ipse-met Papa cum Purpuratorum suorum Collegio derepentè admitteret Reformationis doctrinam, & abdicatâ omni Spiritualitate, sanciret neminem in posterum in illud Collegium admissum iri, nisi Orthodoxum & Reformatum, posset tunc sibi & huic Collegio, ac Successoribus suis per illud Collegium, ceu Reip. Senatam, eligendis, supremam Potestatem in Urbem Romam, totas Ecclesiæ, uti dicuntur, ditiones, & quod vulgò Patrimonium Petri appellatur, bonâ conscientiam retinere. Nonne vidit superius sæculum duos Electores Colonenses, Hermannum Vadsensem, & Gebhardum Truchesium, qui animum appellendo ad Reformationem, proculdubio retinissent sibi tantum Temporalitatem & Principatus axioma, relictis idoneis Ecclesiæ Ministris omni Spiritualitate, si tam iustis, tam piis, tam sanctis eorum consiliis, tyrannis & factio Pontificia non obstitisset?

Quid ergo velimus carpere in Capitulis Ultrajectinis, quod si in Electoribus illis successisset, sanctum, pium & laudabile fuisset? Ut autem illi Principes, Reformatione foeliciter institutâ & Spiritualitate Archiepiscopatus Pontificii abjectâ, potuissent ex Ordinum suorum consensu, Principale fastigium cum ei annexis temporalibus redditibus, & sibi retinere, & suis in ea dignitate Successoribus relinquere; ita dubium esse nequit, quin Canonici Ultrajectini post rejectam Spiritualitatem Pontificiam potuerint illam *ὑπεροχὴν* Politicam in Repub. & sua bona ac dominia quibus illa innexa est, non solum retinere, sed etiam suis successoribus in iisdem Collegiis, ad sæcularem conditionem redactis & Reformatis, transmittere.

Etenim illa eorum bona temporalia duplicem habebant respectum, alterum ad Spiritualitatem Pontificiam quam rejecerunt, alterum ad Politicam Potestatem quam jure retinuerunt, & per consequens

sequens successoribus suis cum iisdem bonis temporalibus transmittere potuerunt. Agnoscunt enim Anti-Canonicorum celeberrimi, quorum ipsissima verba retuli, illam *Potestatem Politicam* ipsis *per leges* convenire, *ratione Prædiorum & Dominiorum Suorum*. Ecquæ verò dabitur ratio, cur non potius retentio & possessio continuata eorum Prædiorum & Dominiorum, potuerit comitari licitam & necessariam retentionem Politicæ illius Potestatis quæ illis conveniebat eorum RATIONE, quam illorum abdicatio consequi abdicatorem Spiritualitatis Superstitiosæ, ad quam abdicandam, non item ad abdicandam Politicam suam Potestatem, ex conscientia tenebantur?

Fuerint per me hæc bona accessorium Spiritualitatis illius vitiosæ ab una parte, ab altera verò Potestatis illius Politicæ in se legitimæ ac perpetuandæ in Rep. annon omninò æquius est & sanctius illa bona, utpote in se temporalia & terrena, sequi Potestatem Politicam eique adherere, quam Spiritualitatem vitiosam & cum illa interciderere ac perire? Et cum Spiritualitas illa jure nostro nequiverit per hæc bona secum trahere ac retinere Potestatem Politicam, nonne fatius fuit abdicare Spiritualitatem omnem, ut per ista bona & in illis Potestas Politica stabiliretur & retineretur?

Summa huc redit. Si bonâ conscientia potuerunt Capitulares, abjectâ omni superstitiosâ Spiritualitate ex Piæ Reformationis amore & zelo, retinere, ac sibi & suis successoribus eodem modo conservare, *Potestatem Politicam* in Rep. quæ illis conveniebat *per leges ratione Prædiorum & Dominiorum Suorum*, id est revera non ratione Ministerii Sacri, ex mandato Dei, sed ratione territorij amplissimi ex jure humano, ut de Principibus Ecclesiasticis in Imperio post Confessionem Augustanam notat Reinkinck *de Reg. Sac. & Eccl. lib. 1. Class. 4. cap. 9. §. 9.* utique horum Prædiorum & Dominiorum possessio erit licita in foro Conscientiæ Canonicis Reformatam Religionem profitentibus; Sed verum prius, ut liquet clarè ex iis quæ hæctenus differuimus; Ergo & posterius; Cum nemo sanus queat suspicari minus licere iis qui subeunt Collegia jam Reformatam & omni Spiritualitate vitiosâ repurgata, quam illis qui primò illa reformare studuerunt: Nam ut quod initio vitiosum fuit tractu temporis convalescere non potest, ita quod initio fuit justum, honestum & licitum, solo
tractu

tractu temporis, nisi novæ succedant corruptelæ, depravari & inquinari non potest.

Toti huic argumento tertio nihil respondet S. P. quod ullam refutationem mereatur: Hic ei defuit suum Protocollum: unde verba & voces fundit sine sensu, quæ ἀρρωστίας τῆς διακρίσεως in ipso luculenter demonstrant. Ait me argumentari à posse ad esse, quod nemo præter ipsum videbit. Dicit mera me hinc facta narrare, quod etiam falsum. Calumniatur me multa acerba *personalia* hinc inspergere; sed quæ illa sint non notat, nec potest, quia nulla sunt. Negat valere argumentum à bonitate finis, ad bonitatem mediorum; verum nec ita unquam argumentatus fui. Vult sibi probari Ordines illius Provinciæ judicasse Canonicos bona cum conscientia posse sua possidere, & hoc eorum judicium veritati esse conforme: At quid censeant Ordines illi de Canonicis suis, luculenter demonstravi; Hoc quoque eorum judicium veritati & rationi esse consentaneum, patet ex toto hoc opere. Asserit regimen illius Provinciæ, quale nunc est, esse Deo exosum & vitiosum, reditque ad suum Achanis exemplum; Sed hoc est hominis seditiosi & turbulenti, non Theologi & Christiani. Dicit facile posse distingui inter otiosum Canonicum, & aliquem *electum* ex illis qui juxta *morem patriæ* & *in tanto* publicum regimen juvet; ac si quis inter S. P. ut Sycophantam publicum, & eundem (nam hoc simile de beo substituere ei quo utitur) ut V. D. M. distingueret; Sed hæc in illo distinctio non posset obtinere, si Verbi Dei Ministri omnes deberent eligi ex Sycophantarum ordine; ut ex ordine Canonicorum, debent necessariò esse Electi qui primas tenent Ultrajecti in Reip. Regimine. Vagatur denique ad horum Beneficiorum emptionem & venditionem, quam negat probari Ordinibus illius Provinciæ; Sed infra *cap. 10.* probatur luculenter contrarium, & hæc bona in *libero commercio* esse posita ipsorum Ordinum autoritate: quod utique non facturi fuissent, si id vitiosum & illicitum statuissent.

CAPUT QUINTUM.

*Argumentum quartum quod à Iudicio & Approbatione
Ecclesiæ desumitur.*

Paullo prolixior fui in deductione argumenti à Magistratus auctoritate, approbatione, fide, officio &c. petiti, quod illud sit multiceps, & ferè utramque paginam in hac Quæstione faciat; Sed pergo ulterius, ac prout ex Supremo in Civilibus Tribunali, absolutoriam Sententiam Canonicorum Ultrajectinorum proposui, sic eandem nunc proponam ex Supremo Tribunali in Ecclesiasticis, quod constituere in Belgio Synodum Nationalem in confesso est. Jam autem Synodus Nationalis Medioburgi celebrata anno 1581. censuit & declaravit Canonicos Ultrajectinos, qui Religionem Orthodoxam profitebantur, & tamen suos titulos suaque beneficia retinebant sine Superstitione & Idololatria, ad Sacram Synaxim ceu Christi fideles & genuina Ecclesiæ Christianæ membra esse admittendos: Ut verò intelligatur vis & pondus Synodicæ decisionis, haud absre fecero si eam verbo ad verbum retulero; Extat inter *Quæstiones particulares* illius Synodi *art. 95.* in hæc verba; *Oft de Canonijcken ende andere Geestlijcke Persoonen (zoomensenoemt) behoudende haer beneficie / als Dekeniën / Proostericen &c. doch sonder superstitie ofte afgoderpe / tot den avondmale mogen ontfangen worden; ende ofte sy daernaë tot het Ouderlinschap ofte Diakenschap mogen angenomen worden?* *Antw. Sy sullen tot versakinghe aller supersticien / ende tot recht gebzupck haerder goederen vermaendt worden; dewelke doende sy bande gemeenschap des Avondmaels niet afghehouden mogen werden / maer tot het Ouderlinghschap ofte Diakenschap sullen sy niet toegelaten wordē / dan met groot bofschicheyt.* Ut verò Latinè hæc reddam, summa huc redit, *Quæri, An Canonici & aliæ personæ Ecclesiasticæ aut ex Clero, (ut quidem dicuntur) retinentes sua Beneficia, Decanatus, Præposituras & similia, sed tamen absque Idololatria & Superstitione, possint recipi ad Sacram Cœnam, & exinde ad Mûnera Seniorum & Diaconorum admitti;*

admitti; Responderi autem à Synodo, Eos monendos ut omnem eju-
rent Superstitionem, & benè utantur suis bonis, quo facto non ar-
cendos à communione Sacræ Cœnæ; Sed ad Senioratum aut Diaco-
natum, nonnisi valde circumspectè admittendos.

Hic fanè multa sunt consideranda. Primùm enim hæc est decisio
non Synodi alicujus Provincialis & particularis, sed Nationalis &
totius Belgii; ad quam obstringuntur in his Provinciis omnes Pastores
& Professores qui Schismatici nolunt haberi, donec per similem con-
ventum refixa fuerit. Eâ autem declarantur admittendi ad Sacram Cœ-
nam Canonici qui ejurato Papismo retinebant sua beneficia. Ut verò
id nunquam statuisset illa Synodus Nationalis, si possessionem horum
bonorum judicasset incompatibilē cum sincera professione Religionis
Reformatæ & officio bonæ conscientiæ; ita quos Synodus Nationa-
lis tam solemniter tunc pronunciauit admissibiles ad Sacram Cœnam,
quod solis piis & honestis viris convenit, nullo jure nunc possunt pu-
blicè traduci tanquam Achanes ac Sacrilegi, & ceu genus hominum
maledictum, quorum Societas & conditio fit in Republica lapis of-
fensionis, hortus nequitiae, asylus erronum, ruina plurimum fami-
liarum, fax discordiæ, factionum seminarium, latibulum juge ad-
versus seriam Reformationem doctrinæ & morum; His tamen elo-
giis contra mentem & judicium Synodi, video Canonicos & Canoni-
corum ordinem atque institutum insigniri *pag. ult. part. 2. Cons. Theol.*
Dicitur enim ille ordo per bona quæ possidet manere, **tot eenen ban-
ende swaren bloeck / een steen des anstodts ende der ergernisse /
een vyzichtbaren planthof van soo vele sonden / een verderf van
de Heught / eenen toevlucht van vele onnutte ledig-gangers //
een rupne van soo vele huyfgesinnen / (waer van men een beson-
der Chyompkenschen soude konnen schypben) een Chouloussche
gout in onse Staet / eenen periculeuse twistappel ende een ver-
weckinge of voedinge van ondekzappingen factien ende veran-
deringe / een veranderlijke embuscade ende achterlage tegen
de gestelde ordre der ware Reformatie in supberheyt der leere
ende Godtsalighepdt des levens.** Nolim illi descriptioni tam hor-
ridæ & severæ opponere decreta publica illius Provinciæ, quibus
Ordines statuentes neminem ad illa bona & beneficia admissum iri ni-

si Reformatam Religionem publicè profiteatur, declarant id plurimum facturum promovendæ Dei Gloriæ ac Reformatæ Religioni veræque Pietati in moribus; prout supra suo loco visum est; Sed tantum id dico, quod si Canonicatui Ultrajectino per se & ex rei natura ita convenit esse lernam & sentinam omnium malorum, valde præposterum debuit fuisse Synodi Nationalis judicium quo pronunciavit Canonicatum per se nihil obesse Conscientiæ ac Pietati, neque hæc duo inter se pugnare, esse Canonicos & esse viros pios, honestos, bonos & sinceros Christianos, quales solos Constitutiones Ecclesiasticæ inter mensæ Dominicæ convivas admittunt.

Præterea hæc Synodus non tantum censet Canonicos Ultrajectinos, qui tunc erant Reformatæ Religionis, admittendos ad Sacram Cœnam, sed supponit insuper & Beneficia illa quæ retinebant esse *sua*, (non quidem quoad *κτῆσις* & Dominium directum, sed quoad *χρησις* ac Dominium utile, & quale hodierni quoque retinent; nec enim alio sensu *Sua* dicuntur Synodo, vel eorum fuisse statuo; ut frustra hîc cavillandi & calumniandi ansam quærat S. P.) adeoque illos esse coram Deo & hominibus possessores bonæ fidei, & non obesse sinceræ professioni Orthodoxæ Religionis titulos *Decanatus*, *Præposituræ* &c. sub quibus illa sua bona possidebant; quandoquidem judicat beneficia hæc sub illis titulis possideri posse absque omni Idolatria & Superstitione. Quare Synodus non præscribit ut illos deponant titulos, ceu nullâ ratione tolerandos in verè Reformatis & genuinis Ecclesiæ membris, aut ut illa Beneficia abdicent, & instar viperæ sibi adhærentis excutiant in ignem, ut pote quæ non possint retineri citra conscientiam Sacrilegij, Achanis reatum, Ananiæ & Sapphiræ crimen; Sed tantum vult eos admoneri priusquam ad epulum Eucharisticum admittantur, ut omnem Superstitionem ejurent & illis *suis bonis* rectè utantur. Exigebatur ab illis ejuratio omnis Superstitionis, ut fit ab omnibus Neophytis qui veniunt ex Papatu. Erant verò monendi nominatim ut rectè uterentur illis suis bonis, primò ne illis abutentes ad dissolutionem & luxum, offendiculo essent aliis ejusdem secum ordinis, adhuc in tenebris demersis, qui erant lucrifaciendi Christo honestâ horum conversatione, 1. Pet: III, 1. Deinde quod cum ex hac suorum Beneficiorum retentione & possessio-

ne ditiores essent, illis veniret inculcanda exhortatio Pauli I. Tim: VI, 17. 18. 19. *Iis qui divites sunt in hoc sæculo, denuncia ne efferantur animo, neque spem ponant in divitiis incertis, sed in illo Deo vivo qui præbet nobis omnia commodè ad vivendum; ut sint benefici, ut divites sint operibus bonis, faciles ad impertiendum, facilis convictus; congerentes sibi pro thesauro fundamentum bonum in posterum, ut apprehendant vitam æternam.* Quod si ergo sub illa admonitione generali, quæ spectat quoslibet opulentiores, potuerunt, iudice Synodo, citra ullum conscientiæ gravamen, aut reatum Sacrilegij, illa sua bona & beneficia retinere ac possidere, & cum illa possessione veris fidelibus & honestis Ecclesiæ membris annumerari, cur non jure statuam, nixus autoritate & iudicio integræ Synodi Nationalis, infra quam subsidere debet hodiernorum Anti-Canonicorum *αὐτὸς ἕφατ'* (licet S.P. unum suum Micam, toti huic Synodo censeat præferendum) posse etiam hodie sub similibus titulis similia Beneficia possideri absque læsione conscientiæ, à viris piis, honestis, & addictis Reformatæ Religionis?

Imò tantum abest ut Synodus censuerit hæc bona non posse possideri ab hominibus purè Laicis, qui nullo munere vel Ecclesiastico vel Academico fungerentur, ut è contrario statuerit hos Neophytos Canonicos recens conversos ad verā Religionem, non esse temerè admittendos ad munera Sacra Seniorum & Diaconorum in Ecclesia: Cujus constitutionis ratio non fuit quod judicaret Synodus, ut forte aliqui suspicarentur & alii nos volunt suspicari, hos titulos illaque Beneficia irregularitatem quandam inurere suis possessoribus, per quam forent probro vel dehonestamento sacro ordini in Ecclesia. Nec enim negat Canonicos absolutè ad illa munia esse admittendos; cùm certū sit eos omnes qui admittuntur ad Sacram Cœnam esse capaces horum munerum, si non defuerint dexteritas & prudentia aliæque circumstantiæ personales, ad illa benè exercenda requisitæ; Sed tantum monet ne id fiat imprudenter & temerè: idque duabus potissimum de causis: Primò quia illi de quibus tum agebatur, erant Neophyti, recens conversi ad professionem veritatis, & forte tales quorum conversatio tempore suæ ignorantiae, non ita boni commatis fuerat: Sic enim Canones Ecclesiastici passim juxta Dei Verbum sanciant ne Neophyti &

qui

qui recens ex gurgustio Papismi & Monachatus prodeunt, præpro-
perè ad Sacrum Ministerium admittantur; Secundò ne crederetur
Ecclesia admittendò statim sub initium Reformationis, Canonicos
conversos ad sacra munia Seniorum & Diaconorum, velle illos titu-
los tanquam sacros adoptare, & illas opes tanquam Ecclesiasticas si-
bi vendicare. Certè si lensisset Synodus hæc bona ad Ecclesiam per-
tinere nec ab aliis quam ab Ecclesiæ Ministris legitimè possideri,
maluisset statim ad aliquod Ecclesiæ regimen admitti eos qui jam illa
possidebant, quam illos pati fucos agere in aluari Ecclesiæ, mel
ejus depascendo nec ceram faciendo: Relata, uti notum, se mutuo
ponunt & tollunt; Si ergo hæc Beneficia & Officia Ecclesiastica ne-
cessariam & inseparabilem inter se relationem habent, debuisset Sy-
nodus aut istos Beneficiatos ad Officia Ecclesiastica non tantum ad-
mittere sed constringere, aut illis præscribere ut absolutè cederent
suis Beneficiis & ea resignarent Ministris Ecclesiæ.

Nec omittendum quod hæc Synodica constitutio processit primò
de ijs qui recens deseruerant castra Pontificia; secundò de ijs qui
manebant Collegæ plurimorum Pontificiorum in suæ pseudo-Spiri-
tualitatis exercitio & professione perseverantium; tertio priusquam
de statu Canonicorum expressè declaratum esset, ut factum anno
sequenti 1582. non amplius illum habendum pro Ecclesiastico &
Spirituali, sed pro merè Sæculari, Civili & Laico. Si enim illi tan-
quam bonæ fidei possessores horum Beneficiorum in utroque foro,
admissi sunt ad Sacram Cœnam qui de facto Spiritualitatem illam
professi fuerant haud ita pridem, & de quibus suspicio poterat esse quod
adhuc animo & mente ei adhærent; qui perseverabant in Colle-
gio & Societate plurium aliorum eandem Spiritualitatem retinen-
tium; & priusquam expressè & formaliter anno sequenti Status Ca-
nonicorum Electorum merè Civilis & Sæcularis esset declaratus,
quod tantum eminenter ac virtualiter jam biennio ante factum fue-
rat per Unionem Ultrajectinam, quâ libertas Religionis facta erat
omnibus Canonicis, salvo tamen in cœteris prisco ordine Collegio-
rum, quem adeo, etsi omnes Reformati fierent, factum tectum rema-
nere oportebat; Quanto magis hæc bona fides conveniet possessioni
hodiernorum Canonicorum, quos constat nihil habere vel habuisse
quoad

quoad suas personas quicquam commune cum Spiritualitate Pontificia, & ex lege Provinciæ debere esse Reformatos, adeoque non aliter illa Collegia constituere & subire, quam prout sunt Sæcularia & Politica, nihilque aliud ex priori suo instituto retinent quam Temporale & Politicum axioma, quod Spiritualitati Pontificiæ conjunctum, ab illa fuit separabile & de facto separatam autoritate publicâ ?

Equidem haud gravatè fateor loqui Synodum de ijs qui Spiritualitatem Pontificiam antea sustinuerant: Sed cum profitendo Orthodoxiam, illam omnem Spiritualitatem deposuissent & abjecissent, non poterant bonâ conscientia retinere suam possessionem vi ejus quod deserant esse, quodque bona cum conscientia ampliùs retinere non poterant. Imò nequivissent fundare illam suam possessionem in eo quod fuerant antea sub Papismo, absque reatu Superstitionis & Idololatriæ, quo tamen liberantur. Mirumque foret Tonsuram Clericalem, quæ polluebat possessionem istorum hominum dum vigeret, potuisse eam legitimare postquam abjecta & deposita fuit; aut plus fecisse ad tranquillandam eorum conscientiam in ista possessione quod priùs Papistæ fuissent, quam queat facere in hodiernis Canonicis, conscientia Orthodoxæ educationis ἀπὸ βρέφους, & quod nunquam, Dei gratiâ, ex Clero Pontificio fuerint. Ajunt Mahumeranos neminem Judæum admittere ad sua Sacra nisi prius ad aliquot dies fuerit Christianus; Ita videntur Viri Doctissimi neminem Reformatum velle admittere ad legitimè possidenda Beneficia Ultrajectina, nisi prius aliquamdiu vixerit sub Tyrannide & Clericatu Antichristi. Sed ut ingenuè loquar, non video quî possit esse illicita eorum bonorum possessio homini Reformato, qui fuerit natus & educatus à puero in Ecclesia Orthodoxa, quam licitam fatemur omnes homini Reformato qui antea fuit Pontificius; quasi Pontificium fuisse, plus juris quoad conscientiam conferat alicui in res externas, quam cœteris fidelibus concedi potest.

Nec sanè Synodus fundavit suum judicium de Canonicis Ultrajectinis super id quod priùs fuerant, sed super eo quod tum erant, nempe homines Laici & Sæculares, sed pii & Reformati, qui à Superstitione & Idololatria omni sibi sedulò cavebant. At si illis Neophytis

G

licuit

licuit hæc Beneficia possidere, Collegiis suis adhuc perseverantibus pro sui maxima parte in Spiritualitatis Pontificiæ professione, quanto magis licebit Reformatis eadem retinere, postquam Collegia hæc ab omni illa Spiritualitate sunt defœcata, & solis Reformatis constare debent? Si Synodus id non aliunde proculdubio judicavit legitimum, quam ex legibus jam statutis per Unionem Ultrajectinam, & quod Canonicis facta esset per illam libertas Religionis, & pauldò post abrogata per Ordines Provinciæ ipsosque Canonicos cum reliquis duobus membris, Beneficiorum istorum collatio Pontifici Romano; quo satis profitebantur ipsa Collegia nolle se amplius haberi Capitulariter alio loco, quam Collegiorum Sæcularium & Politicorum, quibus ratione bonorum, prædiorum, dominiorum suorum, ὑπεροχῆν primi membri in Regimine Reip. conveniret; quanto magis id fuisset decretura, post sæcularizatum expressis verbis anno 1582. statum Canonicorum & Electorum, & accessum postea solis Reformatis ad illa Beneficia concessum? Et licet Synodus formaliter non decreverit perpetuationem istorum Collegiorum, ceu constantium aut quæ constituta erant cum tempore ex solis Reformatis, (nam istam perpetuationem decernere fuit ipsorummet collegiorum autocraticè cum alijs duobus membris Reip.) tamen eam supposuit licitam & possibilem.

Nam qui supponit licere paucis Reformatis esse cœterà Canonicis & Beneficiatis in Capitulis Ultrajectinis, supponit idem licere pluribus, & dat licere omnibus quod pluribus licitum facit. Fingamus igitur jam tempore Synodi omnes omninò Capitulares Ultrajectinos factos fuisse Reformatos, annon idem illis licuisset, quod quibusdam ex illis licere Synodus judicavit? Imò verò si omnes Canonici & Capitulares tunc glomeratim accessissent ad Religionis Reformatæ professionem, sibi Ecclesia Ultrajectina nascens summoperè fuisset gratulata, & nemo illis controversiam de statu movisset; sed & ordinem suum externum in temporalibus, & suam ex illis in Rep. ὑπεροχῆν absque ulla contradictione retinuissent, nec aliter de universis ad Orthodoxiam converfis pronunciaffet Synodus, quam de individujs illis de quibus consulebatur:

Parum autem dixeris si dixeris, ut video fieri à nonnullis, ad-
misso

missos quidem fuisse à Synodo Canonicos cum suis Beneficiis ad Sacram Synaxim, sed per meram tolerantiam, & citra illius facti approbationem, ut multa tolerat Ecclesia quæ non probat, nec itatim peccatum esse desinit quod abstentione à sacra mensa non plectitur; Etiam olim tolerata Divortia sub V. T. & Polygamiam in quibusdam Ecclesiæ membris sub initium Novi; Multa quoque posse reprehendi in vestibus, sermonibus, mensarum apparatu, propter quæ fideles non sunt arcendi à communione Eucharistiæ: In illis Reformationis Belgicæ rudimentis multa ferri potuisse, quæ tamen per id non probabantur.

Verùm missis pluribus quæ hîc reponi possent, duo tantum observanda putem: Primum, quod si omnis Canonicorum culpa veniat hîc conferenda cum ἡττήμασι & peccatis *quotidiana incurfionis*, uti dicuntur Tertulliano, propter quæ nemini accessus ad mensam Domini in Ecclesia denegatur, nihil igitur habebit commune cū Sacrilegio Achannis & Ananiæ ac Sapphiræ peccato, quæ gravissima fuerunt crimina, exemplari & extraordinario supplicio divinitus vindicata. Alterum, quod etsi nolim inficiari nonnulla interdum publicè tolerari in Ecclesia quæ nullo modo probentur, id tamen non posset applicari huic Synodico iudicio de quo agimus: tum quia nulla ei insunt verba quæ meram sonent tolerantiam, qualia eo casu Canones Ecclesiastici solent adhibere; tum quia Synodus rogata num liceret illos admittere tam ad Sacram Cœnam quam ad munia Ecclesiastica, revera rogabatur num in foro conscientiæ licitum esset quod agerent; tum quia eo ipso quod velit eos admitti ad Sacram Cœnam, iudicavit nihil esse in eorum facto ejus culpæ quod illis imputatur. Etenim juxta Canones Ecclesiasticos Fœderati Belgij *art. 80.* peccata quæ merentur vel depositionem in Ministris Ecclesiæ, vel Excommunicationem in aliis membris, sunt ea quæ secum trahunt notam infamiæ, cujusmodi inter alia notantur *simonia, ingestio in alienum officium, furtum, turpis questus*: quæ ferè solent objici iis è Reformatis qui Canonicatus possident; ac si per nomina quæ ferunt se ingererent in Officia Ecclesiastica ad quæ non sunt vocati, per Simoniam bona Spiritualia sibi redimerent, turpem quæstum ex illis facerent, imò sacrilegium in illis possidendis committerent. Aut igitur nihil horum observavie

Synodus Nationalis in Reformatis possidentibus Canonicatus Ultrajectinos; aut turpiter prævaricata est in Disciplinæ sibi commissæ exercitio, eos admittens ad Sacram Cœnam, quos si admissi fuissent removendos pronunciare debuisset.

Tolerata quidem legimus Divortia sub V. T. Toleratam quoque sub initium Novi Polygamiam in ijs qui recens & rudes ad fidem Christi accedebant; Sed legimus unâ & Divortiorum licentiam non semel damnatam in Scripturis, & Polygamiam sæpius improbatam; Quam severa exerceretur olim Disciplina in eos qui usi libertate Divortiorum per leges Romanas concessâ, repudiatâ priori conjugio ad alia vota transibant, colligere est ex Concilio Neocæsariensi, & constat Fabiolæ exemplo, de qua Hieronymus in illius epistaphio, Sed neque Synodus Medioburgensis, neque subsequutæ aliæ Nationales in Belgio, ullum unquam præbuerunt vel minimum argumentum suspicandi se quidem factum Canonicorum Ultrajectinorum tolerasse, sed tamen nec approbasse, nec approbandum censuisse. Et tantum abest ut in decretis Synodorum aut Belgij in communi, aut speciatim Provinciæ Ultrajectinæ, quam tamen hæc cura propius spectasset, vel hilum huc faciens possit reperiri, ut è contrario passim toto Belgio viri honorati, Beneficia quædam istius generis possidentes Ultrajecti, abque scrupulo fuerint admissi ad Sacram Cœnam, & sæpè quoque in Ecclesiæ Seniores electi cum fructu & ædificatione. De quibusdam id mihi est compertissimum, & hodie adhuc dum hæc scribo, exempla hujus rei prostant luculentissima. Amstelodami, Haggæ, Zwollis, alibi, ubi & Canonici & Præpositi in Ultrajectinis Capitulis, quosque tales esse constat, hoc Sacro munere cum laude defunguntur: Necdum deconium est elapsum ex quo in ipsa Provincia Ultrajectina, Batavoduri Seniore m egit Nobilis quidam eximius, D. Ploofius van Amstel, Canonicus in primo Capitulo; Imo quod magis est Ultrajecti in Ecclesia Gallo-Belgica, sæpissimè Canonici ad illius Regimen admissi fuerunt & etiamnum admittuntur; Ut patet exemplis D. Goyerii, qui non ita pridem Senior erat illius Ecclesiæ, & D. Wowerii, qui nunc eodem munere in ea optimè fungitur.

Ac prout Synodus Provinciæ Ultrajectinæ nullum unquam fecit decretum contrarium illi Nationali Canonico de quo agimus; aut ex quo

quo

quo colligere fas sit hunc Canonem de mera ad tempus tolerantia esse intelligendum, vel ad illos quondam Pontificios restringendum, sic neque ipsa-met Ecclesia Ultrajectina, quæ proculdubio illum casum proposuit olim Medioburgi, aliter hæctenus illam Medioburgicam definitionem intellexerat quam nos; Id enim mihi pro certo dicitur, quod Acta Ecclesiæ Ultrajectinæ, nihil habeant, nisi forte paucis abhinc annis, unde colligi possit improbari in Ecclesiæ membris illorum Beneficiorum possessionem & usum: Sed è contrario semper Canonici fuerunt isthæc non solum admissi ad Sacram Cœnam, ubi petierunt recipi ad communionem Ecclesiæ, verum etiam honestè & sedulò ad illam invitati: Ne quid dicam de testimoniis fidei & morum, concessis sæpè ab Ecclesia eadem illis è suis membris, qui ea petierant ut se D. D. Ordinibus probarent qualificados ad istorum Beneficiorum adeptionem & possessionem.

Huc itaque redeat hoc meum argumentum. Si ea sit culpa Reformatorum possidentium Canonicatus Ultrajectinos quæ illis affingitur, ea sanè tam gravis est ut eos præstet indignos mensâ Dominicâ & omni munere Ecclesiastico in domo Dei: Atqui tantum abest ut ullo decreto Ecclesiastico sint unquam pronunciati indigni mensâ Dominicâ & omni munere Ecclesiastico, ut è contrario Synodus Nationalis conceptis verbis pronunciaverit eos immunes à Superstitione & Idololatria, & quâ tales capaces Eucharistiæ & functionum Ecclesiasticarû; nihilque postea Synodi Nationales aut Particulares sanciverint quod derogaret huic Judicio, & Ecclesiæ omnes, adeoque & ipsa Ultrajectina, semper illi Canonici institerint, & nunquam deliberarint de Canonicis illis aut in posterum non admittendis, aut post admissionem rejiciendis, & instar putrium membrorum ex corpore Sanctorum refecandis: Ergo hinc liquet nihil in illis esse istius culpæ quæ ipsis hodie affingitur.

Sed quid urgeo hîc Ecclesias omnes Fœderati Belgij, conjunctim in Synodis suis Nationalibus, & disjunctim, mihi adstipulantes, cum possim provocare ad omnes Ecclesias Protestantes & Reformatas, in quibus Orthodoxi ad Canonicatus quondam Pontificios admittuntur? Nusquam enim fando auditum, exercitam fuisse ullam censuram Ecclesiasticam Abstentionis à Sacra Cœna aut Excommunic-

tionis, in ullum Orthodoxum ob similem possessionem, licet nulla sit aut fuerit unquam vel in Anglia, vel in Helvetia, vel in Germania, ita defæcata, ut ea est quam nunc defendimus. Nam in Anglia post Reformationem, pleraque ista bona & beneficia, profligato Papismo, fuerant Regum autoritate relicta Ecclesiæ, & porro solemniter puro Dei cultui addicta; adeoque vix poterant legitimè possideri nisi ab ijs qui altari ministrarent: nam quod semel placuit postea displicere non potest. Sic etiam toto Imperio Status & Principes Protestantes dicuntur teneri ex *Pacif. Religionis* adeoque ex autoritate Cæsaris, uti citatur & notatur à Reinking *lib. 3. class. 1. cap. 3. §. 15. Bona Monastica & alia ad Ceremoniarum Pontificiarum celebrationem destinata, (quod tantum de mediatis bonis Ecclesiasticis videtur intelligendum) transferre ad Ministerium Evangelicorum & Academiarum sustentationem aliasque pias causas; quod & benè ab illis fieri censemus, ut si qui improbent hoc non servari & hæc bona aliis usibus minus sacris applicari, suis nitantur fundamentis. At verò Ultrajectini Canonici nullâ lege Supremi Magistratus, nullo Concordato Provinciali post Reformationem introductam, fuerunt addicti & consecrati usibus Ecclesiæ; Sed è contrario per autocraticum ipsorummet Canonico- rum & duorum aliorum membrorum Provinciæ decretum, remanserunt in possessione & usu Capitulorum, ut ante sic post Reformationem, ceu illorum propria bona, quorum intuitu primas obtinent in Regimine Provinciæ.*

Hoc dicant pro me Doctissimi Authores *Consilij Theol. p. 1. pag. 49. & 50.* ubi asserunt Capitula semper possessionem & administrationem suorum bonorum retinuisse ac conservasse in hanc usque horam, ut patet, inquiunt, *ex iis que contigerunt an. 1582. & 1586. & 1610. & 1615. & 1618. 14. Augusti, quando erectio Senatus Ultrajectini à primo membro fuit approbata, sub ea conditione quod Senatus sollemni Actu in forma, ut etiam factum, promitteret conservationem & manutentionem status & bonorum Dominorum Electorum, juxta Edictum Consilij Status 4. Aprilis anno 1582. & 8. Januarij 1610.* Quin tantum abest ut unquam Ordines Provinciæ quicquam decreverint de illis bonis addicendis usibus pijs Ecclesiæ Reformatae, ut è contrario sibi vendicando menses Episcopi & Papæ in eorum collatione, illa semper contulerint hominibus

Laicis

Laicis & Politicis, quales senserunt eos esse debere qui post abdicationem suam Spiritualitatem per ipsa Capitula, assentientibus & urgentibus etiam suo loco duobus alijs membris, nihil nisi Temporale & axioma Politicum ei innexum sibi retinuerunt.

Hoc porrò argumentum quod urfi hæctenus à Synodi Nationalis decisionem petatum, eo magis urget, quod R.R. Theologi Ultrajectini emittentes anno 1646. suam inconditam testimoniorum farraginem in negotio fœnebris, sub hoc titulo *Res Iudicata*, & hujusce Synodi Medioburgensis *articulum* 99. citantes de ordine seruando in conjugibus & famulis Trapezitarum admittendis cum ædificatione ad Sacram Cœnam, ita loquuntur *pag. 22. Particulares questiones in prædicta Synodo solutæ, debent esse Ecclesijs, eorum Ministris, Senioribus & Diaconis pro bona rezula, consilio & institutione cui quisque debet viriliter insistere, non facillè inde declinando aut contrarium faciendo, donec ab alia Synodo mutatio facta fuerit.* Mirum est eosdem homines tantopere urgere authoritatem & decisionem hujus Synodi in re Trapezitica, (de qua reuera nihil decidit directè, sed tantum ex Quærentium suppositione, quod mariti non essent ad mensam Domini admittendi, respondet ad Erotema de uxoribus & ministris Trapezitarum;) & susque deque habere ejusdem Conventus decisionem apertam & plenam de Canonicis Ultrajectinis, cui toto Belgio nemo præter eos hæctenus reclamavit. Si exercitium mensæ fœnebris est absolutè illicitum, eo quod Synodus censuerit Trapezitarum conjuges ad mensam Domini esse admittendas, si probæ & honestæ fuerint, ac declaraverint illam suorum virorum negotiationem sibi non placere, quo tempore usura erat duplo major, & necdum potuerat ex hominum mente revelli falsum dogma Canonistarum, quod omne mutuum debeat esse gratuitum omnisque usura sit illicita, & recens adhuc erat criminatio popularis & odiosa Pontificiorum contra Calvinum & Genevenses, ceu fœnoris & fœneratorum patronos; Cur non viceversâ concludam, licitam esse Canonicis Ultrajectinis Orthodoxiam profitentibus suorum Beneficiorum possessionem, nihilque nævi aut vitij in illa Synodum Nationalem deprehendisse, eo quod absolutè & simpliciter, citra restrictionem, limitationem, aliam-ve notam improbatæ id genus possessionis, eos censuit, judicavit, pronunciavit ad epulum Dominicum

minicum esse admittendos, nec indignos qui suo loco & tempore in Seniores & Diaconos Ecclesiæ eligantur? ¶

Huic nostro argumento, nihil habet quod opponat S. P. cui jam satisfactum non sit. Negat Synodum Medioburgensem agere de Canonicis Ultrajectinis: at impudentior sit oportet ipsamet impudentiâ, dum id negat; cum nulli alii concipi possint de quibus iste Casus in Synodo Nationali Fœderatæ Belgicæ proponi potuerit. Negat eam agere de Canonicis Reformatis; cum tamen agat de iis qui ejurato Papismo ad Ecclesiæ Reformatæ cultum transferant; nec de alijs potuerit deliberari, essent-ne admittendi ad Sacram Cœnam. Negat parem esse rationem hodiernorum Canoniorum in Reformatâ Ecclesia natorum & educatorum, cum illis de quibus agit Synodus, quæ ex Papatu venerant & sua beneficia propter officium obtinuerant, eaque retinebant ex necessitate aut egestate, ut inde viverent; Sed jam satis superque hæc sunt confutata; nec enim delegatio ad officium Superstitiosum & Idololatrium, cui penitus renunciaverant, plus juris potuerat illius conferre hæc in bona, cessante illius officii exercitio, quam illo procedente atqui tum polluta erat eorum conscientia, & iniquissima possessio. Quod si solum attendisset Synodus sustentationem necessariam istorum Neophytorum, potius censuisset illis prospiciendum ex elemosynis Ecclesiæ, quam vivendum ex Idololothytis, cum respectu formali ad officium vitiosum cuius intuitu illa possederant; id enim per conscientiam & citra illius gravamen ipsis non licuit. Ait Synodum eos non considerasse ut Laicos, & ut loquitur, *Gereseformerde wereltsehe menschen* / (quæ phrasis minis benè sonat in ore Theologi, ac si fideles Reformati qui nullo Ministerio sacro funguntur, læculares, profani, & ex hoc mundo, essent censendi:) sed ut Clericos & Ecclesiasticos ex Papatu venientes; Verùm etsi Synodus eos tales vulgò appellari agnoscat, nequiquam tamen possessionem eorum fundari censuit in prætenso illo Clericatu, quem omnino ejuraverant & deseruerant; adeoque non aliter eos considerat quam ut Laicos homines, Reformatam Religionem profitentes, eaque bona sub priscis nominibus & titulis, sed absque Superstitione & Idololatria, ceu *Sua*, quoad dominium utile, possidentes. Nec porui

potuit Synodus censere eorum hæc esse bona, vi illius prætensi officii quod prius exercuerant, cum ille titulus fuerit planè vitiosus, neque ista possent ex eo titulo bonâ conscientia tanquam *Sua* possidere: Sed iudicavit Synodus quod *Sua* essent per Concordata Unionis Ultrajectinæ, quibus eo ipso secularizabantur Capitula & Collegia Canonorum, quod illis in suo esse remanentibus, singulis tamen eorum membris religionis & vestium libertas concederetur; prout anno post Synodum, iidem declarati sunt censi in Rep. non pro Ecclesiasticis, sed pro Laicis. Et noster S. P. stultè ac petulanter agit, dum vult tantum differre hodiernos Canonicos ab iis de quibus agit Synodus, quantum differunt à Pastoribus Belgis, qui nudo capite concionantur, Pastores Ecclesiarum Gallicæ linguæ qui concionantur tecto capite, & periscelidas quandoque gestant ac manicas ex linteo: Petulanter quidem, quod universum ordinem Ecclesiarum Gallicanarum, tam in Belgio quam extra illud, Satyricè impetit, eo quod earum Pastores operto capite concionentur: pertendunt enim se ira inherere sensui legis Paulinæ I. Cor: XI, 4. ut fratres Belgæ ejus literæ insistant; quamvis nec forte illi qui mitellas coriaceas, non tam ex necessitate, quam ex affectata gravitate, retinent; Manicas verò lineas ac periscelidas gestare, vel non, adiaphorum est, & tam iniquè obtrudas Gallicanis Pastoribus in Belgio ritus & habitum Belgarum, quam iniusti forent Galli si Belgas ad suum modulum componi vellent. Stultè verò & perabsurdè ad suam causam: Nam cum illud discrimen inter Pastores Gallos & Belgas sit accidentale, nec impediatur quominus illi æquè ac isti fideles Jesu Christi servi sint habendi, nihil quoque debetis statuere discriminis essentialis inter hodiernos Canonicos & eos de quibus agit sanctio Synodica; adeoque illi non minus quam hi rectè possident sua beneficia. Denique pertendit, sed valde timidè, etiam conventus Ecclesiasticos in Provincia Ultrajectina, Canonatus hodiernos improbasse, amandato suo lectore ad *Theol. Confil. p. 2. à pag. 133. ad 141.* Sed ibi sane nihil planè reperio, quo Ecclesiasticè decernatur Canonicos hodiernos vel arcendos à Sacra Cœna, vel ad munia Ecclesiastica Seniorum & Diaconorum non admittendos. Urgetur quidem quod Ecclesia Ultrajectina ab anno 1618. in hunc usque diem, nullum ex Canonicis ad hæc munera elegerit;

H

gerit;

gerit; Sed nec affirmativè eos unquam declaravit non eligibiles; & eorum non electorum, aliam alibi reddimus rationem; & videtur Doctissimus Consultor fateri tacitè aliud obtinuisse ante annū 1618. & fratres Wallones aliter egisse hac in parte Ultrajecti quam Belgas, lupèriùs dictum est: prout ibi etiamnum hodie D. Schadè, familiæ antiquæ & honoratæ Canonicus, Senioris munere fungitur, an cū D. Wowero, an ei succenturiatus, nescio. Urgetur quod anno 1645. 17. Februarii cœperit scrupulus moveri à Consistorio circa testimonia iis concedenda qui *Placitum* Ordinum debent consequi pro ejusmodi Beneficiis obtinendis & possidendis; Sed unà fatetur Celeberrimus Consultor; nihil ante annum istum 1645. in Presbyterio hac de re motum fuisse, quod quam recens sit & quo authore id venerit, nemo nescit: Non licuerat antea illius Ecclesiæ Rectoribus esse tam accuratis, imò nec ipsi Consultori, qui toto decennio ante, citra scrupulum in ejusmodi testimonia cum suis Symmystis consenserat: Nec tamen per illud constitutum fuit talia testimonia amplius non concessum iri, sed è contrario, ut ipse fatetur, conventum ea porrò concedenda solito more; idque expressè cautum 8. Junii & 26. Oct. 1646. Urgetur quod in Classe Ultrajectina anno 1654. quidam Pastor promiserit se abdicaturum commodissimo modo Vicariatum quem possidebat, quod judicaretur tales Vicariatus possideri à Pastoribus, non satis esse ex ædificatione; Sed præterea quod hoc quoque valde novum est, & pertinet ad influentias noxias ejusdem Syderis à quo omnes hæ turbæ à decem vel duodecim annis natæ sunt Ultrajecti, plus causæ huic obesse quam prodesse potest; cū si bona ista sint, ut pertenditur, formaliter Spiritualia & Ecclesiastica, eo potius à Pastoribus possideri debeant quam ab aliis. Adeoque firmissimo stat talo quod dixi, nihil unquam *Synodicè* in Provincia Ultrajectina decretum fuisse, ex quo liqueat ad Canonicos hodiernos decisionem Medioburgensem non pertinere; cū è contrario Docto Consultore fatente, consequenter ad eam decisionem, Ecclesia Belgica Ultrajectina semper abstinerit ab illis nominandis ad munia Ecclesiastica: & nihil extare in Actis Ecclesiæ Ultrajectinæ, nisi *paucis abhinc annis*, ex quo colligi possit eorum ordinem ullo modo improbari: & quod nequidem huc usque denegat testimonia sua necessaria ad Canonicatus acquirendos & possiden-

possidendos, & quæ scit in eum finem peti: Quod autem Presbyterium illud recens decrevit verbaliter significandum iis qui illa testimonia consequuntur, non tamen per id Presbyterium approbare redemptionem usitatam & possessionem illorum bonorum, (quamvis anno 1645. hæc declaratio spectaret solos Vicariatus, sed cœpit extendi ad cœtera Beneficia anno sequenti, ex axioma illius qui semper Augustus, semper etiam tendit *Plus ultra*) debet omninò sumi pro protestatione contra factum, quæ nihil operatur. Num verò possint tam *præcisi* Theologi largiri sua Ecclesiastica testimonia ad id quod norunt & protestantur esse vitiosum & illicitum, viderint ipsi, viderint & alii Casuistæ.

CAPUT SEXTUM.

Argumentum quintum petatum à Casibus planè similibus, in quibus agnoscitur nihil esse reprehensibile.

A Butraque Authoritate, Civili & Ecclesiastica, in quibus nolle acquiescere esset hominum plus justo sibi tribuentium, transeo ad argumentum aliud, petendum à Casibus huic nostro simillimis, in quibus nequidem ipse Momus quicquam habet quod reprehendat: Nam cum de similibus simile debeat esse iudicium, saltem apud æquos rerum æstimatores, non putem quemquam ulterius repertum iri qui sinistrius iudicet de Canonicis Ultrajectinis, si ostendero alios reperiri in eadem Provincia ejusdem commatis, imò magis *ιουδαβλίτη*, quos tamen ab omni noxa absolvendos esse, in confesso est. Non est ergo quod excurram per alias partes orbis Reformati, & ostendam quomodo variis in locis, Canonicorum nomina & beneficia usurpentur ab Evangelicis & Reformatis, etiam nullo munere Ecclesiastico aut Academico fungentibus ubi eorum Beneficia sita sunt; Mihi enim fortè illicò responderetur non exemplis esse vivendum, sed legibus; Quanquam prudens Theologus non temerè damnabit domi tanquam grande nefas, quod viderit in aliis Ecclesiis citra scandalum & offensionem promiscuè usurpari.

Sed agam pressius, & ostendā Ultrajecti ea vigere & fieri approbante Ecclesiâ & nullo hæctenus improbante Theologo, quæ sint ejusdem

planè ordinis cum hoc ipso casu quem tractamus, nisi quod is sit adhuc defœcator & liquidior. Sunt inter alia Ultrajecti duo Equitum Sacrorum Collegia Provincialia, alterum Teutonicum appellatum, alterum dictum S. Catharinæ, & quinque Monialium Nobilium, (ne dicam de aliis Conventibus muliebribus ad Urbem specialiter spectantibus) quæ ita permanent in esse, ut eorum bona & beneficia conferantur utenda fruenda Reformatis, Equitum quidem viris, Monialium verò puellis Nobilibus aut honoratioribus ex ordine Civico, etiam his cum tacita lege coelibatus; siquidem quam primum conditionem nactæ sunt ac maritum consequutæ, excidunt suo Beneficio, illudque tanquam vacans ab Ordinibus alteri alicui illicò confertur.

Non est quod probem nihil improbari in illorum Beneficiorum possessione per Reformatos; Id enim est in confesso, ut satis patet ex *Conf. Theol. p. 2. pag. 27. & seqq.* licet S. P. id nunc videatur negare, seipso aut suo Præceptore sapientior factus. Tantum videndum est quam benè procedat argumentum inde desumptum pro Canonicis; Id enim videntur Viri Doctissimi inficiari, sed quod salvo eorum & honore & judicio meliori in aliis forte rebus dictum velim, minus firmis argumentis: Duo enim sunt capitalia quæ damnantur in Canonicis; Nomina nempe & Bona; & quod hæc Bona quæ sunt Sacra, Spiritualia, Ecclesiastica, Patrimonium Christi, si Diis placet, possideant, & quod illa possideant sub nominibus veteribus, Decani, Archidiaconi, Canonici &c. Atqui eadem hîc recurrunt: Nam & Equitum Teutonicorum ac Joannitarum & Monialium Nobilium bona sunt æquè Ecclesiastica, Spiritualia, Sacra, sensu Pontificio, ac bona Canonicorum. Notum quibus argumentis non ita pridem in Belgio Reformato, quarundam Urbium Magistratus defenderint jus sibi fuisse Joannitarum redditus in fiscum suum redigendi, non secus ac alia Pseudo-Ecclesiastica bona, in quæ omnia Supremus Magistratus à longo tempore manus injecit: Notum Quæstores bonorum Ecclesiasticorum in aliis Provinciis & quoad Generalitatem, sub hoc titulo Monialium quondam redditus omnes, imò & alicubi Equitum non unius ordinis, ceu ad Bona Ecclesiastica spectantes in ærario suo habere.

Nec

Nec mirum; cùm revera Equites & Moniales in Papatu ad subtilissimam Spiritualitatem ejus pertineant, eò magis quam Canonici, quod hi Sæcularibus annumerentur vulgò, etsi sint etiam Presbyteri; illi & illæ Regularibus, quorum propriè est perfectionem Evangelicam in Consiliorum observatione profiteri, & tria illa solemnia emitte-
 re vota, Paupertatis, Castitatis & Obedientiæ, in quibus consistit anima Monachatus, & ad quæ formaliter Canonici non tenentur. Id maximè urgetur adversus Canonicos, quod Canonici Ultrajectini quondam *Cænobitæ*, *Claustales*, *Regulares*, imò *Monachi* dicerentur, unde etiam unum ex Capitulis *vetus Monasterium*, appellatur: Videatur p. 2 *Conf. Th. pag. 205*. Sed præterea quod eo ipso nequiv-
 erit igitur illis convenire *cura animarum*, quam tamen volunt Eruditissimi Viri ijs vindicare *ibid. pag. 212. & 213*. notum enim illud Hieronymi *ad Riparium*, quod etiam Gratianus retulit *in Decretum suum, causa 16. q. 1. c. 4. Monachus non docentis sed plangentis habet officium*; nota quoque hodierna in Papatu controversia inter Hierarchicos & Regulares, illis negantibus Monachos ullum gradum in Hierarchia Ecclesiastica obtinere; Si hoc facit ad gravandam causam Canonico-
 rum Reformatam Religionem profitentium, quod olim Canonici Pontificij, (quorum nihil retinent præter nomina & bona tempora-
 lia, ijsque necessariò in ea Provincia innexam Politicam Potestatem; ut revera parum eorum referat quales illi fuerint, atri an albi, in sua præten-
 sa Spiritualitate tempore Papatus) fuerunt dicti *Regulares*, *Claustales*, *Cænobitæ*, *Monachi*; id multo magis deberet gravare eos è Reformatis qui in eadem Provincia, Præbendas vel Equitum vel Monialium possident ex Ordinum collatione; cùm revera illæ
 quarum nunc præbendæ & bona conferuntur Virginibus Reformatis, fuerint *Moniales*, *Monachæ*, *Claustales*, *Cænobitæ*, *Regulares*; & Equites Sacri semper in Papatu Regularibus & Monachis fuerint annumerati: unde Hospinianus, Theologus Reformatus, in opere suo *de Monachis*, agit simul de Equitum istorum sacrorum institutis & origine.

De Teutonicis Equitibus notat nominatim illius sui operis *lib 5. cap. 19*. eos *Marianos* appellari, (unde & *Marienburgum* illud oppidum dictum in Borussia, quod summi eorum Magistri sedes erat) &

Augustini regulam sectari, & ex illis quosdam debere operari sacris, quibus barbam alere fas non sit. Et in communi de Joannitis & Hospitalarijs, qui & nunc Melitenses dicuntur, ejusd. lib. cap. 18. refert quod Ordinis censentur S. Augustini, atque Orationem Dominicam certo numero repetitam pro Canonicis horis pronunciant; Item quod solemniter voveant omnes Obedientiam, Paupertatem & Castitatem. Et cum in tres ordines distribuuntur, Sacerdotum, Equitum & Servientium, tamen qui Equites S. Catharinæ Ultrajecti dicuntur, ante Reformationem fuerant à Pontifice quadantenus humiliati, & ex Equitibus militantibus facti Equites orantes, qui distribuebantur in decem Commendatores & decem Conventuales, quos in hunc usque diem Præbendatos Ultrajecti nuncupant, & qui subsunt Ballivio atque Priori, (qui proculdubio Conventualis Prior censeretur, juxta Priorum distinctionem quæ extat apud Tholosanum, Syntag. Juris, lib. 15. cap. 18. n. 2.) sub cujus autoritate suis Præbendis utuntur & fruuntur.

Ex decreto Provinciali factò 11. Octob. 1611. ad instantiam D. Bernardi van Schoonhoven, Prioris illius Conventus & Commendatoris Werdensis, cuidam Franconi Cuyckio, modò sua studia persequatur in aliqua Schola Reformata Fœderati Belgij, confertur **ceve plaetsse ende Præbende inde Convent van S. Catharine binnen Utrecht / locus & Præbenda in Conventu S. Catharinæ, Ultrajecti**, designatâ ei annuâ pensione quousque redditum fuerit ad solitum numerum decem Præbendatorum eo loci; **tot dat t' getal van de Præbendaten S. Catharine weder gecomen zu op 't ordinaris getal van tien Præbendaten: & injungitur Priori & gregarijs Conventualibus, gemeyne Conventualen / ut & Quæstori prædicti Conventus**, ut hunc Franconem Cuyckium in suum Conventum recipiant, emque curent & patiantur frui, **alle ende sulcke alimentatie / woonplacse / mitsehappen / ceven ende prouffiten / eâ omni alimentatione, domicilio, societate, honore & emolumentis, quæ ipsi ceu Præbendato queant convenire.** Et alio decreto itidem Provinciali factò 18. Dec. 1616. aufertur cuidam N. N. **Præbenda S. Catharinæ**, ei antea collata eo fine ut se præpararet ad Sacrum Ministerium, quoniam Theologiæ studium reliquerat, & multa alia minus convenientia patrauerat, ac prohibetur **Priori & Quæstori S. Catharinæ**, quicquam amplius ei perfol-

persolvere, aut ullum emolumentum concedere, donec sua studia resumpserit & mores emendaverit.

Igitur & in conditione Bonorum & in Nominum usurpatione par est ratio Præbendorum & Præbendarum ex Reformatis Ultrajecti inter Equites tum Teutonicos tum S. Catharinæ sic dictos, nec non eas Virgines quibus ibi cedunt Præbendæ quinque Claustrorum Monialium Nobilium, quæ potest esse Canonicorum & aliorum membrorum quinque Capitulorum, qui Reformatam Religionem profitentur: Nam adhuc in Instrumento Pacis Monasteriensis, non minus Prælaturæ, Abbatia, Balliviæ, Commendæ, bonis Ecclesiasticis annumerantur, quam Archiepiscopatus & Episcopatus, art. 5. n. 3. Nec minus illorum & illarum quam horum bona Deo dicata fuerunt & legata ad usus sacros, sensu Pontificio, adeoque ex Juris Canonici regula, reg. 51. de R. I. in 6. semel Deo dicata ad usus humanos, idest, juxta Glossam, *seculares & secularium personarum, ulterius transferri non possunt*; quia non solum indominium laicorum, sed nec etiam in usum, inquit eadem Glossa, *transire debent res Deo dicata*. Quo loco venire debet quicquid est rerum corporalium in Provincia Ultrajectina ad Supremum Regimen pertinentium; nam id omne communi illo nomine quo tota Provincia solet exprimi, vernaculè **Sticht** / proculdubio intelligitur.

Deinde non minus illorum & illarum, quam horum Beneficia possidentur, uti visum, sub titulis Pontificijs, quales sunt tituli Præbendarum, Præbendorum, Conventualium, Balliviæ, Prioratus, &c. Cur ergo magis illicita erit possessio Canonicorum, quod sit talium bonorum & sub ejusmodi nominibus, quam aliorum qui similiter auctoritate publicâ similibus bonorum & sub similibus nominibus possessores constituuntur? Cur S. Catharinæ Præbendati, Ballivius & Priores, tranquilliori erunt conscientia Ultrajecti, quam S. Martini Decanus & Canonici? Quo jure majus erit peccatum in homine pio & Reformato esse Præpositum inde **Oudt Munster** / aut Thesaurarium ad S. Johannis, quam esse Equitem Sacrum Marianum inde **Landt-Commanderie** / aut Johannitam, Ballivium & Priorem ad S. Catharinæ? Quo argumento magis licebit fœminis Reformatis, frui Præbendis Mariendaliæ, quam viris, beneficijs S. Mariæ? Aut

CUL

cur non æquè ferat tellus Ultrajectina Reformatos Canonicos qui **Dom-Heeren** appellantur, ac Reformatas Canonicas quæ alantur ex redditibus illius Cœnobij, quod **Woutwen-kloster** appellatur? Suspicionem enim (præter id quod inferiùs annotabitur de consilio Ordinum Ultrajectinorum, circa Reformationem Claustrorum fœminini generis) ex quinque illis Claustris virginum Nobilium Ultrajecti, quorum nunc Præbendæ honestis Virginibus Reformata sacra profitentibus cedunt, aliquod fuisse ex eo genere quod *Canonicarum Sæcularium* dicitur, de quibus agit Tholosanus *Synt. Iuris, lib. 15. cap. 17. n. 9.* eo magis quod in illa *Canonicarum Sæcularium* Collegia, quæ adhuc multis in locis obtinent inter Pontificios, solæ etiam Nobiles puellæ admittantur; quamvis non diffitear dari etiam Monialium regularium Claustra, in quæ nulla recipitur quæ stemmatis nobilis non fuerit.

Neque mihi satis est ostendere, nihil posse concipi solidæ rationis cur majoris reatus possint accusari Ultrajecti Præbendati Capitulares, quam vel Præbendatæ Virgines, vel, Præbendati Equites Sacri Teutonici & Johannitæ; aut quare homini Reformato sit liberius in conscientia esse Præbendatum ad S. Catharinæ quam ad S. Martini, ut in hoc culpari possit quod in illo probatur & laudatur, atque ob idem omninò factum alter crucem referat, alter præmium: Urgeo amplius, & pertendo quod comparatione factâ inter utrosque, longè justior sit & minus *ιουδαβλητος* Canonicorum quam reliquorum causa. Etenim ex omnibus Collegiis Pseudo-sacris quæ erant Ultrajecti, sola quinque Capitula debuerunt necessariò remanere, quoniam illis semper competiit Potestas Politica in Regimine Provinciæ, & ab initio Reip. liberatæ & reformatæ, partim autocraticè pro sua parte sanciverunt, partim ab alijs duobus membris stipulata sunt, sui conservationem & perpetuationem, tum quoad suos redditus, tum quoad suum Politicum axioma in Rep. Cœtera verò, quæ Supremo Magistratui per omnia suberant & nihil habebant juris in Majestate Civili, potuissent facillimè penitùs aboleri, cùm illa sub priscis nominibus sæcularizandi nulla incumberet necessitas. Si igitur licitè potuerunt sub priscis nominibus sæcularizari Ultrajecti, Collegia, Cœnobia & Conventus Equitum Marianorum, Johannitarum, Virginum

ginum Nobilium, singulorum Beneficijs & Præbendis concessis absque gravamine Conscientiæ personis Reformatæ Religionis; quanvis ad illam sæcularizationem Supremus Magistratus non urgetur ullo respectu, vel fidei publicæ non temerandæ, vel Majestatis eorum in Rep. non lædendæ aut imminuendæ, ad quos ab ævo pertinuerat; quanto magis licita fuit sæcularizatio & conservatio quinque Capitulorum, quæ citra notoriam perfidiam, & crimen læsæ Majestatis, cujus partem semper sustinuerunt, nequiverunt aboleri?

Video equidem multa movere nonnullos ad vim enervandam istius argumenti, & nescio quæ discrimina magna ruspanda inter Præbendatos Capitulares & alios utriusque sexus Ultrajecti, quibus citra conscientiæ ullam læsionem licet simul isthæc esse Præbendatis & genuinis Reformatis; Sed simul video eos vel parum vel potiùs nihil promovere: Nam Canonicorum bona non fuerunt destinata tantum cultui Superstitioso, sed etiam partim in subsidium jure Nobilium familiarum, unde multa extant inter Pontificios Capitula quæ patent solis Nobilibus; partim ad tuendum axioma Politicæ Potestatis, illis ab ævo concessæ in Rep. & ceu illius ejusdem Potestatis non adjunctum modò & ornamentum, sed basis quoque & fundamentum, quod suo loco fusiùs ostendam.

Neque ex æstimo Pontificiorum magis sacra & spiritualia sunt bona Canonicorum, hominum suo sensu sæcularium nec vacantium curæ animarum, quam illa alia cum quibus ea nunc conferimus, quæ fuerunt regularium, & quorum nonnulli debebant esse necessariò Sacerdotes, ut supra visum de Joannitis. Æquè etiam Moniales fuerunt olim institutæ ad Officium recitandum, cantillandum in Choro suo, & precandum pro mortuis, dum interea ipsæ viventium reparationi minus honestè & assiduè incumberent, ac Canonici destinati, judice Tileno Synt. p. 2. disp. 3. de Antich. §. 15. ad batto-
logicas precatiunculas otiosè demurmurandas, & suaviter cantillandum, dum foris sanctimoniam speciem præbent, domi verò cuticulam curant & Bacchanalia rivunt, præsertim ij qui vocantur Canonici sæculares, quod genus hominum nonnemo ex ipsis Pontificiis appellat monstrum sine exemplo regularem sine regula, Canonicum sine Canone, Albert. Crantz. lib. 3. cap. 15.

Non nescio aliquid esse discriminis in Papatu inter milites Sacros
I & Ca-

& Canonicos; sed quod nihil facit ad hanc Quæstionem; Nam si usum utrorumque sub Papatu consideremus, militant æquè Superstitioni & Idolo, hi in toga, illi in sago; & pariliter pertinent ad Babylonis militiam partim sagatam partim togatam. Hinc apud Cardinalem Toletum *lib. 1. Inst. Sac. cap. 31. n. 5.* Joannitæ milites, annumerantur Clericis in quos nemo violentas manus injicere potest, quin ipso facto ita excommunicetur, ut à solo Papa absolvi possit. Quod si igitur illorum Equitum Papalium bona quondam Sacra & Deo dicata sensu Pontificio, possunt bonâ conscientia à Reformatis Laicis possideri, & ad usus verè sæculares transferri, cur idem non poterit obtinere in Canonicorum bonis? Si Johannitarum Collegia & Conventus sic potuerunt ab omni Spiritualitate Pontificia defœcari & ita sæcularizari, ut nihil sacri retineant præter prisca nomina, non alij nunc usui interservientia quam designandæ & distinguendæ conditioni & quantitati Præbendarum quas quique possident, quidni idem potuerit obtinere in quinque Capitulis, ut omni Spiritualitate abjectâ, sub priscis nominibus distinctivis suorum Beneficiorum, merè Politica fierent, in quibus continuaretur & perpetuaretur annexa illis suis beneficijs Potestas Politica & prima pars supremi Magistratus in illa Provincia? Nec possum huc non referre quæ Doctissimus & Celeberrimus Author *Fratern. Mar.* contra me olim disputabat, illius libri sui pag. 206. Statuit enim ibi de Collegio sive Sodalitio Mariano Sylvæducenti, quod toto libro multo magis Sacrum & Ecclesiasticum faciebat (falsò tamen) quam Canonicorum Ultrajectinorum Capitula, *utilissimum & tutissimum* futurum fuisse *Religioni & Ecclesie si paulatim cum Præpositis abisset in Reformatum*; quod, inquit, fieri posse, docuerunt exempla Civitatum, quæ gliscente primùm Bello Belgico Confœderatis se adjunxerunt, hac conditione ut retinerent Statum Religionis Pontificiæ, cum Clericis, Monasteriis, redditibus Ecclesiastici. Quibus cum nihil contra fidem datam ereptum aut extortum (uti subinde calumniantur Pontificii) sit, non desuit tamen salutaris successus ita, ut majorem partem, alicubi etiam in solidum, nunc constent ex reformatis, qui serè post Deum dextra & firmamentum Reip. & Religionis contra Hispanico-Papalem tyrannidem. Quo sanè loco non dubitè Eruditiss. Scriptorem ad suæ Urbis Canonicos & Capitula maximè ac potissimum respexisse. Eò magis quod

quod pag. seq. num. 207. asserat Supremarum esse Potestatum Collegia Sacra & Ecclesiastica secularizare & planè alia constituere quam à prima erectione fuerant. In secularizatione autem Capitulorum Ultrajectinorum non minus intercessit authoritas supremæ Potestatis, cujus & ipsa primam partem constituunt, quam in secularizatione aliorum in eadem Provincia Collegiorum & Conventuum.

Parum autem facit ad rhombum, vel quod Collegialiter non conveniant Virgines, quæ quondam Monialium Præbendas obtinent; vel quod nec illæ nec Johannitæ quicquam sibi arrogent in Reip. Regimine; vel quod bona quibus fruuntur, nanciscantur in Reformatis usum parilem & analogum ei quem obtinebant sub Papatu: Etenim homines Reformatos, convenire vel non convenire Collegialiter, si non agatur de conventibus formaliter & propriè dictis Ecclesiasticis, aut de coitionibus in se turpibus & illicitis, nihil facit ad conscientiam. Habent quoque Ultrajecti Commendatores Conventuales & Præbendati, cum Teutonici tum S. Catharinæ, suos conventus, *Die Mitschappu* / ut ante visum, qui nihil vitiant possessionem Præbendarum suarum, earumque usurpationem ad usus merè sæculares & humanos. Nec mirum esse debet cuiquam, Canonicos vi suarum possessionum primas obtinere in Regimine Reip. cum hæc *υπεροχη* Politica in ea Provincia semper innexa fuerit eorum Beneficiis, quæ hac in parte possunt conferri illis Bonis Ecclesiasticis quæ in Germania *immediata* dicuntur, quorum etiam multa possidentur ab Evangelicis, qui inde Principatum obtinent in suis ditionibus, & sub titulis Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Capitulorum &c. membra Imperij reputantur, ac in Comitij Imperij jus suffragij habent. Nihil verò tale pertinuit unquam ad bona illa *mediata* Monialium, Marianorum Equitum & Johannitarum, quæ nunc cedunt Ultrajecti Reformatis; ut vi illorum bonorum à se nunc possessorum, nihil possint sibi arrogare in Rep.

Quæ verò de usu parili & analogo solent huc adferri, sunt valdè longè petita. Nihil enim analogiæ video majoris inter genus vitæ eorum qui hodie utriusque Balliviæ Præbendas obtinent Ultrajecti, vel earum Virginum Nobilium piarum & honestarum, inter quas beneficia quondam Monialium solent distribui, & instituta vel Mariano-

rum ac Johannitarum Pontificiorum, vel Monacharum Ecclesiæ Romanæ, quam inter diem & noctem, aut ignem & aquam. Nihil etiam analogum potest fingi in formali cultu religioso Reformatorum, illi profanæ Spiritualitati Canonicorum Pontificiorum, cujusmodi modò descriptam vidimus à Tilenò, & quam Capitulares Ultrajectini jure merito ex Salutis suæ studio rejecerunt & abdicarunt, ut sub prætextu illius analogiæ bona Capitulorum Ecclesiæ Reformatae deberi statuatur, potiori jure quam bona Monasteriorum, Balliviarum & Monialium, similiter pridem cultui falso, Idololâtrico & superstizioso consecrata. Sed cum bona Capitulorum duplicem olim usum obtinuerint, alterum Spirituale & Pseudo-sacrum, qui bonâ conscientiam retineri non potuit in Rep. Reformata, alterum Civile & Politicum, in quantum destinabantur etiam ijs dignè & honestè sustentandis quibus prima & potissima pars Regiminis Politici & administrationis Reip. in Provincia incumberebat, eò facilius hoc ultimo respectu potuerunt retineri, quod per id propiorem & majorem dispositionem habebant ad sui sæcularizationem.

Manet igitur nostrum hoc argumentum inconcussum; Si beneficia & Præbendæ utriusque Balliviæ, Marianorum & Joannitarum ad S. Catharinæ, item Claustrorum earum quondam Monialium quæ *Domicellæ* dicebantur, & aliorum Monasteriorum, ex dispositione & Collatione Supremi Magistratus, sibi etiam in ea tribuentis, citra ullum Antichristianismum, quæ olim fuerant Pontificis Romani, possunt à Reformatis bonâ conscientiam & absque scrupulo possideri, etiam multo magis asque ullo scrupulo justo Conscientiæ poterunt possideri Beneficia quinque Capitulorum, quæ sæcularizari ac in illo statu sæcularizationis perpetuari & potuerunt & debuerunt; At verum prius, ut in confesso est apud omnes, & praxis quotidiana docet Ultrajecti; Ergo & posterius: Ratio consequentiæ hæc est, quod de similibus simile debeat ferri judicium: nihilque hæc differant, nisi quod necessariò debuerint Capitula conservari in Provincia, Ballivias verò & Monialium Claustra perennare voluerit Supremus Magistratus Reformatus, ut eorum beneficia usibus privatorum merè Laicorum pro lubitu possit conferre, cum penes ipsum fuisset illa penitus disturbare, aut eorum bona vel ad fiscum deducere, vel usibus pijs & sacris Ecclesiæ assignare.

Ad

Ad hoc argumentum S. P. negat hæc bona aliorum Collegiorum, de quibus hîc ago, esse ejusdem indolis cum bonis Capitularibus; & vult identitatem sibi probari ex foundationibus: Sed ipsius esset diversitatem quam urget, ex iisdem foundationibus demonstrare: Nam affirmanti incumbit probatio: nec magis illa quàm hæc Spiritualia esse, sufficienter demonstratum est. Negat illorum Collegiorum bona ab iis quæ ea possident, bonâ fide & cum quieta conscientia possideri; & ait se nunc taciturnum de aliquo S. Catharinæ Præbendato, quem annumerat iis quos conviciosè appellat *ledige verteerders* istarum Præbendarum; Sed Celeberrimi illius Consultoris quem habet pro suo Protocollo, aliam mentem esse, supra visum: neque saltem hæctenus censuræ præcisioris istius Theologiæ, quæ potius Pharisaica quam Christiana dici debet, in illos alios Præbendatas & Præbendatos incurrerunt; an forte ex gratia quam Polyphemus Ulyssi pollicebatur, quem ultimum ex sociis volebat devorare, viderint prudentiores. Petit quomodo Celsissimus hujus nostræ Provinciæ Præfectus, nec non Nobiles utriusque sexus, qui veniunt in participium horum bonorum, sint accepturi istam eorum cum Canonicis comparationem: Sed peto potius, quo animo sint omnes boni admissuri fonticam proterviam ipsius, quàm asserit extra reatum non esse erga Deum, Ecclesiam, Supremum Regimen Provinciæ, Nobiles istos & Domicellas & harum Præbendarum in aliis Collegiis possessores; *desse Edelen en Hofferen etc. die dese goederen in ledigheyt en welde verteeren*: Improbetur per me ubique petulantia & inertia: Sed tamen personalis abusus possidentis, non evertit legitimam possessionem, & stultus perfectus fiet, idest S. P. qui ex modo minus convenienti quo quis re suâ utitur, concludit nihil ipsi juris legitimi in illam rem competere: Ac sicut nescio quid operæ publicæ exigat maledicus iste homo à Nobilibus illis Virginibus Præbendatis Ultrajecti, nisi forte eas publicari velit, ita quæ modò dixi de bonis & nominibus istorum aliorum Collegiorum Ultrajectinorum, comparatè ad bona & nomina Capitularia, originis suæ respectu, à quibuscunque demum possideantur, tam sunt in propatulo, ut à nemine sanæ mentis negari, multo minus refutari possint.

CAPUT SEPTIMUM.

*Argumentum sextum petitum à natura bonorum ad quinque
Capitula pertinentium, quo ostenditur ex illa nullum scrupulum posse moveri Conscientiæ hominis
Reformati.*

ET si abundè sufficere possent firmandæ meæ sententiæ de Quæ-
stione proposita, quæ hæcenus disserui, pergam tamen ulterius,
& ita revellam scrupulos qui hîc possunt & solent moveri, ut
nihil queat dubij superesse. Certè si Canonicorum Ultrajectino-
rum, quales nunc sunt, possessio est vitiosa in foro conscientiæ, ideo vi-
tiosa erit, vel quoniam ea est istorum bonorum natura ut à merè Lai-
cis, licet cæteroquin pijs & probis, ac genuinis veræ Ecclesiæ mem-
bris, nequeant possideri; vel quia nefas sit Reformatis ea possidere
collegialiter sub nominibus & titulis sub quibus olim in Papatu possi-
debantur; vel quia non liceat talem possessionem certo pacto pretio
consequi & redimere; vel quia denique modus & formula juramenti
sub quo hæc possessio debet adiri pugnet cum boni viri officio; At ho-
rum quatuor neutrum verum esse, adeoque legitimam omninò re-
manere hanc possessionem Canonicis Ultrajectinis, per partes facilè
demonstrabo.

Incipiamus à primo, & ostendamus nihil inesse illis bonis, quo-
minus bonâ conscientiam ab homine Reformato, extra Sacra constitu-
to, queant possideri, quomodo hodie à D. D. Canonicis possiden-
tur; Si quid enim huic obstat possessioni, est quia sunt vel saltem di-
cuntur esse bona Ecclesiastica, Deo semel consecrata, Christi ipsius
Patrimonium constituentia, ab exercitio Officij sacri, cujus gratiam
data sunt Ecclesiæ, inseparabilia, animarum curæ ex pia & devota
Donatorum intentione destinata, à qua recedere nefas sit ex reli-
gione quæ supremis hominum voluntatibus debetur; adeoque post
Reformationem solis Ecclesiæ Reformatæ Ministris sustendendis a-
liisque ejus generis pijs usibus destinanda. Nolim hîc morari insolentem
admodum, ne dicam impiam, nomenclaturam istorum bono-
rum, quæ *Christi Patrimonium* appellantur: Nam licet ita soleant quan-
doque

doque loqui Pontificii, & nuper adhuc Archiepiscopus Senonensis, in sua Philippica sanguinaria adversus Galliae Reformatos, ita de istis fundis Pseudo-ecclesiasticis loquutus fuerit; petendo tamen auctores Doctissimos *Conf. Theol.* planè ultra lineas Orthodoxorum & Reformatorum Theologorum processisse, cum Idolothyta Pontificia, de quibus hinc controversitur, isto nomine ausi sunt insignire; de quo nolim hic repetere quæ olim scripsi in *Theol. Parad. Fasc. §. 36.* Sanè deberet exinde toti Provinciæ Ultrajectinæ nomen tribui *terra sacra*, quæ nisi nudis pedibus sit calcanda; cum à sanctis, si Deo, placet; foundationibus, tota illa Provincia vulgò imò ab ipso S. P. non semel, de *Sticht* appellatur. Satis mihi esto demonstrare quod hæc omnia quæ de istis bonis dicuntur vel finguntur, non possunt obstare legitimæ huic quam defendo possessioni, vel ullâ ratione hodiernorum possessionem gravare.

Nam si possessio istorum bonorum esset inseparabilis ab exercitio Officii Sacri & Spiritualitatis, cujus gratiâ olim data fuerunt, non possent elocari alijs Colonis quam qui essent Ecclesiæ Ministri, nec eorum fructus & redditus ab alijs consumi; Etenim si radix sancta est & Spiritualitatis solo tam altè defixa ut ab eo separari non possit; rami utique & fructus profanari contactu & usu laicorum & sæcularium non poterunt. Id verò quam per se sit absurdum, nemo non videt; Neque poterit unquam defendi imaginaria hæc istorum Bonorum inseparabilitas à Spiritualitate & exercitio sacri alicujus Officij in Ecclesia, (quam nequidem Papistarum Canonistæ rigidissimi unquam somniarunt,) quin statuatur Ill. ac P. P. Ordines Provinciarum Fœderati Belgij publicè vendendo Bona Ecclesiastica, unà per turpem Simoniam vendidisse sacras functiones & spiritualia Ministeria quæ in Ecclesia debent exerceri; imò hodiernos eorum possessores ex justo titulo civili, debere eo ipso se pro Ecclesiæ Ministris gerere, vel suæ possessioni propter illam inseparabilitatem renunciare.

Certè nequidem sensu Pontificio bona hæc temporalia, Deo sacra vel consecrata, accuratiùs loquendo, dici possunt. Audiamus rerum sacrarum definitionem, apud Justinianum, *Inst. de rer. divis. §. 8.* *Sacra res sunt, quarum per Pontifices Deo consecrata sunt, vel in ades*
sacra:

Sacræ & donaria que ritè ad Ministerium Dei dedicata sunt, que etiam per nostram constitutionem alienari & obligari prohibemus; exceptâ causâ redemptionis captivorum. Certum autem est bona Canoniatuum nullo Pontificio ritu dedicata & consecrata fuisse; Hinc Giphanius celebris Ictus, vult notari hoc loco discrimen inter res sacrâs & bona Ecclesiæ; hæc enim (inquit) non sunt sacrâ & proinde propriè non sunt nullius, idest, alienari & obligari possunt. Et Glossa Juris Canonici ad reg. 51. de R. l. in 6. Bona Ecclesiæ non dicuntur vel consecrata, bene transeunt ad humanos usus. Etiam servi Ecclesiæ venduntur vel donantur etiam laicis ad serviendum; Cur verò idem non obrinebit in fundis & prædiis? Nec dubium quin Ambrosius hoc respectu distinguere voluerit inter Basilicas quas ad illicitum cultum tradere recusabat, etiam Imperatori mandanti, & agros Ecclesiæ; ut hos libenter concederet, illas negaret, epist. 32. Si tributum petit, non negamus: Agri Ecclesiæ solvunt tributum; Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum, nemo nostrum intervenit; & paulo post; Solvimus que sunt Cesaris Cesari, & que sunt Dei Deo. Tributum Cesaris est, non negatur; Ecclesia Dei est, Cesari ut que non debet addici &c. Et qui norunt quos ritus soleant Superstitiosi adhibere in consecratione & dedicatione templorum, calicum, crucium, paramentorum, vestium, imaginum, satis percipere possunt, prædia & temporale Beneficiorum ac Canoniatuum consecrationi & dedicationi obnoxia non esse.

Falsum quoque est Præbendas Ultrajectinas animarum curæ fuisse destinatas, vel ex rei veritate, vel sensu Pontificio: Nam prius quod attinet, cum ex rei veritate omnia Pseudo-Ecclesiastica bona in Papatu, in quantum cultui Superstitioso & Idololatriæ fovendo, promovendo, exercendo, conservando, fuere destinata, non tam ad animarum curam, quam ad earum perniciem & ruinam spectaverint, non putem, ulla eorum rectè posse dici fuisse curæ animarum consecrata. Posterius quod spectat, ut nota est Ippis & tonsoribus distinctio Beneficiorum in *Curata & non Curata*, quæ & *simplicia* appellant, ita constat posterioris ordinis esse Præbendas Canoniorum. Hoc dicat pro me Duarenus celebris Ictus, hanc materiam tractans ex *professolib. 2. de Sac. Eccl. Minist. ac Benef. cap 8. Inter beneficia simplicia, quæ nec titulum dignitatis habent, nec curam animarum, primum gradum tenent Canoniorum Præbendæ;*

bende; Nam ea majoris cujusdam dignitationis splendorisque existimantur quam cetera, propter jus suffragij quod habent in Collegio honoratissimo. Hinc est quod in Instrumento Pacis Monasteriensis art. 5. §. 4. sancitur ut in Capitulis Protestantium, potissimum Nobiles, Patricij, Gradibus Academicis insigniti, admittantur, idest tales personæ quæ sint capaces Deputationis ad conventus Imperiales & sessionis ac suffragij in illis, ut patet ex §. 6. Et superiori capite vidimus eos qui Canonicos Monachis & Regularibus volunt annumeratos, eo ipso illis abrogare Curam animarum.

Quin ut quinque Capitulorum Ultrajectinorum bona & beneficia hæcenus simplicia dici debent, quod non sint Curata, sive curæ animarum destinata, sic etiam omnia beneficia Curata in Provincia Ultrajectina, qualia erant Episcopales omnes redditus, nec-non Parochialia bona & Capellanix ac Vicariatus Ecclesiarum Parochialium, partim Ordines, partim Ampliss. Urbis Magistratus occupant, iisque applicant usibus quos ipsis lubet pro sua Conscientia & Prudentia. Ut hic mirari subeat præposterum acumen virorum quorundam alias Eruditissimorum, qui inde pertendunt fuisse Beneficijs Canonice Ultrajectinorum annexam sub Papatu curam animarum, quod multæ eorum fundationes dicantur factæ à suis authoribus *in remedium animarum suarum*; quasi verò illarum fundationum authores hos Canonicos delegissent in suos Pastores, & animas suas ac suorum prædecessorum eorum curæ & inspectioni commississent, cum volebant talibus dotationibus mereri apud Deum, & redimere pœnas peccatis suis aut suorum debitas, vel in hac vita vel in Purgatorio; Nec dubium, quin si relegerentur fundationes & dotationes Monasteriorum quorumlibet, tam masculini quam foemini generis, quibus tamen incumbere animarum curam nemo sanus dixerit, deprehenderentur factæ pariliter sub ea vel simili formula, ad Dei cultum, in remedium animarum, ad orationes jugiter fundendas Deo pro fundatoribus & prædecessoribus eorum &c.

Parum autem faciet ad rem quod dicatur Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 12.* Capitulis & Canonicis curam animarum demandasse; cum nunquam Ultrajecti, nequidem sub Papatu, Conciliabuli illius decreta obtinuerint; Et quamvis quædam Capitulorum Beneficia habeant *titulum dignitatis*, ut v. g. Archidiaconi, Archipresbyteri,

K

teri,

teri, Primicerij, Decani, per id tamen non fiunt Beneficia Curata; Nam etiam Abbatum, Archimandritarum, Cœnobiarcharum, Priorum, Balliviorum, nomina, sunt in Papatu nomina dignitatum, nec tamen ideo Beneficia eorum *Curata* statui possunt. Quod si Concilium Tridentinum aliquam animarum curam videtur Capitulis tribuere, nominatim Archidiaconis, ea non est propriè dicta, nec jurisdictionis interioris, quæ in eo sita est juxta Tholosanum *lib. 17. Synt. cap. 3. n. 2.* quod *is qui beneficio præficatur tenetur sacramenta præbere certis personis, nempe parochianis live plebi ejus loci, item prædicare, proponere verbum Dei, confessiones audire &c.* sed impropiè & catachreticè sic dicta, ac prout *ibidem n. 5.* Tholosanus explicat, *respectu curæ jurisdictionis contentiosæ seu forensis, quæ beneficiis quibusdam annectitur.* Hujusmodi, inquit, *competit visitare, procuraciones recipere &c.* Horum verò pleraque tam parum sunt de formali conceptu curæ illius animarum quæ ex instituto divino legitimis Ecclesiæ Ministris incumbit, ut etiam per instrumentum Pacis Monasteriensis *art. 5. §. 6.* Capitulis Augustanæ Confessionis, jura *Deputationum, Visitationum, Revisionum &c.* integra relinquuntur.

Neque item verum est bona Capitulorum Ultrajectinorum fuisse sub Papatu merè Ecclesiastica, ut simul non habuerint usum suum Civilem & Politicum, cujus gratiâ possint retineri & possideri à Reformatis, citra respectum ullum ad eorum spiritualitatem vitiosam. Etenim cum libuerit Cæsaribus & Regibus Capitula, maximè immediata, instituendo, illis unâ conferre *territorialem Potestatem*, & administrationem Politicam Reip. vel ex toto vel ex parte, necessariò concedendum est, hæc ipsa bona illis etiam concessa fuisse, non tam in mercedem aut honorarium pensæ sui vel sacri vel superstitiosi, ex eo capite quod operarius sit dignus suâ mercede, nec debeat obligari os bovis trituranis, quam & potissimum partim in adjunctum & ornamentum, partim in fundamentum & objectum illius Politicæ Potestatis & Jurisdictionis secularis, quam illis assignare è Republica fore arbitrabantur. Cum igitur etiam alicujus Potestatis Politicæ gratiâ hæc bona sint collata Capitulis Canonicorum, imò cum in confesso sit, nec Episcopos nec eorum Capitula, quatenus personæ sunt Ecclesiasticæ, *territorium* habere, ut docet Duarenus *lib. 1. cap. 4.* juxta

juxta illud Hieronymi *ad Nepot. Episcopi sciant se sacerdotes esse non dominos*, hinc sequitur ea bona non esse statuenda merè Ecclesiastica, quæ ab Ecclesiasticis quidem possidentur, non tamen quæ sunt Ecclesiastici, vel *Sacerdotes*, sive *Ministri Ecclesiæ*, sed ut *Duces*, *Comites ac Domini*, inquit *ibidem* Duarenus. Ideo etiam memini *Canonicos Lugdunenses* vulgò se vocitare *Canonicos & Comites Ecclesiæ Lugdunensis*; & *Stephanus Pasquierius lib. 3. des Recher. cap. 37.* monet ipsos *Reges Galliæ* ex solo suæ *Coronæ* titulo, esse *Canonicos* in pluribus Ecclesiis, ut in *Andegavensi*, *Canomanensi*, *Turonensi* ad *S. Martinum*, *Pictaviensi* ad *S. Hilarium*; quod est revera esse **Dom-Heer** / ut *Belgæ* loquuntur, illis in locis. Huc autem plurimum facit quod habet *Confessio Augustana*, §. *de Potestate Ecclesiastica*; *Si quam habent Episcopi Potestatem gladii, hanc non habent ut Episcopi ex mandato Evangelij, sed jure humano donatam à Regibus & Imperatoribus ad administrationem Civilem sanctorum bonorum: Hæc interim alia functio est quam Ministerium Evangelij.* Quis ergo dubitet illam politicam functionem, cum illis ipsis bonis quorum administrationi Civili destinatur, quæ tam distat à Ministerio Evangelij quam solum à polo, imò quæ Ministro Evangelij quæ tali nequit convenire, ita potuisse separari in Capitulis & Canonicis ab eorum Spiritualitate & Officio Pseudo-Ecclesiastico, ut illa sua bona, & Politicam circa ea & ex illis functionem, retinere potuerint, rejecto Pseudo-Ecclesiastico Officio, & omni Spiritualitate Pontificiâ penitus repudiatâ?

Ad hæc cum sit vulgò recepta in Papatu bonorum Ecclesiasticorum distributio in *temporalia & spiritualia*, de qua agit *Duarenus lib. 2. cap. 2.* utique illa de quibus nunc agimus non posterioris, sed prioris ordinis censerentur: *Temporalia* verò bona Ecclesiæ posse possideri ab hominibus laicis, & ex tra omnem spiritualitatem positis, nec inciantur ipsimet Pontificij; & nominatim de *Præbendis*, asserit & probat *Tholosanus lib. 15. Synt. juris, cap. 23. n. 8. quod cum in fructibus consistant propriâ naturâ, quorum & laici capaces sunt, eo ipso possint quoque obtineri ac possideri à laicis, etiam militibus & ab omni functione Ecclesiastica remotissimis; nam ibi de talibus disputat Tholosanus.* Et notius est quam ut debeat probari, jure etiam Pontificio multos *Canonicatus*, *Prioratus*, & similia beneficia, titulo Com-

mendæ, Pensionis, alio-ve simili, posse possideri ab hominibus non Sacerdotibus, aut *in sacris*, ut ajunt, constitutis. Et foret valdè mirum hæc bona Ultrajectina plus sanctimonix acquisivisse post abjectum & exterminatum Papatum quam ante, ut cum sub Papatu potuerint etiam à Laicis, sive non Sacerdotibus & Presbyteris, possideri, hodie à solis Ecclesiæ Ministris possideri debeant: aut tantundem non licuisse Magistratui Reformato Ecclesiæ circa hæc temporalia, ac licet Papæ circa eadem inter Pontificios, juxta quorum plerosque possunt bona temporalia Ecclesiæ alienari & sæcularizari accedente autoritate Pontificiâ; prout revera ex temporali Ecclesiæ vivunt omnes officarij Papæ, Cardinalium, Episcoporum, etsi ut plurimum sæculares & laici.

Quid quod ista bona non nisi abusivè & catachresticè Ecclesiastica dici possunt? Si quidem nihil verè & propriè Ecclesiastici & sancti reperitur in Pseudo-sacris Ministeriis & tota Spiritualitate cultus Pontificij & superstitionis, ad quæ olim ex primæva institutione & Donatorum intentione ordinabantur: Cultus enim verè Ecclesiasticus à Deo præscriptus in suo Verbo, nihil habet commune cum celebratione Missarum pro vivis & mortuis, officijs mortuorum ad eorum animæ ex Purgatorio liberandas, invocatione publica Sanctorum demortuorum, jugi conservatione diurna & nocturna multorum luminarum in eorum honorem, officij quotidiana recitatione, Litaniarum & similiarum quisquiliarum decantatione perpetua, & boatu diurno nocturnoque in Templis; prout tali cultui hæc bona fuerunt à Superstitiosis hominibus olim assignata. Homines verò illi cultui destinatos sub variis nominibus, æquè ignotis & tacitis in Sacra Scriptura, ac nomina & officia Papæ, Cardinalium, Datariorum, Exorcistarum, Sacerdotum Missificorum &c. nemo nescit collocandos esse extra spheram Ministeriorum verè & propriè ac univocè Ecclesiasticorum, quæ ad ædificationem corporis Christi ab ipso-met instituta fuerunt.

Et absit à nobis, ut dicamus *Bona Ecclesiastica*, nedum quod longè est absurdus, ac ipsummet Christo contumeliosus, *Patrimonium Christi*, cum illius regnum non sit ex hoc mundo, illas opes Cleri Pontificij, quæ potius dici debent Christi ac Christianismi opprobrium, ma-

la &c.

la & pestes ipsius Ecclesiæ, & ut quondam loquebatur Joachimus Calaber, loco aliàs à me relato, *spinæ ex quibus contexta & complicata est corona quæ caput Christi in corpore mystico Ecclesiæ vehementer pungit & vulnerat*; Notum est jam olim id fuisse vulgatum, Religionem, sive Pietatis, sed præposteræ, studium, peperisse Opulentiam Ecclesiæ, sed filiam matrem devorasse; Notum, tunc fuisse Episcopos aureos, ubi sacri calices erant lignei, sed calicibus aureis factis, Episcopos ligneos evasisse; Notum Ammiani Marcellini, Scriptoris Ethnici, judicium de fastu Episcoporum Romanorum, *ex oblationibus matronarum ditescantium, unde procederent vehiculis insidentes, circumspectè vestiti, epulas curantes profusas, adeo ut eorum convivia regales superarent mensas; qui esse poterant beati revera, si magnitudine urbis despectâ quam vitijs opponunt, ad imitationem antistitum quorundam provincialium viverent, quos tenuitas edendi potandique parcissimè, vilitas etiam indumentorum & supercilia humum spectantia, perpetuo Numini verisque ejus cultoribus ut puros commendant & verecundos*; lib. 27. Hist. §. 2. Notum quod ubi Constantinus cœpit paulò liberaliorem se præbere Ecclesiæ Romanæ, illud juxta nonnullos in aère auditum, juxta alios parieti Laterani inscriptum fuerit, *Hodie venenum infusum est Ecclesiæ*, ut notat ac refert ex Hermanno Gigante, Malleolo & Nauclero, diligentissimus Hospinianus lib. 5. de Templis, cap. 4.

Hinc est quòd immensas illas Opes Ecclesiæ Romanæ, quas quo jure quâ injuriâ mille malis artibus corradere, augere & conservare semper studuerunt mystæ Meretricis magnæ, quæ purpurâ amicitur & in poculo aureo non tam vinum quam virus suarum abominationum sollet propinare, semper pij quilibet, & seriam Reformationem anhelantes, improbarunt & detestati sunt: Thomas Waldensis apud Bellarminum lib. 1. de Clericis, cap. 26. post Concilium Constantiense tribuit Wicleffo quod statuerit *non licere Clericis habere ullas possessiones, & peccasse tam qui eas donaverunt Ecclesiæ quam qui eas receperunt*. Quantum damni & mali intulerint Ecclesiæ illa falso sic dicta Bona Ecclesiastica, jam ante tempora Reformationis nostræ, annis abhinc 250. lamentabatur Nicolaus Clemangis, Archidiaconus Bajocensis, lib. de corrupto Eccl. statu, cap. 3. *Vbi paulatim ex divitiis rerumque secunda-*

rum affluentia luxus & insolentia in Ecclesiam subiere, tepescere sensim cepit religio, virtus hebescere, solvi disciplina, charitas minui, tolli humilitas, paupertas opprobrio esse, simulque parsimonia; Sed ut pompis & luxuires subesset, avaritia crebescere, quæ non diu suis contenta finibus, aliena non modo ambire, sed rapere & invadere moliretur, inferiores opprimere, & tam jure quam injuriâ spoliare. Nec opus est huc omnia conferre quæ ad hanc rem dici possent, cum ea sit in propatulo; adeo ut tandem ipsum Angliæ Parliamentum, cum existimaret opes nuntias nimiamque in Rep. potestatem Politicam sui Cleri, perniciem esse Ecclesiæ, & hanc omnem ei abrogavit, & illius prædia & opes, filco addixit & publicè distraxit.

Quinetiam in ipso Papatu eo usque fœtuerunt ab evo immensæ ille opes Ecclesiasticæ tenerioribus quibusdam Conscientiis, ut propterea alij paupertatem Monachalem opimis Beneficiis prætulerint, alij hanc eandem suis Episcopis & Pastoribus suadere conati fuerint. Nec possum quin hac occasione referam quid mihi contigerit degenti Trajecti ad Mosam anno hujus sæculi 34. Tum enim venit ad me Leodico, instructus commendatitijs literis D. Lusciij D.D. Ordinum Generalium nomine illuc residentis, quidam Nobilis vel Hannonius vel Artesius, ex familia Dassigniorum, veteri & nota, Pontificiæ cæterà communionis, qui profitebatur se hæcenus conflictatum fuisse cum multis Jesuitis alijsque Doctoribus Pontificijs, quos consulisset super hoc gravamine Conscientiæ suæ, quo existimabat Præsules, Episcopos & universum Ecclesiæ Clerum, teneri ad illam strictam & Apostolicam paupertatem, quam Monachi profitentur, adeoque dabere, acquiescendo in solis decimis, abdicare immane illud Temporale, quod esset illi & toti Ecclesiæ origo tot malorum; illo potissimum tempore, quo flagrabat Germania bello ferali quod pro repetendis Bonis Ecclesiasticis sui Catholici susceperant. Cum autem Jesuitæ & Doctores, quos in scriptis de suo scrupulo consuluerat, nec enim erat ineruditus, nihil aliud respondiissent quam sententiam esse hæreticam, in Wicleffo jam olim damnatam, & faventem Protestantibus Bonorum sacrorum direptoribus, consilium cœperat me adeundi, & mecum de re totâ fusiùs conferendi. Et quoniam spem faciebat, plurimum inserviturum in Hannonia, Artesia & Flandria,

dria, ab alienandis multorum animis à Cultu & Reverentia Cleri, si sua sententia dispalesceret, & suis nixa firmamentis prodiret in publicum, ad illius instantiam & sub eius persona, quamvis anonymòs, emisi tractatulum in scriptum Gallicè, *La voix du peuple & de Dieu, ou tres humble & Catholique Remonstrance à Messieurs du Clergè*, quo ex Theologiæ Pontificiæ principiis, quibus & ille semper in suo scrupulo nixus fuerat, ostendebam Ecclesiæ Ministros, qui Levitico ordini & Apostolis Christi successisse dicuntur, eo ipso obligari ad omnem prædiorum & territoriorum possessionem abdicandam, eamque paupertatem profitendam & sectandam, quam austeriores Monachi Apostolicam esse pertendunt: laudato ad id inter cœtera testimonio Hieronymi & Bernardi, *Clericus qui habet partem in terra, non habebit partem in cœlo*. Videatur Epistola Hieronymi ad Nepot. ad quam n. 41. Erasmus hæc annotat; *Quod totâ hac epistola divus Hieronymus vult sacerdotes esse pauperes opibus, divites doctrinâ & pietate; non satis convenit cum publica tempestatis hujus persuasione, quâ credunt Ecclesiam hisce divitiis maximè & fulciri & ornari.*

Quamvis autem hypotheses boni illius viri, non possent urgeri, nisi, ut vulgò loquimur, *ad hominem*, & in quantum ab ipso Pontificio Clero admittuntur, revera tamen cum Christus suis præceperit thesaurizare non in terris sed in cœlo; cum suos Ministros emiserit ad animarum piscaturam, non ad immensas opes comparandas; cum navicula Petri sit scapha piscatoria, non navis mercatoria, nedum piratica; cum ab ævo constiterit auro Ecclesiam destrui non ædificari, ut quondam Sulpicius Severus loquebatur; cum ingravescentibus opibus Ecclesiæ R. unâ & per eas omnes errores, quos detestamur, effusi fuerint; non video cur *Bona Ecclesiastica* possint appellari opes illæ immensæ, quæ potius mala Ecclesiastica; uti dixi, censeri debent, tam respectu ipsius-met Ecclesiæ Rom. quæ illis debet maximam partem suæ corruptionis; ut benè notavit olim Marcus Antonius de Dominis, cum adhuc noster esset, Pietatem & Veritatem in Papatu naufragium fecisse ad hos duos scopulos, Opum & Honorum, Avaritiæ & Ambitionis; quam etiam respectu Ecclesiarum nostrarum; quæ graves persecutiones pati debuerunt à Põntificiis, tum studentibus conservationi illius sui magnæ Dianæ quæstus, illarumque suarum o-

pura

pum quibus malè metuebant à Reformatorum doctrina, tum repositibus nonnulla ex istis bonis quæ Principes & Magistratus pro jure suo illis eripuerant. Unde natum sit ultimum Germaniæ bellum, unde cœperit inclinare status antea tam florens Reformatorum in Gallia, nempe à repetitione bonorum istorum in Principatu Bearnensi, nemo est hodie qui nesciat.

Sed an bona diceremus Ecclesiæ, quæ non fuerunt tantum omnium in Ecclesia Christiana malorum causa & origo, sed etiam quorum pleraque omnia non nisi malis artibus & technis nequissimis corrasa & adhamata sunt, ab iis quibus quæstui solent esse animi simpliciorum superstitione capti? Malum illud jam incœperat tempore Hieronymi, adeo ut lege prohibendum fuerit Clericis & Monachis, qui incipiebant hæredipetæ fieri, ne hæreditates caperent. Verba Hieronymi de vita Cleric. ad Nepot. sunt notatu dignissima; *Pudet dicere; Sacerdotes Idolorum, mimi & aurigæ & scorta, hæreditates capiunt; Solis Clericis & Monachis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à persecutoribus, sed à principibus Christianis; Nec de lege conqueror, sed doleo cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum est, sed quo mihi vulnus ut indigeam cauterio? Provida severaque legis cautio, & tamen nec sic refrenatur avaritia: Per fideicommissa legibus illudimus; & quasi majora sint Imperatorum scita quam Christi, leges timemus, Evangelia contemnimus.* Et paulò post ibidem hæredipetas & captatores testamentorum ex Clericis ita describit; *Audio præterea in senes & anus absque liberis, quorundam turpe servitium. Ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propria suscipiunt: Pavent ad introitum Medici, trementibusque labijs an commodius habeant sciscitantur; & si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur, simulat àque lætitiâ, mens intrinsecus avara torquetur.*

Neque dubium est quin illo Edictorum Cæsareorum repagulo brevi sublato post tempora Hieronymi, creverit captatio Clericorum, creverint quoque doli & fraudes eorum ad dotationes & fundationes multiplicandas; adeo ut debuerint etiam Principes & Magistratus Christiani post multa sæcula ejusmodi Edicta revocare, & laicis interdicere ulteriora legata testamentaria ad pios usus & in favorem Cleri. Apud

Apud Polydorum Virgilium lib. 17. *Hist. Angl. legibus magnæ Chartæ sancitum est in Anglia, ut nemini liceat dare prædia Collegiis Monachorum.* Quid hac de re Veneti, quid Carolus V. in hoc Belgio, quid ipsa Civitas Ultrajectina, suo Statuto facto anno 1484 die Mercurij post Oculi, sanciverint, notius est quam ut debeat fufius explicari. Nec dubium quin istarum Constitutionum à Magistratibus factarum, ad conservanda familiarum quarumcunque Patrimonia, & impediendum ne sub prætextu pietatis & devotionis ad Clericos & Ecclesiasticos transirent, origo vera sit adscribenda fraudibus & artibus Cleri & Monachorum, jugiter insidiantium bonis alienis, & viduarum ac orphanorum domos devorantium sub prætextu prolixarum orationum.

Quare meritò Doctissimi Interpretes Belgæ furta commemorata Apoc. ix, 21. & exprobrata mystis Babylonicis, interpretantur *de ontreckingen der erfenissen bonde rechter e sgenamen tot l aec klooostere* / abductionem & translationem hæreditatum à legitimis hæredibus ad sua Claustra. Et ideo Calvinus in *Quæst. ad Anonym. de Offic. hom. Christiani circa Benef. Papiſt.* inter sua opuscula, non solum *Decimarum* originem ut vanam rejicit, sed pertendit omnes fundationes & dotationes Pseudo-Ecclesiasticas errore esse factas, ab hominibus dolo & fraude circumventis, & sub illicita conditione Missarum & suffragiorum pro mortuis, adeoque ipso jure vitiosas & nullas esse; Afferit ingentes illos redditus Ecclesiæ Romanæ à suprema Sede usque ad pauperrimam Capellaniam, corrâsos esse fraudibus, furtis, rapinis, sacrilegiis & pravis technis; Urget axioma I Corum, quo statuunt donationes errore factas non valere; Affermat omnes donationes & dotationes Beneficiarias, non aliud habere fundamentum quam errorem; Nam, inquit, *miseri earum authores, sibi sunt imaginati quod non est; & plures eorum fuerunt eò deducti fraude ac circumventione.*

Nec satis possum hîc mirari, quod Viri Doctissimi agnoscentes hæc bona pleraque malis artibus & rapacitate & avaritiâ Cleri acquisita iuisse, *Cons. Theo. p. 2. pag. 235* pertendunt in nihil facere ad Quæstionem, eorum possessionem in casu conscientiæ spectantem: Nam anè, si hæc possessio est illicita ex parte istorum bonorum, ideo fit quod hæc bona sunt Sacra, Ecclesiastica, ipsum Christi Patrimonium constituentia;

L

stituentia;

stituentia; Atqui talia nequeunt esse, eo quod technis, rapinis, fraudibus, furtis, malis artibus, sint acquisita: Absit enim ut Sponsæ Christi paraphernalia constent rebus furtivis, aut legitimum Christi Patrimonium, si quod habeat in terris, non nisi malis artibus & rapinis comparari & augescere debeat. Fateor quidem non legitimari hodiernorum Canoniorum possessionem ex illo capite quod hæc bona malis artibus sint comparata; Sed saltem cum talia sint, non potest inde vitari illorum possessio quod Sacra & Ecclesiastica esse falsò dicuntur.

An bona iterum diceremus Ecclesiæ, & quod tetrius adhuc est, *Patrimonium Christi*, bona quæ de facto fuerunt addicta, devota, consecrata, Idolo, & cultui superstitioso ac illicito, ut revera non tam Ecclesiastica, quam *Idolothya* & Antichristiana statui debeant; ut suo loco ex Scriptura demonstravi, in ijs ipsam quasi carnem & substantiã magnæ Meretricis sitam esse: Calvinus l.c. nempe pag. opusc Gall. 123 ita loquitur; *Quæ hæc bona Clero reliquerunt, expectaverunt ut hoc sacrilegio Missæ, & aliis precibus, aut potius susurris magicis, animæ suæ ex carcere Purgatorij liberarentur, quoniam in Schola Papæ edocti fuerant, bisariam posse elui peccata quibus in suis conscientiis premebantur; nempe aut suslinendo pœnam illis denunciatam in iudicio Dei, aut eam per satisfactiones redimendo. Pœna erat assari ad ignem Purgatorium; Satisfaciendi modus erat jugiter ingerere in vntrem Sacerdotum & Monachorum, donec dicerent Satis est. Hoc est, inquit ad Clerum, innum acquisitionum vestrarum, hæc est quoque ratio per quam ad eum accreverunt gradum in quo nunc sunt adeo ut revera dici possit, vos nequidem pedem terræ possidere quem acceptum ferre Purgatorio non debeatis. Et Illustris Plessæus lib. 3. de Euch. cap. 10. observat quod jam inde ab anno 700. foundationes ex Purgatorio sint enatæ, & factæ sub ordinaria hac clausula, *Damus, legamus &c. hæc vel illa pro salute & redemptione animarum nostrarum & predecessorum ac successorum nostrorum.* Et infans sit in historia Ecclesiastica qui nesciat quanta colluvies errorum cum Antichristi revelatione in Ecclesiam irruerit ab anno Christi 600. quamvis illo sint recentiores Capitulorum & Canonicatum foundationes, quas Pasquierius lib. 3. des Recherch. cap. 5. non putat altiùs quam à tempore Caroli Magni repetendas. Certè foundationes & dotationes Beneficiorum, non possunt esse melioris conditionis quam *Templa ipsa, vulgò Ecclesias vocant.**

cant, quibus quadantenus alligantur; jam verò omnia Tempia, ante Reformationem constructa, Idolothytis annumerat Doctissimus Voetius *Disput. de Idolol. ind. & part.* eo utque ut illa mallet destrui quam retineri, nec velit ea unquam retineri tanquam *res sacræ aut consecratæ*, quia videlicet id tanquam Deo consecratum nequit haberi à Reformatis, quod Idololatriæ destinatum fuit. Quid ergo? Si eousque Idolothyta sunt Tempia Pontificiæ Idololatriæ quondam destinata, ut non possint à nobis usurpari tanquam *res sacræ & consecratæ*, quanto magis erum Idolothyta bona cultui Idololatræ, illicito & superstizioso fovendo & continuando illis in Templis destinata, ut nullo modo ab Ecclesia reperti possint, ceu sibi debita, tanquam *res sacræ & consecratæ*? Et cum Idolothyti rectè dignoscendi hanc inter alias notam proferat *ibid.* Vir Celeberrimus, si videlicet illius *autbores atque usurpatores, intenderint Idololatriæ & superstitionis promotionem atque incrementum*, quomodo poterunt eximi Beneficiorum Pseudo-Ecclesiasticorum fundationes ex Idolothytorum censu, cum ex mera superstitione & errore factæ fuerint, & ad illam fovendam ac promovendam ex professo destinatæ?

Ipsæmet fundationes Ultrajectinæ quæso expendantur. Nulla est earum quæ formaliter aut eminenter hanc impiam & verè sacrilegam formulam non contineat, quam modò ex Plessæo commemorabamus. Quid quæso iniquius, quid magis oppositum Gratia Dei & Redemptioni nostræ quæ est in Christo, quam hæc dari pro *peccatis eluendis*, pro *animarum remedio*, pro *redemptione animæ*, in *compendium animarum*, pro *luminaribus in Ecclesia conservandis*, pro *consequenda beatitudine æterna*, ob *emolumentum etiam ac remedium animæ prædecessorum*, ut passim videre est apud Hedam, cujus etiam loca pleraque video annotata ab Authore *Conf. Theol. p. 2. pag. 209. & 210.*

Ac prout relegendi omnia Diplomata dotationum & donationum Ecclesiæ Ultrajectinæ apud Hedam extantia, nullum occurret, cui aliquid non insit vitiosi, supersticiosi, erronei & Idololatræ, sic nominatim anno 1050. Berta nobilis fœmina *ibid. pag. 118.* ita loquitur; *Humilio & dono caput meum liberum ad altare S. Martini; Item, Si quis hanc ingenuitatis cartam infringere tentaverit, vel molitus fuerit, iram Dei omnipotentis & Sanctæ Dei genitricis Mariæ & Stæ Crucis Sanctique Mar-*

ini, incurrat & omnium Sanctorum; Et excommunicatus & anathematizatus sit ex parte Patris & Filii & Spiritus Sancti & Sanctæ crucis & S. Mariæ & S. Michaelis & omnium Angelorum & Archangelorum & S. Petri &c. Hæc sanè & similia satis ostendunt has fundaciones non sacras & verè Ecclesiasticas fuisse, sed vitiosas, erroneas, superstitiosas & Idololatricas, adeque juxta Calvinum factas sub conditione illicita, & per consequens ipso iure nullas. Ut debeant contra Solem velle loqui, qui negarint Idolothytis has dotaciones esse annumerandas, eò quod illis temporibus nondum corruptio Ecclesiæ Romanæ ad summum pervenisset: Nam quamvis in externa illius communione remanerent adhuc multi viri pij & sancti, qui nec re nec opere invalescenti Superstitioni ac Idololatriæ assentiebantur, à talibus tamen non proficiscebantur fundaciones & dotaciones Ecclesiarum & Monasteriorum ad redemptionem Missarum & Suffragiorum pro mortuis ex Purgatorio liberandis, & ad consequendam ac promovendam remissionem peccatorum & vitam æternam; Exemplo sit nobis Petrus Waldo, vir ditissimus, à quo & Waldenses postea dicti fuerunt, (ut plerique opinantur quem legimus suas opes distribuisse pauperibus, unde facti pauperes de Lugduno, Veritatis sectatores & propugnatores egregij, non verò in tales fundaciones profudisse.

Quod si harum fundacionum una aut alia meminit etiam conversionis Gentilium per Clericos Ultrajectinos, vel Cultus Dei ab ipsis exercendi & conservandi, non sunt per id minus vitiosæ. Nam eam intelligunt conversionem, qualem jam tum cœperat urgere Sedes Romana per suos Apostolos, Bonifacium & Augustinum, tum in Germania, tum in Anglia; quâ non tam Ethnici ad Christum adducebantur, quam errores & tyrannis Romanensium, inter Christianos simpliciores inducebantur. Ita etiam hodie grandes sumptus fiunt in Papatu ex directione Congregationis de Propaganda fide, ad conversionem infidelium, cui vacare, videri volunt omnes Missionarii qui inter Protestantes clam palam vagantur, ad eos seducendos & ad Papismum convertendos. Jam autem non Christo sed Antichristo & Idolo lucriferi, qui per tales Missionarios propagandæ fidei destinatos à Pontifice, ad illius obsequium, traducuntur, nemo nostrum ibit inficias, & per consequens Idolothyta esse quæcunque à multis zelotis in Papatu in talium

Missio

Missionum sumptus expenduntur & consecrantur. Similiter cultus Divinus cui illæ donationes & dotationes destinari videntur, erat cultus Superstitiosus, qui in cantillatione otiosa, in Officij recitatione, in Missarum celebratione, in Litaniarum ad Sanctos & precum pro mortuis demurmuratione, in luminarium multiplicatione &c. situs erat; & qualem mentes superstitione captæ per eam efficaciam erroris cujus meminit Paulus 2. Theff. 11, 11. Mysterij iniquitatem progressum & robur comitantem, unicè deperibant.

Vetustissimum Diploma eorum quæ habet Heda extat pag. 15. sub nomine Dagoberti, qui cœpit regnare circa annum 631. Verum supposititium esse & ab otiosis Monachis gratis confictum, ut observatum etiam Doctissimo Buchelio in *suis notis ad Hedam*, tum ipsius-melectio satis prodit, tum quod multa habeat minus convenientia illius Regis ingenio & personæ; Nam se reum peragit *Ecclesiarum Dei vastatarum & destructarum*, & dicit quod raptus in sublime divinæque majestati inter choros sanctorum in habitu judicantis sedenti præsentatus, à sanctissimis Ecclesiarum patronis, pro rebus Ecclesiasticis à se per rapinam distractis & consumptis, graviter & constanter fuerit accusatus, maximè à sanctissima Dei genitrice Maria & beatissimis Petro & Paulo Apostolorum principibus, cumque conscientia gravatus non auderet delicta defendere, ex arbitrio Præsidentis pænæ fuit addictus; diuque caso & pænis atrocibus confecto succurrit tandem specialis suus Patronus, Martyr Dionysius, qui precibus suis instantis pænæ delationem & pœnitentiæ tempus illi obtinuit, ei imponendo per modum pœnitentiæ ut ad honorem Dei & prædictorum Sanctorum Ecclesiam constitueret; ad quod ait se voto obstrinxisse, & sub certâ spe remissionis & indulgentiæ peccatorum suorum, Ecclesiam in honorem Sanctæ Trinitatis & S. Mariæ perpetuæ virginis & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Wisburgi construxisse. Quamvis autem credam hoc instrumentum Dagoberti fictum & falsum esse, tamen dubium non est quin fundationes septimi illius sæculi & sequentium hoc ferè stylo communiter processerint.

Sic apud Hedam p. 28. Carolus Martellus anno 728. profiteretur se multa illic commemorata dedisse, cogitans qualiter peccata possit ablatæ, & hanc suam donationem ait factam pro divino intuitu & animæ

*sua remedio; & pag. 30. ait se dare vero redemptione animæ suæ, hæc & illa spectantia ad Basilicam quæ est constructa in honore Salvatoris Domini Iesu Christi & beatæ Mariæ genitricis Dei, &c. vultque illud suum donum proficere omni tempore in augmentum pro remedio animæ suæ. Sic Pipinus pag. 37. meminit anno 752. eorum quæ per compendium animarum ad loca Eclesiarum probantur indulta; item villarum Ecclesiæ S. Martini, cui confirmat jura & privilegia à prædecessoribus suis collata, ut mereatur ad eorum mercedem sociari; & vult ut quicquid exinde Fiscus suus poterat sperare, in Luminaribus Ecclesiæ in perpetuum proficiat in augmentis. Et Diplomate sequenti confirmat quæcunque Pipinus suus avus & Carolus suus pater donavit S. Martino; idque in Luminaribus seu in stipendijs Monachorum vel Canonicorum, qui ibidem Gentiles ad Christianitatem convertunt, &c. Eodem stylo eadem confirmabat Carolus Magnus circa annum 800 ibid. pag. 39. ac alio diplomate pag. 41. alia donabat ad Basilicam S. Martini; ex eo quod, inquit, si ex his quæ divina pietas nobis largiri dignata est, locis venerabilibus concedimus, hoc nobis ad æternam beatitudinem proculdubio pertinere confidimus. Sic ejusdem Caroli Privilegium relatum pag. 44. spectat Abbatis Sangermani Ministros hinc inde tam ad Luminaria comparanda quam pro reliqua necessitate discurremes: Sic pag. 45. Ludovicus Pius Caroli filius, anno 825. præcedentia confirmat Rixfredo Veteris Trajecti Ecclesiæ Episcopo quæ est constructa in honore S. Martini Confessoris vel cæterorum sanctorum, quò præsul ipsius Ecclesiæ cum omni clero & populo sibi subjecto alimoniam ministrare, & Luminaria in eadem sede continuare, atque Gentiles, qui ad Christianitatem convertuntur, alere & docere possit; & ait se illa omnia ei Sedi confirmare ob amorem Dei & reverentiam S. Martini. Sic pag. 52. Lotharius anno 849. hæc omnia comprobatur Ecclesiæ Trajectensi quæ est constructa in honorem S. Martini Confessoris & aliorum Sanctorum, ut in perpetuo tempore ad peragendum Dei servitium (quale videlicet tunc obtinebat) augmentum & supplementum fiat. Eadem habet Ludovicus Rex Germaniæ, ibid. pag. 56. & pag. 57. Lotharius alter, ad reparandum damnum illatum per barbaros Ecclesiæ Trajectensi quæ in honore Christi confessoris Martini constructa esse dignoscitur, dat illi Monasterium Bergh in honore S. Petri constructum, idque, inquit, pro amore Domini Protectoris nostri, ob emolumentum etiam ac remedium animæ avi nostri Lutovici, & piæ memoriæ genitoris nostri Lotharij quondam Augustorum, nec non genitricis nostræ Hermingardæ, seu pro salute nostra &c. ad
consola-*

cōsolationem & tutamentum rectorum ejusdem Sedis, vel Cleri; quo præsi-
 gnati servi Dei nostrâ perceptâ liberali munificentiâ, eos Domini Misericordiam
 pro nostra ac Prædecessorum nostrorum salute liberius exorare delectet. Sic pag.
 63. Zuentibolchus anno 890. Ecclesiam Trajectensem dicit constru-
 ctam in honore S. Martini & aliorum Dei Sanctorum, & beneficia dicit ei
 collata fuisse ob amorem Dei & reverentiam S. Martini & meminit re-
 sidentium in terris S. Martini, & statuit ut omnia ibi commemorata
 redeant in jus & dominationem dictæ Ecclesiæ, ob mercedis suæ aug-
 mentum & æternam remunerationem, ut S. Martinus, in cuius veneratione ista
 contulit, dignetur pro se intercedere, ut veniam peccatorum suorum merea-
 tur habere. & hanc suam donationem infringenti denunciat iram Om-
 nipotentis Dei & S. Martini. Sic pag. 75. Baldricus anno 944. lamentatur
 se reperiisse honorabiles Ecclesias S. Martini, Patroni sui, & S. Salvatoris, dirutas
 & exustas, quas ait se pro modulo reparasse, & earum Canonicos ad
 sustentationem eorum ampliolem ut divinis laudibus ferventiùs inhereant, his &
 illis donasse ad stipendium usum fratribus in eisdem Ecclesiis continuè servienti-
 bus, quod vult pro remedio animæ suæ omni tempore proficere in augmentum.
 Ita Henricus Rex, eidem Baldrico præcæ immunitates Ecclesiæ Tra-
 jectensis confirmavit, ob amorem Dei & reverentiam S. Martini. pag. 36. Quâ
 & formulâ Otto I. Imperator utitur *ibid.* pag. 82. anno 928. Et anno
 950. idem Otto Tielam dat eidem Sedi, ob amorem Dei suæque remedium
 animæ, pag. 86. Et pag. 93. Anfridus hæc & illa tradit pro se suorumque
 parentum remedio, ad Ecclesias S. Mariæ semper virginis sanctique Martini in
 Traiecto, ad restaurandum ibidem Dei servitium, superstitiosum scilicet &
 Idololatricum; unde infringenti suam donationem optat ut laqueum
 omnipotentis Dei iræ, ejusque genitricis Mariæ, Sanctique Martini incidat. Ita pag.
 94. Frethebaldus anno 997. plurima dat S. Martino suo speciali Patrono,
 ad stipendialem videlicet usum fratribus Traiecti sub castris Christi commoranti-
 bus, pro animæ suæ suorumque Parentum remedio, nil dubitans cum transitorijs
 acquirere perennis vitæ gaudia. Ex eodem principio *ibid.* pag. 25 Otto ter-
 tius suam donationem instituit anno 998. ad remedium animæ suæ pa-
 rentumque suorum, quod proculdubio credat in suæ animæ & carnis felici-
 tate sibi diviniùs remunerari, quicquid locis divino cultui mancipatis largitus
 fuerit. Et Henricus II. pag. 99. anno 1003. suam donationem insti-
 tuit ob amorem Dei & S. Martini; & pag. 100. in sequenti Diplomate
 suam donationem facit ob animæ suæ remedium Parentumque suo-
 rum.

rum. Sic pag. 114. Conradus anno 1028. statuit ejusmodi largitionibus Principes suffragia Sanctorum promereri: Et pag. 120. alter Henricus anno 1040. nullo modo ambigit cælestibus bonis à Deo se remunerandum, si loca Deo devota terrenis rebus augere studuerit, & si jeverit Deo ejusque Sanctis divina officia pro vivis & mortuis offerentes; unde ait se hæc & illa donasse Ecclesiæ Trajectinæ, pro æterna Dei gloria, atque bonæ memoriæ Patris sui Conradi Imperatoris anima; eo magis ex officio, quod cum in ea Ecclesia paterna sepeliverit viscera, Beatus Martinus à se quasi debitore sua requirat servitia. Reliquæ donationes illius Henrici III & Henrici IV. ac sequentes sunt ejusdem styli, semperque ævi sui superstitionem & Idololatriam evidenter referunt.

Ex his auté, quibus paulo diutiùs debui insistere. igne liquido liquidius constat, revera Errori, Superstitioni, Idololatriæ, idest opinionum merendi, metui Purgatorij, invocationi Sanctorum, inædificari omnes dotationes illas ex quibus, spiritualitatis respectu, enatæ sunt hodiernæ Præbendæ Ultrajectinæ, & sic eas origine suâ non bonis verè Ecclesiasticis & Deo sacris, sed Idolothytis propriè dictis, esse annumerandas, nec eos aberrare à vero qui dixerint tam ineptè hæc Beneficia vocari *Patrimonium Christi*, quam jure deberent dici *Patrimonium S. Martini*, eodem planè modo quo illa omnia sæcularia quæ Papa possidet, vulgò *Patrimonium S. Petri* appellantur. Et sanè cum Ecclesiæ S. Martini sub hoc formali fuerit *Idolothytan* notorium, ut suprâ notatum de omnibus Templis in Papatu, non possunt alio loco haberi quam *Idolothytôn* omnia illa bona quæ Ecclesiæ S. Martini quæ tali, donata, dicata, assignata fuerunt.

Non est autem quod recurramus ad fundatorum & donatorum bonam intentionem, quo eorum dotationes & in forma & in fine legitimas, nec Idololatricas, statuamus; Etenim solam bonam intentionem non sufficere in rebus ad cultum Dei spectantibus, res est in nostra Theologia notior, quam ut debeat fusiùs explicari; Ac prout Paulus Judæis tribuit quod habuerunt *zelum Dei, at non secundum scientiam Rom. x, 21.* ita etiam fundatoribus & dotatoribus Ecclesiarum in Papatu, tribuere possimus quod zelo cæco & præpostero acti fuerint: Prout hujusce nostræ Provinciæ Ill. ac P. P. Ordines, in aureo illo suo
Diplo-

Diplomate quo anno 1614. erectioni & conservationi suæ Academiæ consecrarunt bonam partem Bonorum Pseudo-Ecclesiasticorum quæ Cloosters-goederen appellantur, ita loquuntur; *In has res bonam eorum censuum partem, quos Majores nostri, homines liberales pro modore-rum suarum, animo quidem bono & religioso, sed errorum tenebris implicito ac lapsante, in auctoritate Monastica quondam contulerunt, convertemus atque in usus impendemus longè meliores.* Quibus verbis Sapientissimi & Sanctissimi Viri agnoscunt, bono quidem animo sed rebus minimè bonis, Majores suos sua bona devovisse, dum ea Monasterijs erigendis & fovendis consecrarunt. Etiam bona fuit intentio Ethnicorum in suis foundationibus pro cultu Idolorum; Sed tamen ut ideo nihil juris in eas Christiani habuere post pacem redditam Ecclesiis & ipsos Imperatores ad Christianismum conversos, qui illa omnia Idolothyta, post eversum cultum Idolorum, ceu nullius & vacantia per Idololatriæ everisionem, suo fisco vendicarunt, ut patet ex l. 5. & 9. C. de Paganis, (quanquam video nonnullos Scriptores eò procedere, ut etiam pertendant illa quæ olim Idolis Gentilium fuerant consecrata, debuisse inferri in ærarium Ecclesiæ Christianæ, ad illum usum analogum & parilem, si Deo placet, qui hodie tantopere urgetur; quæ lententia fallò tributa Clapmario lib. 5. de arc. cap. 4. tot absurditatum monstra secum vehit, ut eam retulisse refutasse sit.) Ita non putem quid plus necessarij juris Ecclesiam Reformatam quàm talem posse sibi tribuere in foundationes supersticiosas & Idololatricas post Papatum exterminatum & abolitum, ex bona intentione prisorum fundatorum.

Cùm igitur nulla sit communio Christi cum Beliale, qui volet sanè loqui, nunquam appellabit *Patrimonium Christi*, bona Superstiti-
oni & Idolo devota, etsi Canonistis Pontificiis quandoque libuerit hoc elogio sua bona Pseudo-Ecclesiastica insignire, quò illa Regibus & Magistratibus Christianis magis intacta & inaccessa redderent: Et nullus mihi dabitur author probatus aut probandus Thelogis nostris, qui ita fuerit loquutus; imò nec ita *ὀυτολεξει* loquuntur Canones ipsi extantes apud Gratianum, qui illi phrasi adstruendæ falsò à nonnullis citantur. Sed quamvis ex eo quod sunt Idolothyta, satis evidenter conficiatur, i. nullo modo posse illa censerì bona Deo conse-
M crata,

crata, Patrimonium Christi, bona verè & univocè Ecclesiastica; 2. tam facile potuisse sæcularizari, (uti factum est) post extinctam Superstitionem & Idololatriam Pontificiam & Antichristianam, cui fuerant consecrata, ac illos reditus Virginum Vestalium inter Ethnicos, quos in fiscum Imperatorum Christianorum redactos, iterum illis vindicare conabatur Symmachus, blandâ & artificiosâ oratione habitâ ad Valentinianum, Theodosium & Arcadium, cui responderunt Ambrosius & Prudentius; 3. tam parùm hæc bona deberi Ecclesiæ jam Reformatæ, quam parùm debebantur Ecclesiæ Christianæ post pacem illi redditam, quæ Idolis Gentium fuerant consecrata; eo quod licet Idolothyta, in suo materiali considerata, possint fieri Ecclesiastica, attamen talia esse & censerî in suo formali non possunt; Id etiam in hac causa magnâ consideratione dignum mihi videtur, quod omne illud Temporale, de quo nunc disputo, ea bona secum adjuncta habeat, quæ nullo modo possunt propriè Ecclesiastica esse vel fieri; cujusmodi sunt jura Servitutum, Patronatus, mixti & meri Imperij, Jurisdictionis utriusque, Civilis & Criminalis; quæ tum poterunt Ecclesiasticis quâ talibus convenire, cùm Bonifacij VII. argumenta *Extra. Unam Sanctam, de Mai. & Obed.* quibus vult sibi vindicare jus utriusque gladij, ab ullo cordato & sapiente viro admitta fuerint; Et huic combinationi semper nostri opposuerunt illud Bernardi *lib. 2. de Confid. ad Eug. cap. 6. Planum est, Apostolis interdicitur Dominatus; Ergo tu, & tibi usurpare aude, aut Dominans Apostolatum, aut Apostolicus Dominatum; Planè ab alterutro probiberis; Si utrumque similiter habere voles, perdes utrumque: Alioquin non te exceptum eorum numero putes de quibus Deus queritur sic, Ipsi regnaverunt sed non ex me, Principes extiterunt & non cognovi eos; Jam si regnare sine Deo juvat, habes gloriam sed non apud Deum.*

Itaque ut vela contraham & vim hujus mei argumenti syllogisticè proponam, sic ratiocinari lubet: Quæ bona nec consecrata sunt Deo, nec sunt sensu Pontificio merè Ecclesiastica & talia quæ à Laicis possideri nequeant, nedum ad *curam animarum* destinata; nec etiam verè & propriè Ecclesiastica statui possunt, sed propriè dicta Idolothyta, si quæ ulla sunt in Papatu; illicitis artibus acquisita, ex opinione falsa merendi plurimum apud Deum ejusmodi dotationibus, ex metu ignis

nis Purgatotij, ex cultu Sanctorum & valore Missarum, tanquam ex Diaboli sterquilinio enata, imò talia quæ etiã, his sepositis, nullo modo possunt ab Ecclesiæ Ministris quâ talibus possideri; illa possunt absque ulla Sacrilegij labe, bonâ conscientia possideri ab hodiernis Canonicis Ultrajectinis, laicis quidem, sed Reformatam Religionem profitentibus. Atqui bona quinque Capitulorum, talia sunt: Et qui minus hæc bona Idothyta dixerit quam Tempia ipsa, in quibus peragendus erat cultus cui fuerant assignata, & quæ talia esse ipse fateretur, is mihi omninò videretur eodem modo delirare quo Pharisei & Scribæ, qui nullius faciebant juramentum editum per Templum, at eum qui iurasset per aurum Templi, reum pronunciabant: Nam Tempia nullo loco haberet, sed magni faceret aurum Templorum, id est opes illis consecratas: Tempia enim pateretur, imò optaret, dirui, everti, vendi, usibus profanis & sæcularibus applicari: sed aurum Templorum & eorum opes, ceu res valde sacras & pretiosas, sedulò recolligeret & Ecclesiæ vendicaret. Adde quod si Templum Hierosolymitanum sanctificabat aurum ei illatum, è contrario statuendum est Tempia Idothyta Pontificiorum revera polluisse & contaminasse, ac Idolothyta effecisse, opes & divitias illis addictas & assignatas.

Huic argumento, paucula suo more opponit S. P. Vellet sibi ostendi foundationes horum bonorum, ut de illis judicari posset: Sed earum specimina plurima exhibuimus, ex quibus liquet eas nullo modo sacras dici posse, nisi quo sensu celebratur Poetæ *auri sacra fames*, quâ laborant S. P. cum suis, dum tanto cum conatu hæc bona ad se rapere student. Afferit & præcipuos ex Canonicis statuere plurima esse bona in quinque Capitulis ad curam animarum spectantia, & ita sensisse Ordinem Equestrem in ea Provincia anno 1606. juxta suum Protocollum, sive *Conf. Theol. p. 2. pag. 93.* quò nos amandat, nec non Senatum Ultrajectinum, ut refert ex eodem suo Protocollo quoad annum 1619. *pag. 144.* & quoad annum 1655. *pag. 186. & 187.* Sed de Equestri Ordine, responsum est jam semel suo loco: Urbis Senatum Ampliiss. quod spectat, quicquid in suis Civilibus conventionibus cum aliis duobus membris quandoque dixerit aut scripserit, ut amplius in suum ærarium ex illis bonis derivare posset, tamen nec disertè lego in *Conf. Theol.* eum statuisse, hæc bona data fuisse

ad curam animarum, adeoque suis Pastoribus deberi, ceu ad eam curam nunc evocatis: & quam sit procul à Capitulorum everfione, quam de suo turno servando in illorum beneficiorum collatione, eorumque pretio in rem suam convertendo, sit sollicitus, suo loco hîc demonstratur. Et quantum ad præcipuos è Canonicis quos ita sentientes S. P. calumniatur, putem me posse bonâ fide omnium & singulorum D. D. Capitularium nomine, illi respondere, quod Valerianus Magnus Capuccinus celebris, nuper respondebat publicè alicui Jesuitæ, qui pariliter eum calumniatus fuerat, *Scelestissimè mentiris*. Negat hæc bona esse Idolothyta; Sed & ipsum id agnoscentem conceptis verbis, antea audivimus, & ita hîc probatum do, ut id velle negare sit contra Solem loqui. Petit sibi probari, hæc bona ritu Pontificio consecrata non fuisse; Sed præterea quod affirmanti incumbat probatio, nemo nescit & juxta definitionem Justiniani, à me suprâ propositam, & juxta praxim Pontificiam, sola Tempa ac Cœmeteria ex bonis immobilibus, atque cœtera cultus publici instrumenta mobilia, solemnî ritu consecrari; neutiquam verò agros & fundos alioque redditus temporales ad Ecclesiam pertinentes. Non patitur immensas illas opes Ecclesiasticas, *venenum* Ecclesiæ appellari, propter earum abusum; Quia scilicet confidit se meliùs illis usurum, si semel eas Capitulis extorqueat, & possit eorum vomitum, quem ciere studet, non minus accuratè recolligere ac resorbere, quam cœteri Poetæ dicuntur Homeri vomitionem sollicitè recollegisse, ac in rem suam convertisse. Tandem, famosus retortor, vult in me hoc argumentum convertere ac retorquere, his ferè verbis; *Quæ bona Deo sunt data ex causa impulsiva & finali, licet modo malo, Papistico & Idololatrico, & ad curam animarum, more quidem etiam Pontificio, nihilominus tamen Ecclesiastico, & propriè spirituali, ordinata erant, quamdiu talia manent, soo langh se soo zyn of waren / of bleven / à nullo laico sæculari aut privato possideri, usurpari, aut sæcularizari possunt: At hîc ita seres habet: Nec prodest hîc dicere quod à morientibus ex Purgatorii metu extorta sint. &c. Nam Donatores nihilominus intendebant Dei honorem & cultum, ceu ultimum suum finem. Theol. Conf. pag. 235. Neque quod sint sæcularisata, ontkerclit / contra quam asseratur Theol. conf. pag. 207. 227. 228. Ergo non possunt à priva-*

à privatis sæcularibus usurpari aut possideri. Sed sane in hoc bellulo Syllogismo, plures sunt Solœcismi Theologici quam syllabæ; plures contradictiones, quam dictiones: Nam Deo datum cense non debet, quod malè datum est; siquidem quod malè fit, Idololatricè & Superstitiosè, bonum esse nequit, & quicquid fit sine fide peccatum est, Rom. xiv, 23. Nec se donatarium Deus constituit eorum, quæ sibi oblata fuerint ritu Idololatrigo, Superstitioso & Papistico; cùm etiam oblationes à se præscriptas respuat & detestetur, ubi malè, nec quopar est animo, offeruntur Es. i, 11. 12. Nec illæ donationes possunt laudari à causa *impulsiva* & *finali*, quæ errore & superstitione impellente factæ sunt, ad cultum superstitiosum & erroneum: Non minus exosus fuit Deo vitulus aureus, quod in sui honorem & cultum erectus fuisset ab Aarone, ad populum proclamante, *Cras erit festum Jehovæ* Exod. xxxii, 5. Non minus damna & reus Idololatriæ Mica cum sua matre, quod eum in finem *Jehovæ* consecratum & devotum fuisset solemniter argentum, ex quo hic sibi fecit sculptile & domum *Elohim*, & Ephod & Teraphim, & inde *Jehovæ* benedictionem sibi polliceretur, Jud. xvii, 2. 3. 4. 13. At juxta hos novos Casuistas, nec peccaverit coram Deo Levita ille qui se Micæ addixit, victitando in Idoli cultu, ex iis quæ illius gratiâ *Jehovæ* consecrata fuerant; Nec pollutum fuisset Dei Sanctuarium, quod tunc Schilunte erat, si in illud illata fuisset hæc Micæ statua argentea, in massam conflata; Et parum providè egit Moses, quod vitulum aureum in pulverem redegit, cùm potuisset totam illius materiam, ut pote ipsi *Jehovæ* consecratam, quanquam ritu Idololatrigo & vitioso, Tabernaculo mox conficiendo dicare. Odignum trium literarum hominem, (nam se tribus literis V. D. M. idest, Verbi Divini Ministrum profitetur) cui tutò animarum cura in vera Christi Ecclesia committatur! Nam in illa tam probè est versatus, ut etiam eò facere pretendat, quæcunque Superstitiosa & Idololatrigo apud Papicolos obtinent & obtinuerunt superioribus sæculis, ad animas mortuorum liberandas ex Purgatorio, & viventes superstitione captos suis nummis subdolè emungendos: Huic sanè oportet mandes, si quid in animarum cura, rectè curatum velis. O jecur Theologicum ex cujus sententia id quod fit, ipso-met fatente, *op cen Daapsche afgodische wij*

se / & in een Pauselicken sin / riru , more , & animo Pontificio , Idololatrigo & malo , nihilominus statui debet factum , **kerckelick en recht Geestelick** / Ecclesiasticè & Spiritualiter , non tantum æquivoçè & secundum dici , sed verè , realiter & propriè . Quid est ἀσύγκλωστα κλαθέρη , prodere adversariis causam Ecclesiæ , Idolomanix Papisticæ advocatum se constituere , cœlum inferis conjungere & miscere , si hoc non est ? O inclytæ Academiæ Ultrajectinæ aliam facultatem Theologicam , ad cujus Pedestam subtiliter instituitur sacro Verbi Divini Ministerio consecranea juvenus , ut possit Templum Dei cum Idolis , & Christum cum Belial , & lucem cum tenebris componere , invito Paulo 2. Cor. v 1, 14. eaque facere verè Ecclesiastica vereque Spiritualia , quæ tamen simul sint Papistica & Idololatrifica ! Quidni ? Cùm juxta hanc novam Theologiam , bona Idololatrarum & Superstitiosorum *intentio* , cujus mantello solent Papistæ similiter sua pudenda contegere , elixiris occulti vim habeat , cujus efficaciam , sacrum , pium , religiosum , evadit , quod aliàs turpe , vitiosum , abominandum erat : Sed de ista intentione dicemus fusiùs *capite sequenti* . At , inquit *pag. 235* . Protocollum S. P. sibi citatum , non hîc queritur quomodo hæc bona olim acquisita & corrasa sint , illi enim quorum conscientix in eo implicitæ fuerunt , jam judicati sunt ; sed quomodo illis nunc bonâ conscientiam utendum sit : Sed respondeo , id è contrario summopere facere ad hanc quæstionem : Vis enim non fore hodie legitimum usum bonorum istorum , nisi cedant cultui divino , quod Deo ipsi , ad ejus cultum & honorem , sint primitus data & consecrata ; Ego verò pertendo hoc tuæ sententiæ fundamentum vanum & stramineum esse , eo quod ista bona primitus , non Deo ad illius verum cultum , ex sincera & recta pietate , sed ex errore ac superstitione Idolo , ad cultum vitiosum , devota fuerunt , & pessimis artibus corrasa & adhamata ab iis quibus erant quæstui mentes superstitione implicitæ : Ut nullo jure , nullo colore , Dei bona & Patrimonium Christi , ad Ecclesiæ suæ paraphernalia spectans , possint statui . Verùm videntur isti homines propediem suscepturi tortorum & persecutorum Ecclesiæ patrociniū ; Nam ut hic S. P. non vult obesse suæ causæ quod hæc bona extorta sint per metum Purgatorii &c. cùm Donatores , pro ultimo fine sibi proposuerint Dei honorem & cultum ;

tum; ita poterit deinceps laudare sævitiam & crudelitatem persecutorum, eo quod in piis mactandis, censuerint, idque in scopum ultimum sibi præfixerint, λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ, *cultum adferre Deo*, ut reddit Vulgatus interpres, sive, ut alii, obsequium ei valde gratum præstare Joh. xvi, 2. Quid quod S. P. dum vult hæc bona fieri inaccessa privatis & laicis, (quos profano & Papistico more vocat *seculares & mundanos*, parum convenienter homini qui se V. D. M. inscribit,) quamdiu talia sunt & manent qualia ipse describit, idest Papistico-Ecclesiastica, Idolo-divina, Profano-sacra, Superstitio-religiosa, eo ipso videtur supponere, quod possint transmutari & sæcularizari, quod novo, ni fallor, in hac Belgica vocabulo, ex suo Protocollo, *ontkerken* dicit: Sic enim decet novas voces inveniri ab iis qui nova dogmata invehunt. Forsan Pontificii hoc nomine nostram Reformationem & secessionem à Sede Romana traducunt; Sed absurdum est eo exprimere sæcularizationem bonorum Pseudo-Ecclesiasticorum, ut eorum possessio fiat licita laicis, citra obligationem cultus superstitiosi quæ ei olim adhæserat. Ut autem talis sæcularizatio est in se licita, non secus ac talium bonorum publica venditio, ipsorumque Templorum Papisticorum, ut-ut speciatim consecratorum, demolitio, alienatio, ad usus civiles applicatio, sic eam negare legitimè factam in Provincia Ultrajectina, idque autoritate Supremi Magistratus, cujus est, ipso D. Voetio iudice *in Frat. Mar. Collegia* quæ Pseudo-sacra erant in Papatu sæcularizare, ac, ut ipse loquitur, *politizare*, est hominum ultrò ad lucem cæcutientium, nec videre volentium quod tamen vident & est in propatulo.

Ne tamen S. P. queratur, suum Protocollo à nobis neglectum, verbum dicam de illius locis, ad quos hîc confugit. Author *Conf. Th. p. 2. pag. 207* vult probare hæc bona esse adhuc Ecclesiastica, eo quod non sint Provincialia, nec Patrimonialia privatorum, nec Civica. Sed quî neget, quæso, ea bona esse Provincialia, quæ sunt eorum Collegiorum, quibus ita convenit primus locus & ordo in regimine Provinciæ, ut ipsa tota, ab his bonis, in hunc usque diem *Sticht* / appelletur, & quorum dispensatio est ita penes universam Provinciam, ut cuique illius membro suus *turmus* competat in eorum

eorum collatione, ut Ordinibus ipsis in communi, jus *Placiti* sui conferendi ad illa possidenda? Neque enim pugnant inter se, Dominium utile horum bonorum esse penes ipsa Capitula respectivè, ut ab Equestri & Civico ordine distinguuntur, & directum penes omnes Ordines totius Provinciæ, ut simul & collectivè Reip. Principem, sive, ut accuratius loquar, Supremum Magistratum constituunt. *Pag.* verò 227. & 228. Celeberrimus ille scriptor, tria habet; Primò negat procedere consequentiam à sæcularisatione istorum bonorum, ad eorum possessionem, qualis nunc obtinet Ultrajecti; Sed cum negatæ consequentiæ non aliud adferat firmamentum, quam vetera nomina sub quibus hodierna hæc procedit possessio, non est quod huic rei nunc immoremur; de illis nominibus dicturi suo loco: Sufficit in antecessum monere, eodem modo hos titulos sæcularizatos esse, quomodo ipsa bona quæ sub illis possidentur; imo quomodo nomen totius Provinciæ, quæ *de Sticht* / ut olim, adhuc hodie appellatur; licet id nomen sit nomen Pseudo-sacrum, quod Diocesim sive Episcopatum sonat. Secundò non diffitetur potuisse hæc bona, cum universo Capitulorum statu sæcularizari, sed negat à posse ad esse procedere argumentum: Verumenim vero eo ipso quod id potuisse fieri concedit, agnoscit non ita essenziale & intrinsecum esse his bonis, manere Ecclesiastica, quin aliis usibus possint applicari. Tertio, post illas velitationes, negat horum bonorum sæcularizationem unquam processisse, & petit quando & per quos ea processerit, cum nec ipsa Capitula id potuerint, ut pote penes quæ non sit *proprietas*, sed tantum *usus fructus* eorum, nec ea aliter ex Ordinum judicio quam ceu *Geestel die goederen* / idest Ecclesiastica & Spiritualia huc usque possederint. Sed dico sæcularisationem illam eminenter factam fuisse per Unionem Ultrajectinam, quæ & Collegia hæc sancivit remansura, & omnibus eorum membris fecit libertatem religionis & vestium, adeoque sic voluit Collegiis illis remanere possessionem priscam suorum reddituum cum axioma Politico ei annexo in Rep. ut hanc possessionem liberaverit à necessitate cultus Pseudo-sacri, quæ prius illi adhærebat: Quod postea dilucidius explicarunt & extenderunt autocatoricè Illustres illius Provinciæ Ordines, & in illis pro sua parte ipsa-met Capitula, abrogando cul-

tum

tum omnem Pontificium, Beneficiorum collationem sibi tribuendo, Collegiis prohibendo *capitulariter* convenire alio fine quam ad bonorum suorum temporalium administrationem, declarando beneficiatos & electos, non habendos in Rep. pro Ecclesiasticis sed pro Sæcularibus & Laicis, & sanciendo neminem in illa Collegia recipiendum & admittendum ad ista beneficia qui Reformatam Religionem non profiteatur; quæ omnia suprâ fusiùs enarravimus *cap. 1. & 4.* Certè cœcutire oportet, qui in his non videt manifestam sæcularizationem istorum Collegiorum & bonorum quæ ad illa pertinebant, per quam & Collegia remaneant, & sua bona collegiata possideant, absque ullo formali Pseudo-Clericatu, & citra ullam obligationem cultus Superstitiosi. Nec ideo hæc bona sæcularizata non sunt, quod non sint publicè distracta in usum Reip. ut factum in Hollandia de bonis Pseudo-Ecclesiasticis; quod non contigisse ægrè fert idem author *pag. 229.* Nam aliter se rem habuisse in Provincia Ultrajectina quam in cœteris Belgicæ Fœderatæ partibus, propter axioma ipsorum Capitulorum, quæ ex lege fundamentali Reip. remanere debuerunt, & sua rura suamque dignitatem in Rep. retinere, suo loco explicatum do, etiam ex ipsius-met Celeberr. Voetii verbis, ad quæ nec S. P. nec quisquam alius, quicquam solidi reponere unquam poterit. Quod verò ista bona adhuc *Geestelijck* vulgò appellantur non magis probat ea formaliter esse talia, quam demonstratur adhuc hodie Provinciam Ultrajectinam, ut olim, constituere Diœcesim & Episcopatum specialem in Papatu, quod *de Sticht* etiamnum appelletur.

N

CAPUT

CAPUT OCTAVUM.

Argumentum hoc ipsum ulterius vindicatur, agiturque de Fundatorum intentione, & ostenditur quod neque ex illa neque ex ullo alio probabili titulo, possint hæc bona vendicari necessariò usibus sacris Ecclesiæ Reformatæ.

QUO autem magis sua constet veritas & soliditas huic argumento, satis fusè deducto, operæpretium est ut paucis expendamus quæ ex parte horum bonorum possent adferri adversus hodiernam eorum possessionem per Canonicos Ultrajectinos; His enim discussis & refutatis, veritas ipsa magis patefiet, ut nebulis dissipatis, Solis splendor magis perspicitur. Dices itaque, Debet altari servire qui vivit ex altari: Respondeo, nec Canonicos Ultrajectinos vivere ex altari Dei, cum altare cui olim bona quæ nunc possident fuerant addicta, non Dei fuerit, sed S. Martini; nec æquum esse ut serviant altari Martini, eò quod fruuntur bonis quæ olim illi sacra fuerant, ut non erat æquum Christianos possidentes redditus ereptos Vestalibus, servire altari Deæ Vestæ, eo quod hæc sua bona haud ita pridem huic Idolo sacra fuissent. Ne dicam debere quidem eum ex altari vivere qui servit altari, sed non tamen viceversa necesse esse eos omnes servire altari qui ex illo vivunt; Nam sub V. T. vescebantur etiam suo sensu ex altari, ipsorum Sacerdotum servi, ancillæ, domestici, quos tamen ministrasse altari nemo dixerit.

Quæ ad hæc deblaterat S. P. tam sunt inficeta, ut nullâ refutatione egeant. Dicit meum simile à bonis Vestalium esse epistolam Uriæ; Sed non miror, nam ipsum valde urit. Colligit, ergo Canonicos *Martinistas* debere se profiteri; Sed non opus est, cum nolint servire Martino; & quo jure bona quondam Martino devota & malis artibus acquisita possideant, citra conscientiam illius iniquitatis, alibi doceo. Canonicos denique accusat, ac si multifariam Papistarum superstitioni & cultui vacent; Sed illi criminationi, cui nunquam subscriptura est Ecclesia Ultrajectina, quæ eos & admittit & invitat ad Sacram Cœnam, ceu Ecclesiæ Reformatæ genuina membra, id solum Michaelis Archangeli oppono, *Increpet te Dominus.*

Dices,

Dices, Idolothyta Gentilium forte non debebantur Ecclesiæ Christianæ, sed alia est ratio Idolothytôn Pontificiorum, cum etiam Imperatores Christiani, qui illa fisco addixerant, voluerint bona hæreticorum communitati erepta, cedere Orthodoxis. Respondeo, fuisse juris positivi, non verò naturalis aut divini quod obliget in Belgio, si quid de bonis hæreticorum in gratiam Orthodoxæ Ecclesiæ Imperatores, ex indebita liberalitate, aliquando constituerunt; Posito enim Socinianos aliosque hæreticos sibi clam comparasse in Belgio vel loca ad sua sacra peragenda, vel etiam fundos & redditus ad eorum exercitium & conservationem facientia, non putem Magistratum Reformatum non posse hæc loca & hos eorum redditus fisco suo addicere, illorum conventicula disturbando tanquam coitiones illicitas & publicis legibus prohibitas. Prout per Edicta varia Fæderati Belgij fisco addicuntur ædes, horrea, naves, quæ ejusmodi conventiculis habendis, ex locationis, venditionis, donationis titulo, alio-ve simili, assignarentur & destinarentur.

Ridiculus autem est S. P. dum vult ut probem illam legem positivam quorundam Imperatorum, de hæreticorum bonis Ecclesiæ addicendis, non obligare in Provincia Ultrajectina, & quando aut quâ lege contrariâ & justâ abrogata fuerit: Nam illius foret probare, quod omnes leges, quæ olim in Imperio latæ fuerunt, etiamnum vigeant apud Belgas, & obtineant vim legum in Rep. libera ac independente ab illo Imperio quod jamdiu desit esse, si Papa est Antichristus, ut revera est. Et saltem quam hæc non obtineat in Belgio, quæ hic commemoro Edicta evidenter demonstrant.

Præterea sibi ex parte rei fingere discrimen aliquod tale inter Idolothyta Ethnica & Pontificia, per quod plus juris in hæc competeret Ecclesiæ Reformatae quam in illa olim Ecclesiæ Christianæ, esset hominis parati Idololatriam & Superstitionem Pontificiam excusare, & patrocinari decumanis erroribus qui Ecclesiam Romanam occuparunt à septimo sæculo, ut quo jure quâ injuriâ suæ hypothese serviat; ad instar illius qui dicebat, *Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.*

Dices, Non fuit intentio Testatorum & Donatorum ut hæc bona possiderentur unquam à Laicis, sed tantum ab Ecclesiæ Ministris cultui Dei vacantibus: debent autem esse ratæ supremæ hominum vo-

luntates, quas præsertim emiserunt, ut in plerisque foundationibus istiusmodi factum est, cum diris & imprecationibus adversus eos qui illas contempserint aut everterint: Respondeo multo minus fuisse intentionem eorum, ut hæc sua possiderentur ab eiusmodi inter Christianos Doctoribus, qui statuerent, ut faciunt & tenentur facere Ecclesiæ Reformatæ Ministri, has largitiones factas fuisse ex falsa opinione meritorum, valoris Missarum, cultus Sanctorum, ignis Purgatorij, & revera nihil eas suis authoribus profuisse ad eum finem quem ipsi met intendebant: Quin multo magis intenderunt hæc à Laicis possideri, qui retinerent axioma Politicum & authoritatem Civilem, quam suis dotationibus innexam esse voluerunt, quam ab eiusmodi Ecclesiæ Ministris, qui Merita ex talibus largitionibus subsannarent, Purgatorij metum inanem & superstitiosum dicerent, Invocationem Sanctorum & cultum S. Martini & B. Virginis, Idololatriæ gravissimæ insimularent, Missæ choragium & Sacrificium detestarentur, Preces pro mortuis damnarent, Luminaria perpetua ex templis ejicerent, Pontificem Romanum Antichristum proclamarent. Absurdè hinc dixeris cum S. P. hæc data fuisse ad Dei cultum in genere; ergo debere eorum esse qui cultui Dei vacant, sive sint Canonici, sive alij; tollendum itaque abusum & conservandam rerum substantiam: Etenim data sunt ad illum cultum specificè qui tunc obtinebat, adeoque vitiosum & superstitiosum, ut proculdubio nunquam danda fuissent si cultus legitimus & purus viguisset; Si ergo illius cultus vitiosi *substantia* debeat remanere, fiant Pastores Ecclesiarum Reformatarum, Missifici & Canonici Pontificij, & tum de suo jure disputent.

Ad hæc intentio Israelitarum in fundendo vitulo aureo fuerat servire Jehovah, cui etiam festum iri postridie celebratum Aaron proclamabat Exod: xxxiii, 6. Hæc tamen intentio non permovit Moysen, ut aurum ex quo vitulus conflatus fuerat, inferret in Sanctuarium. Non quæro id-ne jure potuerit, (quod urget S. P. an benè, supposito, uti par est, Moysen egisse ex speciali Dei mandato circa vitulum conburendum ac in cineres redigendum, viderint Theologi ipso saniores;) sed an omninò debuerit, ex primæva illa Idololatrarum intentione, quâ ipsius Jehovah cultum spectabant: Nec enim nego posse bona Canonicoꝝ converti in usus Sacri Ministerij, si ita

si ita ipsis libuerit; sed tantum inquiri an ad id teneantur. Mater Micæ suam pecuniam dicaverat Jehovæ Jud: 17. An ideo reditus ab ipsomet assignati Levitæ quem cultui sacro præfecerat coram suo domestico Idolo, in Jehovæ honorem erecto, post ei surreptum à Danitis suum simulachrum, debebantur eo ipso Tabernaculo Dei, in quo legitimus ejus cultus Schilunte peragebatur? Non putem quemquam Theologum id asserturum.

Jurisconsultorum quidem est disputare de vi & valore supremarum voluntatum. Sed certum est, successores non semper teneri ad tales voluntates: Multa testamenta quotidie rescinduntur, vel ob inoffiositatem, vel alijs de causis: Si Mævius quid legasset Titio sub conditione aliqua illicita & turpi, posset is bonâ conscientiâ & legatum accipere & tamen conditionem additam refutare ac contemnere. Et argumentari à supremis voluntatibus Donatorum ad ea bona vindicanda Ecclesiæ, est revera imitari Symmachum, hominem Gentilem ac profanum, qui eodem argumento utebatur ad vindicanda suis Vestalibus bona quondam illis legata privatorum testamentis, sed fisco addicta per Imperatores Christianos: Sic enim loquebatur; *Agros etiam virginibus & ministris deficientium voluntate legatos, fiscus retentat: Oro vos justitiam sacerdotes, ut urbis vestrae sacris reddatur privata successio: Dicitur testamenta securi, & sciant sub principibus non avaris stabile esse quod scripserint.* Dices cum S. P. hæc bona non repeti à se & suis ut à Symmacho, ad cultum superstitiosum: Sed respondeo, repeti ex eodem fundamento, & quod Donatorum intentioni sit insistendum. Potuissent autem Prudentius & Ambrosius respondere Symmacho, posse stari inter Christianos intentioni genericæ testatorum, ea bona applicando veri Dei cultui: Sed boni illi viri non studuerant Ultrajecti. Quæ porro addit de zelo Ethnicorum hic imitando, & quod hæc bona non sint à Magistratu in fiscum redacta, ut bona Vestalium, ad illius *παρρησια* spectant, neque huic faciunt. Facile patior eum cum suis imitari Symmachi Ethnicici zelum præposterum, modò fateatur hunc suum zelum esse cæcum & sine scientia:

Et cum possit Supremus Magistratus leges ponere testamentis condendis, eo quod Reip. intersit ne quis re suâ malè utatur, ut ICrisæ notum, sic potest jam conditorum condiciones minùs æquas rescindere,

dere, ut ad illas successores non teneantur. Potest sane Magistratus constituere ne quis sua bona leget Clero Pontificio: Nota sunt D.D. Ordinum Fœderati Belgij, publica hac dere Programmata: Id sancitum fuit in Provincia Ultrajectina 17. Decembris 1644. In Batavia verò recentius, nempe 4. Maij 1655. Viderint autem alij num ideo Illustres ac P.P. illi Ordines veniant accusandi sacrilegij, quod tam providis & sapientibus edictis intercesserint accretioni prætenst illius *Patrimonij Christi*, cujus æquè fideles custodes & administratores se præbent Jesuitæ, ac Judas olim crumenæ suæ fidei commissæ. Dubium enim non est quin æquè Deo sacratum, & accessisse Patrimonio Christi & bonis Ecclesiasticis id censerit debeat, quod hodie legatur Clero Pontificio, ac quod legatum olim fuit Ultrajecti S. Martino & ad illius cultum. Vel potius ut non posset statui *Patrimonium Christi*, quod hodie in Papatu foundationibus religiosis & dotationibus Ecclesiarum & Collegiorum impenditur; aliàs Magistratus Christianus nequiret justè eas sufflaminare & prohibere; sic nec eo loco habendæ sunt foundationes & dotationes veteres, qualiscunque demum fuerit donatorum & fundatorum intentio, quæ nihil quoad motiva & finem ab hodiernis discreparunt. Quâ autem potestate fas est Magistratui pio, prohibere hodiernas dotationes ne fiant, eadem potest priscas corrigere ne obtineant, & justè excidant executione suæ supremæ voluntatis, qui illicita & iniqua voluerunt & mandarunt fieri.

Neque novum est aut insolens, etiam in Papatu, recedi in ejusmodi à fundatorum intentione; ut multis probatum dederunt Jesuitæ contra Benedictinos, quorum hyperaspistes fuit Apostata Scioptius. Gregorius IX. observante Lorino *ad 3. Epist. Ioh.* in Capitulo Argentinensi improbavit quod neminem admitteret in suum corpus non nobilem & utroque parente illustrem. Quæ sanè conditio satis evincit tales foundationes aliò spectasse quam ad solum Religionis cultum. Nemo enim possit ab hoc velle exclusos ignobiles & plebeios ratione natalium suorum, citra *προσωποληΐαν* vitiosissimam. Prout autem nullus Theologus statueret Argenteratenses debere insistere tali foundationi, casu quo putarent Ecclesiæ suæ Ministris hos Canonicatus esse assignandos in laborum suorum stipendium; nam peridiculum foret decernere nullum admissum iri ad Evangelij Ministerium,

sterium, qui nobilitatis suæ stemmata & fumosas imagines ostendere nequeat; æquè illi rei Onesimus servus aptus esse potest ac Philemon herus & dominus; Ita putem posse recedi æquè facilè à fundatione quasi Ecclesiastica istorum bonorum, non obstante fundatorum intentione, neque hanc potè tam longum tempus legis vim posse habere in Republica.

Quod si insuper ste-mus Magni Calvinii authoritati & iudicio, nequidem fundatores & donatores illi censendi sunt id intendisse & voluisse quod illis tribuitur. Statuit enim *l. c.* superiori capite, non valere donationes, quæ vel sub conditione illicita factæ sunt, vel ex errore & deceptione, cum juxta Ictos, nihil magis adversetur Voluntario quam Error; Jam autem, inquit, omnes illæ donationes non alio nituntur fundamento quam errore: Sanè eorum non potest vel debet attendi intentio in suis donationibus, qui dederunt graviter decepti, non daturi si scivissent: prout Jesuitæ hoc axioma nobis proponunt per suum Emanuel Sà *in Aphor. Vovens Religionem graviter deceptus, non roturus si scivisset, non tenetur.* Jam autem certum est illos fundatores istam largitionem, sive potius profusionem, sedulo declinatos fuisse, nisi errassent & superstitione excæcati fuissent; Nisi enim credidissent eas facturas in remedium animarum suarum & ad peccatorum suorum deletionem, & metuissent ignem purgatorium, & putassent Clero incumbere precari & Sacrificium Missæ offerre pro mortuis, sua bona sibi retinuisent; prout hodie videmus tales dotationes & fundationes non habere locum inter Protestantes, non quod pietate & liberalitate cedant suis majoribus, sed quod ab erroribus illis sunt liberati, ex quibus sic omnis illa horum Munificentia præpostera manavit, ut aliunde proficisci nequiverit. Verè enim dictum à Calvino, *nunquam ita incalituram fuisse culinam Cleri, nisi ignis Purgatorius incensus fuisset.*

Denique si ulla ratio hic habenda supremæ voluntatis Donatorum, debent ergo bona illa adhiberi ad eos usus Idololatricos & supersticiosos quos formaliter intendebant: Ideo negat Calvinus illos redditus posse possideri tanquam sacros ab ullo qui non præstet conditionem sub qua dati sunt. Verba Calvinii hæc sunt; *Cum hæc bona vobis relicta sint cum conditione, vobis non sunt acquisita nisi eam præ-*
stando

stando conditionem: Vulgare enim & promiscuè notum est eam esse naturam contractuum, reciprocam & mutuam partium obligationem continentium, ut illis uti nemo queat, nisi à sua parte pacta conventa servaverit. Aut igitur debetis fateri, vos aliena bona injustè detinere, aut vobis ea esse acquisita sub ea conditione sub qua vestri Prædecessores ea primum admiserunt & successivè ad vos transmiserunt. Quod si illis nefas fuit se obligare ad tam turpia, nec vobis licebit ex eorum iniqua stipulatione fructum consequi. Si igitur urgeatur hic Donatorum intentio, non tam tenerentur Canonici Ultrajectini cedere hæc bona Ecclesiæ Reformatæ Ministris, qui nunquam ad tales actus superstitiosos & Idololatricos præstandos possent induci, quam eos met per se præstare, ad quod eos obligatos nemo sanus dixerit. Cum enim S. P. dicit hæc verba Calvinipenitus pro se facere, nullâ eorum inductione factâ in suam sententiam, ostendit se ebrium fuisse aut stultitiæ paroxysmum ingentem sustinuisse, cum his absurditatibus chartam ꝛ acularet.

Dices, Hinc igitur sequuntur hæc bona sub vitiosa conditione data, non magis posse possideri à Canonicis Reformatam Religionem profitentibus, quam ab Ecclesiæ Reformatæ Ministris. Respondeo disparem esse rationem: Quia non possidentur à Canonicis ut bona sacra ac formaliter Ecclesiastica per suam foundationem, sub quo titulo censent nonnulli ea vendicari debere Ecclesiæ Ministris, sed tanquam bona merè temporalia, quorum possessioni prima pars Supremæ Majestatis in Republica innexa est. Itaque non nituntur propriè Canonici hodierni illis foundationibus quâ sacris, quæ eo respectu vitiosæ & nullæ fuerunt; Sed niti debent hoc fundamento, quod cum Donatores & eorundem hæredes, illa bona, malè, perperam & vitiosè data, habuerint pro derelictis, & passi fuerint fieri Capitulorum per immemoriam & inturbatam possessionem, hæc ipsa immemoralis possessio sufficiat fundando juri, proprietati & dominio Capitulorum. Ut hinc pateat non posse Ecclesiæ Reformatæ Ministros pertendere hæc bona sibi debere, cum non possint niti jure illo immemoralis possessionis quod competit Capitulis, nec queant respicere ad intentionem fundatorum & illâ niti, quin eo ipso velint se obligare ad actus illos Idololatricos & superstitiosos quos fundatores intenderunt. At, inquit S. P. si hæc bona non possidentur à Canonicis

niciis ut bona sacra ac formaliter Ecclesiastica, ostendatur ergo nobis quandonam talia desierunt esse: Respondeo id sufficienter ostensum superiori capite; nec velim mihi negotium esse cum iis qui nihil dictum volunt, nisi decies dictum fuerit. *Occidit miseros crambe repetita magistros.* At, si hæc bona sunt nunc merè sæcularia, & sæculares qui ea possident, quomodo ergo Electi dicuntur *Geesteliche Heeren / uut de Geestelicheydt.* Respondeo Ordines ipsos declarasse D. D. Electos non haberi pro Clericis aut Ecclesiasticis, sed pro laicis & sæcularibus, ut vulgò loquuntur, quanquam prisca nomina discretiva inter tria membra illius Provinciæ remaneant, quomodo ipsa tota, *de Sticht* appellatur. Appellantur hæc Collegia *Clerus*, sive *de Geestelicheydt* / non ejus respectu quod nunc sunt, sed illius quod olim erant sub Papatu: ut stultè profanus sit S. P. lum huc obtorto collo trahit dictum Christi Joh: 111, 6. *Quod natum est ex Spiritu, Spiritus est*, ut inde probet D. D. Electos homines esse Ecclesiasticos, sive *Geesteliche Heeren* / eo quod Collegia ex quibus eliguntur retinent prisicum nomen & catachresticè *Clerus*, sive *de Geestelicheydt* dicuntur.

Dices, Per Ministros Ecclesiæ Reformatae possit obtinere intentio generica fundatorum in usu parili & analogo, quæ non obtinetur per hodiernos Canonicos; Respondeo primò si adhærendum est intentioni & menti fundatorum, illos ipsos actus vitiosos ad quos suas fundationes destinarant, esse igitur retinendos & exercendos, Calvino iudice. Nec enim superstitum est violentis interpretationibus sensum fingere supremæ voluntati Donatorum aut Testatorum, eorum mentem planè contrarium; Sed si suprema illa voluntas tenenda sit, & vitius aliquid agendum vel possidendum, ei mordicè erit insistendum, nec magis ab ea declinandum quam Sol à sua linea eccliptica.

Ad hæc inter ipsos-met Pontificios dubitatur an possit recedi in bonorum Ecclesiasticorum usurpatione, à determinata voluntate fundatorum; ac prout Jesuitæ contra Benedictinos, pertendunt bona Ecclesiastica uni ordini Monachorum ex speciali fundatorum voluntate assignata, posse tamen alijs usibus, saltem analogis, à Pontifice destinari, & alij Ordini possidenda concedi, ita Benedictini id vehementer negant adversus Jesuitas, quod fusè deduxit Scioppius in *Astro inextincto.*

inextincto. Imò non posse in his bonis, respectu intentionis Donatorum & quoties illa attenditur, habere locum *usum parilem & analogum*, ipsi-met Doctissimi Scriptores *Consilij Theol. p. 1. pag. 38.* videntur agnoscere. Observant enim Ordines Generales Fœderati Belgij, abdicando Regem Hispaniæ anno 1581. inter alios tyrannidis ab ipso exercitiæ actus, ide ei exprobrasse *quod novos introduxisset Episcopos & eorum sustentationi destinasset partem aliquam Abbatiarum & aliarum bonorum Ecclesiasticorum*; Unde colligunt Eruditissimi Consultores, *nequidem eò extendi Supremi Magistratus Potestatem, ut fasei sit, etiam Papá constituente & approbante, aliquam portionem bonorum Ecclesiasticorum, van het Gecstlijcke goet / ab uno ordine Ecclesiastico ad alium transferre, van den een Gecstlijcken tot den anderen transporteren / ad usum parilem sive analogum.* Quæ sententia si vera sit, omninò cessat commentum de usu parili & analogo hic servando, quò sæpe video recurri in hac causa.

Nam si bona Capitulorum destinata primitùs usui Superstitioso & Idololatrigo, debent transferri *ad usum parilem & analogum, vanden een Gecstlijcken tot den anderen / à Clero Pontificio ad Clerum Reformatum*, id oportet fieri, vel jure Successionis in eodem Clericatu, vel jure cessionis ultroneæ ipsorum Capitulorum, vel ex auctoritate Supremi Magistratus. Sed juxta Doctissimos illos Viros, talis translatio non est in potestate Supremi Magistratus; siquidem se tyrannum præstitit Rex Hispaniæ eam attentando, licet ex ordine aliàs recepto in Papatu: Non putem verò posse hîc jactari Capitulorum cessionem; cùm è contrario Capitulares semper stipulati sint ab aliis duobus membris, & pro sua parte autocraticè sanciverint, conservationem & perpetuationem suorum reddituum sui que status quo ad illa bona & axioma Politicum illis innexum: Multo minus Ecclesiæ Ultrajectinæ Reverendi Pastores & Ministri, vellent nisi jure ullo successionis hac in parte; Absit enim ab illis ut se profiteantur hæredes Canonorum S. Martini vel S. Mariæ, quales erant in Papatu. Si jus aliquod eis competit in eam hæreditatem, debet procedere ab intestato; Nam juxta Domini sui & nostri Testamentum nihil inde consequi possunt. Hîc verò frustra gannit S. P. neque hodiernos Canonicos gaudere jure successionis, cùm præcedentibus

NON

non succedant in Clericatu, & Capitulares sui demum status, in quo tunc erant, quâ Pontificij, conservationem stipulati fuerint, nec cogitarint de Canonicis Reformatis, qui tum eorum hostes professi erant. Nam sanè succedunt hodierni Canonici præcedentibus, ut in Collegijs permanentibus, per subsequencia membra succeditur ijs qui vel viuentes deserunt Collegia, vel suâ morte alijs locum faciunt. Nostri verò succedunt ijs qui quondam erant Pontificij, non in Clericatu Pontificio, sed in axiome Politico, quod non potuit in Rep. interire, & consequenter in bonis temporalibus ex quibus illud pendet; & pro ut Ordines Provinciæ illius in communi, ejus Episcopo vel Archiepiscopo successerunt, imò ipsi Papæ, jura illius in conferendis Beneficijs a se trahendo. Nec Capitulares in Unione Ultrajectina stipulati sunt suorum Collegiorum perpetuationem in Clericatu Pontificio; nam è contrario voluerunt ut sibi suisque Collegijs integra libertas religionis & vestium servaretur; Sed tantum quoad bona sua temporalia & ei adjectam dignitatem Politicam retinendam & exercendam cum eorum bonorum possessione, per se & eos qui sibi succederent, etsi nec Pontificij forent, nec Clerici; Quin stipulando suis Collegijs libertatem Religionis, eo ipso formaliter cogitarunt de Canonicis Reformatis; Et quam non fuerint tunc omnes Capitulares Reformationis hostes, sed plerique erga veritatem optimè animati, unde statim post unionem Ultrajectinam plurimi ex illis nomen suum dederunt Ecclesiæ, liquet ex ijs quæ *cap. 1.* observavimus.

Quod si propter applicabilitatem horum bonorum *ad usum parilem & analogum* primævæ eorum foundationi, cui omninò sit insistendum, hæc bona non possunt possideri ab alijs, quam qui pertineant ad Ministerium Ecclesiæ Reformatæ, libenter scire vellem à quo temporis articulo, possit arcessi jus quod ex illo principio in hæc bona, vindicatur Ecclesiæ Reformatæ quæ Ultrajecti Christo colligitur; Non posset utique repeti à tempore Reformationis inchoatæ & libertatis recuperatæ in Belgio: cum eo ipso tempore Capitula expressè & publicè suæ securitati prospexerint, quæ violari absque crimine perfidiæ non poterat. Et certum est quod etsi Canonici & Capitulares retinissent quoad se sua sacra Pontificia nec Reformati facti fuissent, non potuissent jure spoliari suis redditibus in usum Ecclesiæ Reformatæ.

tæ. Terrestria non aufert cuiquam qui regnat cœlestia. Nec etiã hoc jus repeti posset ab eo tempore quo Canonici Reformatam Religionem sunt amplexi, quasi abjiciendo Papismum & sui Ordinis Spiritualitatem omnem, inuestijissent Ecclesiam Reformatam suo temporali; cùm tamen nunquam id in animum suum induxerint. Quæ hîc noro, ita malè habent S. P. ut vœsanè asserat, nec sine convicio contra me, hæc bona non esse *terrestria*; & pertendat saltem minus posse applicari ad usum directè contrarium ei cui priùs destinata fuerant, (vergebat is ad perniciem animarum,) quam ad usum ei parilem & analogum: Sed præterea quod non disputo, an possent hæc bona abstractè & in se considerata, destinari usibus pijs & sacris inter nos, sed an necessariò debeant, etiam qualia nunc sunt, & eum in finem veniant eripienda legitimis suis possessoribus, & Resp. funditùs evertenda, ut satisfiat avaritiæ insatiabili eorum qui prætexunt curam animarum, (cùm bonis in illa Provincia Pastoribus, æquè benè ac lautè ac in alijs Provincijs prospectum sit;) mirum est admitti Ultrajecti Canonicos ad Sacram Cœnam, imò ibidem in Ecclesia Gallo-Belgica ad regimen Ecclesiæ, si status eorum directè pugnet cum animarum salute ac cura, & sit earum pestis & perniciës.

Interea tamen vera ratio cur improbarunt Ordines Generales consilium Regis Hispaniæ in novorum Episcoporum institutione, non inde fumebatur quod circa bona Ecclesiastica ita sit mordicùs inhærendum speciali intentioni fundatorum, ut nunquam ab ea recedatur, nequidem *ad usum parilem & analogum*; Sed ex eo quod cùm Prælati & Abbates, quorum bona attondebantur in usum novorum istorum Episcoporum per quos Inquisitio veniret exercenda, partem Ordinum constituerent, indignum erat ipsis invitis & reclamantibus sua bona suumque quasi Patrimonium eripi, ut alijs traderetur; quod erat in illo Achabo, consilium de vinea Nabothi illi eripienda. Quod si Ordines Generales, quantum in se fuit, intercesserunt quominus bona Monasteriorum Episcopis assignarentur, licet usus videretur futurus parilis & analogus, (imò eo justior & sanctior quod præstet bona sacra & Ecclesiastica inservire sustentandis Episcopis & Pastoribus, quam implendis Monachorum ventribus otiosis;) quia videlicet censuerunt suam cuique esse tribuendum & relinquendum; quanto minus
liceret.

liceret Ordinibus Provincialibus Ultrajectinis, eripere Capitulis & Canonicis sua bona, & ea Ecclesiæ Reformatæ Pastoribus & Episcopis sustentandis assignare, habito respectu ad *usum parilem & analogum* ei cui primitus destinata fuerunt?

Sed quid hîc comminisci volunt Viri Celeberrimi *usum parilem & analogum*, cui hæc bona servirent, addicta usibus sacris Ecclesiæ Reformatæ, cum eo quem obtinuerunt ex primæva sua fundatione, siquidem non major sit parilitas vel analogia cultus Reformatarum Ecclesiarum, conformis Dei verbo, ad cultum Superstitiosum & Idololatricum, quam lucis ad tenebras, aut veritatis ad mendacium? Absit ut parilem & analogum cultui Superstitioso & Idololatrîco dicamus cultum nostrum, illi ex diametro oppositum. Hæc sanè contraria sunt, non parilia vel analogia: Et tantum abest ut in eo obtineret intentio Donatorum, ut è contrario planè subverteretur: Nunquam enim daturi fuissent illa bona sua, si prævidissent ea applicatum unquam iri illi cultui in quo rideretur Purgatorium, & rejicerentur Preces pro mortuis, Invocatio Sanctorum, Sacrificium Missæ, Merita operum, usus Luminarium, quæ tantopere volebant conservata. Novos etiam deberemus comminisci ordines Ministeriorum Ecclesiasticorum inter Reformatos, si pariles & analogi deberent extare inter nos, Primiceriis, Sacristis, Presbyteris animarum, Thesaurariis, Canonicis, Monachis, Monialibus &c. Ac sicut certum est non potuisse Ecclesias Christianas pertendere sibi deberi ad usum parilem & analogum, bona & redditus Sacerdotum & Vestalium inter Ethnicos, etiam ubi autoritate publicâ Idolorum cultus fuit exterminatus, ita mihi alienum videtur ab omni ratione assertum eorum qui pertendunt necessariò deberi Ecclesiæ Reformatæ omnia bona Pseudo-Ecclesiastica Papatus, quod priori suo usui parilem & analogum apud Reformatos consequi possint. Mennonitæ, Remonstrantes, forte & Sociniani in Belgio, possunt habere sua loca communia, sua peculia, suos redditus, ad conservationem & propagationem sui cultus: Quod si omnis ille cultus ipsis interdiceretur à Magistratu, vel etiam suapte intercideret & cessaret, Ecclesiæ Reformatæ non possent pertendere ea bona sua esse, eo quod cultui parili & analogo apud se quirent applicari; Sed proculdubio tanquam vacantia.

fisco addicerentur, & liberum foret Magistratui de illis pro suo lubitu disponere.

Nec valet instantia S. P. à Xenodochiis quæ apud nos potuerunt redigi ad usum parilem & analogum: Nam 1. non disputamus de eo quod possit fieri, sed de eo quod necessariò faciendum sit. 2. Xenodochiorum fundationes habent pro scopo proximo & directo rem justam & licitam, nempe pauperum sustentationem; adeoque licet ex opinione merendi & metu Purgatorii plerumque olim natæ sint, & in quibusdam suis circumstantiis fuerint vitiosæ, tamen quoad rei substantiam bonæ fuerunt & legitimæ; Quare non diriguntur inter nos ad usum aliquem analogum ei cui à Donatoribus destinatæ fuerant, sed ad eum ipsum quem intenderunt & spectarunt, resectis tantum autoritate Supremi Magistratus, vitiosis circumstantiis, quæ in Rep. Reformata non possunt nec debent obtinere. Secus se res habet in foundationibus destinatis ad cultum Superstitiosum & Idolatricum; illæ enim quoad ipsius rei substantiam penitus sunt vitiosæ, & tales circa quas non potest obtineri usus ille primarius quem intenderunt fundatores. Æquè extravagans est quod subdit, novas Papistarum dotationes Xenodochiorum aut Gerontotrophiorum, qualem commemorat nescio cujus Nobilis mulieris *de Schyopestejn* Ultrajecti, fisco addicendas, si hæc de quibus differo, in hunc sunt referenda; Nam quoad donationes pias in usum pauperum, illæ debent penitus vigere in Rep. quo ad suum effectum, Magistratu non attendente ad affectum aut consilium Donatorum: Sed dispar est ratio foundationum factarum ad cultum vitiosum & illicitum: Nam talia bona potest Magistratus pius, eo cultu abrogato vel deficiente, addicere suo fisco, ut factum ab Imperatoribus Christianis de bonis assignatis antea cultui & templis Idolorum; quamvis & ea posset, si ita ei videretur, assignare usibus piis. Quinetiam in Fœderato Belgio rescinduntur per Edicta publica omnes donationes & dotationes quæ fierent à Pontificiis ad cultum Pontificium, & statuitur talia bona devolui ad Donatorum hæredes proximos ab intestato; qua de re adhuc ante biennium novum Placitum Ill. ac Pot. Ordines Hollandiæ promulgarunt.

Dices, Hæc bona debent cedere Ministerio sacro, quia sunt data
ad cu-

ad curam animarum; Respondeo data quidem fuisse ad curandas animas mortuorum in Purgatorio laborantes, non verò ad viventium pascendas pabulo Verbi Divini, & dirigendas ad eum qui via est veritas & vita; Et quam certum sit nullam animarum curam, juxta Pontificios, Capitulis & Canonicis incumbere, suo loco abundè visum. Nec quicquid olim ad animarum curam qualemcunque in Papatu destinatum fuit, eo ipso magis debetur Ministerio Ecclesiarum Reformatarum, quam somniaveris debita fuisse Ecclesiæ Christianæ nascenti Jerosolymis & in Judæa, omnia bona Sacerdotum & Levitarum, & ipsius Templi Hierosolymitani Gazophylacium & Anathemata. Id enim quam foret absurdum statuere, vel illi vident qui *nondum ære lavantur*. Quod si quis dicat ista de jure pertinuisse ad Ecclesiam Christianam, licet *de facto* nunquam ea petierit aut possederit, mihi videbitur perinde loqui ac si diceret cum Papicolis, B. Petro de jure quidem competisse potestatem exauctorandi Neronem & alium ejus loco subrogandi, sed tamen de facto illam non exercuisse, quod alia tempora alios mores postularent. Quid quod inter Præbendatos Ultrajectinos Johannitas, erant nonnulli qui reliquis sacra administrare & eorum animas curare tenebantur? Conceditur tamen eorum Præbendas posse conferri hominibus merè Laicis, & quibus nihil incumbat spectans ad Ministerium sacrum in Ecclesia.

Non improbo sanè quod in hac nostra Provincia autoritate publicâ obtinet, ut Ecclesiis singulis relinquatur ad usum Sacri Ministerij, quicquid olim fuerat in singulis Pagis & Cappellis sive Sacellis respectivè destinatum, sensu Pontificio, animarum curæ: Verum tamen non hæc cedunt Ministris Reformatis ceu successoribus & heredibus Sacrificulorum Missificorum, sed quod cum horum vel fugâ, vel exilio, vel morte, post Missæ abolitionem, caduca facta fuissent & in fiscum redigenda, placuit Supremo Magistratui, tanquam Ecclesiæ nutritio, ea de novo Deo consecrare ac destinare, & relinquere in stipendium verorum Pastorum, luporum illorum loco substitutorum. Judicant enim Patres Patriæ, quod si pro suo jure illa bona distraherent & alijs usibus applicarent, ut factum in alijs Provincijs, statim laborandum esset de stipendijs sacri Ministerij aliunde quærendis, aut cives & subditi capitatim gravandi forent illis sumptibus, ex regula Pauli Gal.

Gal. VI, 6. *Communicet qui instituitur in sermone cum eo qui se instituit omnia sua bona*; quorū utrumque difficilius foret quam statim illi usui ea bona assignare quæ olim parum sanâ liberalitate incolarum Provincie, Idolo & Superstitioni consecrata fuerant.

Dices, Hæc bona pertinent ad pauperes, in quorum usum fuere consecrata, quare citra Sacrilegium aliis & profanis usibus non possunt applicari; Respondeo, hîc æquè prætexi pauperes ac olim à Juda, cum indignaretur jacturam unguenti, cujus pretium in suis oculis habere maluisset. Quamvis autem ex veteri distributione quarta pars Aërarii sacri cederet pauperibus, tamen ea lex jam obsolescerat tempore illarum dotationum & foundationum, quibus Canonicorum Collegia & Capitula nituntur. Vix ulla earum meminit pauperum; nec si quæ pauperes commemorant, alios intelligunt quam Monachos, pauperes illos spiritu, si Deo placet, qui in votiva sua paupertate, siue potius abdicatione omnis proprietatis, quò ditescant in communi, perfectionis Evangelicæ apicem constituunt. Et qui Canonicorum præbendas voluerit conferre, vel cum Eleemosynarum publicis collectis, vel cum Nosocomiorum & Gerontotrophiorum aut Orphanotrophiorum redditibus, is mihi terræ cælum miscere videbitur. Sanè ipsas-met Decimas, quas Angli quidam, ut D. Prideaux *distributâ de Decimis*, de jure divino deberi voluerunt, negant & Pontificij Doctores & Angli Protestantes, ipse Prideaux nominatim, habere rationem Eleemosynarum quæ in pauperes erogantur, sed volunt illas deberi Ministris Ecclesie vice *competentis stipendij*: Quare multo potiori jure negabunt Eleemosynis accensendas esse pingues illas dotationes Canonicorum; eò magis quod in quibusdam Capitulis non alij quam Nobiles & Illustri familiâ orti, ad earum fructus percipiendos admittantur. Ideo in Concilio Bituricensi anno 1584. celebrato, cujus Canon refertur à Bochello *Decret. Eccl. Gall. lib. 7. tit. 7. cap. 1.* dicitur *sancto consilio receptum esse ut Patrimonia Ecclesiis assignarentur, ne dum egestate compulsi Ministri Ecclesie victum quærerent, ab Ecclesie Ministerio distraherentur; quia scriptum est non esse alligandum os bovi trituranti, & ait Apostolus dignum esse operarium mercede sua.*

Dices, Bona sunt Ecclesiastica, ergo Ecclesie Reformatæ usibus debent applicari; Respondeo nec antecedens verum esse, nec consequentiam

quentiam legitimam. Quam non nisi æquivocè & catachresticè Ecclesiastica dici possint, vilius suo loco. Quod si deberet vigere distinctio Beneficiorum in Ecclesiastica & Sæcularia, qualem obtinuisse tempore Karoli Magni pertendit contra Jesuitam Sirmondum Petrus Aurelius *Orthodoxi sui* p. 2. cap. 7. hæc potius Sæcularia quam Ecclesiastica dici mererentur. Et si quid habuerunt specie tenus Ecclesiasticū, id omne eis ablatum est eâ sæcularizatione Capitulorum, quam antea demonstravi legitimè processisse; prout deinceps illa bona, non alio loco cœperunt haberi quoad tributa, onera & vectigalia publica, quam aliorum incolarum prædia. Et cum D. D. Ordines illius Provinciæ sibi vendicarint omnia jura Papæ in hæc bona, eo ipso sibi potestatem fecerunt ea sæcularizandi & constituendi in liberæ commercio, prout sæpè usu venit in Gallia, ut ad stipulante Pontifice, ex temporali Ecclesiasticorum pars aliqua sæcularizetur & publicè distrahatur in usum Ærarij Regij. Quid quod in tabulis publicis Provinciæ Ultrajectinæ refertur disertis verbis, fisco addictas (*geconfisqueert*) fuisse præbendas quorundam Canonicorum qui ad hostes transugerant, nominatim Buchonis Aytæ, Huberti de la Toire & Maximiani Morillon, quas Ordines suo decreto condito 1. Julij 1580. aliis bonis Patriotis conferendas decreverunt? Ne dicam quod infinitis legibus ac exemplis possit probari directum & supremum Dominium in talia bona competere Supremo Magistratui, qui de illis queat disponere ut libuerit: Unde videmus ab Imperatoribus & Regibus, ipsi Ecclesiæ Ultrajectinæ sæpè data fuisse talia bona, quæ jam Ecclesiastica erant.

Toto cœlo verò erraverit, qui putarit omnia bona Pseudo-Ecclesiastica Belgij Fœderati pertinere ad Ecclesiam Reformatam in Belgio, ejusque tantum usibus piis & sacris applicanda. Nam primò id nunquam sensit Proceres hujus Belgii, res ipsa multifariam loquitur; Etenim pleraque ex illis vendita & distracta sunt in usus merè Civiles & Politicos: Et si quæ restant, eorum dispensatio & administratio, nullo modo est penes Ecclesiasticos; cum tamen dispensatio & administratio bonorum verè sacrorum & Ecclesiasticorum pertineat ad Diaconos Ecclesiæ, quibus ex primæva eorum origine ταπεινά & res pauperum, cujusmodi dicuntur esse omnia bona Pseudo-

P

do-

do-Ecclesiastica, in Ecclesia commissa sunt, ut patet ex Disciplinae sancitæ in Synodo Nationali Dordracena *articulo 25*. Sed est penes Supremum Magistratum, non utique ut Oeconomum Ecclesiæ, sed ex proprio suo jure, ex quo habet illos redditus in suo Ærario. Quinetiam, si derepente, quod Deus avertat, Proceres sic abalienarentur ab Ecclesia Reformata, ut nollent ipsius Ministris stipendia amplius ex publico procedere, adeo ut juxta priscum ordinem, tenerentur singula membra Ecclesiæ, ut etiamnum obtinet multis in locis apud Reformatos, ad conservationem Ministerii capitatim conferre suam quotam, ut vulgò loquuntur, posset quidem Ecclesia queri de Magistratu, quod suis bonis non uteretur ut deberet fieri à Magistratu verè Christiano & Ecclesiæ nutritio; sed non posset adversus illum tumultuari, quasi sibi eripientem, quod suum foret. Alia enim est culpa illius qui non dat de suo ubi deberet, alia ejus qui aliena rapit & Nabotho suam vineam vult eripere; Prius opponitur Liberalitati & Beneficentiæ, posterius verò Æquitati & Justitiæ; adeoque gravius est.

Deinde putem hîc duo extrema æquè vitiola esse declinanda; Alterum est Brownistarum & Anabaptistarum, qui putant nefas esse Orthodoxis Verbi Divini Ministris, vel sacra publica peragere in Templis olim Idolo consecratis, vel stipendia consequi ex bonis quondam Idolothytis, qualia sunt Beneficia sive potius Maleficia Pontificia; Et hoc solum sibi volebant, istud extremum declinaturi, D. D. Ordines Ultrajectini, (anno 1580. quo luctabantur inter se & cum priori membro circa dispensationem bonorum Ecclesiasticorum in illa Provincia,) suo responso, opposito memoriali quinque Capitulorum, *ad art. 32. fol. 50. a.* Voluminis Actorum quod inscribitur, *Register van de Resolutien genomen by de Staten van Lande van Utrecht nopende de Geestelickheyt ende hare goederen* / idest *Volumen Resolutionum Ordinum Provinciæ Ultrajectinæ, circa Clerum & illius bona, incipiens à 6. Maij 1580.* Nam profitebantur quidem sibi fas esse / *geoorloft is* / hæc bona convertere ad magis pios usus quam quibus eousque inservierant, & statuebant melius fore si cederent iis qui possent alicui usui esse Reip. quam sustentandis inutilibus terræ ponderibus & talibus hominibus qui Sæculo & Ecclesiæ æquè sint inepti; *die noch tot Godts dienst / noch tot die weerelt.*

weereft ofte de Republicque nut en zyn; Sed tamē non dicebant illa necessariò piis Scholę & Ecclesię usibus esse applicanda. Alterum eorum qui vellent & illa omnia Tempia, & illa omnia bona, non tam ex liberalitate & munificentia publica indulgeri cultui puriori & Ministerio Ecclesię Reformatę, quam ipso jure illi deberi, nec ei citra injustitiam & sacrilegium posse denegari. Hęc medium tenuere beati. Etenim certum est Magistratum Orthodoxum ratione officii sui, potius teneri tanquam nutritium Ecclesię, suppeditare ex publico stipendia Ministris Orthodoxis, quamdiu ejus ærarium id ferre potest, quam id oneris singulis Civibus aut Ecclesię membris pro sua cuique parte, ad quod aliàs tenerentur, relinquere. Certum est quoque posse authoritate publicã, illa bona olim possessa ab Idolorum Sacerdotibus, assignari in stipendium legitimorum & bonorum Pastorum, & ab illis eum in usum absque scrupulo usurpari. Imò mihi quoque certum videtur quod ubi Supremus Magistratus ex illis bonis Pseudo-Ecclesiasticis portionem aliquam semel assignavit usui Ecclesię & Scholarum, (prout Ill. ac P. P. Ordines hujusce Provincię solemniter suo Decreto facto circa Academię erectionem pridie Eidus Julij Juliani anno 1614. ei solemniter devoverunt & consecrarunt *bonam eorum censuum partem, quos, inquiebant, Majores nostri, homines liberales pro modo rerum suarum, animo quidem bono & religioso, sed errorum tenebris implicito ac lapsante, in ἀσκητικῆα Monastica quondã contulerant*; quã ratione profitentur se ista impensuros *in usus longè meliores*;) id debet ei ita esse ratum, ut nequeat citra culpam in Deum ista aliò divertere: Nam quod semel placuit postea displicere non debet. Sed qui asseruerit omnia bona Pseudo-Ecclesiastica in Papatu deberi ipso jure divino & naturali Ecclesię Reformatę & piis illius usibus, perinde mihi videretur loqui ac si diceret, Ecclesię Reformatę, eo quod studuit Ecclesię Romanę abdicare sordes, vitia & errores, deberi illam ipsam pestem, quę Sedem Romanam primùm corrupit & perdidit. Ne dicam de invidia quę hoc dogmate conflaretur Ecclesiis Reformatis degentibus inter Pontificios & sub Pontificiis Magistratibus. Et sanè prout nemini hæctenus persuasum fuit, omnia Tempia, olim Pontificia, post Missam exactam deberi in Belgio Reformatę Religioni; cùm plura ex illis multis in locis sint planè sæcularizata,

cularizata, destructa, distracta, in privatas laicorum habitationes mutata, quædam usibus civilibus applicata; non video cur potiori jure omnia bona illis annexa & cultui superstitioso destinata, Ecclesiæ Reformatæ forent concedenda.

An potiori jure deberentur Ecclesiæ renascenti Idolothyta Papatus, quam ei nascenti Idolothyta Gentilium, quæ Principes Christiani in suum fiscum redegerunt? An Ecclesiæ Reformatæ possent attribui bona, quibus innexæ sunt dignitates ac Jurisdictiones Politicæ & jus gladii, cujus Ecclesiæ Ministri, quætales, capaces non sunt? Quid si hodie singulari Dei gratiâ Rex Galliæ Reformationem admitteret, & insolentem ac sanguinarium illum suum Clerum, qui hoc tempore communicatis cum Patriæ hostibus consiliis, studet turbas in Regno excitare & nostrorum haurire sanguinem quem sitit, penitus exauctoraret, ac Missam cum omni suo apparatu missam in æternum faceret, an Ministri Reformatarum Ecclesiarum jus inde haberent repetendi tanquam sua, omnia bona illius Pseudo-Cleri quæ revera tertiam Regni partem complectuntur? Quod si omnia bona Ecclesiastica Ultrajectina, debent cedere illius Ecclesiæ Venerando Presbyterio, eo quod Ecclesiastica fuerint, nec potuerint ullo modo secularizari, cur non æquè sibi vendicabit ceu sua, bona Equitum Marianorum, Joannitarum, Monialium, Monachorum, redditus & jura quondam Episcopi, ac Beneficia & Præbendas Canonicorum, de quibus disputamus? Quod si omnia Jura temporalia Ecclesiæ Ultrajectinæ sub Papatu, vi Reformationis sequuntur, ipso jure devoluta sunt ad Ecclesiam Reformatam quæ ibi floret, cur non etiam suas faciet omnes veteres prætensiones Episcopi Ultrajectini in varias Provincias Fœderati Belgii, juxta quas forte etiam hæc nostra ad *regiones suburbicarias* Romæ Belgicæ veniret obtorto collo retrahenda, & in nostro Goerectho, in quo & mihi villula est, fierem censitus Presbyterii Ultrajectini? Sed si ipso jure omnia bona Pseudo-Ecclesiastica Papatus ita debentur Ministerio Ecclesiæ Reformatæ, ut usibus profanis & civilibus applicari, aut ab hominibus merè laicis possideri, nequeant, cur ergo Ecclesiæ Reformatæ toto Belgio, non movent suis Magistratibus actionem *repetundarum*, ad illa sua bona, quæ alienavit, distraxit, publicavit, tandem aliquando recuperanda?

randa? Nam Ecclesia, juxta Canonistas, hoc respectu est semper minorennis, (licet plusquam majorennis in rebus fidei, in quibus illi infallibilitatem tribuunt,) adeoque contra eam præscribi non potest. Quidni Pastores desinant ex hoc principio submissè petere à suo Magistratu quæ ad sua stipendia faciunt, cum jus habeant ab illo repetendi quæ sua sunt, & se eâ ratione isti duriori tutelæ subducendi? Adeo videlicet periculi plena est hæc doctrina, & talis quæ in hoc Belgio pluribus turbis & seditionibus amplam queat materiam suppeditare, imò & bellum sacrum contra Superiores excitare. Sanè qui hoc novum & in Ecclesiis nostris hæctenus inauditum dogma velit urgere, ex principiis Juris Pontificii, non ex regulis Sacræ Scripturæ, illa omnia Papatus Idolothyta deberi Ecclesiæ Reformatæ & sacris illius usibus, is debet non tantum notam inurere sacrilegii & impietatis omnibus Protestantibus Imperii, qui extra Ministerium Ecclesiasticum beneficia tamen quondam Ecclesiastica usurpant & possident absque scrupulo; sed etiam assentiri Pontifici Romano, intercedenti Paci Germaniæ propter alienationem & sæcularizationem plurimorum bonorum Ecclesiasticorum; & censoriam virgulam stringere in Principes Evangelicos, qui hanc sæcularizationem & alienationem æternam in suum usum & dominorum suorum incrementum, per illius Pacis instrumentum stipulati sunt; Imò debet utroque pollice laudare bellum superioribus annis excitatum in Germania ad bona Ecclesiastica repetenda: Etenim non aliter potuit Imperator ex suæ conscientiæ officio, supponendo Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam, quam bellum illud sacrum movere adversus Protestantes, quod quantum damni intulerit toti Europæ, satis liquet. Quinetiam ex illo axioma sequitur nullam Reformatam in Bearnia causam querendi fuisse quod anno 1618: Rex Galliæ, ex conscientiæ suæ, ut ferebatur, dictamine, voluerit restituere Clero Pontificio bona Ecclesiastica Principatus Bearnensis, quæ ipsius avia Joanna Labretana addixerat partim usibus Ecclesiæ Reformatæ, partim Reip. necessitatibus; partim quarundam nobilitum familiarum patrimonio: Quantum enim juris hac in parte convenerit ab ævo Principibus & Regibus Christianis circa istiusmodi bona Ecclesiastica, ut potuerint ea dare & addicere quibus placebat, poterit

probari infinitis exemplis in Regno Galliaë, ex quibus Filefacus Sorbonista, impudenter contarcinavit suum opusculum de *Sacrilegio Laico*, quod læsæ Majestatis in illo regno multis argumentis convincere in promptu foret, si id nunc ageremus: Patet id ipsum ex pluribus dotationibus Ultrajectinis, suo loco nobis relatis in quibus Reges & Cæsares alia Monasteria, aliasque Ecclesias, Ultrajectinæ dederunt ac subjecerunt: Et ubi Ordines Generales exprobrarunt Regi Hispaniæ quod Monasteriorum bona ex parte addiceret novis suis in Belgio Episcopis, non fuit ideo quod id Regibus in suis Regnis non liceret, sed quod Philippus non esset Rex in Belgio, nec talia posset moliri citra consensum Ordinum, quorum pars erant illi ipsi Prælati & Abbates quos tyrannicè spoliabat.

Neque hic deo prætereire quid occasione negotij Bearnensis, ex quo postea tristiora plurima evenerunt Evangelicis Galliaë, scribebat 18. Aug. 1618. Ill. Plessæus, quem Palæmonem in hac causa nemo Reformatus jure detrectaverit. *Revera, inquiebat, nescio quid hic scrupuli pro conscientia moveatur. Henricus VIII. Rex Angliæ, jurgio cum Papa implicitus, manus injecit in bona Ecclesiastica, eorum que partem ad suum Dominium revocavit, partem distribuit inter Nobilitatis suæ præcipuos, quod continuatum fuit à Rege Edwardo VI. ejus filio, qui Ecclesiam in suo regno reformavit. Ei successit Maria, soror ejus consanguinea, quæ utut vehementer infesta Reformationi & uxor Philippi Hispaniarum regis, restituyendo Religionem Romanam, intactam planè voluit relinquere illam bonorum istorum distributionem, quam Reges, pater & frater ejus fecerant. Et hætenus fuit ostensum Principes Austriacos, in hæreditariis suis ditioribus, pari casu, res reliquisse eo in statu in quo eas repererant. Quod amplius est, anno 1579. Rex Philippus tractans de pace cum Ordinibus Belgii utriusque religionis, mediante Iohanne Austriaco, convenit speciatim articulo expresso, penes Ordines Hollandiæ & Zelandiæ mansuram administrationem bonorum Ecclesiasticorum, ab istis traductorum ad usum suæ religionis & Reip. necessitates. An quæso qui sic loquebatur, & nullum gravamen conscientiaë putabat posse prætexi ex parte Regis Galliaë ad eripienda suis Bearnensibus bona Ecclesiastica, censeret hodie ad Conscientiam Ordinum Ultrajectinorum spectare, ut bona similia eripiant Canonicis & vindicent Ecclesiæ?*

Ita qui edidit Roterodami anno 1647. Motuum Britannicorum Veracem Cuschi,

Cuschi, narrat in a'loquio ad Lectorem Scotos Parlamentarios vendidisse etiam Prælatorum ædes & prædia; ut sic nemo de nimento afficeretur, & simul Prælatismus funditus erueretur: Sublato enim nido non pariuntur puli. Noluerunt Ecclesiæ Scoticæ hæc bona & prædia sibi vindicare, ne per illa Prælatismus revocaretur; Fecerunt è contrario quicquid potuerunt ut illa bona ab Ecclesia, tanquam ei non convenientia, exterminarentur. Qui igitur alibi similia vellent, jure retractus, Ecclesiæ iterum asserenda, vellent in Ecclesia restitutum nidum Prælatismi, & ea sibi restitui in Ecclesiæ perniciem, quæ alibi purioris religionis zelotæ ab Ecclesia longissimè summoveri voluerunt: Et paullo post, responsurus criminationi eorum qui illam Prælatorum prædiorum venditionem, appellabant *Sacrilegium*, non minus quam olim fuerat *decimarum & oblationum detentio* sub V. T. asserit id demum creditum iri, ubi constiterit Prælatismum non minus esse necessarium quam ipsius Dei cultum, & *Baronias Prælaticeas* non minus esse à Deo imperatas, quam *decimarum redditionem*: Sanè qui negat bona illa æquè sacra atque Ecclesiastica esse ac decimas & oblationes V. T. ille non putat ea necessariò deberi puriori Ecclesiæ.

Dices tandem, Esto, non debeantur Ecclesiæ Reformatæ Ultrajectinæ hæc bona, respectu ejus quod fuerunt à primæva sua fundatione sub Papatu, tamen illi debebuntur respectu ejus quod anno 1580. 6. Junii & anno 1581. 11. Augusti decretum fuit in Provincia, Vicariatus quinque Capitulorum exinde vacaturos, Ministrorum Ecclesiæ Reformatæ stipendiis & similibus usibus insumptum iri, ut notatur *Conf. Th. p. 2. pag. 199*: Verum etsi de eo deliberatum fuisse non dubitem eo tempore, quo Respub. illa variis motibus internis laborabat, prout in omni Rerum publicarum insigniori mutatione plures motus excitari contingit, priusquam statam & fixam sedem nanciscantur, non secus ac canes variè se motitant & hinc inde vertunt priusquam sibi commodam sedem fuerint adepti, id tamen nunquam ratum fuisse eventus in hunc usque diem comprobavit. Sed contra cum anno 1586. Ampliff. D. *Floris van Weede*, Quæstor constitutus fuisset solemnî Ordinum Diplomate omnium bonorum Ecclesiasticorum quæ totâ Provinciâ destinabantur stipendio Ministrorum Verbi, Ludimagistrorum, Aëditorum &c. illiusque Commissionis cautum esset comportatum & in unam massam redactum iri eos

in usus, omnia bona Pastorum, Vicariatuum, Capellarum, Fraternitatum & Aeditimorum, ac quæcunque alia Beneficia in Civitate, Urbibus & Agro ad Ecclesias spectantia, disertè & conceptis verbis inde excipiebantur quæ sunt quinque Capitulorum, *alteen uptgesondert die vijf Collegien binnen Drecht / factâ tantum* mentione eorum-nummorum, quos illa quinque Collegia receperant se de suo contributura in stipendium Ministrorum Ultrajectinorum, ut pote jam, ex parte saltem, Pastorum suorum; cum plures Canonici jam nomen dedissent Ecclesiæ. Adhæc, etsi Vicariatus quinque Capitulorum Ordines Provinciæ communi consensu trium membrorum destinassent usibus Ecclesiæ Reformatæ, quod factum negatur, licet fieri potuisse non negetur, inde non sequeretur vel totam massam reliquorum Beneficiorum hos Vicariatus debuisse sequi, vel necessariò & ex rei natura hæc bona deberi Ecclesiæ.

Quin tantum abest ut unquam Ordines Provinciæ illius hæc bona Capitulorum tanquam Sacra, Ecclesiæ Reformatæ addiderint, ut è contrario in id sedulò incubuerint, annitentibus pluribus & melioribus ex ipsis Capitulis, ut totus Canonici ordo (utique cum suis bonis) reformaretur & sæcularizaretur, nihilque amplius Sacri & Ecclesiastici retineret; idque proculdubio vi & efficaciam illius articuli in Unione Ultrajectina, quem primo capite retulimus. Quò faciunt pleraque illa quæ video diligentissimè annotata ab Authore Doctissimo *Theo'ogici Consilij*, p. 2. pag. 115 & seqq. quamvis ea referat ad invidiam Capitulorum, & cum nota publica suæ Provinciæ, ac si alia duo membra, penes quæ erant *arma realia*, ut loquitur pag. 114. fidem datam Capitulis publicè violassent, & societatem Leoninam cum illis iniissent; cum tamen illa omnia quæ notat, ex ipsis-met Fœderis Ultrajectini visceribus processerint, & ab ipsis-met Capitulis cum aliis duobus membris sancita fuerint. Igitur ad sæcularizationem eorum cum suis bonis contestandam publicè inservit, 1. Quod anno 1580. desit & interiit omnis eorum jurisdicção spiritualis ac Ecclesiastica per totam Provinciam; 2. Quod eodem anno conventum fuit nullum amplius Episcopum ab illis electum iri; 3. Quod anno 1581. Papæ autoritas per totam Provinciam & ab ipsis Capitulis fuit ejurata,

ejurata, & ipsi ablatum quicquid antea juris sibi tribuerat in Collatione
Canonicatum, idque inter Ordines distributum: 4. Quod abrogatus
fuit omnis cultus Pontificius in quinque Ecclesiis Collegiatis; licet
enim reclamarent quidam Canonici Pontificij, tamen hac in re præ-
valuerunt Reformati ex illis, cum alijs duobus membris Provinciæ,
adeo ut ipsa Capitula, quod ex Actis publicis mihi liquet, se subje-
cerint hac in parte Ordinibus Generalibus; 5. Quod de qualitate be-
nificiandorum, sive eorum quibus beneficia erant conferenda
in posterum, leges latæ fuerint ab Ordinibus, & illis Capi-
tula omnium suorum bonorum descriptionem tradere debuerint,
ne quæ communia facta erant & publica per Collegiorum sæculari-
zationem, fraude quorundam malè affectorum Reip. interciperen-
tur & perirent. Id enim prædicti Ordines sæpius declararunt Capitu-
lis, non aliò spectare, quam tot conservatiæ van haerluden staeten
en goederen / conservatiōni status & bonorum suorum. vide Vo-
lumen Actorum suprâ citatum *fol. 46. verso, & fol. 51. verso*; 6. Quod
Capitulares obnoxij facti sint Jurisdictioni Civili; 7. Quod onera va-
ria Provincialia sustinere debuerint, nec gaudere amplius potuerint
illâ immunitate à vectigalibus & tributis, quâ, ex lege Josephi in
Ægypto, fruuntur bona Ecclesiastica in Papatu; 8. Quod netas fuerit
Canonicis amplius procedere in habitu sacro; 9. Quod anno 1585.
mandatum fuerit omnibus Canonicis, qui aiebant concubinas, ut eas
vel ejicerent, vel ducerent; 10. Quod anno 1615. constitutum fuerit
neminem amplius ad illa Beneficia admissum iri, qui Religionem Re-
formatam non profiteretur. Hæc sanè omnia, quæ tam evidentem
sæcularizationem horum Collegiorum comprobant, ut ea non possit
ab hominibus sanæ mentis vocari in dubium, malim defendere ceu
benè & legitimè facta ab Ordinibus Provinciæ, (quos inter & Capi-
tulares suum locum in illis Decretis obtinuerunt,) consequenter ad U-
nionem Ultrajectivam & vi illius, quam cum Religionis Reformatæ
probro, ea tribuere neglectæ & violatæ fidei publicæ, quam reliqua duo
membra Capitulis solemniter dederant. Nec evertit istam sæculariza-
tionem, quod asserit S. P. manere Canonicos, ut ante, manere
item, ut priùs, hæc bona Ecclesiastica, adeoque nullam intrinsecam
mutationem hîc contigisse: Nam manent Canonici nomine, &
quod

quod erant quoad axioma in Reip. regimine, sed non re & clericatu Pontificio: Bonaque illa dicuntur Ecclesiastica, denominativè tantum, non formaliter & definitivè.

Cùm autem tot publica extent documenta sæcularizatorum auctoritate publicâ, & per ipsosmet Canonicos, Canonicorum & Capitulorum, inde liquet errare toto cælo, qui eorum bona & beneficia, vel tanquam Sacra & Ecclesiastica ex rei natura, vel tanquam ab Ordinibus Provinciæ de novo consecrata & usibus piis destinata, Ecclesiæ Reformatae Ministerio deberi pertendunt, nec posse ab hominibus laicis, in usus Civiles & sæculares possideri.

Maneat ergo & hoc nostrum argumentum in hac causa; Si bona Capitulorum Ultrajectinorum, neque ex primævæ foundationis intuitu, neque ex eo quod Ecclesiastica vulgò dicuntur, neque ex Ordinum mente & intentione, neque ex alio ullo legitimo titulo possunt vendicari Ministris, alijsque usibus sacris Ecclesiæ Reformatae, cetera ad illam quæ talem necessariò pertinentia, nihil obstat quominus ab hominibus laicis bona cum conscientia possideantur; Sed prius verum, ex iis quæ ante disputavimus; Ergo & posterius.

Solemnia verò sibi delirat S. P. nostro huic argumento suum opponendo, in hæc verba; Si hæc bona neque ex primævæ foundationis intuitu, neque ex eo quod sæcularizata dicuntur, neque ex intentione Dominorum Ordinum, neque ex alio usurpato & illegitimo titulo, queunt vindicari his Canonicis, & alijs usibus, civilibus & profanis applicari, nequibunt quoque bonâ conscientia ab hodiernis Canonicis possideri, nullaque suberit ratio cur *omnes boni Christiani & Magistratus non debeant hanc meretricem odisse, destruere & denudare*; Sed verum prius; Ergo & posterius. Verùm cum nullam, vel minimam, proferat sui assumpti probationem, & nos satis superque demonstraverimus, nec bona hæc ex eorum prima fundatione, verè & propriè, sed catachresticè tantum & abusivè, Ecclesiastica fuisse, & Collegia Canonicorum cum suis bonis legitimo modo esse penitus sæcularizata, idque Supremi Magistratus auctoritate, tam enervis est assertio istius hominis, quam impudens & seditiosum classicum quod hîc canit adversus Canonicorum statum; ad quem evertendum in illa Provincia, nemo poterit populum & Magistratum concitare, qui Seditiosus, Perduellis, ac læsæ Majestatis reus, nolit haberi.

CAPUT

CAPUT NONUM.

*Argumentum septimum, spectans titulos varios Canoniorum,
sub quibus illa bona possident.*

A Junt vulgò ælurum insidias struere vespertiloni & eum velle devoratum, vel quia avis est, vel quia mus est. Haud ab simili modo nonnulli videntur agere cum Canonicis Ultrajectinis; Nam eos vellent everfos, vel propter bona quæ possident, vel propter titulos sub quibus illa possident: Sed utrumque legitimo caret fundamento. Duobus superioribus capitibus ostendimus, eam esse horum bonorum conditionem, ut possint bonâ conscientia possideri ab hodiernis Canonicis, Ecclesiæ quidem Reformatæ membris, sed qui tamen nullum munus Ecclesiasticum aut Academicum sustinent: Nunc volo demonstrare, titulos sub quibus possidentur, nullatenus obesse eorum possessioni in conscientia foro, quoniam post sæcularizata Capitula, ut ea sæcularizata fuisse legitimo ordine & ritu, antea demonstratum, tituli quoque membrorum ea constituentium ita sæcularizati sunt, ut nihil amplius spirituale & spectans ad cultum Pontificium notent, sed inserviant tantum connotandis distinctis portionibus istorum bonorum, quas quisque suo loco & ordine possidere debet; & quod vellet S. P. eo casu alia nomina adinventæ & adhibita fuisse, est indicium ingenij nodum in scirpo quærentis; quasi facilius non sit veteribus utri, quam nova reperire.

Cùm enim sub Papatu, quando Spirituale & Politicum conjuncta manebant, portiones Collegiatorum in his bonis fuerint inæquales, & etiam in ordine ad regimen Politicum, pro ratione suarum illarum portionum, dignitas & autoritas possidentium major vel minor extiterit, non potuerunt Collegia retineri post eorum sæcularizationem, quin illa inæqualitas & portionum & dignitatum & ordinis servandi in suis Conventibus unâ retineretur; Nihil enim debuit commodè, vel potuit justè, novari in istis Collegijs, quoad eorum axioma Politicum & Civile in Rep. Et sic quoniam illorum membra singula communi nomine non poterant exprimi, retenti sunt prisca tituli, *Præpositorum, Archidiaconorum, Decanorum, Thesaurariorum, Scholasticorum,*

Q₂

Canoni-

Canonicorum, Capitularium, Præbendariorum, Collegiatorum, Sacristarum, Vicariorum, & similes (hoc enim ordine fuissent in assignando statu quæstionis numerandi, si scrupulosè quique suo loco nativo reponendi venissent), quibus nihil formaliter Spirituale & Ecclesiasticum amplius significatur, sed tantum designantur & distinguuntur personæ quæ retinent & obtinent, quoad Temporale & Politicum, quicquid olim sub illis titulis, ab hominibus eos usurpantibus sensu Pontificio & Ecclesiastico, cum sua Pseudo Spiritualitate possidebatur; Ægrè descendo ad hanc Theologiam nominalem, de qua jam olim fusius disserui in Apologia Optimatum Sylvæducentium, & alibi; Sed tamen quia eò deducor necessariò, & video magno crimini verti Canonicis hos titulos, de illis accuratiùs dicendum est. Tam multa autem hic occurrunt observanda, ut non tam sim sollicitus de eo quod dici possit ad horum nominum excusationem, quam impeditus in delectu habendo eorum quæ maximè ad rem faciant.

Primò autem miror jure merito cur potiùs hæc nomina improben-
tur in Præbendarijs quinque Capitulorum, quam in alijs utriusque
sexus, ex Marianis & Joannitis, nec non quinque Virginum Monaste-
rijs, quos, ut suo loco visum est, nulla Ciconia pinsit à tergo, nulla
vexat censura. Similia enim istis nomina retineri ab illis, antea de-
monstravi. Imò putem nemini futurum fraudi inter Reformatos no-
men Canonici Ultrajectini, si demonstravero Virgines Reformatas,
possidentes Beneficia & Præbendas olim assignatas Nonnis in Papa-
tu, expresse ac nominatim statui & dici *Canonicas*, ex decretis & or-
dine Ill. & P. P. Ordinum Ultrajectinorum: Ut hic subeat mirari
lapsum mnemonicum, memoriosissimi aliàs scriptoris *Frater. Mar.*
contra me, quod illius sui libri pag 44.2. in hæc verba eruperit; *Quod
sint Ultrajecti Collegia Canonicorum fæminei sexus, fateor me ignorare; nisi
forte voluerit ludere in re seria, & ideo negare dari isthïc collegia
Canonicorum fæminei sexus, quod Canonici nequeant esse vel dici fæ-
minini generis. Aliàs enim in Resolutionibus publicis Provinciæ il-
lius, factis 6. Julij 1580. & quibus aliàs Canonicorum adversarij vo-
lunt multum eorum priscae dignitati decessisse, id lego conceptis
verbis art. 15. Item dat men Jouffzouwen Conventen/ genera-
lijck maken sal Canonissen/ uae die Gereformeerde Religie / en-
de getaf*

de getal reduceeren nae dat die Goederen sullen mogen dragen/
mits dat die vergeven sullen worden naer ouder gewonte / en
datmen dese sal doen hebben eenige bequame Ministers / Pre-
dicanten ofte Leeraers / die haer tot sekeren tijden leeren ofte in
Godts Woordt institueeren sullen. *Quod Conventus Domicellarum,*
sint generaliter mutandi in Canonicas Resor. m. u. e. Religionis. Et quod earum nu-
merus sit reducendus quo usque beneficia illa ferre potuerint, quae ceteroquin
juxta veterem ritum conferentur; quod istae sint habiturae quosdam aptos Mini-
stros, Concionatores aut Doctores, qui certo tempore eas doceant Dei verbum
& ex illo instituunt: Articulis vero sequentibus cavetur, ut singulo-
rum Conventuum quarta pars abeat in lijnder-Prebendis, Præbendas
Infantium, art. 16. quò forte non minus forent Canonicæ quam Ca-
nonici in herba; Ut hæ virgines nubentes, abeant ex Conventu, &
earum beneficia, ceu vacantia alij conferantur, art. 17. Ut in Conven-
tum porrò venientes pro Isagogico persolvant quantum Præbendæ
suæ feret annuus reditus, art. 19. Ut modesto vestitu utantur, non
auro, non serico, art. 20. Ut etiam Monasteria Virginum Rhenæ & Ba-
tavoduri, post obitum tum viventium Monialium, ad certum nume-
rum redigantur & mutantur in Canonicas, quarum media pars No-
bilium Virginum sit, altera Civicarum, art. 25. Id autem omne vi-
deo insinuaturn fuisse omnibus illis Monialium Claustris, ex decreto
publico 29. Julij 1580. art. 45. Et postea anno 1581. 21. Aug. con-
cepta est instructio quæ extat ejusdem Voluminis resolutionum pu-
blicarum fol. 63. & seqq. vooz de Cont enten van Drouwen / Ab-
dissen ende gemene Jouffrouwen van Outwijk / St. Servaers /
Drouwen-Closter / ten Dael / ende Witte-Drouwen / bupten
en binnen Drecht / daernaes sy haerlypt en so binnen als bup-
ten haere Conbenten / soe in Religie / Contersatie / als de ad-
ministratie van haere Goederen / sullen hebben te dragen; Pro
Conventibus Dominarum Abbatissarum & gregariarum Domicellarum, in
illis quinque Monasterijs, juxta quam debeant se gerere tam in Con-
ventu, quam extra, in Religione, conversatione & bonorum suorum ad-
ministracione. Ex illius autem instructionis articulo 5. tenentur Virgi-
nes Nobiles in Conventum admittæ, promittere sub juramento se
obedituras & omnem cultum exhibiturastum ipsi Abbatissæ, tum

't gemeene Capitelte van *Jufferen* / *Communi Capitulo Domicellarum*, ac *Conventus Ordinationes & Statuta* servaturas; & *art. 6. ac 7.* jubentur majorem partem anni hæere in *Conventu*, neque ex illo discedere absque præfata venia vel *Dominę Abbatissæ*, vel *Priorissæ*, de *Priorinne* / illâ absente. Sequentes articuli agunt de earum *Præbendis*, *Accidentalibus*, bonis in *Conventu* relinquendis & similibus; *Articulo* verò *17.* jus illis fit suam *Abbatissam* eligendi, & nubendi cui voluerint *art. 19.* interdicto illis omni exercitio *Religionis Romanæ*, *art. 18.*

Quid quælo hîc somniabitur justî discriminis inter *Canonicos* quos tuemur, & has *Canonicas* de novo ab ipso-met *Magistratu Supremo* institutas, quibus videmus assignari sua *Claustra* sive *Conventen* / sua *Capitula*, suas *Abbatissas*, *Priorissas*, *Præbendas*, &c. & quas constat facere *Ultrajecti* partem illius *Berstelschhept* / sive *Spiritualitatis*, de qua istæ *Resolutiones* *Provinciales* institutæ sunt? An ergo hæc nomina plus ominis habebunt in viris, quam in virginibus, in maribus quam in sequiori sexu? Imò quam nullâ ratione offenderint isti tituli *Canonicorum*, *Proceres* *Reformatos* illius *Provinciae*, inde ampliùs liquet, quod etiam tum deliberarint, earundem *Resolutionum* quas sæpiùs ad partes vocavi *art. 13.* *Monachos* ad *Pauli*, *Carthusianos*, *Oostbroeckianos* & *Regulares*, reducere in *Collegium Canonicorum*, & ex illis facere *Præpositos* & alios *Officiarios*, habiturosque *Ordines* illarum *Præbendarum* *Collationem per turnos*: Verba articuli hæc sunt; Item, *datmen van die van S. Paulwels / Carthuysses / Oostbroeck ende Reguliers / sal reduceren tot een Collegie van Canonicken / ende dat men de Monicken sal geven alimentatie ende onderhout doen sulcx als sy nu hebben / en hen oock by den anderen laeten blyben; ende datmen de Abten ende Proost / sal geven behozlijck competentie / maeckende hen luyden Proosten ende andere Officien naer advenant / ende sullen die Staten die Collotie hebben van de voorsz. Præbenden per turnos.* Quamvis hoc quod moliebantur *Patres Patriæ* novum *Canonicorum Collegium*, ab initio fuerit ex prioribus *Monachis* conflandum, tamen dubium non est, quin jam interdicto exercitio omni *Religionis Romanæ*, hoc *Collegium* merè *Politicum* esse vellent, & quod

& quod suo tempore sub iisdem nominibus subire possent Reformati ex Collatione Ordinum. Sic *art. 23.* Amisfortenses Regulares dicuntur conjungendi cum Collegio Canonorum quod ibi erat, & faciendæ ex eorum redditibus Præbendæ, in eos conferendæ, qui vel ipsi Urbi, vel Reip. toti, postea inservituri essent. Tantum abest ut titulos quibus Collegiorum istorum membra designari & distingui solent, censuerint Ordines illius Provinciæ minus convenire professioni hominum Reformatorum, ut è contrario eos servare voluerint in illis Collegijs quæ ex Monachis moliebantur, & quorum Præbendas jam animo destinabant nonnisi Reformatis deinceps collatum iri.

Et quam hæc nuda nomina nullam tunc præberent offensionem vel Reip. vel Ecclesiæ, patet tum ex decreto Synodi Nationalis, suo loco relato, juxta quod licuit Reformatis citra notam Superstitionis aut Idololatriæ, suos Decanatus & Præposituras suas inter Canonicos & re & nomine retinere; (ut me hîc mendacij S. P. arguere nequiverit, nisi per summam petulantiam) tum ex eo quod primæ Præbendę collatę ab Ordinibus in Reformatos, collatæ fuerint cum his titulis: Sic enim anno 1580. 13. Augusti, collata est johanni Alendorffio, optimi Patris filio, Nobili puero nondum nato 12. annos, *Præpositura & Præbenda N. à Kerckehoove*, Præpositi ad S. Petri, qui inter hostes versabatur: cum expressa stipulatione à *Dominis Decano & Capitulo S. Petri*, ut hunc juvenem admittendo in possessionem sui beneficij, juxta Statuta suæ Ecclesię, eum non obligarent *ad tonsuram Clericalem* suscipiendam, aut similes *Ceremonias* Ecclesię Papisticæ servandas; Quam eandem conditionem 9. Julij, idest mense antea, proposuerant Ordines, conferendo Antonio Aeswinio, primam Archiepiscopi Præbendam vacantem in Capitulo Oudemunster dicto. Quâ ratione satis declararunt, hæc Collegia cum suis titulis planè secularizari, nihilque illis relinqui servandum ex suis Statutis, nisi quod Politicum foret & Religioni Reformatę non adversaretur; cujus ordinis ipsa non esse nomina, nondum in suo Calepino Reformato didicerant. Quod si illorum temporum Proceres, subtiliori hodiernę Casuisticę diligentius incubuissent, non solum vitassent quod minus est, in prioris nomenclaturę retentione, sed

sed etiam abstinuissent ab eo quod majus primâ fronte videtur, quo suas novas Canonicas & Præbendarios Marianos Ordinis Teutonici, tamdiu extra conjugium manere & Cœlibatus lege teneri voluerunt, quamdiu in suis respectivè Conventibus commorantur: Vide sæpiùs citatarum Resolutionum *art. 11. & 17.*

Hinc autem liquet quâ conscientia S. P. neget similia nomina usurpari in alijs Præbendatis Ultrajecti, ijs quæ nunc Anti-Canonici, tam frivole oppugnant. Quamvis illicè per insignem secum pugnam, neget partim similia esse, partim ibi scandalo non esse: Sed nec scandalum probat, contra fidem sui Protocolli, nec dissimilitudinem ostendit; & tandem eò redit, ut dicat exempla regulas non facere, nec Proceres illius Provinciæ declarasse nihil offendiculi illis nominibus inesse; Absurdè utrumque: Nam regulam per exempla non constituo, sed comprobò; & Ordines ista nomina non tantum retinendo ubi erant, sed etiam imponendo ubi non erant, satis eo ipso declararunt, nihil justî scandali posse sumi ex illis, ex quibus ipsi-met, pij utique & rerum intelligentes, non offendebantur.

Sed neque hæcenus, quod viderim, ab ullis Protestantibus Theogis, scrupulus circa nuda hæc nomina fuerat excitatus: Imò viri magni inter eos, titulos Præpositorum, Abbatum, Priorum, Decanorum, Canonicorum, atque scurpulo semper assumpserunt; ac nuperimè adhuc in funebri Programmate scripto plurimum Reverendo & Celeberrimo Viro, D. Georgio Calixto, summo inter Augustanæ Confessionis professores & moderatissimo Theologo, legebam ipsum Abbatem Regiæ Lutteræ fuisse nuncupatum. Ut hîc lubeat dicere de Præbendatis Ultrajectinis, quod nomen in illis damnetur, non crimen; Verùm *si nominis odium est*, ut loquar cum Tertulliano *Apollog. cap 3. quis nominis reatus? quæ accusatio vocabulorum?* Si enim hæc nomina Ultrajecti neque sensu Pontificiorum, neque sensu Reformatorum sunt Ecclesiastica, sed planè sæcularia, utique possunt usurpari ab hominibus merè laicis, ad connotationem & distinctionem juris quod quique habent in bonis & redditibus suorum Capitulorum. Atqui Ecclesiastica nequeunt censerî sensu Reformato; cùm eorum nullum sit quo functiones Ecclesiasticæ inter Reformatos soleant indigitari. Nec etiam talia statui possunt sensu Pontificio, cùm

Ultra-

Ultrajectini Canonici hoc sensu eorum non sint capaces; Imò multo minus possint haberi à Papistis pro Præpositis, Archidiaconis, Decanis, Canonicis &c. quam habentur à nobis pro legitimis Ecclesiæ Christi Ministris & Pastoribus, Curiones, Sacrificuli, Episcopi, Prælati, Archiepiscopi, Metropolitanæ, Cardinales, Pontifices eorum; etsi sancto & venerabili nomine Pastorum & Episcoporum gloriantur: Quin hi saltem speciem adhuc præ se ferunt Pastorum & Episcoporum, ut simiæ hominum, ac prout faciunt favos & vespæ, faciunt Ecclesias & Marcionitæ, apud Tertullianum lib. 4. contra Marc. Sed Ultrajectini Præbendarij, nihil minus præ se ferunt quam exercitium ullius Spiritualitatis illius, ad quam isti tituli in Papatu destinantur. Nam quod in administratione externa suorum bonorum eodem modo versentur quo Canonici Pontificii, & eodem ordine ex illis titulis sua beneficia possideant, & ad illorum administrationem conveniant more Capitulorum Pontificiorum, non magis eos gratat hac in parte, quam quod cibos suos in prandio & cœna non secus ac Pontificij ore sumant non aure. Imò video Eruditissimos Consultores, etiam dum vehementiùs hac de re disputant, illis tamen superbetias ferre; Nam præterea quod fatentur *Conf. Theol. parte 92. p. 15. pag. 198.* agnoscunt in Canonicorum Ultrajectinorum titulis apparere quidem speciem aliquam, de postuere / Capitulorum Romanensium, sed aptogenomen de Roomsche Goddelijcke diensten in de Kercke / neffens de Geestelijcke regeeringe ende Jurisdictione, id est excepto Pontificiæ Religionis cultu in Templis, & Ecclesiæ regimine ac Jurisdictione; At verò hæc illa sunt quæ illos titulos Ecclesiasticos faciunt: quibus cum abstineant Canonici Ultrajectini, ut pote religione Reformati, & qui nihil unquam sibi juris vel per somnium arrogaverunt in regimine & jurisdictione Ecclesiæ, nec plus habuerunt commercij cum Rovenio prætenso Archiepiscopo Ultrajectino, etsi se Philippensium Archiepiscopum soleret vocitare, quam cum Antichristo Romano à quo missus fuerat, non video quid supersit vitiosi in eorum titulis ad sola sæcularia & temporalia usurpatis; aut quid eorum Collegiis sibi debeat tantopere metuere Venerandum Ecclesiæ Ultrajectinæ Presbyterium, prout genius Antonij genium Augusti metuere dicebatur, ut asserant Viri Doctissimi, hujus exaltationem

R

& se-

& securitatem, non aliunde quam ex illorum depressione & everfione esse expectandam.

Ex his autem benè penfculatis, concidit argutiola S.P. quod Capitula, de *Geestelijckhejdt* appellantur, unde Electus quilibet ad Reip. regimen evocatus, salutatur *Edele wijse &c. ge-eligeerde upt de Geestelijckhejdt*: Nam Capitula sic nominantur, non respectu ejus quod nunc sunt, sed respectu ejus quod olim erant sensu Pontificio, & quo istud Regiminis publici membrum, ab alijs duobus, hoc discretivo, non definitivo nomine, distinguatur. Absurdus verò S.P. colligit in his denominationibus peccari contra dictum Pauli 1. Theff. v, 22, quia judice Doctiff. Authore *Conf. Theol. l. c.* illis infit species & simulachrum regiminis Pontificij: Etenim neque illius viri autoritate hic constringimur, eò minus quod ipse fatetur nihil Capitulis inesse Spiritualis regiminis & jurisdictionis; Nec Apostolus præscribendo ut abstinemus *ab omni specie* mali, id vocabulum *speciei* tam sumpsit Ethicè, quam Logicè, quò significet abstinendum ab omni peccato & malo, sive contra Deum & primam tabulam Decalogi, sive contra secundam & proximum fuerit: Aliàs enim certum est, multa speciem boni induere apud homines quæ tamen mala sunt, juxta illud Poëtæ, *Fallit nos vitium virtutis specie & umbrâ*, multa è contrario speciem mali habere, ex hominum ingenij præoccupatis & distortis, quæ tamen non modò indifferentia sunt, sed etiam bona & salutaria; Multi Ethnici damnarunt alacritatem Christianorum in martyrio subeundo, quasi ipsi naturæ bellum indixissent, & propriam suam vitam, ex mania & furore, odio habuissent, illisque illud applicarunt, *Quis furor ne moriere mori?* Et qui *Ethicam* significationem mordicè hîc retinent, debent igitur certam, extra suum cerebrum, comminisci regulam, per quam dignoscatur, id quod cum malum non sit, speciem tamen mali in sese habet, à qua non minus quam ab ipso malo sit abstinendum. Quid quod boni isti viri, qui tantopere nituntur hac Paulinâ sententiâ, in eam palam incurrunt? Agnoscunt enim usum cui ab initio destinatae sunt foundationes bonorum Pseudo-sacrorum in Papatu, fuisse Idololatricum, vitiosum & Superstitiosum; & volunt eas nunc traduci ad usum uti loquantur, *parilem & analogum*; Jam autem certum

Certum est omne analogum, speciem, simulachrum, & imaginem quandam habere sui analogati; aliàs non foret analogum. Quare illorum bonorum Ecclesiasticorum usui malo quem obtinebant in Papatu, substituere apud Reformatos, usum analogum, foret rei malæ speciem mali subrogare, à qua tamen, non minus quam ab ipso malo, juxta hos, erat abstinendum. Et mirum est ab istis hominibus non improbari quod analogum foret Papatui in Sacris, & improbari, si quidei analogum & simile videatur in Politicis.

Neque (ut pergam) necesse est ad herum titulorum sæcularizationem comprobendam, ostendere quid sæcularis officij sustineant illi Canonici, Scholastici, Vicarij &c. cum in Capitulis immediatis Imperij Protestantium Religioni addictis, quorum Principes sunt Episcopi, Administratores, Postulati, hæc omnia recurrant ad regimen merè Sæculare & Politicum, ac distinctionem portionum & Præbendarum cuique assignatarum: Officium itaque sæculare istorum Ultrajecti, est constituere primum Reip. membrum varijs partibus constans, prout iisdem partibus constabat ante Capitulorum Reformationem & suppressionem Papismi. Eo autem minus scrupuli debet esse in horum nominum usurpatione ab hominibus Reformatis, quod licet sint in Papatu Pseudo-Ecclesiastica, tamen nusquam usurpantur in sacris literis ad munus ullum Ecclesiasticum, ex ijs quæ sunt instituta à Christo, significandum; imò non deprehenduntur fuisse cognita vel usurpata in puriori & primitiva Ecclesia: ut eo ipso tutius possint usurpari tanquam sæcularia & non sacra ac planè indifferentia, ab hominibus Sacra Pontificia detestantibus, quales suppono esse Canonici Ultrajectinos. Certè potuerunt Civilium Officiorum nomina accommodari Ministerijs Ecclesiæ; nam inter Presbyterum officio & Senatorem, nihil in nomine video discriminis; Episcopi dicebantur apud Ethnicos, tum qui metatoribus præerant, tum illi quibus rerum promercalium inspectio erat demandata; Patriarcharum quoque nomen prius inter Judæos fuit cognitum quam inter Christianos. Cur igitur viceversa non potuerint nomina quondam Sacra inter Pontificios, conditionibus Civilibus significandis inter nos citra scrupulum adhiberi? Aliter sonat nomen Ministri in Aula, aliter in Ecclesia; alius est Pastor in caula, alius in Templo; alius est Præco in Curia, alius

in Suggestu. An indignabimur eos qui Consilijs præsunt Regum & Principum, Ministros appellari, eò quod nos Ministri in Ecclesia nuncupemur? An dedignabimur Pastores dici in grege Christi, quod & Opiliones & Bubulci eodem nomine salutentur?

Quod si propter usum superstitiosum & vitiosum horum nominum in Papatu, debent Reformati illis abstinere, nemo igitur erit appellandus Christophorus, quia id nominis inter Pontificios monstrum Idoli potius quam hominem, nedum Sanctum, denotat. Et eò major libertas nobis fit nomina quondam Idololatriæ sacra ad usus merè Civiles traducendi aut restringendi, quod ipsæ-met Sacræ Scripturæ plurimas voces traduxerint ab usu profano & Idololatræ, ad pium & sacrum: Quot & quam frequentes sint apud Paulum metaphoræ à publicis ludis & certaminibus, in honorum falsorum Deorum institutis inter Ethnicos, omnibus obvium est: Vocabulum *mysterij*, quæcunque sit illius originatio, sive Græca, sive Hebraica, à Gentilium Sacris mutuatum esse, omnes icipiunt. Etiam vocem *ταρταρωσαι*, Petrum transumpsisse ex fabulis Poetarum de Tartesso & Tartaro, notant eruditi. Et quamvis Phariseorum nomen denotaret sectam Judaicam superbissimam & Christo inimicissimam, tamen Paulus Apostolus se aliquando Phariseum vocavit & professus est; non quidem quo sensu Pharisei sæpè Christo vapulant in Evangelio & vulgò illa vox sumebatur apud Judæos, sed in quantum hoc differebant à Sadducæis quod admitterent resurrectionem mortuorum. Nec eidem Apostolo grave fuit subire eam navem quæ appellabatur Castor & Pollux, id est nomine eorum Deorum qui fortunatam navigationem præstare vulgò credebantur; quamvis Apostolus non se illis crederet, sed Deo, nec quicquam tale de illis admitteret. Passim adhuc toto Belgio, Tèmpla puro cultui assignata, retinent tamen prisca nomina Sanctorum, in quorum honorem Idololatricum erecta & consecrata sub Papatu fuerant; quamvis non eodem sensu & significato nobis dicantur Tèmpla S. Martini, Sanctæ Catharinæ, S. Johannis, quo Pontificijs. Fateor, nec Christophori, nec alterius Idoli, nomen suscipiendum eo fine, ut testeris tuam cum illo communionem: Sed neque Canonici Ultrajectini per sua nomina, volunt communionem ullam retinere cum Pontificijs, à qua cordatiùs & forte sincerius distant.

stant quam ipse S. P. quocunque titulo gloriatur, aliive eorum calumniatores. Nihil illis commune cum hoc morticinio; ipsisque multo magis competit, quod faciendum à piis prædicitur loco Es. xxx, 22. quam S. P. & illius vel prodromis, vel sequacibus; Nam revera profanant quæ sacra erant Idolo apud Pontificios, ea applicando usibus mere civilibus; cùm è contrario S. P. cum suis ea potius consecrare de novo, ut pote jam sacra ex sua opinione, quam contaminare & profanare studeat: Etsi quæ maledictio denunciatur Merozo Jud. v, 23. ea non cadit in Canonicos, qui & superiori sæculo egregiam navarunt operam in illis Jehovæ bellis quibus implicabatur Resp. contra Hispanicam & Pontificiam tyrannidem, & Capitula sua penitus reformarunt, everfione Superstitionis & Idoli; ut merito S. P. suam profanitatem prodat & insaniam, hæc duo Scripturæ loca in Canonicos contorquendo:

Sed quod propiùs adhuc spectat hanc Quæstionem, non magis vitio debet verti Canonicis Ultrajectinis, quod retineant nomina illa prisca, propter Temporale & Politicum axioma, conjunctum quondam ei Pseudo-Spiritualitati quam potissimum in Papatu designant, quam priscis Imperatoribus Christianis, à Constantino magno ad Gratianum ulque, quod se Pontifices maximos etiam appellarent, & præessent illi Collegio Pontificum, de quo videatur Fenestella *de Sacerdot. Rom. cap. 8.* Baronius de eo agens *ad annum 312. n. 12. Spondani Epit.* negat Constantinum post susceptam Christianam fidem *Idololatram* fuisse, etsi *titulum Pontificis Maximi retinuisse inveniatur*; & probat ex Zosimo, *non solum ipsum Constantinum, sed eum secutos omnes Imperatores Christianos, usque ad Gratianum, unà cum Imperio Pontificis Maximi titulum suscepisse & stolam Pontificiam induisse*; imò Ausonium, Poetam utique Christianum, hoc nomine ipsummet Gratianum appellasse; ac dicit varias fuisse causas Imperatoribus Christianis hujus tituli assumendi, hanc inter aliam, *quod amplissima esset illius Magistratus autoritas, quippe qui posset Comitia dirimere, atque ipsos Consules abdicare, factaque reddere irrita, decretis à Senatu intercedere, eademque intercidere &c.* Sic tamen hoc nomen gestabant Imperatores Christiani, respectu autoritatis illius quæ huic Magistratui in Rep. competeat, ut nihil per & propter illud exercerent eorum

facrorum quæ sui prædecessores Ethnici eo respectu exercuerant: Nec ullus adhuc Veterum prolatus est qui in Imperatoribus Christianis hoc nomen improbaverit; Imò fortè satius fuisset successores Gratiani hunc nomine tenus Pontificatum Maximum retinuisse, quam eo deposito illum tacitè resignasse Episcopo Romano, qui eum avidè recollegit, & per suum Pontificatum Maximum invasit ea quæ erant Imperatoris, & omnem prioris bestix potestatem sub ejus oculis exercere cœpit.

Notum quoque est multos olim inter Christianos Flamines & Sacerdotes fuisse appellatos, imò Flaminia & Sacerdotia fuisse multis in locis munera Patrimonialia, ut ajunt Juris-consulti, à quibus sustinendis & exercendis Christiani ipsi eximi non poterant; quod fusiùs probandum susciperem, nisi id viderem abundè præstitum à Gabriele Albaspino Aurelianensi Episcopo, cujus *notas* quasdam in aliquot Canones Concilij Elibertini, & ex *libro 1. Observationum sacrarum* totam Observationem XXI. quæ inscribitur *de Sacerdotio Gentilium* cum XIX. quæ est *de Fraternitate Christianorum*, Celeberrimus D. Voetius curavit seorsim excudi Ultrajecti, cum sua Præfatiuncula anno 1643. in fulcrum, ut rebarar, sui alterius opusculi contra me *de Fraternit. Mar.* Jam autem ut Christianis licebat esse & dici Flamines ac Sacerdotes, & sustinere quicquid honoris Civilis, ac exercere quicquid Muneris Politici, hæc dignitas secum ferebat, modò intra hos terminos se continerent, nec quicquam facerent quod ad cultum Idoli ullo modo spectaret; sic non video cur pariter non liceat Reformatis Ultrajecti, ea nomina ferre quæ illis conveniunt respectu Præbendarum quas possident, & quarum ususfructus est quadantenus in eorum Patrimonio, ac ita sustinere quicquid dignitatis Politicæ illi ordini suo innexum remanet in Provincia, modò ab omni Superstitione & Idololatria abstineant, quod etiam eos facere jam olim Synodus Nationalis Medioburgensis judicavit. Et benè monet Albaspinus, Christianos eos à Concilij Elibertini Patribus dici *Flamines & Sacerdotes can. 2. 3. 4. 55.* non qui id fuissent ante baptismum, sed qui erant tales sub plena professione fidei, & tales poterant esse, modò nec sacrificarent, nec coronas gestarent, nec quicquam aliud facerent quod falsorum Numinum honorem spectaret.

Neque

Neque dubitandum Asiarchas commemoratos Lucæ Act. XIX, 31. (de quo loco nescit quid dicat S. P.) quod jam olim probatum dedifunctos ejusmodi fuisse Sacerdotio, quod insuper Patrimoniale, idest eorum patrimonio innexum, fuisse, Albaspinus pag. 27. & 28. edit. *Ultraj.* probat ex l. 8. C. de muner. patrimon. & autoritate Cujacij ad eam legem: ad quam & Gothofredus id annotat; *Sacerdotium hic munus est, quo qui funguntur ludis in honorem Dei al: cuius institutis præsumunt, cum sumptibus aliquo; Talis fuit Alytarchia, Syriarchia, Phœniciarchia.* Idem ferè habet Beza in eum Actorum locum: *Sic dicti sunt, inquit, non qui Asia vel Syria præessent, sed Sacerdotes certi, quorum munus erat ludos theatrales in Deorum honorem edere, quos propterea Rufinus apud Eusebium Munerarios appellat.* Idem quoque observant Belgæ interpretes. Hi tamen post nomen Christo datum, eo quod patrimonium suum non relinquerent nec abnegarent, ad quod etiam lege Christianâ non tenebantur, si modo ab exercitio illius Sacerdotij, in eo quod Idololatricum erat & formaliter Sacerdotale, abstinerent, Asiarcharum titulum & quicquid habebant dignitatis Politicæ unâ retinebant: Nec sanè dubitem illos qui tam amicè & prudenter prospiciebant securitati Apostoli, fuisse Christianos: Nam & Belgæ Doctissimi observant quod inter illos Asiarchas sive Sacerdotes, ludis publicis præfectos, nonnulli videantur fuisse à fide Christi non alieni, & Beza putat quosdam ex illis Evangelium fuisse amplexos, ut etiam Romæ idem Paulus aliquos ex Neronis Prætorio Christo lucrifecerat, Phil. 1, 13: Quin suspicatur Tyrannum illum, in cujus Schola Epistola docebat Palus Act. XIX, 9 fuisse ex Asiarcharum cœtu de quibus agitur v. 31. Calvinus ad eum Actorum locum, videtur eodem loco habere fratres & amicos Apostoli; & Gualtherus hom. 128. in Acta, referens Paulum voluisse prodire in publicum, ut furentes mitigaret, subjicit hæc verba; *Sed non permittunt hoc discipuli, maxime quos ex Asia magnatibus amicos habebat, quibus populi ingenium erat magis respectum.* Petrus Lintrensis è Pontificijs, putat hoc loco, quod isti amici Pauli ex Asiarchis, vel jam fideles, vel catechumeni erant. Nec est verosimile tam sinceram amicitiam potuisse illis intercedere cum Apostolo, eosque tam sollicitos futuros fuisse de illius incolumitate, nisi fuissent Christiani; qui ex Religionis Christianæ Officio desisterant ab omni Idolorum cultu, sed tamen retinebant nomen priscum & quicquid

quid dignitatis Civilis per illum titulum Patrimoniale, sibi in sua Patria competebar.

Nemini vero mirum videatur quod isti Asiarchæ in sua dignitate *præsидatus*, ita enim appellatur l. 6. §. 14. ff. de *Excusat.* potuerint esse Christiani, & remanere Asiarchæ; Nam primò non semper omnes tenebantur esse actu in *præsидatu*; Apud Eusebium lib. 4. cap. 15. cum Philippus Asiarcha rogaretur à populo ut daret leonem in S. Polycarpum immittendum, respondebat sibi id non licere, eo quod jam *venandi munus adimpleset*. Secundò non omnes eorum actus erant Idololatrici; nihil enim erat Idololaticum in ferarum venatione exhibenda; jam autem hæc *ἱεροσύνη* sic explicatur in *Basilicis*, citante Gothofredo ad l. 8. ff. de *vacatione & excus. mun.* ut sita esset *ἐν τῷ ἐπιτελεῖν τὰ κυνήσια*, in Venationibus exhibendis, aut peragendis. Atque hinc factum quod hæc dignitas hocque Sacerdotium Asiarchicum, respectu ejus quod merè Civile & Politicum erat, perennavit sub Imperatoribus Christianis diutissimè; etiam postquam toto Imperio exulabat & profligata erat Idololatria, nihilque formaliter ad eam spectans amplius obtineret. Continuabantur autem inter Christianos istiusmodi Flaminia & Sacerdotia patrimonialia, quia Imperatores Christiani, ut patet ex l. 4. Col. de *Paganis*, ita profanos ritus jam salubri lege submovebant, ut festos conventus Civium & communem omnium lætitiã, non paterentur submoveri; Vnde absque ullo sacrificio atque ulla superstitione damnabili exhiberi populorum voluptates, secundum veterem consuetudinem, ministrari etiam festa convivã, quando exigunt publica vota, ibi Arcadius & Honorius mandabant & decernebant; Quoniam autem illis populorum voluptatibus præerant passim, easque suis sumptibus exhibere & moderari tenebantur, Sacerdotes & Flamines, hinc factum ut Asiarcharum, Syriarcharum, Phœniciarcharum, Dendrophorum, Sacerdotum, Flaminum, nomina & titulos retinuerint ipsi Christiani, quibus talia incumbebant, sive ratione Officij sibi publicè delati, sive ratione Patrimonij; Hinc titulos *Alytarchie & Syriarchie* muneribus deputatos, Leo magnus volebat flagitari à Comite Orientis & ab ipso exerceri, l. unicâ C. de *Off. Comit. Orientis*; Imò cum Imperator Constantinus nolisset l. 1. C. de *natur. Senatores seu præfectos vel quos in civitatibus Duumviritas, vel Sacerdotij*, idest, Phœniciarchie ornamenta condecorant, posse pro legitimis suis filiis habere,

habere, quos sustulissent ex ancilla, aut liberta, aut scenica, aut tabernaria, alia-ve vili persona, eam legem correxit Justinianus *Novellâ 89. cap. ult.* Ut sic adhuc illius tempore, essent qui Sacerdotij illius, quod Phœniciarchia & Syriarchia dicebatur, *ornamenta* sustinerent.

Ut igitur sub Christianismo, post profligatam Idololatriam, nemini fraudi erant ista *Sacerdotia*, eorumque nomina & ijs annexæ dignitates Civiles; quia ex eo quod fuerant sub Ethnicismo, nihil retinebant nisi quod Civile & Politicum esset, adeoque licitum homini Christiano; ita non video quâ ratione improbari possint tituli & nomina *Canonicorum Ultrajectinorum*, cum nihil retineant ex eo quod fuerant sub Papatu, præter id quod Civile, Temporale & Politicum habebant. Neque novum est vetera nomina vitiosè indita, etineri ad usum legitimum: Henricus VI I I. Rex Angliæ, fuerat renunciatus à Pontifice Romano, quod scripsisset adversus Lutherum, *Defensor fidei*; Qui verò ei successerunt Reges, hunc titulum retinuerunt, licet Protestantes ac Reformati, & tales qui nullo modo velent censeretur Lutheri impugnatores. Quin in his titulis Ultrajectinis o minus est vitij, quod sub ipso Papatu potius erant appendices Hierarchiæ Pontificiæ, quam gradus quidam essentialia illius; Etenim la Hierarchia constat propriè quatuor ordinibus minoribus, Ostiaj, Acolythi, Lectoris & Exorcistæ, & tribus majoribus, Subdiaconi, Diaconi & Sacerdotis, quibus superstant ordine Episcopi, ut is Archiepiscopi, illis Metropolitanis & Patriarchæ, his Papa.

Saltem horum nominum ab Ultrajectinis Canonicis usurpatorum, nullum est quod Spirituale aliquod Ministerium ad Missificationem ordinatum denotet; cum ne quidem qui appellantur *Presbyteri animarum*, sive *Ziel-Priesters* / (quod video valde exagitari, eo quod hoc nomen dicitur adhuc inter Præbendarios Ultrajectinos retineri, qui obtinent beneficia & alia accidentalia olim ijs concessa qui ab Papatu eo titulo designabantur) non tam videntur sic dicti fuisse Missis pro animabus defunctorum celebrandis, quam ab eo quod pulturæ mortuorum præessent, & minutiora suffragia (uti vulgò dicuntur) septem Psalmorum pœnitentialium & *Libera me*, super eorum tumulis illicò post, pro eorum animabus demurmurare tenen-

S

neren

nerentur. Et pleraque alia talia sunt, ut per se nihil spirituale significent: Nam *Præpositi* possunt dici quilibet Collegiorum quorumcunque *Præsides*; & multis in locis hoc nomine designantur *Judices Civiles* & *Quæstores succincti*, quorum illi absolutè *Prevoists*, hi *Prevoists de l' Hostel, ou des Mareschaux*, Gallicè appellantur. *Vicarius* Latinè dicitur in genere, quicumque vices alterius sustinet, adeo ut eo nomine *Officiarij* quidam militares soleant Latinis *Scriptoribus* indigitari. In *Præbendarum* & *Præbendatorum* nomine nihil etiam est quod jure offendant; cum *Præbenda* sit quod victus causâ præbetur, & *præbenda* absolutè in plurali numero apud *priscos* dicebantur quæ *parochi* quotidie *Legatis* publicè *missis* exhibere tenebantur, observante *Tholosano lib. 15. Synt. juris, cap. 23. n. 1.* Et cum *Canonici* possint dici, juxta *Duarenum de Sacr. Eccl. Minist. & Benef. lib. 1. cap. 18. à Canone, idest pensione sive annona* quam percipiunt, prout etiam *ICti Canones* appellant *usuras* & *reditus annuos pecuniæ alteri concreditæ*, nihil est eo respectu in hoc nomine quod purè putè *Civile* non sit. *Theaurariorum* & *Collegiatorum* & *Collegiorum* nomina, multo usitatiora sunt sensu *Politico*, quam *Ecclesiastico*: Et licet *Sacristæ* à sacro sic dicantur, tamen etiam *sacræ largitiones* aliaque plura *sacra* in *Notitia Imperii*, non statim significant aliquid spectans ad *Religionem* & *Cultum publicum*. *Decanos* quoque suos habent *Facultates* in *Academijs*, *militibus* in castris, & passim etiam *tribus Civicæ*; Imò *translatione factâ à perfectione & præstantia denarii numeri*, *Decanus* dicitur *præcipuus inter aliquos ejusdem ordinis & status*, apud *Tholosanum lib. eod. cap. 21. n. 13.* Quam nihil *sacrum* per se sonet nomen *Scholastici*, res ipsa loquitur, eo magis quod olim non minus fuerit *usurpatum* circa *militiam sagatam*, quam circa *togatam*: Et de hujus vocis *significatione* varia, potest videri *Baronius ad Martyrol. 6. Febr.* Quin in ipso *Collegio Canonorum* apud *Pontificios*, ut ex *primæva institutione* qui *Scholaris* vel *Scholasticus* dicebatur, (mei *populares* eum vocant *Escholastre*), non magis ad *Literas sacras* quam ad *Grammaticam* & *disciplinas liberales* tradendas tenebatur, ut patet ex *Duareno lib. 1. cap. 15.* ita plerumque est *titulus sine re*, qui *opimio*rem quandam connotat *Præbendam*, sed nihil habet *laboris* vel *operæ singularis* circa *Sacra*. Plus videtur *hierarchici esse* in *Archidiacono*, qui *dignitatem*

tatem habet, ut Canonistæ loquuntur: Sed nec illa gradum Hierarchiæ essentialem constituit, & *Diaconi* nomen æquè Politico Magistratui tribuitur in Scripturis ac Ministro Ecclesiæ, ut non minus queat dari Archidiaconus sæcularis distinctè à sacro, quam distinguui, ut fit à Tholosano *lib. 15. cap. 20. n. 12.* inter Diaconos sacros & sæculares. Et cum in ipso Papatu dentur Archidiaconi *sine officio*, ut notat *ibid.* Tholosanus *n. 5.* nullâ ratione potest offendere iste titulus, ac si sacrum aliquod officium necessariò sonaret.

Numerantur quoque à Canonistis inter Episcopatum Officiales qui *Vicedomini* dicuntur, & Gallicè *Vidames* appellantur; quo de nomine & officio videatur nostras Pasquierius *lib. 8. des Recerch. cap. 5.* Illa autem dignitas à Magnatibus in Gallia sustinetur, qui se vocant *Vicedominos* seu *Vidames* eorum locorum in quibus sedes sunt Episcopales, ut *Vidame de Chartres, de Reims, d' Amiens* &c. & eam habent in Patrimonio, cum redditibus per amplis, territoria nobili, jurisdictione amplissima, citra ullum officium vel exercitium Ecclesiasticum, imò citra necessitatem ullam Religionis Pontificiæ profitendæ; Nam me vivente & vidente Vicedominus Carnotensis, jam ab avis fuerat Religioni Reformatæ addictissimus. Et cum nemo unquam Reformatus in Gallijs somniarit hoc minus convenire homini Reformato ut se *Vicedominum* hujus illius-ve Episcopatus vocaret, etiam cum tacito respectu ad Episcopum Pontificium, cujus hac ratione Vassalus esset, non est cur carpatur titulus Præpositi vel Archidiaconi, aliusve similis, in Canonicis Ultrajectinis Reformatam Religionem profitentibus, cum nihil Ecclesiastici vel Sacri sonent, & nullum retineant respectum aut Vassalagium ullius Episcopi.

Nec major est justę offensionis causa ex eo quod in Actis quibusdam publicis, ad sua Collegia spectantibus, Præpositi se vocant tales *Dei gratiâ*: Nam hæc loquutio magis spectat axioma Politicum totius Collegij, quam Ministerium Ecclesiasticum ipsius Præpositi: Et sicut in Papatu nullus Episcopus audet se vocare Episcopum *Dei gratiâ*, nisi unâ addat *& S. Sedis Apostolicæ*, quo suam ab illa dependentiam connotet; sic non putem extare exempla ullorum Præpositorum vel Archidiaconorum qui se tales *Dei gratiâ* dicant in Papatu, respectu sui Officij Ecclesiastici, in quo ab Episcopo suo dependent, ut ille à Papa: Sed

hauc clausulam usurpando debent aliquid sibi tribuere seularis prae-
 minentiae, cujus respectu superiorē non agnoscant præter Deum. Ma-
 jestatis enim Civilis & independentiae à Superiori est indicium, si quis
 se absolutè hoc vel illud vocet *Dei gratiâ*; non solum in regimine Mo-
 narchico, cum hac clausulâ supremi Principes & quibus competunt
 Regalia, à Feudatarijs distinguantur, verum etiam in Polyarchico,
 ubi simulachrum Imperij est penes unum; ut patet exemplo Vene-
 torum & Genuensium, quorum Duces se tales *Dei gratiâ* appellant,
 exprimentes in se supremam suorum Senatum Majestatem. Neque fa-
 cit ad imminuendam, sed potius ad commendandam illius Provinciae
 Majestatem, quod *ὑποίεως* constans primi membri, se talem profitea-
 tur *Dei gratiâ*, cum duo alia membra ejusmodi *ὑποίεως ὄντα* perpetuum
 non habeant; nec eâ ratione se præferat alijs duobus membris, sed
 tantum ex veteri formula Collegiorum suorum immediationem &
 independentiam ab ipsomet Episcopo, quoad Regimen publicum, eat
 assertum. Quam autem nihil habeat serij aut solidi S. P. quod hîc
 opponat, vel ex se vel ex suo Protocollo, ad quod provocat; *C. 1. f.*
T. b. p. 2. pag. 195. usque ad 201. & 100. usque ad 112. facile ei patebit,
 qui hæc nostra cum suis contulerit. Imo animi sui profanitatem o-
 stendit, dum huc adfert illud Pauli, *Gratiâ Dei sum id quod sum*,
 1. Cor. xv, 10. quod nullo modo, ut hîc, spectat ad Superioritatem
 & independentiam Politicam.

Ut autem hi tituli speciales, nihil sonant Ecclesiasticum aut Sacrum
 in Canonicis Ultrajectinis, sic ipsis vitio verti non debet quod eorum
 Collegia, vulgò nuncupantur *Capitula*, *Clerus*, *de Geestelicheyt /*
Ecclesia Collegiata, *Collegia* quinque domuum Dei, *van de viiff Gods*
huysen / & qui sunt membra Capituli Ecclesiae Cathedralis *Don-*
heeren soleant appellari: Nam Capitulorum nomen denotat Colle-
 gium hominum in capita sive capitatim convenientium, (quod
 dum negare conatur S. P. suam prodit stultitiam) qualescunque illi
 sint. Et Ultrajectini Canonici *Cleri* & *Ecclesiasticorum* nomine exprimuntur,
 (ut vehementer hoc urget S. P. dissimulatis & præteritis
 suo more, quæ hîc jam in prima editione responderamus,) non
 quod tales sint vel debeant haberi sensu Pontificio; quanquam tales
 dici possint omnes Reformati sensu Orthodoxo, prout Orthodoxi
 Theologi

Theologi improbant in Ecclesiæ Romanæ Ministris, quod se solos reputent Clerum Dei, Spirituales & Ecclesiasticos, reliquis Christianis post se relictis ceu sæcularibus, laicis & profanis; Sed quod obtineant in Rep. & bona temporalia & axioma Politicum eorum, qui olim sub Papismo, & Clerus & Ecclesiastici & Ecclesiæ Collegiatae κατ' ἐξαιρετον dicebantur: Nec aliter hæc Collegia dicuntur Collegia vel Capitula quinque Dei domuum, quam eadem catachresi quâ Templum eadem, S. Martini, vel S. Petri, vel S. Mariæ &c. solent adhuc appellari; Ut enim hæc Templum ita dicuntur, non respectu ejus quod nunc sunt Dei cultui puro addicta, sed respectu ejus quod olim erant sub Papatu, illis sacris per Idololatriam consecrata; Sic Capitula & bona quinque illorum Collegiorum, dicuntur esse quinque domuum Dei, non habito respectu ad id quod jam sunt, cum sint Collegia merè sæcularia, sed ad id quod falsò & perperam reputabantur sub Papismo; cum tamen non tam domus Dei essent loca eorum cultui addicta, quam Idolorum Delubra & spelunçæ latronum. Et cum alias demonstraverim Templum omnia Pontificia, Idolothyra fuisse, ex magnorum Virorum, licet Anti-Canonicorum, consensu, utique attendendum est quinque illa Ultrajectina, quibus hæc quinque Collegia Canonicorum in suo spirituali addicta erant, non nisi per ἀντιφρασις domus Dei fuisse appellata: Imò tam alienum est à stylo Pontificio ut Templum sua vocent domus Dei, ut è contrario id nominis in mea Patria, Hostel Dieu, nihil aliud denotet quam Hospitale, idest Nosocomium & Ptochotrophium, quò personæ miserabiles & mendici solent è recipere. Ac prout solet in Papatu Ecclesia Cathedralis, ut vulgò loquuntur, idest illud Templum in quo Episcopus suam habet Cathedraliam ex qua docere tenetur, appellari Germanicè & Belgicè den Dom, non utique à Domino Deo, cui illud Templum sit consecratum, cum suum habeat speciale Sanctum & Patronum, cujus honorificatum est, sed ab Episcopo ipso, qui Dominus vel Dominus solitus sit appellari; ut deflorescente linguæ Latinæ puritate, Papa ipse Dominus Apostolicus olim cœpit salutari; & adhuc in Gallia non tantum Monachi, quibus aliquid honoris defertur, solent insigniri hoc elogio Dom, vel Dam, (nam hæc duo æquipollere ex voce Vidame, quæ notat Vicedominum, satis liquet) sed etiam quilibet Sacrificulus, sub titulo Messire, ut Italicè

licè *Messer*, quasi dicas *Mi Domine*, compellatur; Ita qui *Canonicus Domi-Deccren* appellantur sunt membra ejus Collegij, quod olim suo Officio Pseudo-Ecclesiastico defungebatur in *den Dom* / idest in eo Templo, quod ipsi Domino Episcopo speciatim erat assignatum. Ut qui stupent aut stupere videri volunt ad ista nomina, ac si grande piaculum involuerent, suam vel puerilem inscitiam de eorum conditione, origine & significatu, vel virilem malitiam, luculenter comprobent; ut ne pigeat diutius istis titivillitijs institisse.

Quod verò Canonici prisca illa nomina retinentes *Capitulariter*, uti loquuntur, ex prisco ordine ad negotia communia, sed merè secularia, soleant convenire, tam parum damnari potest, quam improbari quod Collegia licita collegialiter congregentur, servato ab unoquoque membro suo loco & ordine. Igitur hoc maneat inconcussum argumentum; Illa nomina à Reformatis merè laicis bonâ conscientia possunt usurpari, de quibus constat, quod nec in illis, nec ex rei natura, aut vi vocabulorum ipsorum, (de quorum significatione, ut de nummorum valore, ex usu & cursu publico judicari debet,) quicquam insit Ecclesiastici & Sacri, ad quod ex officio Conscientiæ per talem nomenclaturam obligentur; nec alium usum habeant quam merè Civilem, connotandi distinctè portionem & sessionem unicuique debitam in suis Collegijs, planè secularizatis, & nihil Sacri aut Ecclesiastici retinentibus; Atqui talia esse hæc nomina de quibus disserui mus huc usque, luculenter comprobatum est; Ergo nihil obstat quominus bonâ conscientia Canonici Ultrajectini Reformatam Religionem profitentes, illa queant usurpare, & sub illis possessores bonæ fidei, in utroque foro poli & soli, suorum Beneficiorum remanere.

Neque velim hîc fusè ostendere quam nequiter & scelestè agat Sycophanta Publicus, dum ubi contendo ex illis nudis nominibus superantibus in Canonicis Ultrajectinis, nihil officij spiritualis & Ecclesiastici sensu Pontificio esse nunc colligendum, pertendit igitur fas sibi fore, non solum me appellandi, *hostem omnis justitiæ, profanum moribus*, (titulo quem Latine expressit ex alterius nebulonis sibi similis verbis) *conductitium Bilbeamum, Franculum levissimum, Heterodoxum, Advocatum malarum causarum, Antichristum &c.* (quæ omnia convicia tum forte vera esse deprehendet, si, ut ille aiebat, à se incœperit;) sed
etiam

etiam Illustrem Brederodium inscribendi *hereditarium Burgraviatum Ultrajectinum*, quem tamen titulum hactenus Brederodii suum esse pertendunt, ac Celsissimum Principem Auriacum, *Gubernatorem Hollandiæ, Zelandiæ &c.* Quod an non sit Viris Principibus insultare, & illudere, viderint prudentiores. Sane si pro rata, ut loquuntur, tantum exerceret Illustris Brederodius Burgraviatus in Ultrajectina Provincia, more majorum forte suorum, (hanc enim causam meam non facio,) aut Celsissimus Princeps Auriacus, tantum possideret auctoritatis illius, quam Majores sui, cum hujus Reip. summo emolumento, exercuerunt, quantum de facto Canonici & Capitula retinent Ultrajecti illius Majestatis & Potestatis Politicæ, quæ olim sub Patu conveniebat Canonicis & Capitulis Pontificiis, non auderet Sycophanta, vel Illustri Brederodio, vel Celsissimo Principi, hanc nomenclaturum, quam utrique abrogat, aut invidere, aut denegare. Saltem respectu illius Politicæ potestatis, non potest Canonicis tribui eos non esse quod dicuntur; quam ad rem S. P. valde ineptè citat Apoc. 11, 2. & Luc. XI, 47. ex quorum locorum inspectione, eum domo abfuisse cum scriberet, certò constabit.

Mantissæ loco lubet hîc adjicere, quæ olim de Canonicis & eorum Collegijs ac Nominibus proponebat anonymus hyperaspistes Cel. D. Voetij contra me, in *Postmonito* addito prætensis judicii Theologorum Belgij, in causa Sylvæducenti, quod editum Delphis apud Andræam Cloeting anno 1644. integrum retuli & refutavi *Ultima meæ patientiæ parte secundâ*. Is autem Doctissimus Postmonitor, magna discrimina ex R. D. Voetio propositurus inter Fratrem Sylvæducentem & Ultrajectinos Canonicos, volebat præ cæteris notari, pag. sui libelli 84. & 85. *Canonicos & Canonicatus S. Mariæ, S. Petri &c. non esse confraternitates Mariæ, aut S. Petri, nec ab iis denominari, nec quoque in erectionem aut statuta aliquarum fraternitatum spiritualium Mariæ jurare: sed denominari eos modò à sua quemque Ecclesia Collegiata, cujus olim Canonici fuerunt, ita ut denominatio Canonici alicujus desumpta ab Ecclesia S. Petri, non magis aliquem membrum Fraternitatis alius Mariæ, aut S. Petri constituat, ac denominatio Ecclesiasticæ cujusdam, Edilis, Custodis, Anagnostæ aut Phonasci, desumpta à S. Petri, Mariæ, aut Jacobi, Ecclesia. Quod autem attinet Canonicos & Canonicatus, aut Capitula aut Collegia quæ alicubi remansere, eorum planè diversa est ratio à B. Mariæ*
Frater-

Fraternitatibus: idque respectu regiminis Politici, quod olim tempore Papatus, quoad scilicet primum & præcipuum Ordinum illius Provinciæ membrum, ex quinque hisce Capitulis & Collegiis constabat; Quæ ut pote Politicæ illius FUNDAMENTALIS Lex, tempore arctioris Unionis Ultrajectinæ, ut & per diversas Provinciæ illius cum Præfectis suis & Gubernatoribus tum Generalibus tum Particularibus, nec non cum vicinarum Provinciarum Ordinibus transactiones, præsupposita semper & de novo stabilita, mutari non potuit, quamvis aliquoties propositum, & urbes illius Provinciæ serò semel experimentum sumserint. Hanc autem Politiam, Fundamentale hoc & stabilitum regimen, Theologi aut conventus Ecclesiastici immutare nec volunt nec possunt. Et pag. 87. Collegia Canonicorum involuunt ac includunt in se Fundamentale ac præcipuum membrum stabilitæ Politicæ ac regiminis Fæderati hujus Belgij. Et pag. 88. Præcipuum est Politicum regimen quod ad illam Provinciæ, ut & Domina & bona istis Collegiis obnoxia: Cur ergo tantopere improbemus nudos titulos, spectantes hæc Domina & bona, obnoxia illis Collegiis quorum præcipuum est regimen Politicum, ac quod per fundamentalem & stabilitam legem in Fæderato Belgio, eorum est?

CAPUT DECIMUM.

Argumentum Octavum, quo probatur ista Beneficia esse constituta Ultrajecti in libero commercio, adeoque Canonicos licito titulo eorum possessores esse bonæ fidei.

ET si antea sufficienter probaverim Canonicos Ultrajectinos esse possessores bonæ fidei in utroque foro suorum Beneficiorum, eamque esse naturam & illorum bonorum quæ ab ipsis possidentur, & titulorum sub quibus possidentur, ut neutrobique quippiam sit ex quo illicita eorum possessio statui queat hominibus Reformatis, nullum munus vel Academicum vel Ecclesiasticum sustinentibus; debeo tamen ulterius procedere, & demonstrare hæc bona in Provincia Ultrajectina posita esse in libero commercio, adeoque *justo*

iusto titulo possideri à suis emptoribus: Id si proba-
 verò clariùs, etsi videam negatum vehementer à Viris quibusdam Doctissi-
 mis, *Conf. Theol. p. 2. pag. 209.* (quà in negatione ex eorum Principiis
 perstat S. P.) putem liquidò inde sequuturum, I. Hæc bona non ha-
 beri in illa Provincia pro Spiritualibus & formaliter Ecclesiasticis, sed
 pro merè Civilibus & sæcularibus; cùm talia demum in libero com-
 mercio posita sint; II. Nullam hîc esse umbram illius Simonia, quàm
 nonnulli parum fœlices aut acuti Canonistæ, volunt, propter
 donorum istorum ordinariam redemptionem, Canonicis Ultrajectinis
 impingere; cùm Simonia sit secundum omnes Canonistas & Scholasti-
 cos, *studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquod spirituale vel spirituali-
 tatem annexum*, ut habet ex *Thoma 2. 2. q. 6. art. 1.* Bartholomæus Fumus in
Armilla aurea, ad vocem Simonia; jam autem nihil Spirituale vel Spiritua-
 li annexum est in his bonis, ut nihil quod tale foret posset à Supremo
 & pio Magistratu constitui in libero commercio; III. Illa bona eò
 iustius possideri ab hodiernis Canonicis, quod ea vel donationis,
 vel resignationis, vel emptionis legitimæ, titulo possideant; IV. Me-
 lla meritò quondam contulisse cum iis annuis redditibus qui *Uf-reu-*
te appellantur, & qui passim redimi solent in hoc Belgio. Siquidem
 Canonicis fundi & prædia non emuntur, sed tantum eorum usus-
 ructus ad vitam; qui æquè redimi potest in Collegiis Ultrajectinis,
 ac toto Belgio redimi solet jus habitationis, mentæ & cœterarum
 necessitatum, in Gerontotrophiis; Collegiis utique, multo magis
 àcriis, quoniam in usum pauperum erectis, quàm hodierna Capi-
 tula Ultrajectina.

Probaturo autem hæc bona posita esse in libero commercio, suf-
 ficere posset quod antea luculenter demonstravi, ea omninò esse sæcu-
 laria & ita post recuperatam libertatem sæcularizata & defœcata
 ab omni illa Pseudo-Spiritualitate, cui (nec tamen in solidum, sed
 etiam usui & axiomatico Politico in Repub.) addicta fuerant. Verùm
 alias hîc adjiciam rationes, quas nullis arietibus pulsari, nullis cu-
 neis everri posse, mihi certissimum est. Primò enim nequit esse de-
 terior aut angustioribus cancellis coarctata horum bonorum conditio,
 quàm tempore Unionis Ultrajectinæ, quo Capitula sui perpetuatio-
 nem in statu quo erant, salvâ Religionis libertate, autocraticè

T

fanxe-

fanxerunt pro sua parte, & stipulata sunt ab alijs duobus membris. Atqui jam tum hæc Beneficia, licet adhuc haberent aliquid Spirituale innexum, ex inolita consuetudine erant in libero commercio; prout & plerumque obtinet in Papatu, ut per resignationem, permutationem, donationem, venditionem, quæ compensationis nomine veniat, tales Præbendæ acquirantur.

Adhæc eadem omninò debet esse ratio horum bonorum & reddituum, quæ Templorum quondam cultui Pontificio & Sanctorum honori consecratorum in Belgio: Atqui hæc, teste Celeberr. D. Voetio, *disput. 3. de Idolol. indirecta, th. 4. concl. 3. absque ulla profanatione aut sacrilegio possunt ad usus quosque Civiles publicos converti, aut ad usus privatorum vendi ab ijs ad quos jure id pertinet.* Cur ergo redditus istorum bonorum, quæ multo minus consecrata dici debent quam Tempia, non poterunt jure vendi & emi, autoritate eorum ad quos id pertinet? Imò si similium bonorum prædia & fundi potuerunt alienari in reliquis Provincijs à Supremo Magistratu, & ita poni in libero commercio, quanto magis eorum ususfructus poni potuit in commercio libero ab Ordinibus Ultrajectinis, ut sub conditionibus in illa Provincia obtinentibus, à privatis emi & vendi possint?

Tum nihil impedit quominus hæc bona sint in libero commercio, præter Jus Pontificium & Canonicum; quod hîc dense admodum possunt allegare ij qui Citationum multitudine volunt obruere causam, quam rationum pondere impugnare nequeunt. At verò cùm anno 1581. Ordines Provinciæ Ultrajectinæ toti essent circa ordinem in bonis Ecclesiasticis constituendum, & Capitulares *Memoriale* quoddam alijs duobus membris circa illa exhibuissent, ad illius memorialis *articulum 33.* notatum fuit, quod prætentum *Geestelijcke ofte Hoornische Rechten* / jus Canonicum sive Pontificium, cesset quoad Beneficia Ultrajectina, eo quod cessaret illius Religionis exercitium, adeoque non posset illi Juri hac in parte amplius insisti; Hæc habentur illius Voluminis Resolutionum, quod ante sæpiùs citavi *fol. 50. vers.* Cùm itaque ab illo tempore desierit Autoritate Ordinum obligare jus Canonicum sive Pontificium circa hæc bona, etiam ab illo tempore extinctæ sunt leges illæ quæ ista Beneficia non nisi Canonicè conferenda esse statuebant; Quin abrogato Jure Canonico circa illa,
eo ipso

eo ipso secularia facta sunt, & talia quæ in libero commercio cense-
 ntur. Quam autem Jus Canonicum non obtineat vim legis in Fœ-
 derata Belgica, nuper adhuc probatum dedit Paulus Voet, Ictus
 Ultrajectinus, cap. 5. libelli *de Usu juris Civilis & Canonici in Belgio*
novo, cujus *appendicem* acanonicam & irregularem, (in qua laudatur &
 commendatur ridiculum Opusculum τὸ S. P. quod hîc suis locis
 refuto,) legi & sprevi: Ipsi interea gratulor de duobus; Primum,
 quod incipiat se jactare in suo foro, & missis Theologicis ac Phi-
 losophicis, quæ vult credi sua fuisse, ad sua Juridica tanquam ad
 suum *Hoc age* se recipiat: nam qui ubique est, nusquam est: Dein-
 e quod mutetur ordo calumniandi & conviciandi in libris quos
 soluit sub suo nomine prodire in publicum: Nam penultimus in-
 ar viperæ aut canis rabidi, virus omne suum habebat in capite, id-
 est in præfatione; hic verò ultimus, illud habet in cauda, instar
 corpii; ut spes sit eum brevi isto morbo liberatum iri, quando qui-
 em humor noxius nunc ad extrema delabitur. Sed id obiter. Ad
 ostra redeamus.

Fateor quidem quod in Memoriali sive Resolutionibus 6. junij anni
 580. art. 31. ejusdem Voluminis fol. 11. recto, prohibenda dicebatur
 ræbendarum & aliorum Beneficiorum emptio ac venditio, sub pœ-
 na mediæ partis prætij amplius persolvendæ ad expungenda debita Ec-
 clesiæ illius ad quam Beneficium venditum pertineret; Sed primùm
 ex erat, si lex fuit, merè pœnalis, quæ contractum non rescinde-
 at, nec aliò spectabat quam impediendo ne per Canonicos malè
 effectos Reip. clam Ordinibus hæ Præbendę transferrentur in alios
 ejusdem commatis. Deinde nunquam videtur id Decreto communi
 sancitum, licet de eo sanciendo fuerit deliberatum. Et tertio, quod
 magis est, illi Constitutioni, si fuisset lata, fuit ita derogatum in con-
 tinenti, ut penitè sit abrogata, non tantum tacitâ consuetudine, cu-
 jus ea vis est ut leges positivas queat abrogare; sed etiam publicis
 Actis & Decretis ipsius Supremi Magistratus. Etenim 1. Julij anno
 580. cùm quædam Beneficia vacarent transfugio aliquot Canonico-
 rum ad hostes, Ordines constituerunt ea collatum iri bonis patriotis;
 à conditione ut præsentati ad illa consequenda Recognitionis loco,
 1. plaetse van een gratuitept tot behoeff van gemeene saecken/
 T 2 perso-

persoluturi essent semel pro Beneficiis Veteris Monasterii *Sexcentas libras*, pro Petrinis *quadringentas septuaginta quinque*; Libræ hæc, an Turonicæ fuerint, an Flandricæ, nescio; Sed saltem in meo exemplari notantur per majus L. cum linea ducta in medio, quâ notâ solent Mercatores Libras Flandricas designare. Etiam superiori capite ostendebam, eisdem Ordines constituisse nullam Virginem nobilem admissum iri ad Præbendas & jura Canoniarum Reformatæ Religionis, quin tantum persolveret pro suo Isagogico, quantum foret proventus unus anni Præbendæ ei conferendæ; Quod sanè proximè accedit ad Annatas Pontificias, nec Simonix specie carere, si quicquam Spiritualitatis his Beneficiis foret innexum.

Sed quod multo magis est, ipsi Ordines illius Provinciæ, anno 1614. mense Augusto, emerunt mille ducatis Præbendam in Cathedrali Ecclesia, quâ gratificati sunt filio Eximij cujusdam Viri in Belgio, qui de Provincia Ultrajectina benè meritus fuerat; Et ex adverso, anno 1619. 20. Aug. D. Ægidius Manart ab Ordinibus iisdem, sibi comparavit Præbendam vacantem morte D. N. van Linden, pretio quinque millium florenorum. Ita Amplissimus Civitatis Ultrajectinæ Magistratus, cum ex suo turno deberet conferre Beneficium in eodem Capitulo, quod vacabat morte D. Decani de Renesse van Moermond, accepit à D. Jacobo Godyn, vel illius parentibus pro ipso, quinquies mille & quadringentos florenos, ex Senatus Amplissimi decreto factò 30. Maij 1620. Et adhuc hoc anno ordo Equestris, Præbendam vacantem morte D. Johannis de Goyer in Capitulo S. Mariæ, sub simili recognitione contulit D. Joanni van der Voort; Qui bienno aut triennio ante, similem ipse Præbendam, quâ fruebatur in eodem Capitulo, vendiderat, quod cum adversa valetudine luctaretur & metueret mori; Sed pristinx redditus sanitati, hanc iterum sibi comparavit. Nec aliter obtinet vel unquam obtinuit in priori membro, quoties Capitulares Turnarij sunt.

Quid quod ibi ita censentur hæc Beneficia esse in libero commercio, ut si quis Canonorum non sit solvendo, ex Amplissimi Magistratus Ultrajectini decreto, ejus Præbenda publicetur etiam Programmate impresso, sub hoc titulo, *Canonische te koop vinnen Drecht / Canonicatus vœnalis Ultrajecti*. Atque in ejusmodi Programma

grammatis post expressa Creditorum nomina & debita, adduntur conditiones sub quibus venditio sit publicè processura; ut, Quod emptor debeat esse qualificatus & actum admissionis sive Placitum Ordinum suis sumptibus proferre; Quod etiam si nec illud proferat, teneatur nihilominus emptionis pretium persolvere, ejusque fidejussores duos idoneos præstare; Quod venditio sit processura *by-gelt*; Quod emptor possessionem aggressurus, debeat sustinere omnes sumptus quadragesimi nummi, Juris Dominiorum, item *vinalia*, *leges* &c. Ita nuper videbam tale Programma publicatum & affixum 15. Aprilis 1654. ex Decreto Amplissimi Magistratus Ultrajectini; & aliud 26. Novembris 1653. quod procedebat ex Sententia Senatus Supremi Hollandici, quamvis subhastatio illius Canonicatus esset instituenda in Curia Ultrajectina, 8. Decembris illius anni.

Incidi quoque in ipsius Amplissimi Senatus Ultrajectini decretum sive resolutionem, sub dato 8. Sept. 1636. quâ statuitur nullam Præbendam in quinque Collegiis ex turno Civitatis deinceps collatum iri, nisi Civi honesto, vel Nobili ex Provincia, & legitimo thoro nato, profitenti Religionem Reformatam, idque sub recognitione præstanda præsentis pecuniâ, ac inferenda in Ærarium Urbis, ad illius onera sublevanda quoad fieri potest, pro Præbenda in Cathedrali 5000. flor: in veteri Monasterio 7000. ad S. Petri 3600. ad S. Joannis 3200. ad S. Mariæ 3400. Additur quid Turnario è Senatu, suo juri in gratiam alterius renuncianti, sit ab eo qui hoc jus acceptaverit, in parata pecunia persolvendum; scilicet in Beneficio Cathedrali 1200. fl. Oudmunsteriano 2600. Petrino 1100. Joannæo 900. Mariano 1000. Quo decreto multum intenditur pretium harum mercium, supra id quod constitutum fuerat in eodem Senatu 26. Sept. 1625. Tunc enim Præbenda Cathedralis censebatur tantum 1200. florenorum; 1600. quæ erat Veteris Monasterii, 1100. ad S. Petri; ad S. Joannis & Mariæ 900. Quæ etiam pecunia redibat ad eos ex Ampliff. Magistratu, quibus jus nominandi & conferendi Urbis nomine fore obtigisset Et quod magis est, cum illo Statuto anni 1625. insuper cautum esset, ut cum actu nominationis persolverentur Diaconatui Ecclesiæ, in subsidium pauperum pro expectativa in Cathedrali aut Veteri Monasterio 1100. floreni, in Capitulo S. Petri 900. S. Joannis 700.

S. Mariæ 800. anno 1636. is ordo fuit abrogatus, & relicta Diaconis suorum pauperum cura, hisque alto præteruectis silentio, totum emolumentum ex Collationibus Præbendarum in Turno Civitatis, inter Ærarium Urbis & ipsos à Senatu Turnarios, fuit distributum. Estque ille Sapientissimus Senatus ita tenax suorum jurium circa hæc Beneficia, ut cum olim nonnulla ex illis contulisset quibusdam, sub longè quidem minori recognitione, (ut anno 1609. D. Arnolde van Deuverden, pro quo nonnisi 800. floreni Civitatis ærario, & 200. pauperibus, fuerunt persolvendi; & anno 1613. Nob. D. Wernero van Lennip, pro quo soluti fuerunt 900. floreni Urbi, & 200. in usum pauperum;) sed tamen sub hac conditione expressa, ne quis eorum quibus collata fuerant, posset resignare in gratiam alterius (quod aliàs Capitularibus licet,) absque speciali consensu Civitatis, idem Ampliss. Senatus anno 1643. 23. Octobris decrevit illis Canonicis eorumque Capitulis respectivè id omninò insinuandum, ne forte nescii conditionis sub qua Beneficia sua erant consecuti, Capitularium cæterorum communi jure uterentur; additâ expressâ declaratione, quod si absque illo Senatus Ampliss. consensu, resignationem tentarent suorum Beneficiorum, illa eo ipso vacare censenda forent in commodum Urbis, & collatum iri ad Senatus lumbum. Tales sanè leges Amplissimus ille & Religiosissimus Magistratus, nunquam sibi vel suis posuisset, nisi censuisset nihil Spiritualitatis illis bonis inesse, & illa revera in libero esse commercio, neque necessariò deberi vel Ministris Ecclesiæ, vel pauperibus; siquidem secundis suis curis, his eripuit quod per priora sua Statuta, illis ex pecunia Collationum assignatum fuerat; aliunde, uti credere par est, illis prospiciendo: Nec enim crediderim Diaconos, ultrò repudiassè illud subsidium, neque amplius voluisse istiusmodi pecunias in sacram suam Corbonam inferre, ex scrupulosioris Theologiæ determinatione, quod videlicet pretium essent sanguinis, & in acquisitionem illicitam Præbendarum expositæ. Quin ex his liquet Amplissimum illum Senatum, si quid olim difficultatis movit circa hæc bona, non spectasse *Casum Conscientiæ*, qui apud vulgus imperitum solet prætexi, sed id quod Italis dicitur *Ragioni distato*, id est Reip. suæ commodum, Ærarii sui ampliacionem, & rationem

nem commodius & splendidius ferendi onera quæ illi incumbunt. Parum autem interest an illæ summæ, quas dixi, exigantur sub titulo Recognitionis, aut sub titulo Venditionis; cum revera tale pretium interveniat, sine quo qui Præbendam ambit eam non sit consequuturus. Solent quoque Pontificij nundinationes suas Spirituales, plausibilibus velare nominibus; Nam vulgò procedunt sub nomine vel *Permutationis*, vel *Resignationis*, sed cum munusculo unius Breviarij, sive libelli usualis, qui tamen multis millibus constat. Ita solet fucus fieri legibus, ut qui non possit dici contractus empti & venditi, abeat in contractum innominatum, *Dout des*, *Facio ut facias*. Et miror esse qui querantur Præbendarum Ultrajectinarum possessionem non posse obtineri absque sumptibus & pretio, cum in hac Mercuriali Rep. apud homines in lacu Lucrino navigare solitos, omnia vænalia esse soleant, & pretio redimenda: Dixi superius vulgò jus habitationis & mensæ absque vitio redimi in Gerontotrophijs: In quibusdam Provincijs nulla conferuntur Officia, vel Politica, vel Militaria, absque tali recognitione, quæ de facto habet rationem pretii; Notum quoque est illa omnia in Gallijs certo & publicè conducto pretio redimi; Et tamen qui redimunt, debent esse respectivè accepti Principi, atque qualificati & idonei ad illa munia, in quorum possessionem absque Provisione & Placito illius non immittuntur.

Et quo amplius constet Ill. & P. P. Ordines Provinciæ Ultrajectinæ, non tantum suis factis & decretis jam commemoratis, hæc bona Capitulorum in libero commercio posuisse, sed revera ea habere pro vænalibus, meminisse oportet adhuc duarum aliarum circumstantiarum, quæ id ipsum luculenter confirmant. Anno 1624. 8. Julij constitutum fuit **dat men van alle Ecclesiastique Beneficien der Steden ende Landen van Utrecht / die voortæen vacant ofte geresigneert sullen worden / den xl. penning ten impost van de weerde derselver betalen sal**; Perfolutum iri ex omnibus Beneficijs, Ecclesiasticis vulgò dictis, totâ Provinciâ deinceps vacantibus aut resignandis, nummum quadragesimum pretij eorum. Anno vero 1649. 22. Maij iterum constitutum fuit, ut Domini Reip. ampliandi gratiâ, in posterum centesimus nummus Quæstori Dominiorum persolveretur omnium vacantium aut resignatorum Officiorum & Beneficio-

rum,

rum, Politicorum, Ecclesiasticorum, Militarium, dependentium ex Administratione, Beneplacito & Regimine Ordinum, juxta eorum æstimium ab Ordinibus, eorum-ve Deputatis aut Commissariis, faciendum; Et juxta hoc decretum, Catalogus conditus est pretij persolvendi pro centesimo hoc nummo, ratione cujusque Beneficii. Ita Decanatus cujuslibet Capituli, pendit centum florenos; Præbenda quælibet quæ resignatur ab ipso Capitulari, pendit in Capitulo Johannis 60. florenos, centum in reliquis omnibus; Quæ verò morte vacat, pendit in Ecclesia Cathedrali octuaginta, centum in Veteri Monasterio, ad S. Petri & S. Mariæ quinquaginta, quadraginta ad S. Johannis, & sic de cæteris. Jam verò certum est, primò quadragesimum nummum persolvi in illa Provincia de iis omnibus & solis quæ sunt in libero commercio, ut liquet ex Ordinum Edicto super ea re facto & publicè impresso anno 1637. Secundò nihil posse autoritate publicâ ad certum pretium æstimari, ut pro rata vectigalia pendat, nisi quod sæculare est & potest citra scrupulum emi & vendi; aliàs enim aurum nec pendunt nec postulant, quæ auro non emuntur. Quis ergo ausit ultra negare, hæc bona ex totius Provinciæ publico, solemnè ac multiplici judicio, ita inalienabilia esse quoad fundos, (quia id solemnè est ibi constitutum,) ut eorum reditus & usus fructus sint in libero commercio, & possint ab unoquoque, adhibito solito pretio, bonâ conscientia comparari, modò sit præditus qualitatibus ad id requisitis, quoad natalia, religionem, probitatem, per quas queat fieri acceptus D. D. Ordinibus, & eorum Placitum consequi?

Igitur non video cur hic non possit applicari, non tantum quod suo loco ante notavi ex Giphanio ICto Celeberrimo, bona Ecclesiastica non esse nullius, sed alienari & obligari posse, verum etiam quod habet Hospinianus *in fine sui tract. de Orig. Bonor. Eccl.* quod testimonium in hac eadem causa urfi antea *Theol. Par. pag. 118.* & totidem ferè verbis legitur apud Zepperum *lib. 4. de Leg. Mos. forens. cap. 10.* *Quod si quaeratur, sitne ille contractus, ceu simoniacus, irritus habendus, juxta decreta Conciliorum quæ commemoravimus, quæque descripta extant 13. q. 1. & extra. de præscript. cum causam, & 1. q. 3. altare, quo decimæ aliaque Ecclesiarum bona, vel venditione vel alio modo in manus Laicorum pervenerunt? Respondetur, quoniam ab his Canonibus discessum*

discessum sit, & aliæ decimæ sint emptæ, aliæ hæreditario jure acqui-
sitæ, nonnullæ etiam ab iis ipsis Parochiarum præsidibus certâ quadam
conditione traditæ Magistratibus, aut etiam hominibus privatis, nullo
jure posse ab iis qui jure possident ad Parochias iterum transferri, nisi præ-
scribis & pecuniis redimantur. Adeo Doctissimus ille Vir non putavit
eam esse horum bonorum naturam, ut nullo modo in libero commer-
cio constitui possint. His addo quæ habet Philippus Melancthon,
communis ille totius Germaniæ Præceptor, *Comment. in 5. cap. Danie-
lis*, cujus verba haud pigebit annotare: *Non peccat, inquit, qui res
templorum ad usus profanos transfert, scilicet si id sine furto & aliorum
injuria fiat; ut enim furtum est si privatus res fisci civitatis auferat sine
legitimo contractu, ita furtum est si privatus aliquid auferat ex rebus
Ecclesiasticis sine justo contractu. Possent autem res Ecclesiasticæ per con-
tractus transferri ab iis qui legitimè administrant eas, ex probabili causa,
sicut aliæ res fisci.*

Hinc itaque apparet non solum non posse esse fraudi Canonicis Ul-
trajectinis, ut vulgò clamitatur, quod suas Præbendas sibi compa-
reant interventu alicujus pretij, (quod si non fieret & hoc illis magis
periculo verteretur quod gratis eas possiderent,) sed etiam eo ipso justo
tulo niti eorum possessionem, quod publicâ autoritate publicisque
provinciæ legibus, hæc bona sint posita in libero commercio: Vnde
hoc exurgit argumentum: Ea Spiritualia non sunt, sed merè Sæcula-
ria, & possunt bonâ conscientia redimi ab hominibus Laicis, quæ
autoritate publicâ & legitimâ Supremi Magistratus, vendi & emi-
ssunt, ceu posita in libero hominum commercio: Atqui talia sunt
beneficia Capitulorum Ultrajectinorum. Ergo.

Quæ huic argumento voluit opponere S. P. nullius sunt momenti.
Vult sibi probari constitutionem suo loco memoratam, 6. Junii 1580.
fuisse pœnalem, ac revocatam esse: Sed ut bonus Vir, tabaco & cerevi-
câ ebrius, non intellexit quæ sit ratio & conditio legum pœnali-
um, quâ-
optem melius eum didicisse à suis Præceptoribus, sic istius abroga-
tionem tot argumentis hîc demonstro, eamque factam *unanimitè*, si-
ne *renparick*/ maximè ex parte Amplissimi Magistratus Ultra-
jectini, ut illam in dubium revocare nemo possit, nisi qui cum Ely-
a Mago palpet in meridie. Ridiculus longè, ac in Proceres ipsos

contumeliosius est, quod ait, *wat helpt dit booz u? genomen sy waren te Coop geset / seiden de Stichtse Heeren / datter in de Coopinge geen beswaringe booz de Conscientie was?* Quibus verbis per prolopopœam, introducitur Ordines Provinciæ Ultrajectinæ dicentes, Non ideo negamus gravari Conscientias ementium hæc Beneficia, etsi ea vœnui exponamus: id est revera ad quemlibet emptorum illorum quibuscum contrahunt, verba ulurpantes Sacerdotū & Seniorum ad Judam Matt. xxv i i, 4. *Quid ad nos? tu videbis.* Certè si quod gravamen sit Conscientiæ in emendis istis Beneficiis, non minus erit in illis vendendis; cùm id bonâ conscientia vendi nequeat, quod absque conscientie gravamine emi non potest, & major sit adhuc culpa venditoris in re furtiva, quam emptoris. Quare aut S. P. palam injurius est in Proceres suos, quibus affingit talem sermonem, aut si eos habet pro viris bonis, probis & honestis, non potest illis tribuere, quod ea publicè vœnalia habeant, quæ citra gravamen conscientie emi ipsismet iudicibus non possint: In quo sanè peccato, & multis parasangis superarent Trapezitas, tam odiosos his novitiis Theologis, cùm saltem ab illis mutuo sumi possit, absque gravamine conscientie; & deberent æquiparari lenonibus, qui infames illas merces exponunt vœnui, quas nemo illasâ conscientia, & citra gravissimam in Deum culpam, redimere potest. Ita scilicet & benè merentur, & benè loquuntur, de suis Superioribus, isti Ardeliones, qui nihil pensi habent quid effutiant. Et certè nisi à *facto ad jus* hîc valeat argumentum, quod negat Sycophanta Publicus, sin minori culpa hîc non erunt Ordines ipsi, quam Canonici; cùm hi non fuissent empturi sua Beneficia, nisi publicâ illorum autoritate vœnalia extitissent. Et vulgare adagium huc possit applicari, non extituros fures si receptatores non fuerint: Non intelliget tamen jus Magistratus Supremi circa hæc bona Pseud-ecclesiastica, quorum habet dominium directum, qui negaverit penes illum esse ea in *libero commercio* collocare. Porro, ut hic homo somniat perperam, non dixi revocationem illius legis pœnalis factam esse propter *Canonicos malè affectos Reip.* Sed è contrario eorum causâ illam ipsam legem latam fuisse; & cùm Ordines eorum transfugarum Beneficia ceu vacantia, contulerint hominibus honestis & probis, de Rep. benè meritis, ac religionem Reformatam

formatam profitentibus, laicis tamen, eo ipso agnoverunt ea non esse formaliter & propriè Ecclesiastica, ac quæ solis Ecclesiæ Ministris deberentur. Quantum vero ad retorsionem hujus nostri argumenti quam molitur Sycophanta, non est quod eam moremur, cum meram eamque stultam petitionem principii contineat; Illa, inquit, bona quæ non sunt purè sæcularia, sed revera Ecclesiastica, quæ vel abusivè extra necessitatem, vel bono jure Magistratus, in casu necessitatis, vendi possunt, nequeunt tanquam sæcularia ab hominibus laicis possideri; cùm à nullo legitimo Magistratu, absolutè vendi, aut ullo modo minui, aut in libero commercio constitui possint: At tales sunt Canonicatus Ultrajectini. Etenim præterea quod hæc bona non nisi abusivè Ecclesiastica dicuntur, si major istius belluli argumenti sit vera, nulla bona Pseudo-ecclesiastica, publicâ authoritate vendita, poterunt bonâ conscientiam possideri ab ullo privato & Laico, cui arcanum Reip. penitus non pateat, & planè constet quod ea distrahendi & vendendi sit urgens necessitas Supremo Magistratui fuerit. Ultrajectina quod spectat, ij soli possunt negare Supremum Magistratum jus habere de illis disponendi pro lubitu, ex lege fundamentali eaque illibata suæ Reip. qui audent adversus eos scribere, qui proscribere possunt. Et quod ea imminui nolunt Ordines Provinciæ, pro me facit; quia sic illa volunt, juxta pacta conventa per Unionem Ultrajectinam, in sua massa conservari, in usum, non Ecclesiæ Reformatæ ac Ministrorum illius, sed Collegiorum eorum quæ primum in Rep. membrum constituere debent; Verum nihil obstat quominus eorum Beneficiorum, quorum fundos imminui vel alienari non finit Supremus Magistratus, usufructus ponatur ab eodem in libero commercio: Hæc tam benè conveniunt & in una sede morantur, ac nostro Censori pessimè convenit cum ratione & sapientia, extra quarum oleas perpetuò vagatur.

CAPUT UNDECIMUM.

In quo agitur de Iuramento Capitularium, & ostenditur, loco argumenti noni, eo ipso Canoniorum conditionem esse licitam, quod licitè jurent in Statuta suorum Capitulorum.

UT nefas est servare quod perperam & vitiosè juratum fuerit, juxta illud Isidori, *In malè promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum*, ita nequit illicitum statui, quod benè & licitè juratur. Si itaque ostendero licere Canonicis Ultrajectinis jurare in suorum Capitulorum statuta & leges, nihil erit quod amplius in conditione eorum, Momi & Censores ulli jure carpere queant. Solet enim in illis improbari modus quo in suorum Beneficiorum possessionem deveniunt, tum quod eam sibi pecuniâ compareant, tum quod ejus usum non percipiant nisi præstito solemnijuramento: De primo abundè dictum præcedenti capite; De altere paucis dicendum restat, eò quod sufficienter hactenus deducta sint quæ huic causæ elucidandæ inserviunt.

De Capitulariumjuramento, non consona scribuntur ab eorum adversariis: Ille anonymus Postmonitor contra me, de quo dixi sub finem *cap. 9.* qui anno 1644. communicatis agebat consiliis cum Celeberrimo D. Voetio, & illius ferè omnia transcribebat, libelli sui *pag. 38.* magnum discrimen expositurus inter Capitula sive Collegia Canoniorum quæ sunt Ultrajecti, & Sodalitium Sylvæducente, cujus legitimam Reformationem, nostrorumque in illud admissionem, defenderam, sic loquebatur; *Non juratur (supple Ultrajecti) in conservationem & erectionem primam Collegiorum & Canoniarum olim in Papatu factam.* Sed tamen ipse Celeb. D. Voetius in *Appendice* contra me edita anno 1643. ad *Disputationem de Idololat. ind. & part. pag. 187. & seqq.* in Canonicis suis duo desiderabat; Alterum quod non satis accuratè se haberet usus reddituum illorum; ipsis tamen utentibus ab omni Idololatria participata liberatis, adeoque à specie syncretismi cum Papatu in priorum suorum No minum retentione; quanquam postea eò relabatur, cum ait hunc scrupulum tamen remanere, *quam licitè, saltem quam decorè; & quanta cum edificatione atque honore Reformata Religionis & Ecclesie*

Ecclēſiæ, tituli Eccleſiaſtici aſſumantur à Collegiis merè politicis ſeu politizatis? ut eâ ratione hic ſcrupulus non tam ſit conſcientiæ, quam decori & honoris externi, ac ſi Eccleſia Reformata, cui tituli illi Pſeudo-Eccleſiaſtici convenire non poſſunt, ex eorum vicinia in Capitulis Urbanis narceſceret, ut vitis languere ſolet, ſi braſſicæ juxta eam conferantur. Alterum quomodo jurari poſſit in conſervationem ſtatutorum præſentium & ſuorum &c. Eccleſiæ Collegiata ſeu Capituli &c. Nolo enim (inquirebat) propter rationes reliqua ex libro Juramentorum exhibere. Illa tamen magna Myſteria, quæ volebat Vir Doctiſſimus latere ſub duplici &c. & Eleuſiniis ſacris occultiora remanere, videntur Eruditiſſimi authores Conſilii Theol. p. 1. pag. 55. tandem propalaffe, editâ formulâ juramenti quam ajunt ſervari in Capitulo Canonicorum quod eſt Batavoduri.

Hæc omnia quidem mihi videntur malè cohære, ut alter neget omninò jurari à Canonicis Ultrajectinis in conſervationem ſuorum Collegiorum; alter illis tam horrendum carmen videatur adſcribere, ut nequidem illud, ceu piarum aurium nimis offenſivum, auſit perituræ committere chartæ; alij non Ultrajectinorum Capitulorum juramentum promant, ſed tantum Batavodurenſis; Quod ſanè eo faciliùs queam præterire, quod de Ultrajectinis tantum diſputem, & ſine ſoni Batavodurenſes Præbendarii minorum gentium; Siquidem eorum Præbendæ, ex Catalogo Provinciali ſuperiori capite citato, perſolant tantum 12. florenos pro centefimo nummo, cùm Ultrajectinæ endant ut plurimum 100. nullæ minus quam 40. Et fateor me planè eſcire quæ ſit ratio illius Collegij; Nihil enim de illo deprehendo in reſolutionibus illius Provinciæ, niſi quod ſol. 10. recto, art. 24. dicitur Canonicos Batavodurenſes obligatos fore in poſterum Reip. inſervire, quomodo poſtea conſtituetur. Et cùm illud Capitulum nihil habeat juris in regimine Provinciæ, & ex mero Ordinum arbitrio conſervatum fuerit, ut illius Beneficia poſſent conferre quibus luberet, nemo non videt illud perperam huic Controverſiæ immiſceri. Et ſi quid ſit vitii in eorum juramento, vel quoad Politiam, vel quoad Conſcientiam, ejus corrigendi cura eſt committenda, vel Magiſtratu, cuius authoritas eo læderetur, vel R. R. Paſtoribus & Preſbyterio illius Urbis, quorum eſt invigilare ne quid ab Eccleſiæ ſuæ membris

fiat quod cum Dei Verbo & officio bonorum Reformatorem pugnet.

Id quidem certissimum, nullum Canonicum admitti Ultrajecti qui non juret in Statuta Capituli, eique ac illius Præfæctis omnem cultum, reverentiam, fidem & obsequium polliceatur; Sed si quid Doctiss. Authores *Consilii Theol.* in eorum juramento censurâ dignum observassent, illud, potius quam Batavodurense, emisissent in publicum; quod cum non fecerint, iniquior is foret Cenlor & judex, qui ex prisca formula Batavodurenfi, de hodierno Canonicorum Ultrajectinorum juramento statui vellet. Equidem dubium non est quin ex formula quæ obtinebat olim sub Papatu, debuerint jurare Canonici Batavodurense se obsequuturos suo Episcopo; Sed vix mihi persuadebitur unquam ita jurasse Canonicos Ultrajectinos, cum hæc quinque Capitula semper plus habuerint authoritatis in suum Præfulem, quam ipse in illa; Vnde etiam maximè per Canonicos & Capitula, processit mutuum illud violentum, amplius quam 40000. florenorum, cuius meminit P. Borrius *lib. 10.* extortum primò & ultimo Archiepiscopo Ultrajectino: Commissionis enim illius capita nominantur, Aulonius à Galama, Canonicus in Cathedrali Ecclesia, & Willelhmus à Lamsweerde, Ordinum & Capituli Cathedralis Secretarius: Hi namque sub ipsius Archiepiscopi oculis, curarunt cistas effringi in quibus recondita erat illius pecunia, quam ultrò nolebat Ordinibus concredere; quamvis postea sibi gratularetur quod argentam tantum pecuniam rapuissent, & aureum montem intactum reliquissent. Multo minus existimandum, vel etiam Batavodurense, vel Ultrajectinos de quibus ago, hodie jurare in verba Episcopi; cum Ecclesia Ultrajectina, sensu Pontificio, non Episcopum debeat amplius habere, sed Archiepiscopum; & sensu Politico, ita Episcopatus & Archiepiscopatus omnis fuerit sepultus cum Tautemburgio in illa Provincia, cujus Ill. & P.P. Ordines omnia jura Episcopalia post ejus obitum sibi suo jure vendicarunt, ut non minus læsæ communis rationis & Maiestatis reus foret, qui illuc aliquem sibi fingeret Episcopum, cui iuraret obsequium, quam si post exauctoratum Regem Hispaniæ, vellet urare in Belgio Fœderato se suo Regi obsequuturum.

Imò magno argumento est, nihil vitii habere iuramentum Canonicorum Ultrajectinorum, non tantum quod de eo siluerunt, & ejus loco
obsole-

obsoletam Batavodurensē formulam supposuerunt, qui ex professo
 & acerrimè scripserunt in illos, sed etiam & maximè quod Veneran-
 um Ecclesiæ Ultrajectinæ Presbyterium, Capitulorum suorū membra
 semper admisit ad Sacram Synaxim; nunquam id facturum, si eorum
 iuramentum aliquid execrandum, abominabile, & quod spectet
 ad vinculum ullum iniquitatis, continere censuisset: Licet enim in
 multis toleret Ecclesia quæ non probat, tamen nemo sanus dixerit,
 tolerabilibus esse annumeranda iuramenta publica & solemnna, toto
 genere vitiosa, & in quibus homines se ad res nefarias & illicitas
 obligent. Nec synodus Nationalis Medioburgensis, cùm pronuncia-
 vit Canonicos Ultrajectinos, esse citra scrupulum admittendos ad Sa-
 cram Cœnam, censuit primò eos esse absolvendos à suo iuramento,
 ut saltem debere ei solemniter renunciare. Neque putavit eos teneri
 à sui iuramenti ad quicquam Superstitiosum & Idololatricum, si-
 quidem eos omnis Idololatriæ & Superstitionis immunes declaravit.

Sed ne videar hoc generali responso eludere magis quam elide-
 re: hanc objectionem desumptam à Juramentis, quæ ad hæc Bene-
 ficia possidenda exiguntur, bonâ fide referam quid mihi constiterit,
 et omnibus formulis Juramentorum istorum, tam iis quæ olim sub
 imperio usurpabantur, quam illis quæ obtinent hoc tempore: Pri-
 mò itaque in priscis illis formulis nihil reperio illius obedientiæ
 nisi *Episcopo*, quæ in Batavodurensi maximè notatur & impro-
 batur: In solo Capitulo Mariano, Canonicus jurabat *obedientiam*
Decano, *Episcopo suo stabilitatem*, ac *Ecclesiæ suæ fidelitatem*, Sic tamen
 tunc unà promitteret se *nullum negotium claustrale* translaturum à Deca-
 no aut Capitulo, *vel ad Episcopum, vel ad Archiepiscopum, vel etiam ad Domi-*
num Papam, nisi quo casu *justitia sibi à Capitulo fuerit negata*. In re-
 quis Capitulis promittebat Canonicus suæ Ecclesiæ *fidelitatem*, *obe-*
dentiam Decano, & *Capitulo stabilitatem & continuum servitium pro nosse*
posse, (sunt verba formulæ Capituli S. Salvatoris, quod Veteris
 Monasterij vulgò dicitur) & quod nullum negotium à *Decano vel*
Capitulo suo, sit *Episcopo aut Archiepiscopo* translaturus. At fidei & obe-
 dientiæ præstandæ *Episcopo*, ne *quò* quidem. Secundò fateor
 in veteribus formulis, aliquid fuisse vitiosum: Nam concludeban-
 tur ut plurimum illâ formulâ Idololatricâ & profanâ, *Sic me Deus*
adjuvet

adjuvet & Sancti ejus; Quin in Johannæo & Petrino jurabatur expressè, in omnia & singula decreta Concilij Tridentini, prout quinque Capitula Trajectensia eadem acceptarunt: Reliqua omnia erant de Capituli statutis servandis, de vitandis contentionibus adversus Capitulum aut illius membra, de acquiescendo in portione sibi assignata, de Collegij secretis non revelandis, & Præbenda sua non oneranda, vel alienanda, de nullo pretio vel dato vel dando pro Præbenda &c. Tertio hodierna juramenta nihil planè habent quod jure carpi possit. Nam ingenere omnia præstantur solius Dei nomine, his solis verbis, Ita me Deus adjuvet: In specie verò, in Cathedrali Capitulo jurat Canonicus se in Capitulum venturum quoties à Decano eò fuerit vocatus; Utilia consulturum, inutilia omitturum; Jura Capituli, ejusque bona, custoditurum & defensurum; Res & jura illius non alienaturum, sed alienata pro nosse & posse recuperaturum; Secreta Capituli non Capitularibus, vel iis quibus tacenda fuerint, non revelaturum. Vicarius verò ibidem promittit obedientiam Decano; fidelitatem Capitulo, sive Ecclesiæ suæ; observationem statutorum præsentium & futurorum, sive scripta sint, sive ἀγραφοι; nec non jurium & honestarum consuetudinum Capituli; nullum jurgium adversus suos confratres suscepturum ultrò, aut suscipientem consilio vel re adjuturum; nullum negotium ad Capitulum ejusque libertatem spectans, abducturum à suo Decano & præsentii Capitulo, nisi casu juris non servati aut sibi denegatæ justitiæ: Afseverat item se ingenuum sive liberæ conditionis & ex legitimo thoro natum esse. In Capitulo S. Salvatoris, hoc est juramentum quod à quolibet Canonico in primo suo introitu exigitur; Ego N. N. juro per Deum, qui me sanguine suo redemit, fidelitatem Capitulo Ecclesiæ S. Salvatoris, obedientiam Decano, & Capitulo meo stabilitatem & continuum servitium pro posse & nosse meo, & quod servabo statuta, & consuetudines honestas & bonas hujus Ecclesiæ Capituli, dum particeps ejus esse voluero; nec ullas contentiones adversus Capitulum vel quemquam Collegarum meorum pertinaciter vel contumaciter assumam, nec ullum negotium Claustrale, à Decano vel Capitulo meo transferam, nisi in omnibus prædictis justitia mihi denegata, vel ordine judicario non facta fuerit. Sic me Deus adjuvet. Hic non juratur ut in veteri

veteri formula per Deum & per sancta Evangelia; non fit, ut in illa, mentio nullius negotii claustralis ad Episcopum vel Archiepiscopum transferendi; non concluditur, ut olim, his verbis, *Sic me Deus adjuvet & omnes Sancti ejus*: Et inter cœtera quæ ex prisca formula effant, hæc inter alias inducta est pericopa, *nec pro Canonicatu quidquam dedi vel dabo, vel aliquis pro me, me sciente vel consentiente, & si quis promisit vel dedit, nunquam sibi solvam*: quia videlicet hæc Beneficia nunc sunt, uti antea fuit probatum, in libero commercio: Hoc verò est hodiernum in eodem Capitulo juramentum Canonicorum, cum admittuntur; *Ego N. N. juro quod pro teo nosse & posse sanius consilium Ecclesiæ meæ tam in Capitulo quam extra præstabo; Nullas rixas seu contentiones ibidem exercebo; Secreta Capituli, etiam universalis, nemini revelabo. Sic me Deus adjuvet.* Qua in formula, id cessat quod erat in veteri, *Ego N. N. in ordine subdiaconatus constitutus, juro ad Sancta Dei Evangelia quæ manu meo tangō &c.* quia videlicet omnis Spiritualitas Pontificia exulat ex istis Collegiis, quæ nihil prisca ordinis retinent præter id quod temporale & sæculare est. Sic cum in veteri juramento Sociorum ejusdem Capituli, inter alia promitteret qui jurabat ad Sancta Evangelia, se Officium sibi incumbens tam in spiritualibus quam in temporalibus fideliter adimpleturum, qui jurat hodie promittit duntaxat, nullâ Evangeliorum, nullâ Spiritualium factâ mentione, quod quamdiu ræsens Beneficium sit possessurus, obediens & fidelis erit Domino Decano & toti Capitulo, nec res & prædia ad suum Beneficium spectantia sit alienaturus, vel elocaturus alii, nisi de consensu Decani & Capituli, aut camerariorum pro tempore existentium; Alienata pro posse recuperaturus, custoditurus & defensurus; *Disciplinam, bonos mores, consuetudines & statuta præsentia & futura Capituli observaturus; De nullo negotio Capitulari litem moturus nisi coram Decano & Capitulo, nullamque controversiam fulcepturus adversus Capitulum, aut illius membra, aut prosequuturus alterius, cujuscumque fuerit, nomine. In Capitulo Mariano hodie jurat Canonicus ad Sacro-Sancta Evangelia & illis tactis, obedientiam Decano, & Capitulo fidelitatem & ulloneum servitium, & quod honestos ritus, mores & consuetudines Capituli sive conventus illius sit servaturus quamdiu ejus*

membrum fuerit, & celaturus illius Secreta; ac denique quod sit de legitimo thoro natus. Jurat ibidem Vicarius se quamdiu præsens Beneficium possidebit, obedientem & fidelem futurum Decano & Capitulo, nihil prædiorum ex suo Beneficio alienaturum, nihil etiam elocaturum absque venia & consensu Decani & Capituli; bonos ritus, honestas consuetudines & *statuta* Capituli observaturum. Erat olim utrumque juramentum multo prolixius, ac præsertim qui Vicariatim consequebatur, jurabat se præstiturum Capitulo & Ecclesiæ tam *in Choro quam extra, cum omni diligentia continuuū servitium, salvâ tamen sibi in hujusmodi servitio dispensatione* Decani & Capituli; item officium sibi incumbens tam *in spiritualibus quam temporalibus, fideliter adimpleturum*, Sed ista ac similia inducta sunt, post Capitulum reformatum ac sæcularizatum. Ut omnes illæ clausulæ nunc cessant, ex quibus colligi posset nefas esse ullum pretium dare aut accipere pro Beneficio, vel obtinendo vel resignando. In Capitulis Joannæo & Petrino, (nam formulæ sunt similes, nisi quod Petrinum Capitulum nuper induxerit mentionem Evangeliorum & contactus illorum, quam Joannæum retinet;) juratur simpliciter obedientiâ Decano & Capitulo bonarum illius consuetudinum observatio; Secretorum retentio; à litigiis abstentio: Ut revera nodum quærat in scirpo, qui in hodiernis Capitulorum juramentis, quidpiam Superstitiosum, aut quod ultra Collegia merè sæcularia extendi queat, reperire conetur. Ex his autem patet, quantum dissentiant lupinis, & quam præposterè a formula Batavodurenſi, Doctissimi Ant. canonici argumentati fuerint ad juramentum Capitularium Ultrajectinorum. Nam in nullo Capitulo Ultrajectino juratur, ut in Batavodurenſi, vel *Episcopo vel Archidivono*, sed tantum Decano & Capitulo; nec juratur ulpam Ultrajecti sub illa formula, quæ Batavodurenſis esse dicitur, *Ita me Deus adjuvet, & hoc Sanctum Evangelium*; sed simpliciter & unice sub ista, *Ita me Deus adjuvet*: ut hac parte debeat satisfactum fuisse S. P. petenti sibi ostendi diversitatem inter juramentum Batavodurenſe & Ultrajectinum.

Et sanè si quid est improbandum in hodiernis Capitularium Juramentis, spectat vel eorum Statuta & Privilegia in quæ jurant, vel
formæ

formulã sub qua jurant, aliquando, tacto Euangelio, ut vulgò loquuntur, & sub his conceptis verbis, *Ita me Deus adiuvet.* De utroque ergo seorsim aliquid dicendum est. Quantum ad ea in quæ Canonici jurant, nihil video quid carpi possit: Nam quicumque subit aliquod Collegium licitum, quod suis gaudet Privilegiis, & suis Statutis regitur, in utrorumque observationem & conservationem jurare solet; Hæc enim Capitula, illicita absolutè facere, cum S. P. eaque maledicè conferre cum Collegiis ac Societatibus furum & latronum, est Reip. fundamentum non tantum concutere, sed penitus subruere. Nec magis debet iis vitio verti quod in sua Statuta & Privilegia jurent, qui constituunt primum membrum Reip. quam Civitatis ipsius & aliorum Oppidorum in Provincia Magistratibus & Officiariis, qui suarum Urbium respectu similia jurant. Ipsi met Ill. P. P. Ordines Ultrajectini, Domicellarum Cœnobiam mutantes in Collegia Canoniarum Nobilium, art. 5. *Instructionis earum*, statuunt illas promissuras & juraturas, se obedientiam & reverentiam debitam exhibituras suæ Abbatissæ & communi Capitulo Domicellarum, quamdiu sint in Conventu vel ex Conventu futuræ, & ejus Præbendam percepturæ; & omnes *Ordinationes ac Statuta* sui Cœnobii vel jam facta, vel porrò facienda ad Ordinum beneplacitum, se quoque observaturas.

Nec est quod quis dicat Statuta & Privilegia Capitulorum in quæ jurant Canonici, multa continere quæ Superstitionis & Idololatriæ spectant exercitium, & multa retinere quæ sunt Papalis & Ecclesiastici Regiminis, aut saltem illud æmulari videntur; quæ causa forte sit cur hæctenus Ecclesia Reformata Ultrajectina Belgica, (nam ibidem aliud obtinere in Ecclesia Wallonica, ut in multis alijs Ecclesijs utriusque linguæ Fœderati Belgij, Amsterodamensi, Zwollana, Hagiensi, Batavodurensi, & notorium est, & obiter visum suo loco) sollicitè caverit ne quem illius ordinis in Seniore aut Diaconū eligeret. Verum enim verò ullam superesse causam canonicam & legitimam, in Canonicis Reformatam Religionem profitentibus, (maximè ex quo eorum Capitula nullis aliis constare debent,) & ad Sacram Cœnam publicè admissis, cur ad Regimen Ecclesiæ Reformatæ non sint admissibiles, hæctenus intelligere non possum; Nullus enim qui est Ecclesiæ membrum, quamdiu tale publicè habetur, potest pronuciari irregularis

gularis ad hæc munera ; Et siquidem per Disciplinam Fœderati Belgii art. 80. illi solum sunt removendi ab istis Muneribus, qui rei sunt talis culpæ, quæ in alio membro abtentionem à Sacra mensa mereretur, necesse est viceversa admissibiles censeri ad illa, saltem positivè eorum incapaces non posse pronuciari, qui judicantur, ut factum de Canonicis Ultrajectinis à Synodo Nationali, nihil in sua conditione habere culpæ ullius, propter quam à Sacra Cœna arcendi forent. Neque si Synodus, habitâ temporum & aliarum circumstantiarum ratione, quam suo loco retuli, monuit illos non temerè admittendos esse ad regimen Ecclesiæ, per id eos pronuciavit absolutè irregulares & non eligibiles ad ista Munia. Et cum aliud longè sit aliquem præterire & non eligere ad aliquod munus, quod in libera electione liberum est, aliud eum inhabilem & non eligibilem pronuciare, crediderim quidem, quia sic video affirmari, Venerandum Ecclesiæ Ultrajectinæ Belgicæ Presbyterium, ultrò hæctenus abstinnisse ab ullo ex Canonicorum ordine in Seniore aut Diaconum eligendo ; sed non putarim ullum condidisse decretum positivum de illorum inhabilitate & irregularitate ad hæc Officia quod procedere non potuisset absque notoria & evidenti eorum injuria, atque Constitutionis Synodicæ nimio contempu. Hinc in ea Urbe honorificè vocati & admissi sunt ad regimen Ecclesiæ Gallo-belgicæ, ut aliàs dictum, D. Daniel Symons van de Wouwer, Canonicus ad S. Petrum ; D. Cornelius de Goyer, Medicinæ Doctor experientissimus, Canonicus ad S. Mariam ; Ampliff. D. Jaspas Schadè, Canonicus ad vetus Monasterium, unus ex Octo-viris ad Reip. regimen ex Capitularium ordine electis ; ut in Hagiensi sæpiùs D. David de Willem, Senator in Curia Brabantina integerrimus, Celsissimique Principis Auriaci Consiliarius prudentissimus, ab Eruditione & Pietate commendatissimus ac notissimus, in Veteri Monasterio Canonicus ; & cujus ob veterem meam cum ipso necessitudinem, honorificè am hîc debui facere mentionem ; in Amstelodamensi aliquoties D. Nicolaus Walens ; in Batavodurense Nob. D. Nicolaus Ploos van Amstel, Capituli Cathedralis Canonicus ; In Zwolensi, Nobiliff. D. Henricus Schaap van den Dam, Canonicus & Præpositus ad S. Mariam, qui etiam ad id muneris sacri traductus est, non sine quadam sui contradictione, ut olim

olim boni Episcopi creabantur, & cum professus esset publicè se esse
 Canonicum Ultrajectinum, & ex eorum grege quos Ultrajectini
 quidam rigidiores Theologi, solent inter Apocryphos referre.

Istius autem præteritionis vel non electionis Canonicorum Ultraje-
 ctinorum in Ecclesia Belgica majori ad hæc munia, vera ratio non est ar-
 restenda à conditione Statutorum & Privilegiorum suorum in quæ ju-
 rant: Si enim ad id quippiam conferret, valeret itidem ad eos à Sacra
 Cœna removendos, contra Synodi Nationalis iudicium; Nec etiam il-
 lius præteritionis vera causa est, quod videantur in suorum Statutorum
 observatione retinere umbram, odorem & speciem aliquam *Papalis* &
Ecclesiastici regiminis, quo altare contra altare, & in Ecclesia Reformata
 aliud regimen Ecclesiasticum, quadantenus erigere credi possint; Nam
 debet esse valde emunctæ naris & nasi plusquam Critici, qui aliquid o-
 doretur in Capitulorum Ultrajectinorum regimine, *Papalis* & *Eccle-*
siastici formaliter; cum omne illorum regimen circa τὰ βιωτὰ &
 res sæculares ac temporales versetur, nihilque habeat illius *Iurisdictio-*
nis, vel *interioris*, vel *exterioris*, quam sibi vendicant Ecclesiastici in Papatu;
 nihil quod ullo modo sapiat Potestatem Clavium Evangelicarum, aut
 id ejus exercitium directè vel indirectè spectet: Ac prout ridiculi fuit-
 sent Consules Romani, si post Reges exactos, suæ authoritati & li-
 bertati publicæ malè metuisent à Rege Sacrificulo, in quo regium
 nomen perennabat; quia ille in solis sacris occupabatur, & nihil
 attrectabat civile aut politicum: Sic viceversâ, non potest sibi & juris-
 dictioni ac authoritati Ecclesiasticæ, rationabiliter metuere Veneran-
 dum Presbyterium Ultrajectinum, à Capitulis & Canonicis Urbis,
 ut pote qui sub nominibus ad Regimen Ecclesiasticum in Papatu
 quodammodo spectantibus, (quam vis valde remotè & improprie,
 ut visum suo loco) nihil tractent nisi temporalia & civilia; *Divi-*
um imperium cum Iove Cesar habet. Et quæ hîc maledicus S. P. Papi-
 tica somniat, *intrinsecè* & *extrinsecè*; in bonis, in juramento, in
 potestate, in nominibus, sufficienter hætenus sunt refutata: imo talia
 sunt quæ nemo videt præter ipsum: Nec video qui potius papaturire
 regentur ipse & sui similes, dum tam vehementer inbiant illis bo-
 nis, qui ipsis sunt *intrinsecè* & formaliter, *bona Papisica*, de *Pap-*
che goederen. Sed quicquid contra strepant cum suo S. P. Syco-
 phantæ

phantæ publici, ut inde probent offensionem esse toti Ecclesiæ hæc Capitula, (quos sanè Ultrajecti redarguit Ecclesiæ Gallobelgicæ, ut aliarum alibi in Belgio Ecclesiarum, publica praxis, quâ Capitulares ad Ecclesiasticum regimen cū edificatione & fructu admittuntur,) illius non electionis vel præteritionis Canonicorum Ultrajecti ad munia Ecclesiæ primariæ, sive Belgicæ, genuina ratio videtur esse merè Politica; *Maxime & jalousie d' Estat*: Cùm enim Civitatis Ultrajectinæ regimen sit valde Democraticum & populare, & grave foret Ultrajectinis Civibus in sua Vrbe subesse vel Politicè vel Ecclesiasticè, ulli ex ordine Equestri aut Capitularium, eadem ratione & pariter prætereuntur in Seniorum & Diaconorum electione tum Canonici, tum qui sunt ex Equestri ordine, (saltem ut plurimum; & qui me hîc mendacij insinulat, S. P. contrarium liquidò demonstrare debuisset, & ostendere quinam ex Nobilibus, qui jus habent comparandi in Comitibus & secundum Provinciæ membrum constituunt, sint Ecclesiæ Ultrajectinæ Belgicæ Diaconi aut Seniores; tales illic apparent rari nantes in gurgite vasto:) quâ neque ex illo, neque ex hoc, quod sciam, quippiam ibi eliguntur in Consules. Scabinos, Senatores, Hoptmannos sive Capitaneos, alios-ve Officiarios ordinarios Civitatis; ut sic quantum Canonici & Equites præstant Civico ordine in Comitibus, quorum hic non nisi ad tertium membrum spectat, tanto sint infra Cives in Vrbe, exclusissimi à regimine Sacro & Civili, & Civium ac Civicorum regimini tam in Sacris quam in Politicis semper obnoxii, juxta id quod dici solet, Quemque esse regem domi suæ. Nec proculdubio aliud movit Sapientissimum & Amplissimum Urbis Magistratum, ad obtinendum ab aliis duobus membris consensum circa erectionem Academiæ, quæ sibi soli subesset, (cùm aliàs erectio Academiarum ad *Regalia* pertineat, & summarum tantum sit Potestatum,) quam ne aliquid Jurisdictionis Academicæ in sua Vrbe alia duo membra obtinerent, ut obtinere debuissent si Academia Provincialis fuisset. Quod facit ad illius Amplissimi Magistratus solertiam & prudentiam commendandam; nullo modo verò, ut calumniatur S. P. qui nescit quid dicat, ad illius injuriam.

Aliàs quoad Statuta & Privilegia in quæ juratur à Canonicis, certum est non aliter in illa jurari, quam respectu ejus quod remanet in eorum
Colle-

Collegiis purè putè Civile, Temporale & Politicum: Sanè non jurant in ulla Statuta quæ eos obligent ad Cœlibatum; nam per leges Provinciæ, licet ipsis esse conjugatis: Vel ad obedientiam præstandam Papæ, mediata aut immediate, directè vel indirectè; nam Capitula omnia solemniter cum tota Provincia renunciarunt unà Pontifici & Hispano, Ibericæ & Italicæ tyrannidi, Spirituali & Corporali servituti, & manum utriusque illi ferulæ, semel pro semper, subdulerunt: Vel ad Missificationem in suis Ecclesiis; nam Ultrajecti Missa exulat in æternum ex autoritate publica, & Ecclesiæ Capitulares (sic vulgò Tempia appellantur) Reformato cultui addictæ sunt: Vel ad Luminaria jugiter fovenda ante Hostiam consecratam ac Sanctorum Reliquias & Imagines, vel ad aliud Choragium aut Chorale; nam quicquid ceræ & olei & pecuniæ in illa nugamenta olim impendebatur, cedit nunc in stipendium Pastorū Urbis, ad quod liberaliter Capitula satis magnam summam quotannis conferunt, licet omnes suos alumnos nō equè gratos experiantur: quod enim S. P. Capitulares confert hîc cum mendicis, qui emendicati panis, partem objiciunt canibus, & ineptè ex suo Protocollo *Conf. Theol. p. 2. pag. 16.* eo traducit proverbium Germanicum, de eo qui nummum dat S. Martino, & equum ejus abducit, (cujus Proverbiij usurpatio in horum Theologia, sapit *Idololatriam participatam*) partim calumniosum est in D. D. Capitulares; ac si quicquam abstulerint Ecclesiæ Orthodoxæ & Reformatæ; partim injuriosum in R. R. ipsos Pastores, ad quorum stipendium illi liberaliter conferunt, ac si canes essent mordaces & Cerberi rabiosi, quibus placandis & demulcendis hæc offa objicienda foret: Vel ad quidpiam Ecclesiasticū & Spirituale, sensu Pontificio; nam Religionem Reformatam & profitentur & profiteri debent; hanc verò profiteri, est omnem Pontificiam Superstitionem, Spiritualitatem, Idololatriam, Hypocrisim, abominari: Vel denique ad Tonturam Clericalem; nam qui primi subierunt hæc Capitula ex Ordinum collatione, post Libertatem vindicatam, nempe Antonius ab Alwin, filius Dom. de Brackel, 9. Julii 1580. & Joannes ab Alentoiff, cujus pater erat Principis Auriaci Magister Aulæ, & benè de illo meritis in rebus bellicis, 13. Aug. eodem anno, per Ordinum rescripta debuerunt recipi ille in Capitulo Veteris Monasterii, hîc in Petrino, *secundum Statuta & Consuetudines*

dines suarum Ecclesiarum respectivè, *id solum excepto, uitgezonderd allentijck / quod non fuerint obligandi ad tonsuram clericalens suscipiendam, ofte diergelyck Ceremonien van die Kerke t'ouderhouden / aut similes Ceremonias illius Ecclesie observandas*: Nec dubium quin ad omnes deinceps Reformatos hæc Collegia subeuntes, extendi debuerit & extensum fuerit, id quod tam expressè stipulatum fuit pro illis primis. Ex quorum exemplo obiter patet, quam fabulosa sit narratio Postmonitoris illius contra me, de quo jam ante dicebam, qui pag. 86. fingit quod demum *tempore Remonstrantium, Reformatus quidam Canonicatum pro filio suo acceperit, idque ex consilio N.N. Concionatoris Remonstrantici, & inde hoc exemplum alii sequuti sint*; cum diu ante illa tempora & statim ab initio Canonicatus conferri cœperint absque scrupulo, filiis primariorum ex Nobilitate Reformata virorum & de Rep ac Ecclesia benè meritorum. Quare superest ut Canonici non jurent in alia Statuta & Privilegia, quam quæ spectant ordinem & decorum suorum Collegiorum, Temporalia sua bona, & axioma illud Politicum quod ipsis convenit in Provincia. Nec quicquam possim ariolari quod in tali juramento carpi queat; si præsertim meminerimus regulæ quam nobis proponit circa talia Guillelmus Amesius, Theologus Religiosissimus, & quem nemo suspicabitur Eurypylum aut laxum Caluistam fuisse: Is ergo ex professo tractans casus conscientie occurrentes circa materiam Juramentorum, & expendens hanc Quæstionem, *An strictè semper sint accipienda verba juramenti prout sonant*, inter alia monet quod *in juramento subintelligi sæpè debent conditiones illæ quæ ex more & consuetudine recepta concipi præsumuntur ab iis ad quos juramentum spectat*; & nominatim quod *qui jurat se statuta alicujus societatis servaturum, subintelligere judicandum est prout illa statuta sunt in more posita & approbatâ consuetudine observantur*. Ex quo axioma liquet evidentè, quid judicandum de juramento Canonice circa Statuta & Privilegia suorum Capitulorum, videlicet illud præstari circa illa Statuta & Privilegia, non prout obtinebant sub tenebris Cimmeriis Papatus, sed prout hodie post Reformationem, ex Ordinum decretis sunt in more posita, & approbatâ consuetudine vigent ac observantur: Ut Juramentum hoc omninò licitum debeas fateri, nisi simpliciter asserueris hæc Collegia

gia

gia esse penitus illicita, ut meus ille Postmonitor pag. 86. dicit ea respectu Politicæ esse *malum necessarium*; cum tamen ipso-met fatente pag. 85. pertineant ad *fundamentale & stabilitum regimen* in Politia, itque, ut agnoscit pag. 87. *authorizata connexio* illa *Regiminis Politici cum specie aliqua aut relicta denominatione veteris Ecclesiastici*. Quæquam nihil revera Ecclesiasticum importet, vilum abundè: Hæc verò Collegia illicita simpliciter facere, & *malum necessarium* in Rep. appellare, illi soli meo iudicio possunt, qui *dominatum aspernantur & dignitates vituperant*, ut Judas Apostolus loquitur epist. suæ com. 8.

Hoc verò Amesii testimonium, eo usque urfit nostrum S. P. t conetur illi omnes rabularias, quas potest, exceptiones oppoere: Sunt illæ tres numero: Primò ait Amesium loqui de Collegiis licitis, hæc autem esse prohibita & illicita. Sed hoc non tam est cavillari, quam calumniari: Nam ea licita esse, sufficienter demonstravi; & tantum abest, ut sint autoritate publicâ prohibita, ut è contrario, quicquid est autoritatis publicæ in illa Provincia, ab ipsis, pro sua parte, tanquam Supremis Dominis cum aliis duobus membris, manet & derivetur. Deinde vult sibi probari Decanos Capitulorum esse Magistratus, & jus habere instrumenta hæc exigendi. Sed id juris habent ferè ubique omnia Collegia licita, ut nemo illa subeat quin juret in eorum Statuta; Et Decani in illa Provincia ab aliis reliquis membris agnoscuntur præfides eorum Collegiorum, penes quæ secum est suprema & autoritativa Majestas in Republica. Denique petit sibi demonstrari quod hæc Collegia communibus suffragiis restituta sint, *niet gemeene stemmingen herstelt zijn*: Sed non debuerunt restitui communibus suffragiis, quæ semper permanferunt in suo esse, & quæ per Unionem Ultrajectinam, ex communi omnium Provinciarum Fœderatarum calculo, remanere debuerunt: Unde etiam à reliquis Provinciæ Ultrajectinæ membris, pro legitimis, & supremo Magistratu secum, agnoscuntur & habentur. Quod spectat autem loca sui protocolli, idest *Conf. Theol. p. 2. pag. 266. & 217.* ad quæ provocat, sunt in se *αποσδιόνοια*, nec spectantia hanc quæstionem de Jure Juramentis, ita ex iis quæ suo loco dicta sunt à nobis, facile refutata intelliguntur. Non opus fuit Ordines Ultrajectinos in *actu signato*,

Y

ut lo-

ut loquuntur in Scholis, declarare Præbendas à se poni in libero commercio, ceu pertinentes ad Collegia nunc merè sæcularia; Satis fuit id ab ipsis statui in *actu exercito*. An verò libertatem reliquerint Theologis, non tantum contrarium sentiendi, sed etiam suæ sententiæ publicè contradicendi, eò quod Rex Gallix permittat Reformatis adversus se sentire de Papa, & Turca licentiam faciat Christianis à se dissentendi circa doctrinam Mahumetis, quæstio est non solum otiosa ad nostram Controversiam, sed in se multifariam odiosa, & quam ita prolixè, & per tam iniquas comparationes Doctissimus ille Consultor pag. 266. 267. 268. 269. non tractasset, nisi sibi omnia & in omnes licere existimasset, nec tam se subesse, quam præesse in illa Provincia, ex Archiepiscopali forte titulo, arbitratus fuisset. Quæcunque autem dicuntur, scribuntur, statuuntur, adversus Canonicos & Capitula, scribi, statui, dici, contra D. D. Electos & primum illius Provinciæ membrum, & alibi suo loco demonstravimus, & tam perspicuum est, quam absurdè ista ab S. P. hoc loco interferuntur. Sed omninò hic deflexit à sua helice, & ne omitteret in bellulo hoc scripto paginas quæ illi consarcinando fuerant aliunde designatæ & subvirgulatæ, eas maluit hîc inter sua impertinentia collocare, quam penitè negligere.

Prout autem Canonicorum Juramentum est omninò legitimum quoad ea quæ jurant, sic non potest illis crimini verti quod nonnulli jurent tacto Evangelio, quod tamen non fit, nisi in uno aut altero ex quinque Capitulis, & in nullo, ut perperam antea sententiamus, sub illa formula, *Ita me Deus adjuvet & hoc sanctum Evangelium*; sed tantum sub ista Christiana, ordinaria & recepta inter omnes Reformatos, *Ita me Deus adjuvet*: Quamquam nec tanti foret, si priscam formulam, quæ adhuc dicitur esse Batavodurensum, retinuisset, *Ita me Deus adjuvet & hoc Sanctum Evangelium*.

Video quidem nonnullos hanc formulam improbare, ceu aliquid ex prisca superstitione redolentem; Sed potest censeri ex parte execratoria, ut qui sic jurat renunciât Dei auxilio & beneficio Gratiæ quod in Evangelio proponitur, maximè in die illo quo Deus judicabit occulta cordium secundum Evangelium, casu quo sciens volens pejerarit aut fidem fefellerit. Nec dubium quin pertinuerit ad inculcandam
religio-

religionem juramenti, ritus ille tangendi Dei Verbum inter jurandum, quomodo Magistratus Genevensis pronuncians sententiam aliquam capitalem, curat aperiri Sacra Biblia coram se, & sententiam hac ferè formula ab Actuario legi, *Nosseigneurs les Syndics &c. seints sur le throne de leurs predecesseurs, ayans Dieu & ses saintes Escritures devant les yeux &c. Domini nostri Syndici &c. sedentes super throno prædecessorum suorum & habentes præ oculis suis Deum & ipsius Sacras Scripturas*, hoc vel illud tanciverunt: Ethn ci jurabant extis ut aris tactis; Famulus Abrahami ipsi juraturus, manum suam illius femori subijcere debuit, Sed Christiani, etiam ante foundationes Ultrajectinas, in usu habuerunt jurare tactis Bibliis aut Evangeliorum libro, quod ex Chrylostomo & Sozomeno probat Balduinus Theologus celebris *lib. 2. de Casibus Consc. cap. 9. casu 6.* Agit & de odem ritu Tholosanus *lib. 50. Synt. juris, cap. 8. n. 10* Nec Aretius *oster in probl. loco. 108.* improbare videtur quod jufferat Justinianus in Authenticis, jurandum esse per Evangelia, sive propositis Evangeliiis Sanctis, ut pote quæ sint indubiæ & divinæ Veritatis. Imò inspectemus alios ritus jurandi, etiam qui inter nos magis recipiuntur, liquid mystici & Doctrinæ Evangelicæ continere deprehenduntur; Alicubi tres digiti eriguntur, pollex, index & medius, quasi in agnitionem S. S. Trinitatis, Aliibi duo tantum digiti attolluntur, quasi in confessionem Christi *θεωσραπει*, in quo duæ naturæ, divina & humana, hypostaticè conjunguntur: Hinc de Jacobitis in Oriente, quod sint Monophysitæ & Eutychiani, refert ex aliis Breewoodius *de Ling. & Relig. cap. 21.* eos signum crucis uno tantum digito facere,ùm alii Orientales Christiani se signent duobus digitis, in confessionem duarum naturarum. Igitur cum ille contactus Evangelii aut Sacræ Scripturæ nihil per se vitii importet, & pertineat ad solemnitatem juramenti, ut alicubi solet præstari de geniculis quia est actus Religionis, oporteret eos esse valde scrupulosos, qui cum nihil prætereant ueant improbare in Canonicorum instituto, grande piaculum in oecorum juramento sibi imaginarentur, posito quod præstaretur ab ista formula. Sed cum nequidem apud illos obtineat, non possunt Calumniatorum notam effugere, qui ut Capitulares Ultrajectinos respectu sui juramenti gravarent, voluerunt persuadere populo,

pello, cui credunt placere quas faciunt fabulas, eos jurare juxta veterem formulam Batavodurensē, a quē forte Batavoduri abrogatam & cessantem ac Ultrajecti.

Stet ergo & hoc argumentum pro nostra sententia circa istam Quæstionem. Illicite sua Beneficia possident Ultrajecti & subeunt Capitula quæ ibi sunt, qui licite jurant quoad materiam & formam in Statuta & Privilegia illorum Capitulorum, ceu Authoritate publicâ constabilita ac merè Politica, & nihil Superstitiosi, Idololatrici, Ecclesiastici, aut vitiosi continentia: Atqui Canonici Ultrajectini licite jurant & materialiter & formaliter in Statuta & Privilegia Capitulorum suorum; Ergo licite sua Beneficia possident. Nec debeo morari, quod S. P. per modum Retorsionis asserit, nullâ tamen additâ vculâ quâ fidem faciat suæ assertionis, juramentum Canonicorum peccare in materia & in forma, quod præstetur pro Statutis & Privilegiis Capitulorum, quæ nullâ publicâ authoritate, ac, ut loquitur, *Stats gewese* / sunt constabilita, tanquam Collegia pura puta Sæcularia, Politica, ac Reformata, nihilque Superstitionis Pontificiæ retinentia. Tam enim certum est non alio loco haberi hæc Collegia in illa Rep. vel eo maximè quod nulli nisi Reformato & Orthodoxo ea subire licet; quam Solem lucere in meridie.

CAPUT DUODECIMUM.

Continens Argumentum decimum desumptum ab instabilitate eorum testium qui agminatim producuntur contra Canonicos, & authoritate eorum qui pro illis adferuntur, cum totius Quæstionis Conclusionē.

QUAMVIS quæ hætenus sunt proposita, plenè sufficiant adstruendæ affirmativæ nostræ circa hanc Quæstionem, quoniam tamen hoc sæculo, apud plures, qui præjudiciis potius reguntur, quam recto utuntur judicio, pluris sit testimoniorum & citationum farrago, quam pondus rationum, aliquid superpondii loco debeo adjicere, ex saniorum Theologorum mecum consen-

consensu hac in parte, & unà ostendere quam sint intestabiles omnes illi testes, qui per turbam contra Canonicos Ultrajectinos producuntur; Non repetam hâc iudicium integræ Synodi Nationalis Belgii de hoc ipso casu, quod est totius quæstionis decisivum; Non inculcabo quæ ex Calvino, Melancthone, Plessæo, Hospiniano & aliis, superius inspersi; Non etiam me macerabo in evolvendis omnibus omnium Gentium Scriptoribus, quos fateor meam Bibliothecam non capere, qui hac de materia, vel datâ operâ & ex professo, vel obiter & incidenter, aliquid fuerint commentati: Sed speciminis gratiâ selectum habebō paucorum è multis, quorum Celebritas & Eruditio in nostris Ecclesiis magis agnoscitur.

Faciam initium ab Augustino; Is, teste Possidonio *in illius vita, cap. 23. dum forte ut assolet de possessionibus ipsis invidia Clericis fieret* (quæquam tunc exiguæ essent, satis constat omnibus) *alloquebatur plebem Dei, malle se ex collationibus plebis Dei vivere, quam illarum possessionum curam vel gubernationem pati, & paratum se illis cedere, ut eodemodo omnes Dei ministri viverent, quo in veteri testamento leguntur altari deservientes de eodem participari.* Et quam parum tales possessiones curaret, patet ex *can. Quicumque, c. 17. q. 4. Quicumque vult exhereditato filio heredem facere Ecclesiam, quærat alterum qui suscipiat; non Augustinum, imò Deo propitio non inveniet. Quam laudabile factum sancti & venerandi Episcopi Aurelii Carthaginensis? Quomodo implevit is omnium qui sciunt laudibus Dei? Quidam enim cum filios non haberet, neque speraret, res suas omnes (retento sibi usufructu) donavit Ecclesie; Nati sunt ei filii postea, & reddidit Episcopus nec etiam opinanti illi quæ donaverat; In potestate habebat Episcopus non reddere, sed jure iuri, non jure poli. Hieronymus *in Can. Clericus, 82. q. 1. omnes possessiones abrogat Clericis; & si ego, inquit, pars Domini sum & funiculus hereditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Levita & Sacerdos vivo de decimis, & altari serviens altaris oblatione sustentor, his contentus ero.* Quo etiam nomine noster Innocentius Gentilletus *in Apologia pro Ref. Gall. cap. 15. probat Ecclesiasticos, nullos fundos debere possidere, nec alia bona temporalia, sed tantum decimas & oblationes. An ergo bonis verè Ecclesiasticis, annumerantur latifundia & prædia illa perampla, quæ malis artibus & con-**

tra Canones, sibi comparavit Clerus Pontificius, ut illa necessariò debeantur exacto Papatu Ecclesiæ Reformatæ?

A Veteribus transeam ad Neotericos. Lambertus Danæus *Isag.* p. 4. *lib. 1. cap. 4.* sic loquitur; *Illud verum est, tunc in Dei Ecclesiam seminatam esse venenum, quam tot opes & divitiæ concessæ sunt Ecclesiis: Nam inde omnis ambitionis & avaritiæ & contentionis fons inter Pastores Ecclesiæ materiaque exorta est, ut facile colligere est ex iis exemplis quæ sequuta sunt, & ex Synesio in epist. 67. Ergo furtivum est, aut potius vi Imperatoribus ablatum, illud omne quod Petri Patrimonium appellatur. Cur non idem statuamus de Patrimonio Martini Ultrajecti? Ibidem quoque statuit hæc bona corrasafuisse ab Episcopis, ex ambitione mera & avaritia, qui etiam ut suo illi maleficio colorem & honestum titulum quærent & prætexerent, impiè dixerunt illa bona esse pretia peccatorum, & dari pro redemptione animæ. Vtrumque vero falsissimè & in Christum injuriosè: Et cap. 6. Si quo illegitimo inhoneſteque modo ea bona venata sit Ecclesia, ea retinere neque debet, neque etiam jure potest: Quomodo ergo tanquam sua ac sibi debita queat hodie repetere Ecclesia Reformatæ, illa bona quæ constat Clerum Pontificium quondam illegitimo inhonestoque modo venatum fuisse? Quare cum dixit cap. 5. bona Ecclesiastica, unde veri Pastores aluntur, illis adimi non posse à quoquam sine sacrilegio, nihil minus quam de bonis Pseudo-Ecclesiasticis Pontificiis loquutus est. Tilenus item *de orig. & inc. Bon. Eccl.* §. 19. *Gliscente superstitione, cuius æstrovulgus est ascinarum existimabat nullum esse tam atrox scelus aut turpe flagitium, quod ejusmodi donatus expiari non posset, nullis deinceps aggeribus aut molibus reprimi potuere exundantium largitionum impetus, quo tanquam decumano fluctu bruta ac pessundata fuit Ecclesia, ut à nonnullis Patrimoniorum scopulus appellata fuerit, ac spirituale ejus decus in profanæ Monarchiæ splendorem ac luxum degeneraverit, nimisque verè dictum, Religio peperit divitias, sed filia devoravit matrem. Et has opes, ceu bona Sacra, verè Ecclesiastica, Patrimonium Christi constituentia, Ecclesiæ Reformatæ ipso jure debita, adhuc diceremus?**

Quod si propiùs ad ipsos Canonicos Reformatam Religionem profitentes accedamus, Fridericus Balduinus Wittebergensis Theologus, hunc casum tractans ex professo ita loquitur, *lib. 4. cap. 4. de consc. casu 3. Quod Canonicos pios & regularum (divinarum scil.) observantes*

vantes attinet in Ecclesiis Reformatis, h. e. Augustanæ confessioni invariatae & addictis, etsi neque concionando in Templis, aut docendo in Scholis, Ecclesiæ inserviunt, aliàs tamen Verbum Dei diligunt & libenter audiunt, neque citò & ignavià tempus terunt, sed vel literis operam navant, vel in Politico aliquo munere proximo serviunt, vel ut boni Patres familiæ familiæ suæ benè præsent, & aliàs vitam honestam & inculpata[m] coram mundo agunt, hi sane in vitæ genere Deo grato vivunt, in quo Deo precibus & hymnis suis, Ecclesiæ studiis pietatis & administratione bonorum Ecclesiasticorum, proximo consiliis re & opere inserviunt. Etsi enim Deus ipse Canoniorum ordinem nusquam instituit, nusquam tamen legitur in Scriptura eum ut impium & diabolicum (ut nonnulli vocant) improbasse & damnasse; sed ut alius liber status & ἀ-διδάκτος vitæ humanæ conditio retineatur; Siquidem fundatores Canoniatuum tantas opes deo contulerunt, ut essent semper in promptu Viri non tantum in Ecclesia sed etiam in Rep. utiles, ut conservarentur familiæ, & Ecclesia semper haberet suos patronos & nutritios: In quem finem etiam Principes, Comites & Barones, quorum opera aliàs in ministerio Ecclesiastico rara est, Præbendis illis fruuntur. Ibidem quoque docet quod Canonici vulgò Spirituales, die Geistlichen / appellantur, licet non sint vocati atque ordinati ad ministerium Verbi, cum neque etiam Canonici in hunc duntaxat finem instituti sint, quare Canonici simpliciter pars ministerii Ecclesiastici esse nequit. Plura eò pertinentia apud eundem legantur. Hæc tanè Theologi, fortè justo liberaliùs sentientis de istorum bonorum conditione & natura, talia sunt, quæ applicata D. D. Canonici Ultrajectinis amplius adhuc illis tribuent quam facimus, & per eos etiam fundatorum intentioni insisti demonstrabunt.

His possem addere testimonia illorum ipsorum Celeberrimorum & Doctissimorum Virorum, qui tamen hodie vehementiùs videntur Canonici se opponere, ex quibus constat eos fundamentalem Fœderati Belgii politiam, in hoc capite impugnare, & optare ejus everisionem & mutationem, etsi profiteantur Theologos nec velle nec posse eam desiderare; vixque aliud se hîc improbare, quam umbram, peciem, colorem, externam denominationem, regiminis Ecclesiastico-Papalis, in quo tamen nihil formaliter Ecclesiasticum aut Patristicum esse fatentur, Ut Canoniorum statum & conditionem ode-

Sed

Sed quoniam suis locis pleraque ex istis annotavi, quæ ad Anticanonicorum αυτοκατάκρισι facere videntur, duo tantum obiter hic veniunt observanda, quæ putem satis magni momenti esse ad hanc causam.

Primò enim toti Belgio notum est quid circa heræriam Sylvæducentem superioribus annis disputatum fuerit; & quomodo Doctissimi Viri, quibus visum fuit illam impugnare, multo gravius & atrocius peccatum statuebant in factò Procerum Sylvæducentium, quam in Canonicatum Ultrajectinorum negotio: Attamen quam extra tetram illam culpam, cujus inculpabantur, fuerint Sylvæducentes, Synodali-ter judicatum est, tum à Synodo Gallo-Belgica Ultrajecti celebrata, tum à Synodo Geldrica & illius Deputatis; ac relicta illius quæstionis decisione Synodo Nationali, ipsi Proceres sunt agniti & declarati admissibiles ad omnia Ecclesiastica munia, prout de factò plerique ex illis ea porrò subinde sustinuerunt ac etiamnum sustinent cum honore & ædificatione. Id probatum dedi luculenter *Vlt. pat. parte 2. per totam*. Hic itaque meminisse debemus ejus quod dicunt Juris-Consulti, *Non debet cui plus licet, quod minus est non licere*. Nam si qui gravius peccare pronunciabantur, à Synodis ipsis fuere absoluti & declarati admissibiles ad omnia munera Ecclesiæ, quanto magis absolvendi, ex illarum Synodicarum decisionum regula, ii quos multo minus peccare ipsi met eorum Adversarii consententur?

Deinde notum quoque est quam vexata fuerit superioribus annis Trapezitica quæstio: Et qui comparisonem instituerit inter causam Trapeziticam & Canonicatum, fatebitur illam multo graviori præjudicio, quam istam pressam fuisse. Nam semper Canonici fuerunt admissi ad Sacram Cœnam, cum è contrario à Mensa Dominica Mensarii remoti fuerint; quamvis utrorumque adversarii sibi parum constantes, hos non nisi furti simplicis, pro sua humanitate, illos & Sacrilegii & Symbolizationis cum Idololatriæ, soleant accusare. Quidni ergo, ut jam meritò incipiunt subsidere præjudicia quibus Trapezitæ fuerunt prægravati, adeo ut etiam alicubi judicentur admissibiles ad Sacram Cœnam, non obstante *Rei judicatae* Deuterostii, cui Classis integræ summo merito se opponunt, cesset pariter præjudicium adversus Canonicos, ut non minus admissibiles ad munera Ecclesiastica

leſiaſtica ſtatuantur, quam ſemper judicati ſunt digni qui Menſæ Dominicæ accumberent? Et mirum id meritò videatur, ut cum duo idem faciunt, tamen non ſit idem: Qui menſe ſceneris adminiſtrationi præſunt nomine Magiſtratus, ipſeque Magiſtratus, qui emolumentum omne illius menſæ percipit, citra crapulum ad Sacram Cænam admittuntur; Ab ea adhuc excluduntur multis, ij qui jus illud ſibi compararunt à Magiſtratu, etſi in eorum menſis non major ulura exigatur quam in illis; quod ſanè *προσπολι-
τίας* evidentis haud immeritò arguebat *ὁ παρὸν* Salmaſius de *Fæn. Trapez.* ag. 508. Eodem planè modo agitur cum Canonicis; Si Magiſtratus omnes Canonicatum redditus ſuo fiſco ac uſibus Politicis addiceret, juxta veterem formulam, *Quod non capit Chriſtus, rapit fiſcus*, omnia benè haberent; nec Theologi, modeſtiores ſaltem, ſibi jus facerent hæc bona repetendi, ceu Sacra & Eccleſiæ debita; aut Magiſtratum accuſandi Sacrilegii, quod ea ſibi vindicaret; Aſt quia hos redditus poſſident Collegialiter Canonici, licet & ipſi Supremi Magiſtratus primum Membrum conſtituant, Achanes audiunt, & Sacrilegii publicè ſimulantur.

Quo major autem fides & authoritas concilietur testimoniis quæ produxi in hac Canonicorum cauſa, verbo demonſtranda venit inſtabilitas eorum quibus eadem premi ſolet. Non dicam quam multa poſſent obſervari, vel penitus falſa, vel perperam allegata in illa multitudine & denſa nube citationum, quarum Doctiſſimi Authores noverunt perituræ parcere chartæ. Clar. D. Schoockius, domo Ultrajeſtinus, nuper admodum publicam illis dicam ſcripſit *trecentorum* mentionum, quæ ipſis in os ſe demonſtraturum profeſſus eſt. Mihi ad finem properanti nec tā duriter agenti, ſufficientes ſequentes obſervationes.

I. Universaliter ſunt reprobabilia hac in parte omnia Testimonia Pontificiorum, & eorum ex Juriftis qui Jure Pontificio & Canonico nituntur; Nam Jus Pontificium eſſe abrogatum in Provincia Ultrajeſtina circa hæc bona, imo in toto Fœderato Belgio, ſuo loco probatum dedi; etiam ex nupero libello, qui hac de re reſens Ultrajeſti prodiit; Et juxta Canonistas niſi hæc bona iis demum cedant qui formaliter ſint Canonici ſenſu Pontificio, & cultui illi dololatrico & Superſtitioſo vacent cui deſtinata ſunt, ſemper Sacrilegii

crilegii accusabuntur eorum possessores. Nec difficile foret probare, si id nunc agerem, Proceres Fœderati Belgii in genere à Pontificiis Doctoribus ejus Criminis insimulari, propter talia bona direpta & distracta, & aliis usibus quam Pontificiæ Religionis applicata. Quod si qui homines Pontificii, ut jactari video, profitentur se offendi de Canonicis Ultrajectinis, quod merè Laici hæc bona possideant, cogitemus eos pariliter offendi quod in Templis quondam Missificationi destinatis, resonet doctrina Missæ contraria, & cultus obtineat planè oppositus ei cujus gratiâ extructa fuerant.

II. Si qui Orthodoxi videntur statuere bona Ecclesiastica ad usus Civiles nullâ ratione esse applicanda, sed Ecclesiæ relinquenda & conservanda intelligendi sunt loqui in idea de bonis verè & propriè Ecclesiasticis, ut suprâ vidimus Danæum seipsum explicantem, non verò de iis quæ talia esse nequeunt, eo quod malis artibus fuerint adhamata, & Idololatræ ac superstitioso cultui destinata; cujusmodi sunt pleraque omnia quæ à Clero Pontificio & adhuc possidentur alibi, & olim Ultrajecti & in Belgio possessa fuerunt. Quam autem ad hæc ab illis non procedat argumentum, nemo est qui non palpet.

III. Si qui etiam liberaliùs videantur de bonis quondam Ecclesiasticis in Papatu loquuti, illi sunt intelligendi non ex lege aliqua communi, perpetua, Divina & naturali, quæ omnes obliget, sed ex lege aliqua positiva & speciali locorum in quibus vixerunt, circa illa ipsa pseudo-Ecclesiastica bona, saltem quoad ea quæ mediata dicuntur in Imperio; Sic enim, quia ex pace Religionis in Germania videtur conventum, ut bona Monasteriorum & Capitulorum mediatorum applicentur à Protestantibus piis usibus, contigit ut plerique circa talia inculcarent Jus Canonicum, quod etiam Dicasteria Germaniæ sequuntur; ubi de illis Beneficiis venit disceptandum, & in Protestantium Academiis etiamnum publicè docetur. Hinc etiam Lutherani in suis Capitulis, quamvis constant ex merè Laicis, nescio quas cantiones Chorales videntur retinere, quas nemo Reformatorum probaturus esset in Ultrajectinis. Hinc patet quam non sint applicabilia huic nostræ. Quæstioni testimonia Theologorum quorundam Germanorum, procedentium ex illa singulari sua hypothesi, quæ nulla modo ad hoc Belgium pertinet, in quo jus Canonicum non ser-

vatur.

posset tamen dirigi in bona Capitulorum suorum, quæ, ut in confesso est, Magistratus nunquam fisco suo addixit, aut fecit sui juris.

Denique non possunt validè ullorum testimonia proferri in hac causa ad gravandos Canonicos Ultrajectinos, quæ repugnent praxi publicæ suarum Ecclesiarum, quæ cum Reformatione & per illam introducta est. An mihi proferes Belgas? Sed quomodo actum sit circa bona Ecclesiastica in hoc Belgio, novimus omnes. An Germanos? Sed notum est Principes per Reformationem manum iniecisse in bona Ecclesiastica, eorumque bonam partem suis privatis usibus aliisque publicis addixisse. Imò per pacem Monasteriensem, Principes Evangelici, plurima Pseudo-Ecclesiastica bona curarunt formaliter sæcularizari & suis adjici dominiis; eò justius quod non aliundè quam ex illis bonis potuerint refundi sumptus, quos in bello sibi iniquè moto à Pontificiis pro bonis Ecclesiasticis repetendis, sustinere debuerant.

An Britannos? Sed constat quid egerit Henricus VIII. Nam excutiendo Papæ jugum, majorem partem bonorum Ecclesiasticorum aut sibi vendicavit, aut inter Nobilitatem suam distribuit: Constat quoque quid ab initio Reformationis circa similia bona inter Scotos evenerit: Constat quid tandem in utroque Regno de bonis Ecclesiasticis hoc nostro tempore factum fuerit. An Gallos? Sed nunquam Reformati in Gallia putarunt sibi quicquam juris esse in bona Ecclesiastica Papatus; nec aliud ex illis unquam petierunt, etiam cum res eorum erant florentissimæ, quam jus Decimas, quas ipsi tenentur pendere Sacrificulis, Ministrorum suorum stipendiis applicandi; quod nunquam consequi potuerunt: Unde in *Disciplina Eccl. Ref. Gall. cap. 14. §. 20.* statuitur quod licet Sacrificuli nullo jure Decimas exigant, nihilominus sint persolvendæ, quò Regi obediatur, & vitandi scandali causâ.

Et cum videam etiam nonnulla ex Ecclesiarum Galliæ Decretis proferri contra Canonicos, duo sunt quæ velim observari hac in causa, pro ipsis è contrario plurimum facientia. Prius est, quod Ecclesiæ Reformatæ in Gallia semper censuerunt, nefas esse fidelibus, præsertim Ecclesiæ Ministris, ullum possidere beneficium cum respectu ad Spiritualitatem Pontificiam, & quod ex se inferret obligationem

tionem cultus illiciti: Hinc est quod Calvinus *epist.* 374. illicitum esse putat fidelibus *beneficia illa Papatus quæ vocant retinere, vel de illis negotiari; Crimen est enim, inquit, quod Christianismo disertè repugnat, si quis sese talibus Sacrilegiis contaminet.* Atque ideo Synodus Nationalis Pictavii celebrata anno 1560. sanciebat Curiones & alios Beneficiatos, post admissam Orthodoxiam, non debere amplius suorum Beneficiorum redditus percipere; imo nequidem ea vendere aliis in Papatu, & pretium in rem suam convertere: Illius severitatis ratio non fuit quod hæc Beneficia essent Ecclesiastica & Ministris Ecclesiæ debita; nam eo potiori jure Curati vel Curiones illi facti Reformati, ea retinere debuissent: sed è contrario quod essent Sacra ut auri sacra fames, idest Idolothyta, & talia quæ citra Idololatriæ cultus tacitam approbationem, etiam ab iis qui illum improbant, possideri non possent. Alterum est quod citra illum respectum, bona Pseudo-Ecclesiastica Papatus, possent absque scrupulo possideri à Laicis, variis casibus, maximè Collationis Regiæ: Sic Abbatissa Paracleti cum omnibus suis quondam Monialibus per illam traductis ad cognitionem & exercitium publicum Religionis Reformatæ, mansit in suorum reddituum possessione; & Cardinalis Castellionæus, licet cum suis fratribus Sacra nostra publicè profiteretur, sua tamen Beneficia & suam purpuram semper retinuit. Et satis diu Prioratus Doncherianus, magnos complectens redditus, ex liberalitate Regia fuit addictus Domui Buillionæ, Religioni puriori addictissimæ. Quin Synodus Nationalis Sanmaxenti celebrata anno 1609. judicavit fas esse viris militaribus, qui ob vulnera accepta in bello, Regiâ liberalitate ex variis Beneficiis Ecclesiasticis & Præbendis alebantur, & equites S. Lazari vulgò nuncupabantur, crucem in pallio gestare, (quod sanè in medio Papatû videbatur multo gravius, quam nuda nomina illa retinere inter Reformatos, quæ carpuntur in Canonicis Ultrajectinis) additâ per Synodum hac sui judicii ratione, quod illam crucem ferrent *non in notam superstitionis, sed in signum suæ conditionis:* Annon idem planè dici posset de Canonicis Ultrajectinis, & iis nominibus per quæ eorum conditio innotescit? Hinc sanè pluribus possem ostendere, si opus foret, & ex praxi Ecclesiarum Reformatarum in mea Patria, & ex earum Decretis & Disciplina, nunquam apud eas

creditum fuisse bona Ecclesiastica Papatus, non posse possideri à Laicis, si nullam sonarent subjectionem Papæ, & obligationem cultus illiciti: Sed sufficet ad hanc rem quod extat *Discipl. Eccl. Gall. cap. 14. §. 1.* ubi post prohibitam redemptionem & acquisitionem Beneficiorum per Bullas Papales, & omnem conservationem cultus Idololatrici, statuitur in hæc verba; *Sed quoad Beneficia quæ alicui conferuntur jure Patronatus* (quibus addunt Synodi Nationales, Montalbanensis nominatim anno 1594. ea quæ obtinentur *Collatione Regis*) *sive præsentatione Domini Patroni Laici Parochiæ, sive interpositione Episcopi, monentur fideles ne ullum tale recipiant quod sibi offerretur sub conditione tacita vel expressa alicujus cultus Idololatriæ debiti.* Hic sanè Canon agit de Beneficiis Ecclesiasticis in Papatu; agit de illis possidendis ab aliis quam à Ministris Ecclesiæ; agit, quod magis est, de illis ad quorum collationem ipse-met Episcopus Pontificius interveniret; Eorum tamen possessionem cuilibet fidelium in suos privatos usus licitam facit, modò possessor nullo vinculo ad cultum illicitum obstringatur. Quod est iterum Ecclesiasticè decidere causam Canonicorum Ultrajectinorum, ut factum fuit à Synodo Medioburgensi; adeoque intestabiles contra eos declarare omnes illos Authores, qui tanta cum pompa, sed exili cum fructu, contra eos producuntur. Si ullus fuit veterum & recentium Canonum promus condus, is fuit David Blondellus, dum viveret Amsterodami Professor Celeberrimus, & toto literato orbe notissimus; Habeo autem penes me & ad me scriptas 22 Feb. 1652. ejus literas, in quibus inter alia varia ad communia studia spectantia, sic loquitur, si Gallica ipsius verba Latinè reddantur; *Vehementer doluitam malè habitum Ultrajecti D. Schoockium, cui placuit sua duo scripta mihi mittere. Sum in illius sententia* (de Canonicis scilicet) *quoad rem ipsam; Sed quasdam immiscet particularitates de quibus non possem cum ipso convenire; &c.* Neque dubitem quin ex illius opere contra Bullam Innocentii, Paci publicæ oppositam, cujus jam tum scribebat decem philyras exculas esse) facile constaret, si prostarret integrum, eum non aliter quam nos de istis bonis sensisse aut statuisse: Nec proculdubio fuit alia mens R. admodum & Doctissimi Viri, D. Jacobi Stermontii, apud Hagienfes Ecclesiastæ Facundissimi, qui malis artibus tentatus num vellet subscribere *Consilio*

Theologico

Theologico contra Canonicos Ultrajectinos fabricato, absolutè recusavit, & noluit promittere se concionaturum publicè juxta illius Consilii doctrinam si Ultrajectum vocaretur; unde illicò fuit ei prædictum ab illo homine, cujus operâ ad id tentabatur, eum in æternum non futurum Pastorem Ultrajecti: Est apud me exemplar testimonii publici, quod hac de re tota Vir ille Reverendus perhibuit & solemnè iuramento confirmavit coram Magistratu Hagiensi, 23. Sept. 1655. Nec defuit eventus prædictioni; quod ex Actis ipsis Presbyterii Ultrajectini, circa illius vocationem anno 1648. si hæc res nunc ageretur, facilè possem comprobare: adeo ut licet ex pluralitate suffragiorum electus fuerit, & tertiâ vice ejus vocatio ab Ampliff. Magistratu approbata, tamen tantum ei injecerunt fastidium vehementiores oppositiones Anti-Canonicorum, qui omni ope & studio conati sunt eam impedire, ut sibi delatam recusare quam admittere maluerit. tet itaque pro hac causa hoc nostrum decimum ac ultimum argumentum, cui nihil S. P. opponit præter suum silentium, & inanem jactantiam, quod illud posset in nos converti & sibi militare, nisi brevitate studio, ad quod tamen nemo eum constringebat; mallet abrumere; Si testimonia quæ protulimus pro Canonicis Ultrajectinis Reformatam Religionem profitentibus sunt *ἔξαρτία*, nec illis ullâ ratione opponenda quæ in contrarium adferri videntur, eorum status sive conditio & genus vitæ, nullâ ratione potest culpari vel improbari; Sed verum prius; Ergo & posterius.

Atque sic putem firmissimo talo stare meâ ad Questionem; quæ mihi proposita fuerat, sententiam, ac liquidò demonstratum, citra ullum effectum Odii vel Gratiæ, (sâ quo tramite me non deflexit S. P. et si rigidiùs hinc inde coactus sim in his secundis caris adversus illum & eos quibus militat agere) ex solo Charitatis studio & amore Veritatis, cujus me esse persuasissimum in mea conscientia novit Omniscius, *Vitium piium & Reformatum*, nullo cæteroquin munere Ecclesiastico aut Academico fungentem, posse bonâ & illæsâ conscientia uti frui bonis illis *uæ Ecclesiastica in Provincia Ultrajectina appellantur, etiam sub titulis Præpositi, Archidiaconi, Decani, Thesaurarii, Scholastici, Canonici, Capitularis, Præbendarii, Collegiatæ, Sacristæ, Vicarii, & similibus, usque ullo tamen exercitio directo vel indirecto superstitionis Romanæ;*

atque

atque sic accenseri primo illius Reip. membro, quod constituunt homines, ex ordine ibi publico & lege fundamentali, juxta quam post tempora Reformationis & recuperata Libertatis, nemo ad illa bona possidenda & $\dot{\iota}\epsilon\epsilon\gamma\omicron\chi\eta\nu$ illis annexam ab Ordinibus admittitur, de quo non constet eum Reformatam Orthodoxamque Religionem profiteri. Faxit Deus Concordiæ & Pacis ut hæc qualiscunque mea ad Nominis sui Gloriam suscepta Scriptio, non disidiis serendis, aut turbandæ Ecclesiæ & Politicæ, præter meam omninò mentem, sed animis potius antea dissidentibus inter se conciliandis, & ad mutuam fraternarum infirmitatum tolerantiam componendis queat inservire; Quod opto & voveo. AMEN.

F I N I S.

